

MITROPOLIA BANATULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI
TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI
ȘI A EPISCOPIEI ARADULUI

SĂ FIE PACE PE PĂMINT!

11-12

ANUL XXXIII 1983

MITROPOLIA BANATULUI

11-12

noiembrie—decembrie

ANUL XXXIII, 1983

EDITURA MITROPOLIEI BANATULUI

COMITETUL DE REDACȚIE :

- Președinți :** I. P. S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului.
P. S. VISARION, Episcopul Aradului.
- Vicepreședinți :** P. S. Episcop-vicar TIMOTEI LUGOJANUL.
P. S. Arhiereu-vicar GHERASIM HUNEDOREANUL.
- Membri :** Preot ILIE MAIER vicar administrativ la Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului.
Preot FLOR TEODORESCU, vicar administrativ la Episcopia Aradului.
Preot PETRU DOROBANȚU, consilier la Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului.
Preot SORIN COSMA, profesor la Seminarul teologic din Caransebeș.
Redactor responsabil : Arhid. dr. SILVIU ANUICHI

Redacția și Administrația : Arhiepiscopia ortodoxă română, 1900 Timișoara I, bd. Victoriei nr. 7. Cont virament BNRSR, filiala Timișoara, nr. 45.10.8.192.

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Niciodată de-a lungul zbuciumatei sale istorii omenirea n-a cunoscut un moment de răscruce atât de dramatic ca cel pe care îl trăiește astăzi : pe de-o parte realizări și perspective din cele mai minunate, pe de altă parte primejdia distrugerii a tot ce s-a înfăptuit cu strădanie, inteligență și dăruire. E vorba cum știm fiecare de pericolul care rezultă din acumularea unui imens arsenal atomic care pe continentul nostru a atins proporții incredibile. Acest armament poate intra oricând într-un angrenaj de pe urma declanșării căruia să piară milioane de oameni, să se distrugă bunuri imense, să fie anihilată viața însăși. În chiar perioada de acum sîntem confrunțați cu amenințarea amplasării în mai multe părți ale Europei a unor rachete purtătoare de încărcătură nucleară îndreptate împotriva potențialului adversar și care dacă s-ar folosi ne vor atinge pe toți, în egală măsură, indiferent unde ne-am afla.

În fața acestei sumbre perspective, oamenii cinstiți de pretutindeni își ridică glasul și cer oprirea cursei înarmărilor, reducerea și apoi lichidarea arsenalului atomic, neamplasarea de noi rachete în Europa sau în alte continente, retragerea și distrugerea celor existente. Exprimiîndu-și adeziunea la strălucitele inițiative ale Președintelui Nicolae Ceaușescu și urmînd mobilizatoarele chemări ale Apelului Frontului Democrației și Unității Socialiste, poporul român se pronunță pentru stoparea cursei înarmărilor, în primul rînd a celei nucleare, pentru asigurarea păcii și liniștii pe planeta noastră.

Ca țară europeană, România, asemenea celorlalte state, este profund îngrijorată de situația de pe continent, fiind în joc însăși prezentul și viitorul popoarelor, viața și civilizația umană.

*

Sînt bine cunoscute inițiativele Președintelui Nicolae Ceaușescu menite să ajute la găsirea unor soluții, la realizarea unui acord între

părțile interesate, care să asigure echilibrul în raportul de forțe, dar nu prin sporirea armamentului nuclear, ci prin reducerea lui la un nivel cât mai scăzut, iar apoi să se acționeze pentru eliminarea completă a armamentelor nucleare din Europa și din întreaga lume, pentru reducerea generală a înarmărilor.

Țara noastră se pronunță pentru depășirea situației la care s-a ajuns în prezent, pentru oprirea acțiunilor de amplasare a noilor rachete, stocarea sau depozitarea lor, renunțarea la trimiterea de rachete suplimentare în Europa, anularea măsurilor de contra-răspuns anunțate, pentru discuții concrete între Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, în deplină concordanță cu interesele tuturor popoarelor europene, ale întregii lumi.

*

Opinia publică europeană, forțe politice de cele mai diferite orientări, au căpătat un înalt grad de conștiință în fața primejdiei mortale pe care o reprezintă desfășurarea a noi rachete nucleare. Din nordul și pînă în sudul continentului se desfășoară mari manifestații în favoarea dezarmării și păcii, au loc marșuri de protest, se procedează la blocarea pașnică a bazelor unde urmează să fie instalate noile rachete, parlamentari, oameni politici și reprezentanți ai Bisericilor cer guvernelor să se pronunțe împotriva hotărîrii NATO. Mișcările pentru pace din Europa nu sînt rodul unor acțiuni propagandistice ci ele s-au născut din însăși inițiativa opiniei publice, reflectînd îngrijorarea față de pericolul holocaustului nuclear, recunoscînd pe o platformă comună oameni din cei mai diferiți în ce privește convingerile religioase, filozofice și politice. Tocmai această largă confluență conferă vigoare și autoritate manifestărilor de pace din Europa. „Este necesar, tocmai acum, să se intensifice mișcarea pentru pace în Europa și în întreaga lume — sublinia Domnul Nicolae Ceaușescu. Să unim toate forțele Europei, pentru a împiedica amplasarea noilor rachete, pentru trecerea la distrugerrea celor existente, pentru asigurarea securității fiecărei națiuni europene și în întreaga lume“.

Problema împiedicării amplasării noilor rachete nucleare în Europa, a retragerii și distrugerii celor existente, face parte dintr-un întreg — realizarea unor pași concreți pe calea dezarmării, problemă fundamentală a epocii noastre, a cărei soluționare pozitivă ar

elibera omenirea de coșmar. Cele 800 de miliarde de dolari care se cheltuiesc anual pentru înarmare reprezintă o povară pe umerii tuturor popoarelor, deturneză uriașe fonduri care ar putea asigura soluționarea unor grave probleme economico-sociale, propășirea țărilor în curs de dezvoltare. Accentuarea cursei înarmărilor reprezintă în fapt principalul factor al încordării, înveninând în modul cel mai grav atmosfera vieții internaționale.

În lupta pentru înfăptuirea dezarmării, pentru făurirea unei lumi a păcii, fără arme și războaie, România s-a aflat întotdeauna, cu consecvență și hotărâre, printre factorii activi ai vieții internaționale, împlinirea idealurilor de dezvoltare și prosperitate ale națiunii române fiind de neconceput în afara unei asemenea lumi. Pe aceste idealuri, care corespund, dealtfel, aspirațiilor vitale ale tuturor popoarelor, intereselor fundamentale ale omenirii, se bazează concepția care, astăzi, este larg recunoscută în lume drept „concepția românească despre dezarmare”; lor le este dedicată întreaga activitate internațională a țării noastre.

Alături de întregul popor, ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, aderenții celorlalte culte religioase, se declară cu hotărâre împotriva cursei înarmărilor și în special a celei nucleare. De aceea ei subscriu cu convingere la cunoscutul Apel al Frontului Democrației și Unității Socialiste, angajându-se să militeze cu însuflețire pentru pace și bună înțelegere, pentru ca planeta noastră să fie eliberată de spectrul unui nou conflict mondial care ar putea pune capăt vieții și distruge comorile de civilizație și cultură ale omenirii. O asemenea contribuție, închinată celei mai nobile cauze — apărarea dreptului la pace, la viață al fiecăruia și al tuturor locuitorilor globului — constituie pentru fiecare o adevărată rațiune de a fi. Aceasta în virtutea tradițiilor pașnice, în spiritul convingerii că interesele păcii și liniștii pe planeta Pământ impun acum, până nu va fi prea târziu, până nu va fi lansată prima rachetă, prima bombă nucleară, care ar determina o catastrofă, să se ridice toți oamenii cinstiți de pretutindeni, cu toată energia, împotriva politicii de continuare a înarmărilor. „Imperativul cel mai arzător al zilelor noastre — sublinia Domnul Nicolae Ceaușescu — este unirea eforturilor și conlucrarea tot mai strânsă a popoarelor, a celor mai largi forțe sociale și politice, indiferent de concepțiilor lor filozofice și religioase, a întregii opinii publice mondiale, pentru oprirea agravării situației internaționale, pentru reluarea și

continuarea cursului spre destindere și colaborare, pentru promovarea fermă a unei politici de respect a independenței și suveranității popoarelor, de securitate și pace“.

Se cuprinde în aceste cuvinte, un adevăr-axiomă, un addevăr a cărui esență constă în sublinierea faptului că, astăzi, nimeni nu poate, nu are dreptul să privească cu indiferență, cu seninătate uriașele acumulări de arme, nu poate asista la agravarea pericolelor la adresa păcii, a însăși planetei noastre. Angajarea în epocă trebuie să însemne, în primul rând, angajarea în strădania de apărare a păcii, pentru dezarmare, împotriva armelor. Iată o misiune nobilă în care toți fiii poporului român, inclusiv aderenții cultelor religioase, se simt angrenați cu toată ființa, având exemplu și înimbold ideile și acțiunile Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu.

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

CLERUL ȘI CREDINCIOȘII MITROPOLIEI BANATULUI SUB STINDARDUL PĂCII

Situația internațională din ultima vreme, deosebit de gravă, fără precedent în istoria postbelică, produce o stare de legitimă îngrijorare și tensiune în sufletul tuturor oamenilor de bine de pretutindeni. Ascutirea contradicțiilor dintre marile puteri, recrudescența acțiunilor îndreptate împotriva păcii, uriașul arsenal de arme nucleare, forțe convenționale și arme clasice gata să pustiască întreaga planetă sînt realități a căror rezolvare este de maximă urgență și nu pot lăsa indiferent pe nimeni. Militarizarea solului, apei și atmosferei, tendința de militarizare a spațiului cosmic, toate cu o panoplie mereu mai sofisticată și distructivă, pot arunca omenirea oricînd dintr-un neant fără întoarcere. Frenezia halucinantă a competiției înarmărilor nucleare și de orice natură, stocarea lor și majorarea depozitelor existente, modernizarea, escaladarea și proliferarea rachetelor nucleare pe spații cît mai întinse, spre a scăpa de sub incidența adversarului posibil, au căpătat astăzi proporții dementiale. Transformarea Europei într-o cazemată și un potențial poligon de tir, cu toate sensurile și direcțiile de tragere pentru mulțimea rachetelor existente, reflectă încrederea maladivă a celor ce vor să stăpînească lumea într-un succes posibil, chiar în cazul unei confruntări de o amploare neînregistrată de istorie. O sumară privire asupra disponibilităților atomice existente pe mapamond indică, însă, aberația și alienarea sigură a celor ce nutresc asemenea visuri demonice; fiecare rachetă poartă o încărcătură nucleară de 15 ori mai mare decît bomba de la Hiroshima, iar întregul arsenal poate distruge omenirea de cîteva zeci de ori, deși ar fi suficient doar o singură dată pentru ca planeta să fie aruncată insurmontabil într-un holocaust apocaliptic. Un război fără învingători și învinși, dar și fără supraviețuitori, poate fi declanșat fie din asemenea calcule iresponsabile și porniri dementiale fie din accident, sfîrșitul într-un asentenea caz rămînînd același: prăbușirea definitivă în neîntîlnire a tuturor și a toate. Pe bună dreptate se pune întrebarea: cum este cu putință sinistrul joc cu existența lumii într-o epocă de maximă înflorire a științei și tehnicii?

Conștiința pericolului universal ce nu scutește pe nimeni declanșează astăzi cele mai ample manifestații publice înregistrate vreodată

în întreaga lume, sub toate formele, împotriva înarmărilor nucleare, pentru retragerea eurorachetelor existente, pentru distrugerea armelor atomice de orice fel, pentru pacea pe pământ și salvagardarea vieții. Președintele țării noastre Nicolae Ceaușescu sublinia recent că „ne aflăm în al 12-lea ceas, în momentul hotărîtor pentru existența lumii. Acum, pînă nu este prea târziu, să acționăm cu toată hotărîrea și să facem să fie oprită amplasarea noilor rachete și dezvoltarea celor existente... Acum ne aflăm într-un moment cînd trebuie să dăm o amploare și mai mare luptei pentru dezarmare, pentru pace. Considerăm că popoarele europene nu și-au spus încă ultimul cuvînt și că ele pot și trebuie să oprească drumul spre catastrofa nucleară în Europa!”.

Asemenea tuturor oamenilor de bine din lume, poporul român, consecvent idealurilor de pace, suveranitate și independență pentru toate națiunile lumii, se ridică din nou cu toată hotărîrea în sprijinul cauzei nobile de care depinde supraviețuirea tuturor în aceste momente de răscruce. Apelul pentru dezarmare și pace lansat de Frontul Democrației și Unității Socialiste în 20 septembrie 1983 solicită conlucrarea tuturor în această vastă mișcare de luptă pentru pace. Numeroase mitinguri și manifestații populare, țîsnite spontan din vocația ancestrală de pace a românilor, au avut loc în mai toate localitățile patriei, antrenînd deopotrivă și clerul și credincioșii Bisericii noastre, împreună cu celelalte culte religioase, într-o atitudine unitară și fermă în fața acestei probleme vitale ce confruntă omenirea.

Revista noastră s-a făcut adeseori ecoul pozițiilor și atitudinilor clerului și credincioșilor din cuprinsul Mitropoliei în apărarea dreptului tuturor oamenilor la viață, pentru oprirea escaladării înarmărilor și instaurarea unei păci trainice în lume. O facem din nou, cu atît mai mult acum cînd au îmbrăcat haina unor adevărate manifestații de amploare, exprimînd deopotrivă adeziunea ființială a clerului și credincioșilor de pe această brazdă a patriei la acțiunile întreprinse de conducerea țării și de întregul nostru popor pentru promovarea păcii, precum și hotărîrea nestrămutată și entuziastă de a contribui cu toții prin cuvînt și faptă în sprijinul acestui ideal nobil. Vom urmări cronologic, în cele ce urmează, participarea concretă a unor exponenți ai clerului nostru la adunările populare închinete păcii și colaborării internaționale în ultima perioadă de timp, manifestată pentru pace și dezarmare de la Seminarul teologic din Caransebeș, desfășurarea conferințelor preoțești în cele patru județe din aria Mitropoliei, încheind cu sesiunile celor două Adunări Eparhiale consacrate preponderent acestor acțiuni ample ce angajează întregul nostru popor în lupta justă pentru apărarea dreptului sacru al tuturor oamenilor la viață, libertate și independență.

Una dintre impresionantele manifestații populare împotriva războiului și amplasării armelor nucleare în Europa și în întreaga lume

a avut loc la Timișoara în 27 octombrie a.c. Strălucitele inițiative de pace enunțate de Președintele Nicolae Ceaușescu și Apelul F.D.U.S. au făcut ca în Piața Operei să se strângă peste 60 000 locuitori ai orașului, de toate vîrstele și preocupările, bărbați și femei, români, germani, maghiari, sirbi și de alte naționalități. Printre participanți se aflau și numeroși clerici ortodocși și reprezentanți ai celorlalte confesiuni religioase existente în Timișoara. Clădirile împodobite cu pancarte și lozincile purtate de participanți exprimau hotărîrea unanimă a timișorenilor de a acționa cu toată fermitatea pentru pace și dezarmare, pentru retragerea și distrugerea eurorachetelor existente. Adunarea deschisă de Laurențiu Rujoi, președintele Consiliului municipal Timișoara al F.D.U.S., a prilejuit numeroase luări de atitudine din partea participanților reprezentînd toate categoriile sociale și de vîrstă și mai toate întreprinderile și instituțiile existente în oraș. Printre vorbitori s-a numărat și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului care a spus cu acest prilej: „Alături de Dumneavoastră se găsesc și slujitorii cultelor religioase împreună cu credincioșii lor. Împărtășind punctul de vedere al poporului căruia aparțin și urmînd crezul religios pe care îl mărturisesc, ei doresc să dea glas hotărîrii de a sprijini cu convingere și din toată ființa eforturile îndreptate spre înfăptuirea păcii, înțelegerii și prieteniei între toate popoarele lumii. În spiritul deplinei aprobări a politicii interne și internaționale promovate de statul nostru, față de neobosita activitate pe care Președintele Nicolae Ceaușescu o consacră întăririi colaborării pe multiple planuri între state, apărării dreptului suprem la existență liberă și fericită a tuturor națiunilor, permiteți-mi să exprim adeziunea oamenilor religiei din municipiul Timișoara la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, angajamentul lor de a milita permanent în frontul apărătorilor păcii. Înainte de a fi prea tîrziu cerem deci distrugerea armelor, pentru ca să nu ajungă armele să ne distrugă pe noi”.

Asemenea adunări populare destinate păcii și dezarmării nucleare au avut loc în toate orașele și multe alte localități bănățene, înregistrînd participarea a numeroși preoți și credincioși dintre care mulți au luat atitudine împotriva cursei delirante a înarmărilor atomice. Una dintre ele s-a desfășurat la Făget în 26 octombrie a.c., cu participarea tuturor locuitorilor comunei. Printre cei ce au luat cuvîntul la miting s-a numărat și protopopul din localitate Doru Mi-lostean care a spus printre altele: „În calitatea noastră de fii ai Bisericii și cetățeni ai patriei vom face totul pentru apărarea păcii, nu ne vom limita numai la propovăduirea ei, ci vom recurge la atitudini concrete, vom milita activ pentru rezolvarea favorabilă a problemelor de care depinde instaurarea unei păci reale și trainice în lumea întreagă. Ne exprimăm întreaga adeziune și susținem toate hotărîrile statului nostru, inițiativele de pace ale Președintelui țării noastre”.

În prima jumătate a lunii noiembrie 1983, viața bisericească din cuprinsul Mitropoliei, ca de altfel din întreaga Patriarhie Română, a înregistrat adunări ale clerului și teologilor consacrate păcii și dezarmării nucleare, cu vibrante manifestații de adeziune și sprijinire a strălucitelor inițiative ale Președintelui Nicolae Ceaușescu. Seria acestor întruniri a debutat cu cea de la Săminarul teologic din Clăransebeș, din ziua de 9 noiembrie. Întregul efectiv de elevi al școlii, profesorii și personalul auxiliar s-au întrunit în sala de festivități, în prezența Prea Sfințitului Episcop vicar Timotei Lugojanul pentru a-și exprima, într-o atmosferă entuziastă, sentimentele de adeziune deplină la lupta dreaptă dusă de întregul nostru popor împotriva războiului și, pentru înlăturarea pericolului nuclear. După întonarea imnului de stat al Republicii Socialiste România, preotul prof. Trăilă Gherga, directorul Seminarului, a făcut o succintă expunere a problemei dezarmării nucleare și preîntâmpinării războiului, arătând valoroasa contribuție a țării noastre în rezolvarea favorabilă a acestei probleme ce confruntă omenirea. După ce preotul prof. Nicolae Belean a citit Apelul pentru dezarmare și pace al F.D.U.S., mulți dintre participanți au exprimat gândurile și simțămintele personale și ale tuturor celor prezenți în sprijinirea prin cuvânt și faptă a luptei pentru această cauză nobilă. S-au remarcat preotul prof. Sorin Cosma, prof. Valer Bel, pedagogul Dorel Fercea și elevii Constantin Traian, Constantin Ioniță, Teodor Pavel, Ioan Bălăsoiu, Ștefan Samoilă și Eugen Balog. În cuvântul său, P. S. Episcop vicar Timotei Lugojanul a subliniat importanța manifestării pentru dezarmare și pace organizată de școala noastră teologică, expresie a intensificării eforturilor ce se depun în acord deplin cu toți cei ce militează necontenit pentru împlinirea acestor idealuri sfinte ale omenirii: deplin la pace, la existență liberă și demnă. Expunerile și luările de cuvânt au fost intersectate de numeroase lozinci scandate de cei prezenți în sala de festivități, prin care și-au exprimat o unitară și impresionantă voință de pace în acord cu toți fiii pământului românesc. Cu ocazia respectivă a fost expediată o telegramă Președintelui Nicolae Ceaușescu, în semn de profund respect și recunoștință pentru neobosită sa activitate consacrată triumfului păcii, securității și independenței tuturor popoarelor. Manifestarea s-a încheiat în aceeași atmosferă însuflețitoare, prin intonarea imnului „Pe-al nostru steag” al Frontului Democrației și Unității Socialiste de către toți cei prezenți.

Potrivit hotărârii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, conferințele de orientare preoțească din ultimul trimestru al anului 1983 au fost dedicate luptei pentru pace și dezarmare nucleară, problemă fundamentală ce confruntă omenirea întreagă în ultima perioadă de timp. Ținând seama de importanța temei și actualitatea ei, pentru prima oară conferințele nu s-au desfășurat la sediile protopopiatelor, ci au primit caracterul larg și festiv al întrunirilor la nivel județean, ca o manifestare de amploare, într-o desăvârșită unitate „în cuget și simțiri” de sprijinire a întregului program de luptă

pentru pace desfășurată de statul și poporul nostru. Prezența întregului cler din spațiul Mitropoliei la aceste întruniri județene este de la început o grăitoare dovadă asupra manierei proprii în care fiecare preot a înțeles să-și aducă contribuția personală la această cauză. Conferințele au înregistrat numeroase luări de cuvânt și atitudini care nu pot fi consemnate în întregime, ceea ce ne obligă la o prezentare selectivă și reprezentativă pentru simțămintele tuturor participanților.

Reșița, 10 noiembrie 1983. Toți preoții celor trei protopopiate din județul Caraș Severin s-au întrunit într-o impresionantă adunare, în prezența Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, și a însoțitorilor săi de la Centrul eparhial. După oficierea serviciului religios al Te-Deum-ului cu rugăciuni închinat păcii, protopopul dr. Vasile Petrica din Reșița a făcut o scurtă incursiune în istoria municipiului „Cetate de foc” cu „minunații săi locuitori — oțelari, creatori de valori materiale și intelectualitate progresistă — cărora le stă pildă vie activitatea neobosită a Președintelui Nicolae Ceaușescu care își consacra întreaga energie pentru promovarea și conservarea păcii. Acum când o mână se îndreaptă spre butonul ce poate declanșa un dezastru atomic, să ne ridicăm glasul împotriva acestei intenții criminale și să fim activi atita timp cit nu sintem *radioactivi*”. După ce a reliefat importanța temei în contextul primejdiei mondiale a unui război nuclear, conducerea lucrărilor a fost preluată de I. P. S. Mitropolit Nicolae care a procedat la o amplă trecere în revistă a situației internaționale îngrijorătoare pentru toți deopotrivă. „Conferința de orientare — a spus I. P. S. Sa — îmbracă un veșmînt deosebit, datorită faptului că acum se decide soarta și viitorul omenirii, punînd la încercare capacitatea oamenilor de a se opune rachetelor cu încărcătură atomică. Ne exprimăm o unică voință: Europa fără arme nucleare. Întregul nostru popor susține plenar, din inimă, ideile și inițiativele conducătorului statului nostru Nicolae Ceaușescu, omul care și-a făcut din idealurile de progres și pace ale poporului român, ale tuturor popoarelor, țelul propriei vieți, omul de stat care a găsit întotdeauna argumente care să convingă de justetea ideii majore potrivit căreia oricît de mari sînt pericolele ce amenință planeta, ele nu pot întrece capacitatea popoarelor de a edifica pe pămînt o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și fără războaie”.

După prezentarea Apelului pentru dezarămare și pace al F.D.U.S., în lectura diaconului Ioan Bude, secretarul oficiului protopopesco Reșița, au luat cuvîntul un număr de 14 preoți din cuprinsul celor trei protopopiate ale județului Caraș-Severin — în același timp mesagerii tuturor celor prezenți — care și-au exprimat adevăratul entuziasm și hotărîrea neștirnută de a contribui cu întreaga lor capacitate personală la sprijinirea acțiunilor de pace întreprinse de conducerea țării și întregul nostru popor. Exemplificînd, notăm că preotul Ieremia B. Ghita de la parohia Băile Herculane, protopopiatul Ca-

ransebeș, a spus printre altele: „Dezarmarea este singurul mijloc rezonabil pentru realizarea unei păci veșnice pe pământ. Cu conștiința înaltei datorii pentru destinele întregii omeniri, îmi exprim adevărată neamă totală și sinceră față de inițiativele de pace ale Președintelui Republicii România de azi Nicolae Ceaușescu și îmi iau obligația de a alimenta suferințele credincioșilor mei cu aceste gânduri nobile de luptă activă”. Preotul Coriolan Bota — Berzovia, protopopiatul Reșița, a accentuat că „în numele creației lui Dumnezeu, în numele rațiunii luminate, a credinței noastre bimilenare, să căutăm pacea și să ne bucurăm de ea a fi printre făcătorii ei”. Luind cuvântul, protopopul Gheorghe Nedda al Oraviței a arătat: „În acest proces de mobilizare a opiniei mondiale în slujba păcii, noi, ca slujitori ai Bisericii, nu numai că ne alăturăm, dar vom depune eforturi pentru ca să se netezească prin cuvânt și faptă calea ce duce spre bună înțelegere. De aceea, cu multă bucurie vestim că sprijinim cu toată încrederea acțiunea statormică a Președintelui Nicolae Ceaușescu în sensul ca Europa să devină un continent al păcii și bune înțelegeri”. Preotul Nicolae Nicoară — parohia Bocșa II, protopopiatul Reșița, s-a referit la „competiția înarmărilor care a ajuns la un prag critic, omenirea fiind în cea mai gravă situație. Bucuros de a-mi manifesta atașamentul față de inițiativele clare de pace ale Președintelui Nicolae Ceaușescu, îmi exprim întreaga adevărată la Apel”. Din cuvântul protopopului Dimitrie Grăma al Caransebeșului reținem insistența de „a nu uita că misiunea noastră este de a fi cu timp și fără timp în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor, propovăduitori ai păcii prin cuvânt și faptă, împlinitori ai mesajului evanghelic de pace pe pământ”. Preotul Gheorghe Tuncă de la parohia Reșița II a subliniat, printre altele, o latură personală care îl angajează în acțiunile de luptă pentru pace: „Ca veteran al războiului antifascist am avut nefericitul prilej să văd incalculabile distrugerii de bunuri și valori, de vieți omenești, ca și întregul cortegiu de lipsuri, mizerii și suferințe aduse de război. Ca unul care sînt slujitor al Bisericii, în numele credincioșilor și ai celorlalți colaboratori din municipiul nostru ne exprimăm întreaga noastră adevărată la strălucitele inițiative de dezarmare, pace și cooperare ale Președintelui Nicolae Ceaușescu”. În intervenția sa, ieromonahul Olivian Bîndiu de la mănăstirea Sf. Ilie de la Izvor—Vasiova, protopopiatul Reșița, a accentuat faptul că „pacea este voia lui Dumnezeu, este tihna oamenilor, este condiția muncii, rodul rugăciunii, este chemarea noastră a celor de azi, a celor de mâine. Pentru aceste motive, declar cu toată responsabilitatea și convingerea că ader la Apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste pentru pace și dezarmare în lume!”.

La sfîrșitul lucrărilor conferinței, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a formulat îndemnuri adresate tuturor clericilor, în care a spus: „Situația din lume arată că nu este suficient să spunem că dorim pacea, ci trebuie să facem ceva pentru a o apăra. Vă îndemn ca la sfintele slujbe să săvîrșiți rugăciuni pentru pace, împreună cu obș-

tea credincioșilor, iar în cadrul predicilor să împărtășiți credincioșilor cuvântul de pace al poporului și al Bisericii noastre. Alăturându-le celor ce militează pentru pace, ne dovedim atașamentul și rosturile în cadrul societății noastre". Întreaga adunare a adoptat, apoi, cu entuziasm telegrama adresată Președintelui Nicolae Ceaușescu în care a fost exprimată recunoștința profundă a tuturor preoților din județul Caraș-Severin față de neobosită sa activitate depusă în slujba păcii, precum și adeziunea deplină în sprijinul acestei cauze nobile.

În ziua de 16 noiembrie 1983, sala de festivități a Centrului eparhial a găzduit conferința celor patru protopopiate existente pe raza județului Timiș. Umplută până la refuz de întregul efectiv al clerului, sala ornată cu numeroase lozinci a conferit momentului o solemnitate aparte, corespunzătoare simțămintelor tuturor, lozinci printre care notăm: „Glasul de pace al Președintelui României Nicolae Ceaușescu este glasul conștiinței noastre!"; „Avem un țel măreț și sfânt: trăiască pacea pe pământ!"; „Nu vrem rachete în Europa!";

În prezidiul adunării au luat loc Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul și cei patru protopopi din cuprinsul județului. După cuvântul de deschidere și salut rostit de protopopul Cornel Pleșu al Timișoarei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, exprimându-și satisfacția de a fi împreună cu toți preoții din județ cu acest prilej de mare importanță pentru viața întregii lumi, a dezbătut tema conferinței, spunând printre altele: „Cauza păcii și colaborării face parte inseparabilă din concepția de viață a poporului român. Exponentul cel mai autorizat să dea expresie intereselor vitale ale poporului român, ale cauzei generale a păcii, securității și cooperării, este Președintele Nicolae Ceaușescu. Conducătorul statului nostru s-a impus în conștiința omenirii ca o personalitate proeminentă a lumii contemporane, fiind considerat, pe bună dreptate „omul păcii". Ca țară europeană, România, asemenea celorlalte state, este profund îngrijorată de situația de pe continent care se află la un moment de răscruce, fiind în joc însăși prezentul și viitorul popoarelor, viața și civilizația umană. La vibranta chemare a Președintelui țării, întregul popor, toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, strâns uniți în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, își fac auzit glasul de pace prin impresionante manifestări, exprimând cu hotărâre o unică voință: Europa fără arme nucleare. Ca membri ai Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu toate cultele din țara noastră, alături de poporul român, exprimăm adeziunea noastră deplină față de politica de pace și prietenie cu toate popoarele lumii promovată de Mult Stimatul Președinte Nicolae Ceaușescu. Să ne amintim cuvintele evanghelice „pe pământ pace, între oameni bunăvoire", precum și apelul biblic „să prefacem săbiile în pluguri!";

După citirea Apelului pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste de către diaconul Constantin Micu

de la catedrala mitropolitană, un număr de 16 preoți de pe întinsul județului și-au exprimat, în numele tuturor, adeziunea fierbinte și hotărârea de a acționa cu toată convingerea în sprijinirea inițiativelor de pace întreprinse de conducerea țării și în spiritul documentelor prezentate de țara noastră la forurile internaționale. Printre vorbitori s-a numărat și preotul Ioan Carebia de la parohia Buzias, protopopiatul Lugoj, care a remarcat că „pământul e viu prin locuitorii săi și, deloc întâmplător, inima pământului bate pentru aceștia. Iată de ce și noi preoții împreună cu credincioșii noștri sîntem chemați a striga din adîncul inimii: vrem pace pe pămînt, nu vrem război, vrem ca mesajul evanghelic din noaptea Crăciunului să triumfe!”

„Și eu, preot de sat bănățean — spunea preotul Simion Pavel de la Pesac, protopopiatul Timișoara — subliniez adeziunea mea deplină, în numele credincioșilor mei care muncesc pe ogoare, la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste și mă voi strădui ca pe lingă datoria de a fi păstor de sufletee să fiu și un militant al păcii”. Protopopul Florin George de la Deta a precizat: „Ader din toată inima la acest Apel, precum și la toate inițiativele și acțiunile de pace ale Președintelui țării noastre Nicolae Ceaușescu și în calitate pe care o am de preot, de patriot, de cetățean al R.S.R., precum și de conducător al unei instituții religioase exprim un NU categoric războiului, un NU bombelor nucleare, un NU bombelor cu neutroni. Doresc din toată inima pace, vreau să trăiesc în pace”. După ce a menționat faptul că în decursul istoriei sale omenirea a înregistrat multe războaie, preotul Iosif David de la Leucusești, protopopiatul Făget a spus: „Pacea este pentru noi una dintre cele mai importante preocupări. Mă fac solidar cu toți oamenii de bine din țara noastră și din lumea întreagă și susțin inițiativele de pace ale Președintelui nostru iubit Nicolae Ceaușescu”. Luînd cuvîntul, protopopul Ioan Tîgriș al Lugoșului a accentuat: „În aceste zile omenirea are datoria să calculeze cîtă încărcătură de viață trebuie să aibe cuvîntul PACE pentru a dezamorsa rachetele nimicitoare, decît să se lase prinsă în mrejele celor ce nu fac altceva decît să se întrecă în forțe de distrugere. Ca slujitori ai unor principii morale ce se temeluiesc pe iubire, avem datoria sfîntă de a susține de pe poziția noastră, cu mijloacele noastre specifice, toate acțiunile și inițiativele pentru instaurarea păcii, pentru salvarea vieții”. Preotul Ioan Jurj de la Gladna Română, protopopiatul Făget, a pus în lumină activitatea învățătoarească a clerului în sprijinul cauzei păcii, spunînd: „Să ne folosim de această nobilă misiune de învățători ai credincioșilor noștri, utilizînd amvoanele bisericilor ca tribune de propovăduire a păcii și opririi cursei aberante a înarmărilor”. În intervenția sa, preotul Bujor Damșa de la Vlad Delamarina, protopopiatul Lugoj, a subliniat: „Urmînd demni pe cel binecuvîntat de istorie să ne fie pilduitor conducător, Președintele Nicolae Ceaușescu, ne cerem dreptul sacru la viață pentru noi și urmașii noștri”. În sens asemănător s-a exprimat și preotul Tiberiu Nicoli de la Ciacova, pro-

topopiatul Deta : „În calitatea noastră de slujitori ai oamenilor și în calitate de cetățeni români, noi preoții Bisericii Ortodoxe Române ne identificăm cu glasul întregii suflări românești care străbate țara pe tot cuprinsul ei, declarându-ne hotărâți să facem totul pentru înlăturarea pericolului unui nou război mondial ce planează asupra întregii lumi și făcînd să răsunе cuvîntul de pace în sufletul fiecărui român”. A lecturat apoi emoționante versuri care au incriminat războiul.

În aplauzele întregii asistențe, protopopul Doru Milostean de la Făget a dat citire telegramei trimise Președintelui Nicolae Ceaușescu, în care au fost exprimate vibrante și profunde simțăminte de recunoștință și stimă ale tuturor participanților la adunarea preoțească de la Timișoara față de neostoita sa activitate depusă în favoarea instaurării unei păci durabile în lume, precum și adeziunea tuturor la inițiativele și acțiunile întreprinse de țara noastră la scară internă și internațională.

Concluzionînd asupra lucrărilor, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a spus : „Conferința preoțească din județul Timiș este un aport modest dar foarte hotărît la ceea ce face tot poporul în favoarea păcii. Vă îndemn ca tot ceea ce am gîndit și simțit azi împreună să duceți tuturor credincioșilor din toate parohiile. În predicile adresate credincioșilor să arătați voința de pace a țării noastre, să faceți împreună cu credincioșii rugăciuni pentru pacea a toată lumea”.

Imnul F. D. U. S. „Pe-al nostru steag” cîntat cu însuflețire de toți cei prezenți a încheiat manifestarea preoțească de la Timișoara.

Lucrările celor două conferințe preoțești din Eparhia Aradului și Hunedoarei s-au desfășurat în zilele de 2 și 10 noiembrie, într-o atmosferă de vibrantă însuflețire. Preoții din protopopiatele Brad, Deva, Orăștie și Petroșani din județul Hunedoara s-au întrunit la sediul oficiului protopopesic din Deva în ziua de 2 noiembrie, iar cei din județul Arad, respectiv din protopopiatele Arad, Ineu, și Lipova s-au întrunit în sala festivă de la reședința episcopală. Participarea întregului efectiv al clerului eparhiei a demonstrat încă odată importanța acordată temei de toți deopotrivă.

Din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, aceste conferințe extraordinare au fost prezidate de Prea Sfințitul Arhiereu vicar Gherasim Hunedoreanul. După slujba Te-Deum-ului, în cadrul căreia s-au înălțat rugăciuni pentru „pacea a toată lumea”, s-a trecut în sălile de ședințe amenajate special pentru aceste întruniri.

Conferințele au fost deschise de protopopii Alexandru Hotăran de la Deva și respectiv de Traian Gavrîlă de la Arad care au ținut să evidențieze însemnătatea vibrantului Apel pentru dezarmare și pace. Prea Sfințitul Arhiereu vicar Gherasim Hunedoreanul a vorbit despre pace, despre inițiativele și propunerile României, ale Președintelui Nicolae Ceaușescu, ce cuprind un amplu program de măsuri logice, realiste și constructive în această direcție.

În ambele cazuri a fost lecturat textul Apelului pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste. Descifrind ideile profunde umaniste ale acestui important Apel, preoții care au luat cuvântul au evocat mai întâi dorința de pace și frățietate adânc înrădăcinată în sufletul poporului român, virtute pe care generații după generații au transmis-o până la cei din zilele noastre. S-a precizat că poporul român nu a ieșit din granițele țării sale, ci și-a apărât întotdeauna cu bărbăție glia strămoșească și valorile trecutului împreună cu realizările mărețe ale prezentului, mărturie strălucite ale statorniciei și geniului său creator. În acest sens au vorbit arhim. Timotei Iifitimie, starețul mănăstirii Hodoș-Bodrog și preoții Petru Petrilă — Arad — Centru, Gheorghe Șerb — Gurahonț, protopopiatul Ineu. Protopopul Liviu Boldura de la Brad, protopopul Octavian Pătrașcu de la Petroșani și preotul Miron Mateș de la Deva III au abordat problema de maximă urgență și acuitate a salvării păcii și a distrugerii eurorachetelor existente. Ei au evidențiat îndatdorierea ce le revine ca slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor, de a înălța cu mai multă stăruință rugăciuni către Domnul Păcii spre a nnu se dezlănțui din nou forțele oarbe ale morții. Cuvântul preoților Aurel Moise de la Arad — Segă II, Gheorghe Belei de la Șicula, protopopiatul Ineu și al protopopului Ioan Brădeanu de la Ineu a precizat că secolul nostru a consemnat deja două războaie mondiale cu mari dezastrre. Menirea omului este să se înalțe întru cele bune, să meargă spre desăvârșire, nu spre pieire. Viața este de la Dumnezeu, iar omul nu are dreptul să distrugă creația divină. Chiar dacă pământul este cît un bob, totuși pe acest „grăunte” avem loc toți oamenii, iar pământul ne hrănește pe toți cu condiția să existe înțelegere și pace. Prin urmare, datorită noastră este să moștenim pământul și nu să-l facem praf și pulbere. Protopopii Avram Petric de la Orăștie și Vitalie Pereteatcu de la Lipova, precum și preoții Mihai Munteanu de la Petroșani I, Nicandru Cuțaru de la Măderat, protopopiatul Lipova și Ioan Bosco de la Virfuri, protopopiatul Ineu au insistat asupra faptului că preoții sînt slujitorii lui Dumnezeu împăratul păcii. Credința noastră este o credință a iubirii și păcii, iar porunca vieții este să iubim pe Dumnezeu și pe oameni ca pe noi înșine. Fiecare slujitor al altarului trebuie să fie „un făcător de pace”, sprijinirea păcii în lume reprezentînd o acțiune izvoită din convingerea că pacea, acest bun suprem al omenirii, este un mesaj permanent al creștinismului.

Pe lista celor ce au mai luat cuvîntul figurează mulți alți preoți care și-au exprimat atașamentul și dragostea față de pământul nostru străbun, dorința de promovare a păcii în lume și totala adeziune la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, un document de profundă semnificație exprimînd preocupările neobosite ale Președintelui țării Domnul Nicolae Ceaușescu pentru destinele poporului nostru român și ale întregii omeniri. S-au remarcat luările de cuvînt ale unor preoți care au dedicat momentului respectiv creații literare proprii. Astfel, preotul Amos Iuga din parco-

hia Lunca Devei, protopopiatul Brad, a scris poezia „Strigătul Păcii”, preotul Petru Dărau de la Pincota, protopiatul Arad, a alcătuit poezia „Pacea”, iar preotul Teodor Poneavă de la Șiria, protopopiatul Lipova, a prezentat versurile intitulate „Adeziune la Apel” din care reținem:

„În numele vieții și a tot ce-avem mai sfânt

Vrem lume fără arme, vrem Pace pe pământ!”

Din poezia intitulată „Ectenie pentru țară și pace” a preotului Traian Rusu de la parohia Galșa, protopopiatul Lipova, cităm versurile:

„... Pentru cei ce contra morții se revoltă

Pentru cei ce-nalță curcubeu spre boltă

Pentru pacea lumii pentru dezarmare

Preoții înalță rugi de la altare”.

Apără-ne Doamne, Țara, Tricolorul

Zorile albastre și întreg poporul

Mama care naște-n casă bucurie

Omul ce ridică-n slavă România”

Conștienți de faptul că pacea este garanția unei vieți fericite pe pământ, preoții din Eparhia Aradului și Hunedoarei și-au dat cu înaltă responsabilitate adeziunea totală la Apelul pentru dezarmare și pace, omagiind totodată activitatea neobosită a Președintelui Nicolae Ceaușescu. Ei și-au manifestat dorința de a contribui activ, cu cuvântul și fapta, la stăvilirea pericolului unui nou război mondial, la înfăptuirea dezarmării și păcii în lume.

În finalul conferințelor, într-o atmosferă de puternic entuziasm au fost adoptate telegrame adresate Conducătorului iubit al țării Nicolae Ceaușescu, în care au fost exprimate sentimentele de sinceră aprobare a Apelului pentru dezarmare și pace, de adânc omagiu și profundă recunoștință față de cel mai iubit fiu al poporului, militant proeminent al luptei popoarelor pentru pace, dezarmare, independență și progres, omul care întruchipează năzuințele cele mai fierbinți ale întregii națiuni române de a-și edifica noua societate într-o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și fără războaie.

Manifestările de masă ale clerului din întreaga Mitropolie a Banatului au dovedit încă odată cât de constantă, cât de adâncă este în patria noastră dorința de pace și preocuparea pentru edificarea unui prezent și a unui viitor fără războaie, cât de puternic este atașamentul națiunii noastre față de conducătorul ei, Președintele Nicolae Ceaușescu.

În duminicile din 27 noiembrie și 4 decembrie 1983 au avut loc sesiunile ordinare ale celor două Adunări Eparhiale din Mitropolia Ba-

natului, desfășurate la sediile celor două eparhii. Prima ședință plennară de pe ordinea de zi a lucrărilor a fost în ambele centre consacrată problemelor păcii și dezarmării, înrăutățirii recente a climatului vieții internaționale prin amplasarea noilor rachete nucleare în Europa occidentală. Tribunalele celor mai înalte foruri bisericești din aria Mitropoliei s-au transformat într-o vie și plastică expresie a voinței unanime de pace a clerului și credincioșilor de pe aceste meleaguri ale țării, a atașamentului entuziast față de inițiativele și acțiunile întreprinse de Președintele Nicolae Ceaușescu, a hotărârii de a sprijini cu abnegație și dăruire politica internă și externă a țării noastre.

Lucrările Adunării Eparhiale din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului au fost conduse de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, în calitate de președinte al acestui înalt for bisericesc: deliberativ. Sala festivă, împodobită cu lozinci dedicate păcii și dezarmării, exprima ea însăși atmosfera însuflețitoare și solemnă ce domnea printre participanți, printre membrii Adunării Eparhiale prezenți cu toții la această sesiune. În deschiderea primei ședințe plenare, Înalt Prea Sfinția Sa a rostit alocuțiunea intitulată „Alături de întregul popor în apărarea păcii”. Procedind la o atentă și fină analiză a situației internaționale actuale, agravată vertiginos de febrilitatea diseminării noilor rachete nucleare în unele țări din Europa occidentală, Înalt Prea Sfinția Sa a prezentat și accentuat pe larg toate inițiativele și acțiunile pacifiste întreprinse în ultimii ani de Președintele Nicolae Ceaușescu și de țara noastră, spunând printre altele: „Situația cea mai gravă s-a creat, după cum se știe, în Europa, unde s-au adunat uriașe cantități de arme, inclusiv nucleare, unde stau față în față cele două blocuri militare și unde încordarea s-a intensificat considerabil în vremea din urmă. Este cu neputință de tăgăduit că, oricât de îndelungate și dificile ar fi, negocierile sînt de preferat conflictelor militare. România are deplină încredere în forța unită a popoarelor care pot și trebuie să acționeze cu eficiență pentru stăvilirea evoluției spre un nou război, pentru salvarea păcii și asigurarea liniștei și prosperității planetei. Pe aceste idealuri, care corespund de altfel aspirațiilor vitale ale tuturor popoarelor, intereselor fundamentale ale omenirii, se bazează concepția care astăzi este larg recunoscută în lume drept „concepția românească despre dezarmare”; lor le este dedicată întreaga activitate internațională a țării noastre. În calitate de reprezentanți ai clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, întocmai tuturor membrilor Bisericii Ortodoxe Române, a aderentilor tuturor cultelor religioase din patria noastră, noi împărtășim atitudinea întregului popor român față de problemele păcii și dezarmării. De aceea, subscriem cu convingere la recentul Apel al Frontului Democrației și Unității Socialiste, angajîndu-ne să milităm cu însuflețire pentru pace și bunăînțelegere, pentru ca planeta noastră să fie eliberată de spectrul unui nou conflict mondial care ar putea pune capăt vieții și distruge comorile de civilizație și cultură ale omenirii. O asemenea contribuție, închinată celei mai nobile cauze — apărarea

dreptului la pace, la viață al fiecăruia și al tuturor locuitorilor globului — constituie pentru noi o adevărată rațiune de a fi. O misiune nobilă, în care poporul român, inclusiv cultele religioase, se simt angajați cu toată ființa, avînd exemplu și imbold ideile și acțiunile Președintelui țării Nicolae Ceaușescu. O misiune nobilă la concretizarea căreia contribuie, am dori să credem, și Adunarea noastră Eparhială de astăzi”.

După lectura Apelului pentru dezarmare și pace al F.D.U.S. de către P. C. Părinte Ilie Maier vicar administrativ au luat cuvîntul un număr de zece membri ai Adunării Eparhiale, clerici și mireni, exprimînd dorința unanimă a tuturor de a-și aduce contribuția la cauza generală a păcii. Cu acest prilej Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul a spus: „Cu mîndrie îndreptătită pentru poziția de prestigiu a statului român pe arena internațională, folosim și prilejul de astăzi spre a exprima cu înflăcărare patriotică adeziunea desăvîrșită la importante documente, unanim și pretutindeni apreciate. Împreună cu toți cetățenii țării, slujitorii și închinătorii altarelor Bisericii Ortodoxe Române se arată o dată mai mult pe făgașul tradițiilor sănătoase ale poporului nostru de bună înțelegere, prietenie, colaborare și pace, în deplinul respect al dreptului fiecărui popor la independență și progres”. Prof. Vasile Văcăreanu, membru al Adunării Eparhiale și Consiliului Eparhial, a prezentat intervenția intitulată „Niciodată Euroșima” din care cităm: „Mesajul de pace românesc dînd remarcabilă expresie voinței și aspirațiilor nutrite dintotdeauna de poporul nostru, este indisolubil legat de structura loială, onestă a națiunii. Pentru noi, nu poate exista datorie mai mare decît aceea de a contribui la pacea a toată lumea. Iată deci, îmi ridic și eu glasul în apărarea ei împreună cu întregul nostru popor iubitor de pace”. Preotul Tiberiu Dan de la Ghilad, protopopiatul Deta, s-a referit la „Condiția păcii”, arătînd că „dreptul la pace este sinonim dreptului la viață al popoarelor, la libertate și independență, la suveranitate. Ar putea începe o eră nouă, a păcii și pentru aceasta trebuie făcut totul. România își face auzit glasul său distinct, iar inițiativele și demersurile Președintelui Nicolae Ceaușescu găsesc în fiecare din noi o confirmare deplină”. Analizînd „Dimensiunile fundamentale ale conștiinței românilor”, dr. Victor Lăzărescu a remarcat: „Continuitatea vocației poporului român pentru pace își găsește cea mai vibrantă manifestare în inițiativele Președintelui României Socialiste Nicolae Ceaușescu, în atitudinea sa hotărîtă exprimată și în condițiile actuale. Întreaga noastră adeziune înscrisă în patosul acestei patriotice chemări pune în valoare demnitatea patriotică, civică și morală a țării noastre care își construiește un destin nou, eliberat de vicisitudinile istoriei”. În cuvîntul său, ing. Vasile Cîrnu a subliniat că „marele nostru adevăr este pacea. Sintem mîndri că avem în fruntea țării un asemenea strălucit conducător în a cărui gîndire și acțiune își găsesc întruparea nobilele idealuri de pace, progres și colaborare între popoarele lumii și, totodată, năzuințele și interesele supreme ale tuturor oamenilor din patria noastră”.

La sfârșitul primei ședințe plenare a Adunării Eparhiale, pentru a da glas hotărîrii clerului și credincioșilor Arhiecezei de a sprijini cu toată hotărîrea și abnegația acțiunile de pace întreprinse de statul și întregul nostru popor, s-a adoptat și expediat o telegramă adresată Președintelui țării noastre Nicolae Ceaușescu, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, în care s-a exprimat eclatanta adeziune a tuturor clericilor și credincioșilor Arhiecezei la întregul program de politică internă și internațională a României Socialiste, textul telegramei fiind citit de deputatul Iosif Berbentea, preot la Dalboșet, protopopiatul Oravița.

Adunarea Eparhială a adresat, apoi, un mesaj către Secretariatul Organizației Națiunilor Unite, scrisori către ambasadele Uniunii Sovietice și Statelor Unite ale Americii și către ambasadele unor state europene.

Concluzionînd asupra lucrărilor primei ședințe plenare a Adunării Eparhiale, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a subliniat eforturile tuturor forurilor creștine internaționale și ale altor religii în direcția păcii și dezarmării. „Același lucru l-am făcut și noi, ceea ce constituie manifestarea unei înalte conștiințe a noastră și a celor pe care îi reprezentăm. Sîntem pentru „înviere” și pentru „viață” și nu pentru moartea omenirii!”.

Adunarea Eparhială a Episcopiei Aradului și Hunedoarei a fost și ea consacrată în prima ei parte dezarmării și păcii pe planeta noastră. Sala unde s-au desfășurat lucrările de la sediul episcopiei, a fost frumos pavoazăată cu lozinci din conținutul cărora a reieșit dorința întregului popor român de dezarmare și pace, ca: „Problema fundamentală a zilelor noastre este dezarmarea și apărarea păcii!”; „Toți sîntem angajați cu întreaga noastră ființă în lupta pentru binele poporului nostru, pentru viața patriei noastre, în lupta pentru apărarea păcii în lume”; „Dumnezeu ne-a chemat spre pace” (I Corinteni 7, 15).

Lucrările au fost prezidate de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, care în cuvîntul său a subliniat pericolul în care se află omenirea zilelor noastre, spunînd: „Cursa înarmărilor a înregistrat o febrilitate fără precedent, în vreme ce în numeroase zone de pe glob continuă să aibă loc conflicte, infruntări militare, în care se pierd vieți omenești și sînt distruse imense valori materiale. O schimbare a actualului curs negativ din viața internațională, prin imprimarea unor noi evoluții care să sprijine împlinirea aspirațiilor popoarelor spre o viață mai bună, eliberată de spectrul războiului, în pace și prosperitate, reclamă necesitatea unei intensificări a luptei unite a popoarelor, a tuturor forțelor politice și sociale clarvăzătoare, pentru a se pune capăt cursei înarmărilor, pentru a fi asigurate condiții de dezvoltare pașnică pentru toate națiunile lumii. Acesta este vibrantul mesaj conținut în Apelul pentru pace și dezarmare lansat de Frontul Unității și Democrației Socialiste precum și reafirmat în

cuvîntarea Președintelui României Socialiste Nicolae Ceaușescu la sesiunea din 15 noiembrie a Marii Adunări Naționale, în Apelul Marii Adunări Naționale către parlamentele și parlamentarii din statele europene, Statele Unite ale Americii și Canada".

În încheiere Înalț Prea Sfinția Sa a arătat că „în calitate de reprezentanți ai clerului și credincioșilor Eparhiei Aradului și Hunedoarei, cu toții împărtășim atitudinea întregului popor român față de problemele păcii și dezarmării, subscriind cu convingere la recentul Apel al F.D.U.S.”.

După lectura Apelului pentru dezarmare și pace al F.D.U.S., majoritatea celor prezenți au solicitat să li se ofere posibilitatea de a-și exprima gândurile și sentimentele în legătură cu problema păcii și dezarmării. Dintre cei înscriși la cuvînt, redăm mai jos poziția fermă exprimată de unii vorbitori.

În cuvîntul său, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanul, ca unul care a cunoscut personal ororile celui de al doilea război mondial, arată că nu se poate obișnui cu ideea că unele popoare încă mai încearcă declanșarea unui alt război prin care să distrugă întreaga omenire. „Spre uimirea noastră a tuturor oamenilor de pace, Statele Unite ale Americii au și trimis rachete în Marea Britanie și Germania Federală spre a fi amplasate. În 25 noiembrie a.c. statul nostru a făcut o declarație în care s-a precizat că „nimeni nu are dreptul de a se juca cu viața popoarelor, cu dreptul fundamental al oamenilor, al popoarelor la viață, la existență”. Ca cetățean și slujitor al Bisericii noastre strămoșești, cu această ocazie țin să spun răspicat NU înarmării, NU amplasării rachetelor nucleare în Europa și DA pentru distrugerea totală a armamentului nuclear din toată lumea!”.

Exprimîndu-și totala adeziune la Apelul pentru dezarmare și pace, deputatul eparhial Vasile Buta din Sebiș a spus: „Noi vrem pace! Aceasta este mesajul ce-l aduc din partea credincioșilor ortodocși din părțile Hălmagiului, a acelor oameni care s-au luptat de veacuri pentru o viață în libertate și în pace. Țara noastră se găsește în fruntea țărilor și a popoarelor care luptă de mulți ani pentru menținerea și apărarea păcii. Noi sprijinim, cu toate puterile noastre și din cea mai intimă convingere, Apelul pentru dezarmare și pace și dorim ca planeta noastră să nu mai cunoască războaie”. După ce face o apologie teologică a păcii, P. On. Părinte Flor Teodorescu, vicar administrativ, conchide că: „Angajarea noastră la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste constituie un imperativ major care rezultă din însăși credința și datoria noastră de a sluji viața, contribuind la apărarea și propășirea ei. Inițiatorul, recunoscut și apreciat pe plan mondial, al acțiunii de menținere a păcii, pentru binele întregii omeniri, Președintele Nicolae Ceaușescu a spus cu fermitatea și sinceritatea care îl caracterizează: „Cauza păcii și a colaborării face parte inseparabilă din concepția

și viața poporului român". Ca slujitor al altarului Bisericii Ortodoxe Române, ca cetățean și patriot subscriu din toată inima la Apelul pentru dezarmare și pace lansat de Frontul Democrației și Unității Socialiste, la toate documentele elaborate de patria noastră pentru dezarmare și pace în lume". Mișcat de frumusețile pământului străbun pentru care au luptat înaintașii, pământ care nu trebuie să devină pradă unui război nimicitor, deputatul Rovența Barbu a spus: „Ne este dragă țara noastră cu zărilor și așezările pământului nostru strămoșesc, deoarece nu numai că este bogată și frumoasă, ci mai ales pentru faptul că noi am fost aici dintotdeauna, sintem azi și vom fi de-a pururi la noi acasă. Am știut să ne apărăm glia străbună și graiul, n-am admis să ne fie călcată în picioare spiritualitatea și ființa noastră statală de către alte neamuri sau puteri orgolioase. N-am purtat războaie de cōtropire sau de expansiune". Ing. Ion Petrescu din Lipova, deputat eparhial, se alătură cu trup și suflet luptei pentru pace, glasului întregii țări, exprimîndu-și totala adeziune la Apelul pentru pace și dezarmare al F.D.U.S.: „Dorim ca toți copiii țării și ai noștri să crească în tihnă, să se joace. Un nobil crez ne leagă: să fie în lume pace! Cerem ca toate țările europene, toate statele membre ale O.N.U., să acționeze cu toată răspunderea pentru curmarea cursei înarmărilor, pentru retragerea și distrugerea rachetelor existente, pentru dezarmare și pace, pentru triumful vieții pe pământ".

Pentru a-și manifesta dorința de pace pe pământ și adeziunea la toate inițiativele statului nostru menite păcii și dezarmării, în plēnul Adunării Eparhiale s-a aprobat cu însuflețire trimiterea unei telegramme adresate Președintelui Nicolae Ceaușescu, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Din Adunarea Eparhială s-a mai trimis un mesaj adresat Secretariatului Organizației Națiunilor Unite și cîte o scrisoare către Ambasadele Uniunii Sovietice și Statelor Unite ale Americii, altor ambasade europene acreditate la București.

*

Prezentînd în limitele unui spațiu totuși restrîns, aceste ample manifestații închinatē păcii și dezarmării nucleare de clerul și credincioșii din aria Mitropoliei Banatului, Redacția își exprimă convîngerea că ele reprezintă fie și o minimă contribuție la lupta milioanelor de oameni pentru cea mai nobilă și stringentă cauză a întregii lumi contemporane. Ne aflăm astăzi în fața unei cumplite alternative ce nîcînd altădată nu confruntase omenirea, dar care trebuie să se constituie în cea mai serioasă temă de meditație pentru fiecare cetățean al planetei: a fi sau a nu fi. Și mai trebuie să rețină fiecare, oricît de indolent ar fi față de destinul său propriu, că pământul nu este o moștenire lăsată de înaintași, ci un împrumut provenit de la urmașii noștri — copiii și nepoții — cărora avem cu toții datoria sfîntă de a le asigura dreptul la viață. Din cuvîntarea rostită la 1

decembrie a.c. de Președintele Nicolae Ceaușescu desprindem, nu întâmplător, noi accente și chemări făcute tuturor: „S-a ajuns la o asemenea situație când oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, îndeosebi la dezarmarea nucleară, asigurarea păcii au devenit problema fundamentală a epocii noastre. Nu să se justifice cursa înarmărilor, ci să se lămurească opinia publică și popoarele de ce trebuie oprită cursa înarmărilor, de ce trebuie unite forțele pentru apărarea păcii pe planeta noastră”.

Iată rosturile și sensul profund al „campaniei păcii” care trebuie continuată pînă la radierea cuvîntului „război” din memoria omenirii.

Redacția

BISERICA SLUJITOARE A PĂCII ÎN LUME

de: asistent dr. IOAN VASILE LEB

Viața internațională din ultima vreme este marcată de o serie de tendințe și fenomene profund negative care determină accentuarea încordării, creșterea insecurității popoarelor. În diferite părți ale lumii persistă încă stări de tensiune, continuă să se manifeste vechea politică de dominație și asuprire. Cursa înarmărilor a luat o amploare fără precedent. Neîntrerupta ei escaladare sporește pericolul unui război nuclear, amenințând securitatea și independența tuturor națiunilor și generând o adâncă îngrijorare pentru viitorul întregii omeniri¹. Aceasta a făcut ca situația mondială să devină alarmantă.

Perspectivile sumbre ale declanșării unui nou război mondial — de astă dată nuclear — nu pot lăsa indiferentă opinia publică de pe Terra. Oamenii de știință, responsabili față de viitorul lumii, ne avertizează mereu mai categoric asupra efectului universal al unei posibile confruntări nucleare: acesta poate fi practic, nelimitat în spațiu și timp, așa încît va fi fatal pentru întreaga viață de pe pămînt.

În prezent, numărul armelor nucleare din lume este estimat la peste 50.000, cu un efect distructiv de 1,6 milioane ori mai mare decît acela al bombei aruncate asupra Hiroșimei. Forța distructivă a bombelor explodate în al doilea război mondial a fost de 2,5 milioane T.N.T., pe cînd aceea a actualelor capete explozive este de 20 bilioane T.N.T.. Aceasta înseamnă că fiecărui cetățean al Terrei îi revin 3 tone de T.N.T. În menținerea acestei mașinării de război sînt angajați 60 milioane oameni, dintre care o jumătate de milion sînt oameni de știință, angajați în cercetarea armelor chimice și bacteriologice tot mai distructive și a posibilității militarizării spațiului cosmic².

¹ Dr. Cezar Vasiliu, *Acțiuni specifice ale Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea poziției României de întărire a păcii și de începere de urgență a dezarmării nucleare*, în „Glasul Bisericii”, nr. 4—6/1982, p. 341.

² *Jesus Christ — the life of the World. A study contribution of the Ecumenical Council of Churches in Hungary to the VI-th Assembly of the WCC, Vancouver, July 24 — August 10, 1983, Budapest, 1983, p. 19.*

Europa și întreaga lume nu trebuie să devină o nouă Hiroșimă și de aceea, tăcerea în fața uriașului pericol care planează asupra omenirii este un păcat din cele mai grave. Aceasta este și rațiunea în baza căreia milioanele de oameni de pe toate meridianele lumii întreprind acțiuni tot mai hotărâte în favoarea păcii. De aici, solidarizarea și ridicarea conștiințelor umane înaintate, în fața pericolului nuclear, îmbrăcînd forma unor manifestări de masă, de amploare fără precedent — mitinguri, marșuri, acțiuni de protest, apeluri etc. — care s-au desfășurat și se desfășoară în foarte multe țări ale lumii.

Oamenii sînt conștienți că pentru realizarea păcii și a securității planetei nu există decît o singură cale: oprirea neîntîrziată a cursei înarmărilor, înlăturarea de urgență a dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare, nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, respectarea suveranității și independenței tuturor popoarelor.

Promovarea păcii în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

În baza mandatului încredințat lor de Mîntuitorul Iisus Hristos de a deveni „făcătoare de pace” (Matei 5, 9), Bisericile creștine nu pot rămîne pasive în fața creșterii amenințării la adresa păcii în lume. Dumnezeu creștinilor este „Dumnezeul păcii” (Romani 15, 33; 16, 20; Filipeni 4, 9; I Tesaloniceni 5, 23; II Tesaloniceni 3, 16; Evrei 13, 20), „Dumnezeul iubirii și al păcii” (Corinteni 13, 11), „Dumnezeu al păcii, nu al neorînduiei” (I Corinteni 14, 33), iar „Împărăția lui Dumnezeu... pace și bucurie în Duhul Sfînt” (Romani 14, 17). „Pace pe pămînt și bunăvoință între oameni” (Luca 2, 14) vesteau îngerii oamenilor, la Nașterea Mîntuitorului. Ca „Domn al păcii”, El condamnă omuciderea, violența și vrajba (Matei 5, 21—22), condiționează împăcarea cu Dumnezeu de împăcarea cu semenii (Matei 5, 23—26), cere iertare, îngăduință și dragoste față de toți oamenii (Matei 5, 38—48), și recomandă ucenicilor Săi să cultive, în viața socială, — ca însușiri specifice vieții celei noi — blîndețea, dreptatea, facerea de bine și pacea, „fericind” pe „făcătorii de pace” (Matei 5, 3—12). Sfîntul Apostol Pavel îndeamnă neconținut pe creștini să trăiască „în pace cu toți oamenii” (Romani 12, 18), în „pacea lui Dumnezeu care covîrșește toată mintea” (Filipeni 4, 7), în „pacea lui Hristos întru care ați fost chemați” (Coloseni 3, 15)³.

Așadar, lupta pentru pace este un „status confessionis” pentru fiecare creștin⁴. Creștinii au în vedere responsabilitatea lor față de pericolul în care se află omenirea, precum și obligația lor de a contribui la supraviețuire, la păstrarea vieții pe pămînt⁵. De aceea, uniți

³ Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Biserica Ortodoxă Română — slujitoare a păcii în istoria poporului român*, în „B.O.R.” nr. 9—10/1980, p. 1030.

⁴ *Before it's too late*, WCC, Geneva, 1982, p. 20—21.

⁵ *Jesus Christ — the Life of the World ...* (o. c.), p. 1.

în forul bisericesc cel mai larg, care este Consiliul Ecumenic al Bisericilor⁶, ei militează pentru instaurarea păcii în lume.

Din documentele Adunărilor generale ale C.E.B. rezultă cu claritate că lupta pentru pace a fost întotdeauna o aspirație de bază în ecumenismul răspândit în întreaga lume. Prima Adunare generală a C.E.B., (Amsterdam 1948), cu tema „Dezordinea lumii și planul de mîntuire al lui Dumnezeu”, preciza următoarele: „Războiul, ca instrument determinant în conflicte este incompatibil cu învățătura și cu exemplul Domnului nostru Iisus Hristos. Rolul pe care îl joacă războiul acum este un păcat împotriva lui Dumnezeu, o degradare a omului. ... În aceste condiții, concepția tradițională a războiului drept, care pretinde existența unei cauze justificate, cu folosirea mijloacelor adecvate, este pusă sub semnul întrebării... Bisericiile trebuie să lupte împotriva cauzelor primare ale războiului, susținînd schimbările pasnice și eforturile în favoarea păcii... Ele trebuie să se opună pretențiilor imperialiste, să ceară reducerea multilaterală a armamentului și să combată indiferența față de un război absurd”⁷. Mai erau evidențiate două puncte importante, și anume: respingerea principială a războiului, căci „după voia lui Dumnezeu, nu trebuie să existe războaie” și precizarea clară că creștinismul nu trebuie să se confunde cu vreun sistem politic. Orice fel de tiranie sau imperialism au fost respinse, cerîndu-se respectarea securității și a drepturilor omului⁸.

În cadrul celei de-a II-a Adunări generale a C.E.B., (Evanston 1954), cu tema „Hristos — nădejdea lumii”, se preciza, între altele: „Creștinii și-au fixat ca țel pacea lumii. Totuși, „pace” nu mai înseamnă doar „absența războiului”, ci libertatea, dreptatea, adevărul și dragostea sînt cele care o caracterizează în mod pozitiv. Pentru o astfel de pace trebuie să lucreze și să se roage Biserica... Dezvoltarea armelor atomice face din era noastră o eră a fricii. O pace adevărată nu poate fi fondată pe temă. Ar fi simplist a gândi că bomba cu hidrogen sau perfecționările mai sofisticate ale acesteia ar putea garanta pacea pentru că oamenilor le este teamă să se angajeze în război. Așadar, teama nu furnizează o securitate suficientă împotriva tentației de a folosi o armă atât de decisivă, în speranța unei victorii totale sau în disperarea unei apărări totale... Un război atomic ne confruntă cu o nouă responsabilitate morală... O ordine internațională pentru adevăr și pace pretinde: 1. limitarea și interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, precum și a celorlalte arme de distrugere în masă și reducerea întregului armament la minimum, sub supraveghere și control eficient, așa încît nici un stat să nu se teamă pentru

⁶ Ruth Rouse — Stephen Charles Neil, *A history of the Ecumenical Movement 1517—1948*, London, 1967 și Harold E. Fey, *Geschichte der Okumenischen Bewegung 1948—1968*, Göttingen, 1974.

⁷ A. Visser't Hooft, *The First Assembly of the WCC, Official Report 1949. Report of Section IV, The Church and the International Disorder*, p. 89—90.

⁸ Harold E. Fey, o. c., p. 62.

securitatea sa ; 2. elaborarea și adoptarea de metode pentru eliminarea pașnică a nedreptăților existente" ⁹.

Formula de la Amsterdam (1948) de „Societate responsabilă” a suferit la Evanston o precizare noțională, în sensul că prin aceasta nu se înțelege un „sistem alternativ, social sau politic”, ci o „măsură, după care noi judecăm ordinea socială și, în același timp, o linie directoare care ne indică drumul către hotărârile specifice pe care le luăm”. Totodată, Adunarea a făcut un puternic apel pentru reînnoirea conștiinței privitoare la instaurarea păcii și a dreptății în lume ¹⁰.

Cea de a III-a Adunare generală, (New-Delhi 1961), cu tema „Iisus Hristos — lumina lumii” cerea renunțarea, de către marile puteri, la folosirea în primul rând a armelor atomice. Ea preciza că „problema cea mai serioasă, căreia lumea de astăzi trebuie să-i facă față, este aceea a dezarmării... „De aceea, Adunarea generală se adresa astfel: „Bisericile au obligația de a precede guvernele, atunci când este vorba de a conferi mai multă expresie conștiinței creștine. Din această cauză, trebuie înțeles că tratativele de la Geneva nu-și pot atinge țelul, dacă nu există de ambele părți puțină încredere” ¹¹.

Cea de-a IV-a Adunare generală a C.E.B. (Uppsala 1968), cu tema „Iată, Eu le înnoiesc pe toate” (Apocalipsa 13, 5) subliniaș: „C.E.B. reafirmă declarația făcută cu ocazia Adunării generale de la Amsterdam, din 1948. Dintre toate felurile de războaie, războiul atomic aduce lovitura cea mai grea conștiinței umane. Evitarea unui război atomic, bacteriologic sau chimic a devenit o condiție esențială pentru supraviețuirea omenirii... Bisericile au datoria de a insista asupra faptului că înția datorie a oricărui guvern este aceea de a împiedica un astfel de război... și plecînd de la „echilibrul-teroare” să încurajeze prin toate mijloacele dezarmarea. „Pact”-ul atomic actual nu poate fi considerat, sub nici o formă, o soluție durabilă” ¹². Se preciza de asemenea că „prăpastia mereu crescîndă dintre bogați și săraci, agravată prin cursa înarmărilor, este sfidarea zilelor noastre” și se exprima dorința ca „uniți cu oamenii de orice convingere, să luptăm pentru drepturile omului, într-o comunitate mondială dreaptă. Vom munci la dezarmare și la stabilirea de acorduri comerciale echitabile pentru toți” ¹³.

⁹ Evanston Speaks, *Report from the Second Assembly of the WCC*, 1954. Report of Section IV, p. 68—70, *Christus — die Hoffnung der Welt, Christ und Welt-politik*, Berlin, 1965, p. 216 ș. u.

¹⁰ Harold E. Fey, o. c., p. 62.

¹¹ New Delhi 1961. *Internationaler Friede und Sicherheit*, p. 286, ș. u. *Christians for Peace and Justice. Contribution of the CCP to the VI-th Assembly of the WCC in Vancouver*, Prague, 1983, p. 26.

¹² *The Uppsala '68 Report. Official Report of the Fourth Assembly of the WCC*, 1968, p. 62—64.

¹³ *Rapport d'Upsal 1968*, Genève, 1969, p. 1—2; *Briser les barrières. Rapport, officiel de la cinquieme Assemblée du Conseil Oecumenique des Eglises*, Nairobi, 23 nov. — 10 dec. 1975, Paris, 1976, p. 96.

La Nairobi în anul 1975, cea de a V-a Adunare generală a C.E.B., cu tema „Iisus Hristos eliberează și unește”, cerea „autenticitatea creștină” în mărturisirea lui Hristos și se condamna nedreptatea, nerespectarea drepturilor omului, rasismul și cursa înarmărilor, deoarece contravin demnității umane¹⁴. Adunarea generală a luat atitudine împotriva militarismului și pentru promovarea dezarmării: „creșterea cănceriformă a cercetărilor și a dezvoltării militare de după al doilea război mondial demonstrează că cursa înarmărilor a trecut de concepțul cantitativ către o „calitate” mai bună a armelor convenționale, ca și a armelor nucleare. Militarismul crescând al lumii a treia arată o evoluție alarmantă”¹⁵.

Cea de a VI-a Adunare generală a C.E.B., (Vancouver 1983) a adus o serie de noi precizări privitoare la apărarea păcii în lume. După ce s-a evidențiat accentuarea amenințărilor la adresa păcii și s-a subliniat indisolubila legătură dintre pace și dreptate, au fost repetate apelurile precedente ale Comitetului Central al C.E.B. privitoare la politica militaristă de provocare, la stoparea curentelor care produc imagini dușmănoase, ură și prejudecată, la elaborarea de noi concepte pentru securitatea bazată pe dreptate, la cercetarea cauzelor fundamentale ale războiului: economice, nedreptatea, opresiunea, exploatarea. S-a cerut rezolvarea pașnică a conflictelor, încurajând susținerea „Anului Internațional al Păcii, 1986”, precum și a „Campaniei pentru dezarmare mondială”. Bisericele din Est și Vest au fost chemate să-și înmulțească străduințele spre a convinge guvernele să realizeze un acord prin care să renunțe la planurile de a instala arme nucleare în Europa și să înceapă imediat reducerea și eliminarea cu totul a forțelor nucleare existente. Ele au fost îndrumate „să-și intensifice eforturile pentru a opri dezvoltarea rapidă a armelor nucleare. A fost repetat Apelul Conferinței de la Amsterdam (1981)¹⁶: războiul nuclear nu poate fi justificat în nici un mod și este imposibil să fie limitat; toate națiunile trebuie să renunțe la politica „celui dintii” și să accepte un tratat de interdicții, cuprinzător, și să caute realizarea dezarmării. A fost exprimată convingerea că „a sosit timpul când Bisericele trebuie să declare fără echivoc că producerea, desfășurarea și folosirea armelor nucleare sînt o crimă împotriva umanității și că astfel de activități trebuie condamnate în baza temeiurilor morale și teologice”. Adunarea a chemat toate Bisericele și creștinii să se ajute reciproc, în dragoste „străduindu-ne împreună ca, în acest mod, să ne justificăm chemarea noastră comună, de a propovădui și sluji Domnului nostru Iisus Hristos, Domnul păcii, viața lumii”¹⁷.

¹⁴ *Briser les barrières* pp. 158, 219—229.

¹⁵ *Idem*, p. 180—190.

¹⁶ *Before it's too late*, Geneva, 1982, p. 7 ș. u.

¹⁷ *Ökumenischer Rat der Kirchen. Schste Vollversammlung 24 Iuli — 10 August 1983, Vancouver, Kanada. Erklärung zu Frieden und Gerechtigkeit*, p. 6—7.

Promovarea păcii în cadrul Conferinței Bisericilor Europene

Cunoscută și sub numele de Nyborg (după numele orașului danez Nyborg, unde s-au ținut primele trei sesiuni oficiale: 1959, 1960, 1961), C.B.E. își are începuturile într-o vreme în care Europa era bîntuită de războiul rece. Constituția sa a fost aprobată abia la a IV-a Adunare generală, ținută pe bordul vasului danez „Bornholm”, în anul 1964. Ea se definește astfel: „C.B.E. este o comunitate ecumenică a Bisericilor din Europa care mărturisesc că Domnul Iisus Hristos este Dumnezeu și Mîntuitor, conform Sfintei Scripturi și, de aceea, tind să împlinească în comun chemarea lor pentru mărirea lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh”¹⁸. Este o definiție formulată aproape identic cu aceea a C.E.B.

În timpul lucrărilor s-a arătat și faptul că spiritul păcii, recomandat atît de frumos de Sfîntul Apostol Pavel (Romani 13, 18) nu este de-ajuns, ci trebuie, în primul rînd, să învingem egoismul din noi¹⁹.

La a V-a Adunare generală (Pörschach — Austria 1967) a fost discutată tema „Slujire și împăcare — sarcina de azi a Bisericilor Europei”, punîndu-se accent deosebit pe misiunea slujitoare a Bisericii în lume. Totodată s-a propus și desființarea Pactului N.A.T.O., și a Tratatului de la Varșovia și înlocuirea lor cu un tratat al păcii, al securității și al colaborării frățești, stăruindu-se ca Bisericile europene să slujească în permanență pacea între popoarele continentului nostru²⁰.

A VI-a Adunare generală (Nyborg 1971) tratînd tema „Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor”, avea și o temă specială, în cadrul secției a IV-a: „Pacea și reconcilierea în Europa”. S-a căzut de acord asupra următoarelor puncte: 1. problema păcii a devenit o problemă de supraviețuire; 2. problema păcii și a dreptății sociale sînt în strînsă interdependență atît în sinul fiecărui popor, cît și între țări; și 3. numai instaurarea păcii va ajunge să elimine teama dintre oameni și popoare, făcîndu-le astfel disponibile pentru cooperare spre binele tuturor²¹.

Desfășurată la Engelberg (Elveția, 1974) cea de a VII-a Adunare generală, „Nyborg” avea ca temă principală „Unitatea în Hristos și pacea pe pămînt”. În cadrul secției a II-a, cu tema „Pace pe pămînt” se accentuase indivizibilitatea păcii, strînsa ei legătură cu dreptatea

¹⁸ Diac. conf. Petru I. David, *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățămîntul teologic superior din București*, în „Ortodoxia” nr. 4/1981, p. 523.

¹⁹ Pr. prof. I. G. Coman, *Sesiunea a IV-a de la Nyborg a Conferinței Bisericilor Europene*, în „B.O.R.”, nr. 11—12/1964, p. 1024.

²⁰ Idem, *Adunarea Generală Nyborg V*, în „B.O.R.”, nr. 9—10/1967, p. 936.

²¹ Ioan Săbăduș, *Activitatea B.O.R., în întruniri intercreștine. A VI-a Adunare Generală a C.B.E.*, în „B.O.R.”, nr. 5—6/1971, p. 498—504.

socială, precum și rolul ce revine Bisericii în aplanarea tensiunilor existente în Europa ²².

A VIII-a Adunare generală a C.B.E. (Creta 1979) a fost prima de acest gen, ținută într-o țară ortodoxă. Tema generală a fost „În puterea Duhului Sfânt, liberi pentru slujirea lumii” ²³.

Acesteia i-a urmat consultația de la București (22—26 martie 1982) de o importanță deosebită. Tema: „Suspînul creațiunii. Creștinii din Europa în căutarea responsabilității lor astăzi” a prilejuit evidențierea necesității unui nou stil de viață în care spiritualitatea și responsabilitatea față de lume să nu fie separate, ci strîns unite, oamenii trăind în solidaritate cu lumea și natura.

Promovarea păcii în cadrul Conferinței Creștine pentru Pace.

Din 1958, cînd a luat ființă la Praga, C. C. P. și-a fixat ca țel acțiunea comună a tuturor creștinilor, indiferent de confesiune sau naționalitate, de a înfățișa lumii creștine pericolul unui război atomic și de a căuta căile cele mai potrivite pentru realizarea păcii și înțelegerii între popoare. Ea se definea astfel: „Conferința Creștină pentru Pace este o mișcare ecumenică în cadrul căreia își găsește expresie responsabilitatea creștinilor față de pace, dreptate socială și o viață demnă pentru toți oamenii” ²⁴. S-a subliniat încă de la început necesitatea unei acțiuni internaționale care să ducă la formarea solidarității pancreștine, în vederea combaterii războiului rece și a armelor atomice ²⁵.

Dacă în cadrul primelor Adunări generale ale C.C.P. (1961 și 1964) neînțelegerile și disensiunile erau destul de puternice, în cea de a III-a Adunare generală (Praga 1968) diferendele se aplanează. Tema fusese „Caută și urmează pacea” (I Petru 3, 11). Toți cei prezenți erau sincer interesați ca pornind de la realitățile Sfintei Scripturi și ale Tradiției creștine să contureze sarcinile și angajamentul pentru pace al creștinilor de pretutindeni ²⁶.

În același sens și pe aceleași tradiții sănătoase s-au desfășurat și celelalte Adunări generale. Astfel, în mesajul adresat tuturor creștinilor de către a IV-a Adunare generală a C.C.P. (Praga, 1971), cu tema „Responsabilitatea noastră comună într-o lume mai bună”, se

²² Pr. prof. Ștefan Alexe, *Intruniri intercreștine peste hotare. Participarea unei delegații a B.O.R. la lucrările celei de a VII-a Adunări Generale a C.B.E. (Nyborg VII)*, în „B.O.R.”, nr. 9—10/1974, p. 1193—1196.

²³ Pr. asist. Viorel Ioniță, *A VIII-a Adunare generală a C.B.E., Chania — Creta, 18—25 octombrie 1979*, în „B.O.R.” nr. 9—12/1979, p. 1092—1117.

²⁴ Diacon conf. P. I. David, art. cit. p. 526.

²⁵ Episcop Antim Nica Tirgovișteanul, *Biserica Ortodoxă Română și Mișcarea Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga*, în „B.O.R.” nr. 7—8/1961, p. 598—600.

²⁶ A. C. Rădulescu, *A doua Adunare Mondială a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga (28 iunie — 3 iulie 1964)* în „B.O.R.”, nr. 7—8/1964, p. 673; Ilie I. Georgescu, *A treia Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga*, în „B.O.R.” nr. 3—5/1968, p. 443.

spune între altele : „Porunca lui Dumnezeu obligă acum pe toți creștinii să susțină forțele păcii. Noi înțelegem necesitatea schimbării radicale a societății... Trebuie ca scopul dezvoltării să fie crearea unor noi structuri care să permită maselor lipsite de putere să cucerească puterea să obțină demnitatea umană²⁷.

Cea de a V-a Adunarea generală (Praga 1978), cu tema „Chemarea lui Dumnezeu la solidaritate creștină pentru pace, dreptate și eliberare”²⁸, s-a desfășurat în condițiile intensificării relațiilor C.C.P. cu C.E.B., începînd cu Adunarea generală a C.E.B. de la Nairobi (1975). C.E.B., era considerat instrumentul eficace pentru a face să progreseze mărturia unității și a slujirii Bisericii lui Hristos în favoarea întregii omeniri²⁹. Colaborarea dintre cele două organisme bisericești internaționale a contribuit și la tratarea unitară a problemei păcii, a dezarmării, a dreptății, în ambele forme. Reprezentanții C.C.P., în cadrul Adunării generale a C.E.B., (Vancouver 1983) au participat activ la desfășurarea lucrărilor acesteia, fie la „Privegherea pentru pace”, fie în cadrul grupului „Pace și dreptate”, considerînd că cea de-a VI-a Adunare mondială a C.E.B., a adus o mare contribuție la lupta pentru unitatea Bisericilor și a întregii omeniri, precum și acțiunile în favoarea păcii, dreptății și securității. Ei se angajează să introducă spiritul însuflețitor al Adunării în activitatea propriilor lor Biserici și în cea personală pentru pace³⁰.

Tot în cadrul întrunirilor intercreștine pentru pace și-a adus o remarcabilă contribuție și Conferința Creștină Mondială pentru Viață și Pace, ținută la Uppsala (Suedia, 20—23 apr. 1983). În mesajul adoptat, cei peste 150 reprezentanți din 62 de țări cereau, printre altele : înghețarea producerii și folosirii armelor nucleare ; tratat larg imediat și măsuri efective pentru neproliferare ; stabilirea de zone denuclearizate ; acțiuni practice unilaterale pentru pace și dezarmare și altele. Bisericile erau chemate la realizarea acestor deziderate prin propovăduirea lui Iisus Hristos cu cuvîntul și fapta, prin dezvoltarea de programe pentru educație în vederea păcii, prin sprijinirea grupurilor și a persoanelor singulare angajate în efortul neobosit pentru pace — fie creștini fie și de altă credință — prin continua străduință de a mobiliza opinia publică în interesul păcii și dreptății, prin cooperarea cu mișcările pentru unitatea creștină și folosirea tuturor căilor posibile pentru promovarea înțelegerii, păcii și împăcării³¹.

²⁷ Ilie I. Georgescu, *A patra Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga*, în „B.O.R.”, nr. 9—10/1971, p. 994.

²⁸ R.O.C. News, VIII (1978), nr. 3, p. 103—104 ; pr. asist. N. D. Necula, *Participarea unei delegații a B.O.R. la cea de a V-a Adunare generală a Conferinței Creștine pentru Pace*, în „B.O.R.”, nr. 9—10/1978, p. 902 ș.u.

²⁹ *Christians for Peace and Justice*, Prague, 1983, p. 24.

³⁰ Cf. Cfk information, nr. 320, din 31 august 1983, p. 6.

³¹ *Life and Peace, Christian World Conference, The Message, adopted by the Conference on April 23, Uppsala, 1983*, pct. III și IV. .

Congresele interreligioase pentru pace

Începuturile acestor congrese pleacă din inițiativa Bisericii Ortodoxe Ruse care propusese în anul 1950 întrunirea unei consultații a reprezentanților tuturor Bisericilor din Uniunea Sovietică pentru cooperarea lor efectivă în slujba păcii. Organizată începând cu anul 1952, consultația aceasta a ajuns, în anul 1969, la concluzia că pacea lumii privește toate națiunile și religiile. De aceea, în anul 1977 s-a ținut la Moscova prima Conferință pentru pace a religiilor lumii, cu tema: „Reprezentanții religiilor lumii pentru pace trainică, pentru dezarmare și pentru bune relații între națiuni”³². Era pentru prima oară când creștinii și aderenții altor credințe din toate părțile lumii se întâlneau pentru a se consulta în problema păcii. Se evidențiasse faptul că diferitele religii ale lumii nu erau în nimic mai apropiate ca în responsabilitatea lor pentru pacea lumii³³.

Convingerea că această cooperare dintre Bisericile creștine și celelalte religii în vederea realizării păcii în lume este nu numai necesară, ci și posibilă, a fost scoasă în evidență și de cea de a II-a Conferință mondială a religiilor lumii, întrunită tot la Moscova (10—14 mai 1982)³⁴. De această dată tema era „Oamenii religiei pentru apărarea darului sacru al vieții, împotriva catastrofei nucleare”³⁵. Cei 588 delegați din 90 de țări, reprezentând cele opt mari religii ale lumii: budismul, creștinismul, hinduismul, islamismul, iudaismul, șikismul, șintoismul și zoroastrismul s-au înfrățit în protestul lor împotriva războiului și a pericolului nuclear. În aceasta constă și importanța conferinței: ruperea barierelor neîncrederii și a prejudecăților existente. Rapoartele și rezoluțiile ei dovedesc că toate religiile consideră slujirea păcii ca un element fundamental al învățăturii lor, deși motivarea acesteia poate fi diferită.

Cele trei apeluri — Apelul către conducătorii și adepții tuturor religiilor, Apelul către toate guvernele lumii și Apelul către cea de a doua Sesiune Specială a Adunării Generale a O.N.U., pentru dezarmare — conțin un avertisment, chemînd întregul corp ecumenic al zilelor noastre să ia act și să acționeze în vederea salvării vieții planetei noastre³⁶.

Pe lângă forurile bisericești internaționale, o serie de alte organizații militează activ în favoarea păcii. Între acestea amintim: Alian-

³² R.O.C. News, nr. 2—3/1977, pp. 59, 63.

³³ Jesus Christ — The Life of the World... (o. c.), p. 40—41.

³⁴ Pr. Dumitru Soare și lector dr. Cezar Vasiliu, *Participarea Prea Fericitului Patriarh Iustin, în fruntea unei delegații ai Bisericii Ortodoxe Române, la Conferința Mondială „Oamenii de religie pentru apărarea darului sacru al vieții împotriva catastrofei nucleare”* (Moscova, 10—14 mai 1982), în „Glasul Bisericii” nr. 4—6/1982, p. 326—333.

³⁵ Idem, p. 326; *Religious Workers for saving the sacred Gift of the Life from Nuclear Catastrophe*, Moscow, May 10—14, 1982, în „J.M.P.”, nr. 9/1982, p. 36—53; *Christian Peace Conference*, II—III, 73—74/1982, p. 34.

³⁶ Jesus Crist — the Life of the World, (o. c.), p. 41—42.

ța Mondială a Bisericilor Reformate, Federația Mondială Luterană, Alianța Creștină a Femeilor, Federația Mondială a Oamenilor de Știință³⁷ și altele. Toate denotă gradul înalt la care a ajuns conștiința umană, în dorința ei de a salva darul sacru al vieții.

Biserica Ortodoxă Română, promotoare a păcii.

Este de la sine înțeles că în asemenea momente, când lumea se ridică împotriva pericolului iminent ce amenință viața, Biserica Ortodoxă Română nu rămâne pasivă, ci se pronunță cerind să se depună toate eforturile în vederea salvagărdării păcii. Păstrătoare fidelă a Evangheliei Mintuitorului, Biserica Ortodoxă Română este, ca întotdeauna, alături de poporul român, popor cu vechi tradiții în lupta pentru pace și înțelegere, preocupat dintotdeauna să dezvolte relații prietenești între popoare.

Membră a tuturor organizațiilor bisericești internaționale amintite mai sus — C.E.B., C.B.E., C.C.P., — și în alte organizații, Biserica Ortodoxă Română este bine cunoscută peste hotare pentru activitatea ei laborioasă și clarvăzătoare. Reprezentanții ei — ierarhi, teologi, clerici — la diferitele întruniri internaționale au dus cu ei solia credincioșilor români, solie a păcii și înțelegerii între popoare. Biserica Ortodoxă Română și-a câștigat astfel un nume de prestigiu; numărul impresionant al întâlnirilor la care a participat este grăitor, evidențiind efortul depus în vederea instaurării păcii, securității și înțelegerii între oameni³⁸.

Cu ocazia unei vizite făcute de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin la Geneva (20—25 oct. 1981), dr. Glen Gerfield Williams, secretarul general al C.B.E., arăta că „nici o Biserică Ortodoxă nu ne ajută și nu ne stimulează mai mult în munca noastră ca Biserica Ortodoxă Română. Să avem încredere și speranțe noi, cu convingerea că în Europa și în lume vor învinge pacea și dragostea între oameni și popoare”³⁹.

În ședința din 25 aprilie 1974, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât participarea clerului și credincioșilor la Frontul Democrației și Unității Socialiste. La lucrările primului Congres al F.D.U.S., (București 23—24 mai 1974), Biserica noastră a fost reprezentată

³⁷ *The Programme for disarmament and against militarism and arms race.* WCC., Central Committee, Geneva, 1982, p. 14; *Aktives Eintreten für Frieden. Eindringlicher Ruf an die Wissenschaftler der Welt*, în „Informationen”, hrsg. Friedensrat der DDR, 11/1983, p. 7.

³⁸ Asupra activității Bisericii Ortodoxe Române pentru promovarea păcii în lume s-au scris multe lucrări, dintre care notăm: dr. Cezar Vasiliu, *Biserica Ortodoxă Română și pacea lumii*, în „Glasul Bisericii”, nr. 1—2/1981, p. 63—76; diac. conf. Petru I. David, *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățământul teologic...* (art. cit); Arhîm. Nicolae-Nifon Mihăiță, *Itinerarul ecumenic al Prea Fericitului Patriarh Iustin*, în „M.O.”, nr. 3—6/1980, p. 370—376.

³⁹ Pr. Gheorghe Bogdan, *Vizita delegației B.O.R. condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, în Suedia și Elveția*, în „B.O.R.”, nr. 11—12/1981, p. 1196.

de 25 delegați. La acest eveniment, membrii Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române au fost aleși în Consiliul național al F.D.U.S.

La lucrările celui de al II-lea Congres al F.D.U.S. (București, 17—18 ian. 1980). Biserica noastră a fost reprezentată de o delegație numeroasă condusă de P. F. Patriarh Iustin⁴⁰.

În ședința din 16 decembrie 1980, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a lansat două Apeluri pentru pace, unul adresat „Bisericii creștine, religiilor din întreaga lume și oamenilor de bine de pretutindeni”, iar al doilea „Credincioșilor români de peste hotare”, cerind înfrățirea tuturor în vederea salvării vieții, a păcii, a securității și a bunei înțelegeri pe pământ⁴¹.

Primit pretutindeni cu mare interes, Apelul a fost reprodus, integral sau parțial, de numeroase reviste și ziare ca: „Evangelische Information” din 14 ian. 1981, „S.O.P.” nr. 1/1981, „La Croix” din 6. I. 1981, „The Ecumenical Review”, nr. 1/1981.

În urma hotărârii din 30 octombrie 1981 a Biroului Executiv al F.D.U.S., a fost dat publicității, la 2 noiembrie 1981, un „Apel pentru dezarmare și pace”, prin care F.D.U.S., chema toate organizațiile sale componente — deci și cultele religioase — să-și spună cuvântul în cadrul unor largi manifestări publice, cerind să se întreprindă și să se intensifice acțiunile tuturor statelor pentru împiedicarea amplificării cursei aberante a înarmărilor și sporirii arsenalului militar, pentru măsuri concrete în domeniul dezarmării, și în primul rând dezarmării nucleare, pentru eliberarea omenirii de coșmarul unui nou flagel mondial⁴².

În vederea aplicării practice a chemării Apelului F.D.U.S., conducătorii și reprezentanții Cultelor din România s-au întrunit într-o consfătuire la palatul patriarhal din București, în 9 noiembrie 1981. S-a hotărât atunci organizarea unei consfătuiri pentru dezarmare și pace a cultelor din România, cu invitați de peste hotare. Consfătuirea s-a ținut la București, între 25—26 noiembrie 1981, cu participarea a 235 reprezentanți ai Cultelor din România și 42 invitați de peste hotare.

În ampla sa cuvîntare, în care a analizat situația încordată din lume, cauzată de creșterea cursei înarmărilor, precum și necesitatea apărării și consolidării păcii în lume, P. F. Patriarh Iustin a spus, printre altele: „În actuala situație mondială, dezarmarea constituie imperativul major al timpului nostru, fiind în același timp soluția ra-

⁴⁰ Telegraful Român, nr. 3—4 din 15 ian. 1980. Diacon asist. dr. Viorel Ioniță, *Al doilea Congres al F.D.U.S.*, București, 17—18 ian. 1980, în „M.O.”, nr. 1—2/1980, p. 187—192.

⁴¹ Lector dr. Cezar Vasiliu. *Acțiuni specifice B.O.R.*, p. 348.

⁴² Vezi „Apelul” în „B.O.R.”, nr. 11—12/1981, p. 1224—1229 și în volumul: *Pentru dezarmare și pace. Adunarea Cultelor din România, 25—26 noiembrie 1981*, Edit. Institutului Biblic, București, 1982, p. 7—12.

dicală pentru evitarea războiului și statornicirea păcii trainice în lume. De aceea, noi cerem cu fermitate oprirea cursei înarmărilor, cu prioritate a înarmării nucleare, încetarea alocării de noi sume pentru creșterea potențialului militar al statelor și reducerea treptată a stocurilor de arme pînă la desființarea lor completă. Cultele religioase din România, pe baza doctrinei lor și cu bogata lor experiență acumulată în trecutul lor, sînt deplin conștiente de importanța păcii în lume și bine pregătite pentru noi acțiuni în favoarea dezarmării și apărării păcii. Noi sintem solidari cu întregul nostru popor și luăm parte la toate strădanile pentru zidirea unei vieți noi în țară și pentru apărarea păcii în lume”⁴³.

O nouă și strălucită acțiune românească în vederea realizării păcii și securității în lume îl constituie noul Apel pentru dezarmare și pace al F.D.U.S., din 20 septembrie 1983.

Accentuînd pericolul iminent pe care-l reprezintă amplasarea în Europa a armelor nucleare, documentul subliniază „hotărîrea poporului român de a lupta împreună cu celelalte națiuni, cu forțele progresiste de pretutindeni, pentru încetarea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare și, în primul rînd, la dezarmarea nucleară, pentru pace și colaborare între toate națiunile lumii”. Apelul cheamă pe toți „să conlucrăm strîns cu toate popoarele, cu forțele progresiste realiste din întreaga lume, cu toți oamenii de bine, indiferent de convingerile lor politice, filozofice și religioase, pentru a determina să se pună capăt cu desăvîrșire politicii de înarmări, folosirii forței și amenințării cu forța, astfel ca toate problemele litigioase să fie soluționate numai și numai prin tratative, pe cale pașnică”⁴⁴.

La fel ca întotdeauna, Biserica Ortodoxă Română și-a dat întreaga adeziune la noul Apel al F.D.U.S. Subliniind importanța mișcării pentru pace și dezarmare, în numele credincioșilor și al clerului, I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei spunea la 20 septembrie 1983: „Este firesc ca în această uriașă mișcare să activeze și reprezentanții cultelor. Și tot atît de firesc este ca în strădania pentru pace să fie totdeauna prezenți ierarhii, iar cadrul creat de F.D.U.S., constituie un prilej binevenit de manifestare a crezului nostru pentru pace, pentru care ne simțim adînc recunoscători... Noi împărtășim și aderăm cu toată convingerea la adevărul exprimat de președintele Nicolae Ceaușescu, că „nu există drept mai important decît dreptul de a trăi în pace, de a trăi liber... Clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române vă încredințează, prin noi, că vor continua cu sporită rivnă să apere pacea și viața — bunuri fundamentale ale omenirii”⁴⁵.

Din cele arătate, rezultă clar că Bisericile din lumea întreagă depun eforturi uriașe în vederea realizării păcii în lume. Biserica Orto-

⁴³ Pentru dezarmare și pace... pp. 36, 40—41.

⁴⁴ „Telegraful Român”, nr. 37—38/1 oct. 1983, p. 1, „Tribuna Sibiului”, nr. 8133/21 sept. 1983, p. 4.

⁴⁵ „Telegraful Român”, loc. cit.

doxă Română se înscrie ca un element activ și de nădejde, socotind că prin slujirea poporului ea slujește lui Dumnezeu și lumii întregi. Ea dorește pacea, nu războiul; ea dorește încetarea cursei înarmărilor și a experiențelor nucleare, căci „noi nu putem face experiențe cu Pământul, pentru că nu avem decât unul singur de care depinde supraviețuirea noastră, noi nu sîntem în posesia unui Pământ de schimb, pe care să-l bombardăm într-un laborator universal pentru a-i descoperi rezistența la un holocaust nuclear”⁴⁶. Acum, pînă nu e prea tîrziu, ea cere să se instaureze pacea pe pămînt care înseamnă viață pentru toți.

⁴⁶ Dr. Karoly Toth, *Catastrophic consequences of the arms race*, în „Christian Peace Conference”, II—III, 73—74/1983, p. 3.

PACEA ÎN LUMINA MORALEI CREȘTINE

de : pr. prof. SORIN COSMA

Tuturor le este cunoscut faptul că în actualele condiții de dezvoltare a tehnicii și de intensificare a cursei înarmărilor, apărarea păcii este o dorință și datorie vitală și legitimă a tuturor oamenilor de bine din lumea întreagă. Astăzi războiul nu mai înseamnă un simplu „duel în stil mare, care prin metode și prin instrumente noi omoară multimile cum și ca izvor al incalculabilei mizerii din punct de vedere fizic și moral...”¹, cum îl definea cîndva un moralist. Războiul echivalează acum cu un cataclism universal ; nu numai cu uciderea, ci și cu sinuciderea... de aceea, „omul înțelept trebuie să încerce mai întîi să rezolve toate prin bună înțelegere și nu prin arme” (Terențius, Eunuchus, 789).

În acest cadru, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, remarcă faptul că „lupta pentru apărarea păcii, ca luptă pentru apărarea vieții dobindește dimensiuni noi în concepțiile noastre religioase. Astfel, la temeiurile firești ale apărării păcii, noi adăugăm, în fața credincioșilor noștri, temeuri religioase — un argument mai mult pentru sporirea strădaniilor noastre în cea mai frumoasă luptă a popoarelor din toate vremurile, în lupta pentru apărarea păcii”².

În rîndurile care urmează vom pune în valoare pacea, cu elementele specifice care o caracterizează în morala creștină, spre a o recomanda clerului și credincioșilor ca o datorie sfîntă și esențială pentru viața creștinească și de acțiune pentru viața lumii ne nămint.

¹ Ibidem, p. 121, 122.

² Ibidem, p. 121, 122. „... pacea este un ideal al tuturor oamenilor de bună credință și de bună conștiință, care trebuie să se străduiească să-l realizeze în viața lor personală și în viața societății.”

³ Ibidem, p. 121, 122. „... pacea este un ideal al tuturor oamenilor de bună credință și de bună conștiință, care trebuie să se străduiească să-l realizeze în viața lor personală și în viața societății.”

⁴ Ibidem, p. 121, 122. „... pacea este un ideal al tuturor oamenilor de bună credință și de bună conștiință, care trebuie să se străduiească să-l realizeze în viața lor personală și în viața societății.”

nimic nu se poartă brutal"³; acolo unde toate se află în „liniștea ordinei”, iar ordinea fiind „dispoziția lucrurilor asemănătoare și nease-

numit Sfântul Ioan Damaschin perihorează. Căci un subiect nu poate avea o bucurie de existență fără comuniunea cu alte subiecte. În unitatea desăvârșită a Treimii, în conștiința fiecărui subiect trebuie să fie perfect cuprinse și transparente conștiințele celorlalte două subiecte și, prin aceasta, înseși subiectele purtătoare ale lor⁸.

În al treilea rând, pacea se prezintă în însăși Ființa Treimii ca un proces dinamic și activ după cum remarcă același teolog: „Fiul nu e pasiv în nașterea Sa din Tatăl, deși El nu este subiectul care naște, ci subiectul care se naște. Termenul purcedere referitor la Duhul Sfânt nu indică nici el o pasivitate a Duhului Sfânt, care L-ar face în oarecare privință obiect al Tatălui. Duhul este într-o mișcare eternă de purcedere din Tatăl, cum este și Fiul într-o mișcare eternă de naștere din Tatăl. Dar nici Tatăl nu e prin aceasta într-o pasivitate. Duhul purcede, dar și Tatăl îl purcede... iar într-un fel neînțeles Tatăl fiind izvorul Fiului, cit și al Sfântului Duh, Fiecare din aceștia trăiește împreună cu Tatăl nu numai în actul provenirii sale din Tatăl, ci participă prin bucurie împreună cu celălalt la trăirea actului de provenire al aceluia, dar din poziția sa proprie”⁹.

În al patrulea rând, dacă pacea este o realitate activă în însăși ființa Treimii, ea reprezintă în același timp și „voința lui Dumnezeu”, cum spune Petru Hristologul¹⁰. Aceasta înseamnă că pacea proprie Ființei Intratrinitare este o putere care aparține integral Treimii în opera din afară; ea este o revărsare a perihorezei Treimice în creatural, fiindcă așa cum spun Părinții Bisericii, „toate le lucrează Tatăl, în Fiul, prin Duhul Sfânt”. Pacea aparține creației ca o exprimare a duhului de armonie a Sfintei Treimi, ca să-i aparțină ontologic, pentru stabilirea ordinii, deoarece „Dumnezeu este al ordinii” (I Corinteni 14, 33), iar ordinea e o funcție a păcii. Creația exprimă voința divină prin Cuvânt, iar cuvântul este expresia Persoanelor, care descoperindu-se crează, aducând la ființă obiectul iubirii ca necesitate de manifestare a păcii existentă în armonia dintre Ele.

În al cincilea rând, dacă prin căderea omului în păcat, întreaga creație tulburându-se intră în contradicție cu sine, iubirea ca realitate ființială a Treimii (I Ioan 4, 20) și ca acțiune în afară a Ei, restabilește împăcarea prin întruparea Uneia din Persoane, a Fiului (Ioan 3, 16). Mîntuirea este opera împăcării cu Dumnezeu ca împlinire a Fiului (Efeseni 2, 12—18), cu participarea Tatălui și Duhului Sfânt. „Dacă în Fiul întrupat am devenit fii după har, în Duhul dobîndim conștiința și îndrăznirea de fii”¹¹. Citind pe Sfîntul Apostol Pavel, Sfîntul Grigorie Teologul arată că: „Împăcați-vă cu Dumnezeu (II Corinteni, 5, 20) și „Duhul nu-l stingeți” (I Tesaloniceni 5, 19); mai bine zis, Hristos să

⁸ *Dogmatică*, vol. I, București, 1978, p. 295.

⁹ *Idem*, p. 301—302.

¹⁰ *Despre pace*, Migne P.L. LII, col. 598.

¹¹ Pr. prof. Dumitru Stăniloae, o. c., p. 286.

se împacă cu voi și Duhul să vă lumineze. Iar dacă voi persistați în vrajbă, noi ne păstrăm Treimea și vom fi mintuiți în Treime”¹².

De aici rezultă că după învățătura creștină pacea își are originea în Ființa Treimii, ea aparține ontologic creației, ne este dată prin opera împăcării săvârșită de Mintuitorul, de unde și datoria fiecărui credincios de a participa la împăcarea ce i se oferă, dovedindu-și filiația divină în măsura în care cultivă pacea în viața sa și în relațiile cu semenii: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”, (Matei 5, 9).

II. Pacea cu sine.

Am văzut că după învățătura creștină pacea aparține ontologic creației și că păcatul a produs tulburarea firii... Ea aparține omului prin creație, odată cu „sufierea” divină. Chipul Treimii în om înseamnă „rațiunea și liberul arbitru”, după cum spune Sfântul Ioan Damaschin. Acestea aflate în ordine, liniște, armonie și unitate de acțiune cu celelalte funcții ale suflăturii și trupului, definesc pacea ca o caracteristică originară și esențială a ființei.

De aici vedem că pacea este starea normală a vieții, sănătatea ființei umane, iar păcatul care-i tulbură ființa, este o boală a ei. „De unde sint războaiele și de unde luptele dintre voi? Nu oare de aici: din poftele voastre care se luptă în măduarele voastre?” (Iacob 4, 1). Fericitul Augustin arată că pacea corpului este așezarea echilibrată a părților (mădurelor) lui, pacea celor neraționale este liniștea ordonată a simțurilor (pornirilor, impulsurilor, instinctelor); pacea celor raționale este acordul lămurit (ordonat) între conștiință și faptă; pacea între corp și suflet este viața și sănătatea în ordine a ființei raționale...¹³ Sănătatea morală, duhovnicească nu ne vine numai din interdictul săvârșirii păcatului, ci din ruperea rădăcinilor lui, ca a unei buruieni nefolositoare... Mintuitorul accentuează în mod deosebit acest fapt când spune: „Auzit-ați că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi, că cine va ucide vinovat va fi judecătii, iar Eu zic vouă că oricine se minie asupra fratelui său în deșert vinovat va fi judecătii...” (Matei 5, 22). Cu alte cuvinte, uciderea este rezultată din boala miniei. Ca urmare, vindecăm boala și prelungim viața. (De aceea minia este un păcat capital, aducător de moarte). Sfântul Grigorie de Nissa arată cât de grea este boala miniei, cât de dăunătoare este ea atît vieții sufletești, cît și celei trupesti: „Cine ar putea descrie după cuviință suferințele produse de minie? Ce cuvîntare ar putea zugrăvi urîtenia unei asemenea boli?... Cînd patima ajunge să fie stăpînă și singele clocotește — deoarece cum se spune fierea se răspîndește în întreg corpul —, atunci toate organele simțurilor situate la cap sînt presate de aburii strînși înăuntru. Ochii ies din pleoape și însîngerăți privesc

¹² Cuvîntarea a IV-a despre Dumnezeu, Migne P.G. XXXVI, col. 104 B.

¹³ De Civitate Dei, Liber IX, cap. 11, Migne P.L. LXI, col. 640.

otrăvit ca șerpii către obiectul care a produs iritația; răsuflarea îngustează inima; vinele gâtului se umflă; limba se îngreunează; vocea, din pricina îngustării arterelor, se ascute involuntar; buzele din pricina revărsării fierii devin rigide, vinete și greoaie... încît nici saliva abundentă nu o mai poate reține în gură, ci o aruncă afară odată cu vorbele" ¹⁴. Sănătatea ca pace sufletească este tulburată și mai în profunzime de boala altor două păcate identificate de același Sfînt Părinte, și anume: invidia și fătărnicia. Acestea sînt „mai rele în măsura în care un rău ascuns e mai primejdios decît unul vădit... Patima invidiei și fătărnicii, prin care ura e păstrată în adîncul inimii ca un foc mocnit în timp ce exteriorul ia, ipocrit, masca prieteniei, ... roade ascuns inima ca focul grămada de pleavă..." ¹⁵.

Cunoscînd boala, se pune întrebarea: care este remediul? prin ce mijloace? putem singuri, sau avem nevoie de ajutor? Sfîntul Grigorie spune: „să înlături ura, să nimicești invidia, să faci să dispară prefecătoria, răzbunarea care arde mocnit în inima ta, s-o stingi, împlintind în locul acestora virtuțile corespunzătoare. Căci după cum în locul întunericii vine lumina, tot așa în locul tuturor acestor rele se întorc roadele Duhului, adică: iubirea, bucuria, pacea, cîntea, întregul șir al bunurilor enumerate de Apostol (Galateni 5, 22—23)" ¹⁶. La aceste bunuri credinciosul ajunge prin comuniunea cu Iisus Hristos și prin harul necreat al Sfintei Treimi, primit prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfînt. Comuniunea cu Mîntuitorul face ca pacea Lui să rămînă în sufletele credincioșilor, după însăși cuvintele Sale: pacea Mea las vouă, pacea Mea dau vouă. Să nu se tulbure inima voastră nici să se spăiminte (Ioan 14, 27). Pacea Lui aduce liniștea originară sufletului, asigurînd sănătatea morală prin aceea că alungă orice contrarietate și dezordine (știut fiind că atît „tulburarea” cît și „spaima” sînt două forme maladive ale sufletului omenesc). Pacea lui Iisus este aceea bucurie sfîntă care pătrunde tainic în inimile curate re-născute prin har și predate lui Dumnezeu. Ea mîngie și întărește credința, nădejdea și dragostea, aducînd liniștea celui ce a găsit împărăția lui Dumnezeu ca „pace, bucurie și dreptate în Duhul Sfînt” (Romani 14, 17), fiindcă „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul nostru” (Luca 17, 21).

Sub aspect duhovnicesc, pacea lui Hristos alină căutarea tulburătoare a celor ce se convertesc, sau este liniștea la care ajung conștiințele frămîntate de păcat, în urma primirii harului iertării lui Dumnezeu în scaunul Spovedaniei. În același timp, ea este pacea care iartă și uită greșala semenului... „La marii convertiți, ca de exemplu Augustin, pacea se aseamănă cu o imensă boltă pe care răsar și strălucesc inegalabil sorii unor creații nemuritoare... Pacea sufletului e bucuria tainică de a lucra nestingherit de un element contrar. Această

¹⁴ *Fericîți lăcătorii de pace*... (trad. cit., p. 502—503).

¹⁵ Idem, p. 503.

¹⁶ Idem, p. 504—505.

muncă își are și ea neliniștile ei, dar acestea sînt pozitive, nu negative. Duhovnicii patristici sînt totdeauna copleșiți de asemenea neliniști, dar acestea-s flori pe firmamentul păcii sufletului lor¹⁷. De fapt, pacea cu sine însuși avînd un caracter dinamic, activ și creator aduce satisfacția și mulțumirea finală cu atît mai mult cu cît înfăptuirea unei acțiuni pozitive reușește să depășească și să învingă greutățile cele mai tulburătoare.

III. *Pacea cu semenii.*

Sfîntul Grigorie de Nissa arată că Dumnezeu dă pacea sa credinciosului „în așa măsură încît să nu o păstreze numai pentru sine, ci din prisosul ei să poată împărți și celor ce nu o au... Făcător de pace însă, este cel ce dă pace altuia. Dar cineva nu ar putea da altuia ceea ce el însuși nu are. Drept aceea El (Dumnezeu) voiește ca mai întîi tu însuși să fii plin de bunurile păcii, și apoi să dăruiești dintr-insele celor ce au nevoie de ele”¹⁸.

Sfîntul Apostol Pavel fixează ca o poruncă pentru creștini de „a fi în pace cu toți oamenii”. (Romani 12, 8); „de a căuta pacea și sfîntenția” — ca pe o condiție a „vederii lui Dumnezeu (Evrei 12, 4), sau „de a rîvni să trăiască în liniște”, (I Tesaloniceni 4, 11—13).

Pacea este — după învățătura creștină — un dar al lui Dumnezeu oferit credinciosului care însă devine o datorie pentru credincios spre a-l fructifica în relațiile cu semenii. Datoria rezultă din porunca iubirii și se realizează în aceeași identitate, pe un singur plan: Cu Dumnezeu, cu semenii și cu sine (Matei 22, 37—39). Dumnezeu este Originea și obiectul, sinele este criteriul, iar semenul obiectul.

„Fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”. „Cine sînt aceștia? se întreabă Sfîntul Grigorie de Nissa. Sînt cei care imită iubirea lui Dumnezeu față de oameni, sînt cei care, în propria lor viață arată ceea ce este specific activității lui Dumnezeu. Dăruitorul și Stăpînitorul bunurilor înlătură și distruge în întregime tot ce e eterogen și străin binelui”. Toma de Kempis observă că împlinirea practică a păcii ca un angajament moral creștin reprezintă o tensiune, o energie și în același timp un sacrificiu și biruință morală: „Nu e greu să trăiești alături de cei buni și blînzi, căci aceasta, firește, place tuturor și fiecăruia e dragă pacea și iubește îndeosebi pe cei de un cuget cu el. Dar să poți trăi în pace cu cei invîrtoșiți și înrăiți, sau cu cei neascultători, sau cu cei ce vorbesc împotriva noastră, iată un mare dar, iată un lucru vrednic de multă laudă, o faptă bărbătească. Sînt unii oameni care-și păstrează pacea launtrică și care trăiesc în pace și cu ceilalți. Dar sînt și alții care nici înlăuntrul lor nu au pace și nici pe ceilalți nu-i lasă în pace. Aceștia sînt o greutate pentru cei-

¹⁷ Pr. prof. I. G. Coman, *Slinții Părinți ca îndrumători ai duhovniciei* în „M.B.”, nr. 4—6/1966, p. 197.

¹⁸ „Fericiți făcătorii de pace”, p. 502.

lalți, dar o povară mai mare pentru ei înșiși... și totuși întreaga noastră pace... trebuie întemeiată mai mult pe o suferință umilă, decât pe scutirea de suferințe. Cine știe să rabde mai bine, acela își va păstra o pace mai îndelungată. Acesta este biruitorul său și stăpînitorul lumii, acesta este prietenul lui Hristos și moștenitorul cerului" ¹⁹.

Ca virtute socială pacea se realizează prin dreptate și prietenie.

Avînd ca obiectiv realizarea ordinei, dreptatea se interpătrunde cu pacea spre împlinirea aceluiași obiectiv, după cuvintele psalmistului: „bunătatea și credincioșia se întîlnesc, dreptatea și pacea se îmbrățișează” (Psalmul 84, 9—10). Întîlnindu-se în iubirea lui Iisus Hristos, „pacea și dreptatea formează o unitate ca roadă a Duhului Sfînt” (Galateni 5, 22—24) și ca esență a împărăției lui Dumnezeu în Duhul Sfînt (Romani 14, 17). Dreptatea face ca iubirea să nu devină slăbiciune la un moment dat în raport cu semenul, iar iubirea ferește dreptatea de rigiditate, sau chiar brutalitate în aplicarea unui principiu de echitate în raporturile dintre oameni. Pacea împlinește și aureolează acest echilibru moral.

Sfîntul Iacob precizează că „roada dreptății se seamănă în pace de cei ce lucrează pacea. (Iacob 3, 18). Izidor Pelusiotul relevă deosebit de sugestiv întîlnirea păcii cu dreptatea ca o împlinire a voinței lui Dumnezeu: „Pacea amestecată cu dreptatea este un lucru dumnezeiesc; iar dacă una din ele ar exista fără cealaltă se vatămă frumusețea virtuții. Căci pacea există și la tîlhari cu prietenii lor și între lupi; la cei dinții pentru vătămarea oamenilor, iar la ceilalți pentru distrugerea turmelor. Dar, noi nu putem numi pace pe aceea care nu este împodobită cu dreptate” ²⁰.

Pacea și prietenia nu sînt două noțiuni paralele, ci o singură realitate. Unitatea lor este asigurată, din punct de vedere moral creștin, prin legătura lor organică, care rezidă în unitatea virtuții. Virtutea este iubirea, iar pacea și prietenia constituie două forme speciale de manifestare ale ei. Sfîntul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă „să practicăm dragostea căci ea e ca o fortăreață, care nu ne va lăsa să pățim ceva rău. Cu ea să ne legăm împreună. Nimic din cele viclene să nu fie între noi, nimic din cele bănuite, căci unde este adevărata prietenie, nimic din acestea nu se găsește” ²¹. Continuînd, același Sfînt Părinte arată că „păstrînd unitatea duhului în legătura păcii” (Efeseni 4, 3), se asigură pacea cu semenul în așa fel, încît simțindu-mă legat de el prin iubire, îmi devine prieten. „Leagă-te pe tine însuși împreună cu fratele tău; unii ca aceștia fiind legați împreună prin dragoste, toate le rabdă cu ușurință. Leagă-te pe tine însuși cu el și pe el cu tine... și vei putea cu ușurință să-l faci prieten” ²².

¹⁹ *Urmarea lui Hristos*, trad. din limba latină de pr. prof. D. C. Vișan, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1982, p. 63—64.

²⁰ Migne P.G. LXXVIII, col. 924 și urm.

²¹ *Omilia a IX-a la Efeseni*, Migne P.G. LXII, col. 74.

²² *Idem*, col. 95.

După cum a arătat Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, „ca și dragostea de Dumnezeu, dragostea de aproapele, prieten sau vrăjmaș, nu are limită. Omul care iubește pe Dumnezeu se unește cu el, după cum Dumnezeu se unește cu omul, îndumnezeindu-l și păstrându-l în Sine, iar omul care iubește în adevăr pe semenul său se unește cu el făcându-se amândoi un singur om și împăcați între ei se unesc laolaltă cu Dumnezeu (Efeseni 2, 15—16). Astfel se realizează pacea între oameni și pacea omului cu Dumnezeu. O asemenea dragoste este temelie a vieții religioase și a vieții sociale potrivit cu învățătura creștină”²³.

IV. *Pacea ca dar al creației*

Sustinerea păcii în lume este pusă în legătură și cu atitudinea creștinului față de creație, știut fiind că sînt secte nocive, care susținînd că așteaptă „un cer și un pămînt nou”, iau atitudine negativă față de lume și viața pămîntească...

Fiind dinamică și activă în Dumnezeu, pacea reflectă bucuria și comuniunea de iubire Intratrinitară în ființa omului și a întregii creații, ca un dar care aparținîndu-i ontologic trebuie cultivat și amplificat. Și aceasta, fiindcă atît omul cît și lumea nu au fost create perfecte, ci perfectibile. Se impunea deci ca prin acțiune, toată creatura să comunice cu Ziditorul, să urmeze drumul desăvîșirii, potrivit menirii fiecăreia.

Cu toată intervenția păcatului, pacea rămîne în creație ca un dar divin și ca un deziderat, sau poruncă ce ne revine în urma răscumpărării adusă de Mîntuitorul Hristos. Dacă universul însuși își desfășoară existența normală pe baza legii veșnice existente în Dumnezeu (Haraclit, Augustin), menită să-i asigure ordinea, liniștea și armonia, înseamnă că întreaga făptură poartă în sine germenul păcii originare. Altfel, s-ar fi prăbușit în haos.

Fericitul Augustin arată că „în univers, în mijlocul atîtor schimbări și prefaceri, domnește totuși legea veșnică a ordinii și păcii”²⁴. Iar Sfîntul Clement Romanul observă că cerurile puse în mișcare prin cîrmuirea Lui se supun în pace. Ziua și noaptea își săvîrșesc calea rînduită de El, nefăcîndu-și una altelea vreodată. Soarele, luna și ceata de stele potrivit poruncii își desfășoară în unire fără vreo abatere hotarele ce li s-au pus. Anotimpurile: primăvara, vara, toamna și iarna vin în pace unele după altele. Locurile vînturilor își împlinesc la timpul lor, fără tulburare, slujirea. Cele mai mici viețuitoare se adună unele cu altele în unire și pace. Marele Creator și Stăpînul tuturor a poruncit ca toate acestea să fie în pace și unire”²⁵.

²³ Cuvînt la Adunarea cultelor din R.S.R. pentru dezarmare și pace..., p. 1256.

²⁴ *De civitate Dei*, XIX, cap. 12, Migne P.L. XLI, col. 638.

²⁵ *Epistola I către corinteni*, cap. XX, *Scrierile Părinților Apostolici*, traducere, note și indici de pr. D. Fecioru, București 1979, p. 57.

S-a spus că „pacea — aducătoare de fericire — se potrivește oamenilor, iar furia sălbatică animalelor²⁶. Este adevărat că animalele „au pornirea dușmănoasă către vătămare”, cum spune un Sfânt Părinte, datorită instinctului orb care acționează în virtutea puterii, dată fiind lipsa rațiunii; dar aceasta nu exclude ca tocmai funcțiile instinctive să nu le aducă liniștea și pacea ca o cerință a firii. „Ce tigroaică — spune Fericitul Augustin — nu-și alină dulce puii ei, imblinzindu-se prin împăcarea cruzimii? Ce vultur? care cînd este singur dă tircoale prăzii, nu se unește cu tovarăsa lui, nu-și face cuib, nu-și clocește ouăle, nu-și hrănește puii și nu păstrează cu așa-zisa mamă de familie, o unitate domestică, printr-o pace după putință”²⁷. Mai mult decît atît, ființele neraționale pot oferi omului o pildă de bună conviețuire, după cum remarcă Sfîntul Grigorie cel Mare: „Stricătorii păcii, dezbinătorii, trebuie sfătuiți că dacă își închid urechea față de poruncile cerești, să-și îndrepte mereu ochii sufletului spre cele ce se petrec în firea celor de jos: cum păsările de același neam, zburînd împreună, nu se despart și cum animalele lipsite de minte pasc în turme. Dacă toate acestea le observăm cu grijă, vedem cum toate fapăturile neraționale ne arată fără excepție ce păcat mare săvîrșesc fapăturile raționale, prin neînțelegerile dintre ele, deoarece acestea (fapăturile raționale) pierd chiar întrebuințarea minții, ceea ce acelea păstrează din porunca firii”²⁸.

Starețul Zosima din „Frații Karamazov” de F. M. Dostoevski socotește că întreaga creație este curată, datorită faptului că nu făptuiește păcatul, motiv pentru care „Hristos este mai degrabă cu ele, decît cu noi”, deoarece „Cuvîntul este pentru toți, pentru toată făptura”. De aici rezultă și datoria promovării unei iubiri pancosmice din partea celui cuprins de iubirea lui Hristos. „Iubește creatura lui Dumnezeu — zice Părintele Zosima — iubește întreg universul ca și fiecare firicel de nisip. Iubește orice frunză, orice rază a lui Dumnezeu. Iubește animalele, iubește plantele, iubește orice lucru... Dacă vei iubi orice lucru ți se va descoperi în fiecare taina lui Dumnezeu”. În felul acesta, paradisul îl putem găsi acum și aici, în această viață. „Cerul e clar, aerul curat — spune Zosima. Ce gingașă e iarba! Ce frumoasă și pură e natura! Numai noi... nu înțelegem că viața e un paradis. Dacă am vrea să înțelegem (acest lucru), pămîntul în toată frumusețea lui ar deveni un paradis, și ne-am îmbrățișa unul pe altul și am plînge de bucurie”²⁹.

Această iubire pancosmică duce la „personalizarea naturii, creștinul adoptînd față de ea aceeași atitudine ca față de orice semen, sau ființă însuflețită. „Fratele” soare, sora „lună”, „fratele” vînt, etc., sînt nu simple figuri de stil (folosite de Francisco de Assisi în celebrul

²⁶ „Candida pax homines, trux decet ira feras” Ovidiu, *Ars amandi* 3, 502.

²⁷ *De Civitate Dei*, Cartea XIX, 12, Migne P.L. XLI, col. 637.

²⁸ Cartea „*Reguli pastorale*”, partea a III-a, Migne P.L., LXXVII, col. 90. B.C.

²⁹ Nicolae, Mitropolitul Ardealului, F. M. Dostoevski despre confesiunile creștine, în „*Studii de Teologie Morală*”, Sibiu, 1969, p. 266—267.

„Cantico del Sole” — Cîntecul soarelui); ci realități comune spiritua-
lității creștine. Într-o asemenea ambianță a fost posibil ca unii sfinți
să-și supună cele mai crude fiare, nu prin dresaj de suprafață, ci prin
stabilirea unei comuniuni izvorite din înțelegerea profundă a armoniei
cosmice, ori să-și facă aliați forțele naturii pe care alții le consideră
vrăjmașe și pricină de nenorociri. Cît de adînc înrădăcinată în men-
talitatea credincioșilor este această viziune rezultă, bunăoară, din fap-
tul că pînă azi Biserica Ortodoxă are în cărțile ei de ritual rugăciuni
pentru diferite întîmplări din natură (furtuni, ploi, secete), pentru sfin-
țirea apei, pentru săparea fîntinii etc. etc., rugăciuni în care credincio-
sul dialoghează nu numai cu Dumnezeu, obiectul invocării sale, ci și
cu natura pe care vrea să o înduplece să-i fie binevoitoare. O solicită
să-l ajute, nu se ridică împotriva ei și nu o amenință cu distruge-
rea”³⁰. Mai mult decît atît, a-și îndeplini calitatea de „stăpîn” al crea-
ției, omului nu-i este îngăduit să se transforme într-un despot al ei,
abuzînd de puterea lui; ci a o face să-și îndeplinească menirea, pro-
tejîndu-o și ajutînd-o să se dezvolte în cele mai bune condiții... Și
aceasta pentru că, „a stăpîni” în accepțiunea biblică n-a însemnat
niciodată altceva decît „a sluji”³¹.

V. Pacea între popoare.

În „Apelul lansat de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române
(15—16 decembrie 1980) către Bisericile creștine, religiile din întreaga
lume și oamenii doritori de bine de pretutindeni” se arată că „pacea
ocupă un loc central în lucrarea și învățătura Domnului nostru Iisus
Hristos pentru mîntuirea lumii. De aceea și Biserica are datoria sfîntă
ca propovăduind Evanghelia lui Hristos pe care Sfîntul Apostol Pavel
o numește „Evanghelia păcii” (Efeseni 6, 15), să predice în primul rînd
pacea între popoare și bunăvoința în sufletele oamenilor. Dacă Biserica
nu ar propovădui și nu s-ar strădui pentru realizarea păcii, ea nu și-ar
îndeplini misiunea ei sfîntă în lume”³².

După învățătura Bisericii, „oamenii, popoarele, fac parte din ace-
eași mare familie, descind din aceeași unică pereche de oameni, au
aceeași natură, același scop, aceeași lege morală firească, sintetizată
în Decalog, stau sub povara aceluiasi păcat originar, dar au și aceeași
chemare la aceeași mîntuire. Fără a-și pierde specificul lor, popoarele
formează un întreg unitar și toate au să contribuie la promovarea bi-
nelui comun, la binele omenirii ca atare”³³.

Dacă Dumnezeu este „al păcii” (I Corinteni 14, 33; II Tesaloni-
ceni 3, 16) și dacă „a făcut dintr-un singe tot neamul omenesc, ca să
locuiască peste toată fața pămîntului, așezînd vremile cele mai înainte

³⁰ Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Teologie și ecologie*, în „Îndrumătorul bise-
ricesc al Mitropoliei Ardealului” pe anul 1976, p. 39.

³¹ Ibidem.

³² Publicat în „B.O.R.”, nr. 11—12/1980, p. 1095.

³³ Diacon prof. Orest Bucevschi, *Pace și prietenie*, în „Studii Teologice, nr. 7—
8/1953, p. 453.

rinduite și hotarele locuinței lor" (Fapte 17, 26), înseamnă că, după învățătura creștină oamenii trebuie să trăiască în frățietate ca fii ai Aceluiași Părinte. Pacea între oameni ca rezultat al unității neamului omenesc este o dorință a lui Dumnezeu.

Mintuitorul spune că este „Păstorul cel bun”, care a „venit ca oile, (adică oamenii) să aibă viață și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10—11). Acest „prisos” sau „belșug” de viață avînd referințe spirituale, vizează viața de aici și de acum³⁹, așa cum o exprimă și psalmistul: „nouă ne place viața, iubim lungimea ei și ne este voia să ne bucurăm de fericire” (Psalmul 34, 13). Belșugul de viață pe care ni-l oferă Mintuitorul se împlinește în pace, după cum citim în Epistola Sfîntului Apostol Petru: „... Har vouă și pacea să se înmulțească... Dumnezeiasca lui putere ne-a dăruit toate cele spre viață” (II Petru 1, 2 și 3). Referindu-se la Păstorul cel bun, Profetul Iezechiel scrie: „Așa grăiește Domnul Dumnezeu. Eu voi purta de grijă de oile mele și le voi veghea. Întocmai cum priveghează păstorul turma lui în zi de vijelie, așa voi veghea eu turma mea și o voi scăpa de ori și unde s-ar risipi în zi cu nori întunecoși” (Iezechiel 34, 11—12). Așadar păstorul care a venit să aducă turmei sale belșug de viață o apără de orice „vijelie” și de „norii cei întunecoși”, ducîndu-o la „pășunea cea grasă”, în locul de „odihnă” (v. 15) unde e abundență de pace⁴⁰. Vedem de aici că dacă primim „belșugul de viață” pe care ni-l oferă Mintuitorul spre a ne „bucura de fericire”, avem datoria de a crea posibilitățile și ambianța realizării ei în lume. După cum arată imposibilității de a ne provoca reciproc, teamă prin armele atomice și de distrugere și de a ne ține astfel la distanță. Înaintea lui Dumnezeu o singură politică militară este justă: politica dezarmării generale și totale⁴¹.

În acest context, cunoscuta formulă militară, „Si vis pacem para bellum”⁴², care exprimă spiritul roman expansionist, sau expresia „pace înarmată” (Bewaffneter Friede)⁴³ nu pot fi acceptate, întrucît ele mențin conștiința încordată și tulburată de tensiunea războiului. De altfel, așa cum sublinia Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, nici o teorie de susținere a înarmării nu poate fi justificată în favorul cauzei păcii: „Să nu ne lăsăm seduși de teoriile privitoare la înarmare pentru apărarea păcii, la înarmare pentru intimidare, la înarmare pentru înarmare. Armele sînt fabricate pentru a fi folosite ca mijloace de nimicire a semenilor și a bunurilor lor”⁴⁴. Singurul mijloc de menținere a vieții pe pămînt rămîne acțiunea hotărîtă pentru pacea adevărată care, așa cum spunea Sfîntul Ioan Gură de Aur, „nimicește războiul, distruge

³⁹ J. M. Lagrange, *L'Evangile selon Saint Jean*, Paris, 1927, p. 278. A se vedea, Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Plenitudinea vieții*, în „M.B.”, nr. 1—3/1966, pp. 179—182.

⁴⁰ Nicolae, Mitropolitul Banatului, idem, p. 181.

⁴¹ Referatul: „De la războiul rece la pacea reală”, în „... Et Paix sur la Terre”, Documents de la première Assemblée Générale Chrétienne pour la Paix, Prague, 1981, p. 129.

⁴² „Dacă vrei pace, pregătește-te de război — lansată de Flavius Vegetius Renatus, (sec. IV. d.H.) în prologul părții a III-a a operei „*Epitome institutionum rei militaris*”, dedicată împăratului Valentinian II.

⁴³ Lansată de poetul german F. Logau, sec. XVII, în „Sinngedichte” (Epigrame).

⁴⁴ Cuvînt la Adunare..., p. 1258.

teamă, alungă vrăjmășia”⁴⁵. „Este glorie mai mare să ucizi războiul prin cuvânt — spunea Fericitul Augustin — decît oamenii prin sabie; să cîștigi, sau să obții pacea prin pace, nu prin război”⁴⁶. În acest cadru, formula lui Flavius Vegetius Renatus poate fi acceptată într-o exprimare pozitivă: „Se vis pacem para pacem”!

La capătul acestor dezbateri vedem că după învățătura creștină pacea își are originea într-o formă dinamică și creatoare, în Sfînta Treime.

Ea aparține ontologic întregii creații, ca un dar divin.

Omul purtător al chipului lui Dumnezeu, beneficiază de darul păcii atît ca un bun propriu, cît ca și o formă de raportare la întreaga creație.

Ceea ce a tulburat și tulbură pacea în ființa omului și în relațiile lui cu lumea este păcatul, încît atît răscumpărarea prin moartea și învierea Mîntuitorului, cît și însușirea mîntuirii îi redă credinciosului pacea cu Dumnezeu, cu sine, cu semenul și cu lumea. Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin arată că: „bucuria de a trăi în lumea aceasta este adînc înrădăcinată în ființa noastră. Viața aceasta este cel mai mare dar dumnezeesc făcut omului. Bucuria de a trăi dă vieții noastre un sens dumnezeesc. Avem viață ca și Dumnezeu. De aceea datori sîntem să o păzim ca un dar dumnezeesc”⁴⁷.

Înlocuind vrăjmășia din suflet, prin cultivarea iubirii, dreptății, curăției inimii, blîndeții, prieteniei, pacea devine pentru creștini o datorie pe care trebuie să o susțină și pentru realizarea căreia trebuie să se angajeze activ și energic, așa cum spunea Origen: „creștinul este dator să apere pacea cu munca sa, cu truda sa și dacă este necesar chiar cu primejdia vieții sale și bunului său nume”⁴⁸.

Această datorie trebuie împlinită prin rugăciunea de încredere în dragostea lui Dumnezeu și în pronia Părintelui ceresc și cu optimism în acțiunile comune ale oamenilor de bine și popoarelor din lumea întreagă.

„Doamne, revarsă pacea peste noi, căci toate lucrurile noastre pentru noi le-ai făcut” (Isaia 26, 12).

⁴⁵ *Omilie la Înălțarea Domnului*, Migne P.G. LII, col. 766.

⁴⁶ *Epistola 229*, Migne P.L. XXXIII, col. 1019.

⁴⁷ *Cuvînt la Adunarea cultelor...*, p. 1259.

⁴⁸ *Comentar la Epistola către romani*, Migne P. G. XIV, col. 1252.

MESAJUL DE PACE AL COLINDELOR

de : preot IOAN BRÎNZEI

În noaptea sfântă de ajun, visul liniștit al copilăriei noastre se profilează viu și măreț, an de an; nostalgia acesteia făcându-ne să reflectăm la peștera Vifleemului ce strălucește minunat în valuri de lumină cerească în conștiința tuturor celor ce simt creștinește. Simfonia divină a cetelor îngerești, împreună cu cîntarea păstorilor se reactualizează în fiecare an, de aproape douăzeci de veacuri, de către cetele de colindători, care în liniștea nopții sfinte, printre jucăușii fulgi de nea, — ce răzlesc zglobii printre troiene — cu glasurile lor neprihănite, pline de duiosie și armonie, vestesc gospodariilor nașterea lui Hristos.

„Din an în an sosesc mereu
La geam cu moș Ajun.
E ger cumplit și drumu-i greu
Da-i obicei străbun”.

Din cuprinsul acestor versuri se desprinde, în modul cel mai clar, respectul pe care poporul nostru l-a acordat dintotdeauna obiceiurilor moștenite din străbuni.

Umblatul cu colinda, este datină din vechime și face parte integrantă din ființa noastră etnică, exprimînd năzuința de pace dintre Dumnezeu și oameni, și-ntre oameni întreolaltă; este o simfonie a iubirii și un imn românesc închinat păcii și înfrățirii universale.

„Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu / Și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire”, a fost cîntecul îngeresc la nașterea Mîntuitorului, colinda noastră, nefiind altceva, decît un ecou prin veacuri, al acestui mesaj divin.

„Originea colindei o găsim chiar în înțelesul acestui cuvînt. Verbul „a colinda” înseamnă pretutindeni în limba română, „a umbla împrejur”, „a înconjura”, căutînd ori făcînd ceva. În înțeles mai larg, în graiul de toate zilele, se zice despre ori și cine, care umblă împrejurul unui loc căutînd pe cineva, ori ceva; cum că a colindat”¹.

¹ N. Sulica, *Colinda*, în Foaia Diecezană, Caransebeș, nr. 50, din 15 dec. 1952, p. 1.

Obiceiul acesta datează la noi din timpuri străvechi, cu mult chiar înainte de apariția creștinismului, nici un popor creștin nepăstrînd cu atîta tenacitate obiceiurile vechi; dar aceste obiceiuri s-au adaptat perfect idealurilor creștine, sfîrșind prin a deservi creștinismul, fiind, cu alte cuvinte, o împlinire a legii și nu o denaturare a ei, ceea ce este în perfectă concordanță cu cuvintele Mîntuitorului: „Eu nu am venit să stric legea, ci să o împlinesc”.

Ele, colindele noastre, au devenit în conștiința neamului, picătură de rouă cerească căzută în dimineața trezirii noastre spirituale la realitățile Sfintei Scripturi, dovedindu-și pe deplin și în mod justificat, capacitatea de a ne curăți sufletul irigînd în el virtuțile lui Dumnezeu. Ele sînt raze din steaua care i-a călăuzit pe magi spre Vifileemul nașterii lui Iisus Hristos, pentru a ne călăuzi peste veacuri pe calea renașterii noastre spirituale, pentru a deveni făcători de pace, pe pămînt, spre mărirea lui Dumnezeu și a noastră a tuturor.

Sărbătorile Crăciunului și cele ale trecerii într-un nou an, începînd cu data de 24 decembrie și sfîrșindu-se la 7 ianuarie, au prilejuit și prilejuiesc nașterea unei ample manifestări de forme, dintre cele mai variate, din punct de vedere totuși, nu numai cu caracter religios ci și cu caracter social, unele dintre colinzi păstrînd, „chiar unele forme folclorice, astăzi dispărute din fondul folclorului laic, ca de pildă Miorița Transilvană, care nu apare decît sub această înfățișare”².

Toți acei care au fost preocupați de cercetarea acestui atît de vast domeniu de simțire românească, fie români sau străini, sînt unanimi de acord că la noi colinda, nu este altceva, decît exprimarea prin cîntec și vers a dorinței de pace și înfrățire a poporului nostru, indiferent de conținutul ei religios sau laic.

„Unui popor credințele îi sînt tot atît de firești ca respirația, nutrirea, vorbirea, munca, etc. ele apar odată cu nașterea însăși, nefiind invenții sau superstiții ocazionale, de părăsit sau înlocuit în funcție de conjunctură, ci se moștenesc cu toate celelalte calități, spre o infinită desăvîrșire”³, fiind o expresie a caracterului său. În acest cadru se înscrie și colinda românească, prin ea respirînd alături de tradiția creștinească și cea laică, îmbogățită mereu de geniul creator al poporului nostru, perfecționîndu-se permanent de către acesta și împreună cu acesta: „sufletul românesc dispunînd de surse ce-i vin din foarte vechi straturi istorice și preistorice”, astfel că pe bună dreptate A. C. Popovici afirmă: „Viața unei națiuni e cultura ei proprie”, ceea ce înseamnă că noul este în același timp, prin rădăcina lui, foarte vechi, ținînd de apariția însăși a speciei umane și naționale, și că prin procesul devenirii s-a diferențiat și a evoluat neîncetat”³.

² Traducere de Qmar Lara — Victor Ivanovici, *Lirica obiceiurilor tradiționale românești*, editura Minerva, București, 1979, p. 18.

³ Octavian Buhociu, *Folclorul de iarnă, ziorile și poezia păstorească*, editura Minerva, București, 1979, p. 5.

Una din trăsăturile fundamentale, ce definesc caracterul poporului nostru, o constituie și propagarea cu deosebită consecvență a ideii de pace și înfrățire cu toți oamenii, cu toate popoarele; răsărit din simbioza daco-romană, poporul acesta este bun dar și viteaz, în același timp, creștinismul consolidându-i valorile spiritual-morale moștenite de la înaintași și direcționându-le spre un scop măreț, cel al slujirii intereselor sociale, în forme dintre cele mai originale și variate, străin de interese egoiste, cu conștiința că a sluji oamenilor însemnează a-I sluji lui Dumnezeu.

În „Telegraful Român” din Sibiu, nr. 1/1878 aflăm textul unei foarte vechi colinzi din a cărui conținut reiese clar, năzuința de libertate și de înfrățire a oamenilor prin ajutorul Fiului lui Dumnezeu cel născut în peștera Vifleemului :

„Sculați, sculați boieri mari	Un Dumnezeu nou născut
Florile dalbe !	
Că vă vin colindători	În scutece învăluit
Florile ...	
Noaptea pe la cîntători	Sculați voi români plugari
.....	
Și nu vă vin nici cu un rău	Că pe cer s-a arătat
.....	
Ci v-aduc pe Dumnezeu	Un luceafăr minunat
.....	
Să vă mîntuie de rău	Inima să întărească
.....	
	Oamenii să-i înfrățească” ⁴ .

Colinda „O ! ce veste minunată”, prin melodia și conținutul ei, redă în forme artistice, dintre cele mai alese, momentul nașterii lui Hristos, paralel cu bucuria speranțelor împlinite ce au trăit-o cei obidiți și subjugăți.

„O ! ce veste minunată
Lîngă Vifleem s-arată
Astăzi s-a născut
Cel fără-de-nceput
Cum au spus prorocii ...”.

Colinda aceasta și nu numai ea, este cîntul lor de libertate și primul imn de slavă, adus lui Dumnezeu de cei mulți, ea este rugăciune românească și icoană creștinească, este expresia dragostei ce se pogoară de sus, de la Dumnezeu și manifestarea bucuriei celor de

⁴ Telegraful Român, nr. 1, Sibiu, 1878, după Foaia Diecezană, nr. 50, 1902, p. 2.

jos, a oamenilor, ce își văd împlinite legitimele lor năzuinți și așteptări de pace, libertate și înfrățire, prima internațională românească prin intermediul căreia un popor își lansează apelul său milenar de pace și colaborare către toate popoarele lumii. Toți acei care nădăjdiesc întru Hristos, se mîngîie la gîndul că El s-a născut și pentru ei, vestea nașterii lui Hristos umplîndu-le inimile de bucurie și speranță că rațiunea va triumfa și că mesajul de pace, pe care cerul îl trimite pămîntului la nașterea Mîntuitorului prin glasul cetelor în-gerești, se va împlini.

Iar dacă colinda este o veste a mîntuirii și a buneivoinii, atunci colindătorii nu sînt altceva, decît vestitorii și trimișii cerului, spre a-l trezi și a-l chema pe om, la idealul păcii și a-l înfrățirii universale.

*"Cunoașterea colindei justifică și în același timp depășește interesul etnografic; capitol de seamă al mitologiei și mărturie a unor tradiții de seamă culturale statornice, ea impunîndu-se deopotrivă atenției ca tezaur de limbă și ca preambul strălucit al poeziei scrise românești"*⁵ puse, dintotdeauna, în folosul slujirii idealurilor de pace și colaborare nutrite de poporul nostru.

Cred că nu greșesc afirmînd că colindele sînt parte integrantă din tezaurul vieții creștine ortodoxe-românești, chiar dacă își trag obîrșia din obiceiuri și practici străine cultului creștin, iar păstrarea și cultivarea lor este o poruncă și o obligație istorică și morală pentru posteritatea creștină, un mod de a participa alături de popor și de toate celelalte forțe progresive, la lupta pentru pace și înțelegere între toate popoarele.

Colindele noastre pe lîngă nota creștină și cea națională, prin spiritualitatea lor, ne-au menținut pe verticala trăirii vieții și au contribuit plenar la menținerea unității noastre naționale. Referindu-se la spiritualitatea colindelor G. Breazul în prefața culegerii de colinzi pe care a întocmit-o zice: *"Izvorîte din preaplinul inimii Românului, ele au menirea să aducă mîngîiere și desfătare sufletească, obștei celei de-un sînge și de-o lege"*⁶.

Obiceiul de a colinda și de a primi colindătorii izvorăște nu numai din tenacitatea cu care românii și-au păstrat obiceiurile străvechi ci și din conștiința că prin aceasta s-au simțit a participa, în mod direct, alături de păstori și de magi, la marea împlinire a promisiunilor făcute de Dumnezeu oamenilor, prin Nașterea lui Hristos.

„Doamne a Tale cuvinte
Care le-ai zis mai nainte
S-a împlinit precum și scrie

⁵ Monica Brătuțescu, *Colinda Românească*, editura Minerva, București, 1981, p. 7.

⁶ G. Breazul, *Colinde*, editura Scrisul Românesc, Craiova, 1938, p. 9.

Moise la cartea-ntile

O! minune".

Aceste versuri sînt cum nu se poate mai edificatoare, ele fiind expresia conștiinței că a colinda înseamnă a vesti semenilor împlinirea voinței divine, de pace și bunăvoință, de libertate și egalitate între oameni, ceea ce pe bună dreptate ar constitui cea mai minunată înfăptuire a omului: O! minune!.

Contribuind la menținerea unității noastre naționale, colinda a devenit românească, contribuția ei, în scopul unirii tuturor oamenilor, a făcut-o creștinească și o va face universală, dar mai înainte de toate ea este și va rămîne istorică.

Referitor la aspectul ei istoric, marele savant N. Iorga spunea: *"Combaterea uzului frumos al colindului ar fi fost o imprudență (...)* și din cauză că acest uz îl aveau nu numai Romanii, ci și ceilalți strămoși ai noștri, Tracii"⁷.

Biserica, nu numai că nu a încetat practicarea colindei, ci dimpotrivă, ca modelatoare a sufletului omenesc, i-a înnobilit permanent conținutul, făcîndu-o capabilă să exprime cele mai alese sentimente ale sufletului românesc, păstrîndu-o și în același timp, transmițîndu-o peste ani, generațiilor viitoare, ca pe o ștafetă a păcii și a înțelegerii între oameni.

„Săltați cîmpuri și păstori

Hristos s-a născut

Lăsați jalea muritori

Timpul a trecut

Cerurile s-au deschis

Vestea bună am trimis

Vestea bună-i împlinită

Lumea-i fericită!"

Această versificație vine să sublinieze, în modul cel mai clar, mesajul de pace și fericire pe care cerul îl adresează pămîntului, Nașterea lui Hristos însemnînd sfîrșitul erei celei Vechi și începutul unei ere în viața oamenilor. Minunea nașterii lui Hristos în peștera Vifleeului, a despărțit veacurile, a împărțit lumea, prin actul acesta deosebit de măreț, renăscîndu-se odată cu El, și omul, spre viață fericită în unire colaborare și pace, după modelul Treimei celei Sfinte și nedespărțite căreia i ne închinăm.

Bucuria păstorilor și magilor se reactualizează an de an, în sufletul credincioșilor români, prin intermediul colindelor, astfel ele devenind, prin valoarea lor spiritual-morală și educativ-creștină, diamante ale simțirii și trăirii noastre creștinești, după cum variatele lor forme artistice, cit și prin deosebita lor valoare literară, nestemate neprețuite ale culturii literar-artistice a poporului român. „Venind dintr-un adînc de timp în care parcă și gîndul se pierde, colindele,

⁷ N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 1936, p. 87.

steaua, irozii etc., vorbesc despre nașterea și viața lui Iisus, despre Maica Prăcurată, despre sfinți și despre viața creștină, astfel că prin ajutorul lor creștinul descoperă „taina creștinătății” (I Timotei 3, 16)⁸ ceea ce este am adăuga noi, același lucru cu „taina păcii”. Prin multe sale datini, mai ales prin colindele care-l însoțesc, Crăciunul ne apropie de trecutul neamului dar în aceeași măsură ne îndreaptă gândul la prezent, la acest prezent ce amenință viitorul omului și al planetei sale, la prezentul acesta ce, din păcate, se confundă cu un început al sfârșitului, pe care toți oamenii de bine ai contemporaneiității noastre, toate forțele progresiste din lume, au datoria să-l îndrepte spre idealul minunat al păcii și bunăvoinții între oameni. Din astfel de considerente rindurile de față se vor a fi primite și înțelese ca pe o colindă de pace pornită dintr-un suflet de frate către frați; „căci nu e datorie românească și cetățenească, mai vrednică de a fi împlinită și nu e osteneală mai de folos, de cât ca să facem părtași, pe cei mai tineri, pe cei ce vin după noi, de bunurile sufletești moștenite din vechime și să le predăm lor ca pe o zestre de mare preț⁹. Iar zestre mai de preț nu e alta, ca averea de cuget și simțire închisă și păstrată cu sfântă grijă, de-a lungul vremurilor, în adîncurile sufletului românesc și creștinesc al moșilor și strămoșilor noștri.

Să preluăm și să transmitem generației următoare colinda, ca pe o ștafetă a păcii și ca un mesaj milenar al vrednicilor noștri înaintași, primit de la Dumnezeu, mesaj de pace și bunăvoințe pe pămînt. Aceasta înseamnă și a îndeplini o poruncă divină și a respecta o datină străbună. Să colindăm pacea pe pămînt, iată apostolatul social pe care fiecare creștin, are datoria de a-l îndeplini.

Este știut faptul că de tăria prezentului depinde măreția viitorului, colinda noastră și-a făcut datoria față de trecut, trăind prin oameni și pentru oameni, să n-o lăsăm să moară, pentru că atunci cînd datinile și obiceiurile unui popor încep să se stingă se stinge și poporul, ba mai mult, noi să o răspîndim în lumea întreagă, pentru ca lumea viață să aibe întru bucuria păcii și înfrățirii universale.

Biserica românească străveche a acceptat tolerînd unele denumiri și obiceiuri de origine necreștină, reacordînd vechile tradiții la spiritul doctrinei se cere o propaga, a ușurat primirea de către popor a noilor sărbători și a noii religii menținînd o permanentă pace și liniște în sufletul credincioșilor ei. Ea le-a promis pacea lui Dumnezeu și prin urmare nu le putea refuza pacea sufletească.

Luînd în considerare semnificația pacifistă a colindei putem observa că ea nu se referă la viața interioară a individului și nu în numele lui vorbește, ci se referă și pledează în interesul grupului.

⁸ Nicolae Corneanu, arhiepiscop și mitropolit, *Pastorală la Nașterea Domnului*, Timișoara, 1979, p. 5.

⁹ Ștefan Lupșa, pr. prof., *Reminiscențe romane în Crăciunul Românesc*, în rev. Biserica Bănățeană, Timișoara, nr. 16—23, 1945, p. 14.

Astfel în colinda „în orașul Vifleem” se spune :

„Și îngerii toți cîntau
 Și din gură-așa grăiau :
 Mărire sus lui Dumnezeu,
 Lui Hristos Fiului Său
 Și pe pămînt pace bună
 Între oameni voie bună”

La fel în colinda „Colindăm colindători” înregistrăm același mesaj vizînd profund pacea, adresat de Cosmos-microcosmosului :

Cînd în ceruri se cînta
 „Pruncul cel sfînt se naște,
 Îngerii îl preamăreau,
 Păstorii se închinau.
 Mărire lui Dumnezeu,
 Mărire Fiului Său,
 Pe pămînt pace să fie,
 De acum pînă-n vecie”.

De pe această poziție colinda impune o viziune asupra lumii, asupra idealurilor ei esențiale evidențiind modele sau antimodele de comportare, așa că prin tematica ei cit și prin activitatea ei îndelungată și coerentă i se poate atribui rolul de mesaj al colectivității, „*mesaj capabil să influențeze datele realului în consens cu dezideratele grupului*”¹⁰.

Colinda a parcurs așadar un lung drum prin istoria omenirii, debarasîndu-se de vechile sale atribute mitologice, îmbogățindu-se cu idealurile mărețe creștine, prin influența pe care acestea au exercitat-o asupra ei, dobîndind rezonanța de imn al credinței în izbînda idealurilor umane de pace și înțelegere pe pămînt, păstrînd o permanentă deschidere spre cosmos — așa după cum la Peștera Vifleemului, în noaptea nașterii lui Iisus au făcut-o cetele îngerești în primul colind creștin — „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace între oameni bunăvoie” !

În colindele noastre găsim, cum nu se poate mai limpede, cit de trainic s-a împletit credința creștină cu voința neamului dintru începuturile plămădirii noastre — credința păcii adusă de Hristos, fiind în deplină concordanță cu voința de pace a înaintașilor noștri ce s-a permanentizat pe parcursul istoriei noastre pînă astăzi, cînd iată, poporul acesta, conducerea sa, și-a dobîndit în contemporaneitate recunoașterea în fața lumii întregi, de port drapel al marelui front al păcii.

Alături de celelalte multiple și energice acțiuni pe care țara noastră le desfășoară în sprijinul consolidării unui cit mai grabnic cli-

¹⁰ Monica Brătulescu, o. c., p. 99.

mat de pace în întreaga lume, Biserica își aduce și în prezent aportul său prin îndrumarea pozitivă și profund morală a credincioșilor ei, prin serviciile divine, prin predică și prin exemplul personal al deservenților ei, iar într-un cadru mai larg, prin acțiunile pe care le desfășoară în cadrul organizațiilor și forurilor mondiale, întreaga ei activitate fiind o colindă de pace în casa țării și în casa tuturor popoarelor.

MĂRIRE LUI DUMNEZEU ȘI PACE PE PĂMÎNT

Duminica XXVIII-a după Rusalii

Nu este întimplător că într-una din duminicile care preced praznicul Nașterii Domnului se citește textul Evangheliei „Cina cea mare” (Luca 14, 16—24), după cum n-a fost întimplătoare nici cîntarea îngerească în preajma ieslei din Betleem: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoie!” (Luca 2, 14), căci în iconomia mîntuirii neamului omenesc nimic nu este întimplător.

Înțelesul tainic al pildei despre „Cina cea mare” ne va desluși în ce fel imnul ceresc este un program de viață statornicit oamenilor de însuși Dumnezeu.

Astfel, Cel ce face „Cina mare” este Dumnezeu; locul unde se face Cina este Biserica lui Hristos; cei chemați sînt toți oamenii; cei ce nu răspund invitației sînt toți aceia, care, copleșiți de interese egoiste, refuză să depășească marginile vremelnicei nesocotind nebănuitele orizonturi de viață și fericire.

În grai duhovnicesc, „Domnul Păcii” (Isaia 9, 6) care este în același timp „Domnul Măririi” (I Corinteni 2, 8) făcînd pace între cer și pămînt (Efeseni 2, 14—17), întemeiază Biserica. Ea nu este numai locaș al păcii și al împăcării, ci și „locul unde locuiește Mărirea Sa” (Psalm 25, 8; Isaia 11, 10; Efeseni 3, 21).

Cu alte cuvinte, Domnul păcii și al măririi, întemeiază o Casă a păcii și a măririi. La această Casă cheamă Dumnezeu pe oameni prin Evanghelia Măririi (II Corinteni 4, 4) care este în același timp o Evanghelia a Păcii (Faptele Apostolilor 10, 36; Efeseni 6, 15).

Dumnezeu voiește prin Biserică nu numai să umple tot pămîntul cu Mărirea Lui (Psalm 71, 21), dar vrea să instaureze pe pămînt „o domnie a păcii fără sfîrșit” (Isaia 9, 6). Aceasta este o expresie a iubirii divine, iar harul acestei dragoste dumnezeiești se manifestă în lume ca un har al păcii și al măririi (Efeseni 1, 5—6 ș. u.).

La locul Cinei sau în Biserica lui Hristos sînt chemați toți să se pătrundă de harul păcii, căci pacea lui Hristos pătrunde ființa umană și îi dă sens în așa fel, încît să înțeleagă că drumul parcurs de Hristos

spre oameni este calea de la cer la pământ; este drumul de la mărirea divină către făptura umană, ca să o înalțe pe aceasta la adevărata ei menire. Acest drum în sens invers trebuie să-l parcurgă omul umblînd pe calea păcii — o pace cu Dumnezeu, cu sine însuși și cu semenii săi.

Numai trăirea noastră în pace face posibilă mărirea lui Dumnezeu și umplerea ființei noastre cu slavă. Deoarece acolo unde nu este pace, nu este nici Dumnezeu, și unde nu este Dumnezeu, acolo adevărata mărire este absentă. Astfel, teologia păcii și teologia mării se contopesc în marele program stihuit de cetele îngerești deasupra Pruncului divin.

Expresia: „Mărire întru cei de sus...” este în primul rînd o chemare spre pace, deoarece nu putem mări pe Domnul Păcii cît timp ne aflăm în vrăjmășie cu El și cu cei deopotrivă nouă.

Hristos este strălucirea mării lui Dumnezeu (Evrei 1, 3); și El dă slava Lui celor care-L urmează (Ioan 17, 24 și I Petru 5, 4). Dar ce înseamnă a-L urma pe Hristos, dacă nu a împlini cuvintele mesajului ceresc: „pe pământ pace...!”

N-a răspîndit Domnul pretutindeni Cuvîntul păcii? Toată viața Sa a ostenit „să îndrepte picioarele oamenilor pe calea păcii” (Luca 1, 79). Nu ne-a lăsat El ca moștenire Pacea Sa? (Ioan 14, 27). Ce-am făcut noi oamenii cu acest Sfînt lăsamînt? Au oare toți creștinii Pacea Lui în inimile lor? (Ioan 16, 33). Avem oare, toți conștiința că Dumnezeu ne-a chemat să trăim în pace? (I Corinteni 7, 15).

Mulți creștini se aseamănă acelor care au refuzat să participe la Cina cea mare, pretextînd felurite motive. „Ei nu cunosc calea păcii — zice Profetul — și pe urmele lor nu este nici o dreptate; cărările lor sînt întortochiate și cine pornește pe ele nu știe de pace” (Isaia 59, 8) și în acest caz, cum mai poate fi mărit Dumnezeul Păcii?

Îndemnul Scripturii: „caută pacea și aleargă după ea (I Petru 3, 11): „trăiți în pace cu toți oamenii” (Romani 12, 18; Efeseni 4, 3; etc.) poate și trebuie să devină pentru noi un prilej de profundă meditație despre chemarea noastră de creștini și despre înțelesul cîntării din noaptea sfîntă a Nașterii Domnului. Aceasta, cu atît mai mult astăzi cînd pacea pămîntului este amenințată de norii negri ai răutății omenești.

Salutul păcii: „Pace Vouă” sau „Pace Ție” rostit oarecînd de Împăratul Păcii, Hristos Domnul, este în fond esența Evangheliei și a creștinismului. În acest salut se cuprinde programul de viață al creștinului de totdeauna, creștinul fiind un om al păcii și un „făcător de pace” (Matei 5, 9). El știe că nu se poate socoti printre „fiii lui Dumnezeu” atîta timp cît viața sa nu dă mărturie despre osteneala lui întru cele ale păcii.

Mărturia creștinului în lume este și trebuie să fie o mărturie despre pace. Numai așa poate el aduce o adevărată închinare lui Dum-

nezeu și îl poate mări cu adevărat, dacă viața și faptele sale „respiră” aerul binecuvântat al păcii. Căci creștinul trebuie să fie în mijlocul semenilor săi, aidoma îngerilor din noaptea sfântă, un înger al păcii.

Pr. GABRIEL CERNAUȚEANU

NAȘTEREA DOMNULUI — CHEZĂȘIE A PĂCII

Nașterea Domnului Iisus Hristos în Noaptea Sfântă a dat un nou sens vieții spirituale a tuturor oamenilor chemați la mîntuire.

Fiul lui Dumnezeu s-a coborît pe pămînt „chip de rob luînd” pentru a ridica omenirea de sub povara păcatului. S-a născut Cel poruncit din vechime ca înger de mare sfat, Dumnezeu tare și Domn al păcii: „Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a cărui stăpînire e pe umărul lui și se cheamă numele lui înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Domn al păcii, părinte al veacului ce va să fie” (Isaia 9, 5).

S-au adeverit toate proorociile mesianice ale Vechiului Testament care îl numesc pe Mîntuitorul lumii „leagănul păcii” (Iezechiel 39, 9), „pacea noastră” (Miheia 5, 4). Mesia era văzut ca un Dumnezeu al păcii într-o împărăție a păcii: „atunci vor sta împreună lupul și mielul; se va odihni leoparul lângă căprioară; vițelul și puiul de leu vor mîncă împreună și un copil îi va păstori. Juninca se va duce la pascut cu ursoaica și puii lor vor sălășlui la un loc, iar leul și boul vor mîncă laolaltă. Copilul se va juca în culcușul viperei și în vizuina șarpelui otrăvitor, pruncul își va întinde mîna” (Isaia 11, 6—8).

Nașterea Mîntuitorului este chezășie a păcii și bunăvoinții între oameni, după cum au cîntat în coruri îngerii deasupra ieslei din Betleem: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace între oameni bunăvoire” (Luca 2, 14).

La nașterea fiecărui copil gîndurile noastre se îndreaptă spre pacea pe care omenirea a dorit-o dintotdeauna, deoarece el nu poate ajunge matur și folositor societății decît într-un cadru general de pace. Mai mult Nașterea Mîntuitorului din urmă cu aproape două milenii s-a produs pentru a aduce pace și bunăvoire între oameni, pacea sufletească de care fiecare dintre noi are nevoie.

Mesajul păcii pe care îl aduce Fiul lui Dumnezeu prin Nașterea Sa trebuie să-l vedem pe două planuri și anume: pacea spirituală, internă a fiecărui om și pacea între oameni, între popoare.

Pacea sufletească a credinciosului este liniștea interioară oferită de mulțumirea respectării predaniei dumnezeiești, este satisfacția să-

virșirii faptelor bune în folosul aproapelui nostru, dragostea cu care ne apropiem de semenul nostru. Pacea sufletească înseamnă viață pătrunsă de dragoste creștinească. Pacea adusă sufletului omenesc coincide cu transformarea lăuntrică a omului vechi în cel al Noului Testament.

Pacea spirituală este în legătură indisolubilă cu toate celelalte virtuți creștinești, fără ea neputându-se tinde spre desăvârșire, căci „roada duhului este bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința” (Galateni 5, 22).

Pacea duhovnicească oferă garanția promovării ei printre oameni, deoarece prin nașterea mai presus de fire a Fiului lui Dumnezeu s-a umplut lumea de „bucurie și pace” (Romani 15, 13), pentru că Mesia nu a venit ca un Dumnezeu răzbunător, ci ca un Dumnezeu blând, un Dumnezeu al păcii (Filipeni 4, 9) care dorește buna înțelegere între oamenii de pe pământ.

Însăși închinarea magilor veniți din ținuturi diferite și îndepărtate este expresia dorinței de pace a întregului pământ. Prin Nașterea Mîntuitorului în ieslea sărăcăcioasă din Betleem, locul răzbunării a fost luat de iubire, locul urii de înfrățirea între oameni, cel al tristeții de bucurie, locul neînțelegerii de prietenie, locul războiului a fost luat de pace.

Mîntuitorul a adus pe pământ „Evangelia păcii” (Efeseni 6, 15), ideal de veacuri al omenirii, îndemnînd prin cuvinte, viața pămîntească și minunile Sale ca oamenii să trăiască în pace între ei, popoarele în prietenie și bună înțelegere, pentru că numai așa Dumnezeu va fi cu noi: „Desăvârșiți-vă, mîngiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeu dragostei și al păcii va fi cu voi” (II Corinteni 13, 11).

Cel ce a fost vestit de îngeri ca sol al păcii a salutat oamenii din ținuturile pe unde a trecut cu cuvintele „Pace vouă” lăsînd omenirii pacea ca moștenire de mare preț: „Pace vă las vouă, pacea Mea dau vouă” (Ioan 14, 27).

Mesajul păcii enunțat lumii prin Nașterea Domnului a fost reluat și subliniat de Sfinții Părinți ai Bisericii care au adăugat numeroase nestemate în sprijinul ei. Sfîntul Ioan Gură de Aur scrie că pacea nu se poate compara cu nimic: „Nimic nu este asemenea ei... Pacea este maica tuturor bunurilor. Ea nimicește războiul, distruge teama, alungă vrăjmășia. Niciodată nu am fost și nu vom fi dușmani ai păcii. Căci dacă vom pierde pacea ne vom face dușmani ai celor care au auzit de la Hristos cuvintele: „Pace vouă!” Fericitul Augustin face o frumoasă comparație între pacea trupească și cea sufletească, arătînd legătura ce există între ele: „Pacea corpului este așezarea mădulelor în bună rînduială... pacea sufletului este acordul conștiinței și faptei în bună rînduială; pacea dintre corp și suflet este viața și sănătatea ființei în-sufletește, în bună rînduială; pacea dintre omul muritor și Dumnezeu este ascultarea, în bună rînduială; pacea între oameni este unirea în bună rînduială”.

Imnul îngerilor cântat deasupra ieslei din Betleem este de actualitate permanentă fiind valabil poate mai mult astăzi decât oricând, pentru că numai prin pace și înțelegere poate prospera și dăinui neamul omenesc amenințat în întregime de holocaust. Astăzi mai mult ca oricând pământul are nevoie de pace, omenirea trăind sub spectrul distrugerii a tot ceea ce a creat de-a lungul istoriei și chiar a ei însăși. De aceea, credincioșii și oamenii de bine de pretutindeni trebuie să fie pătrunși ființial de importanța mesajului de pace adus prin Nașterea Domnului, uniți în cuget și faptă pentru a bara calea războiului.

La „Praznicul Păcii” al Nașterii Domnului trebuie să credem că prin acțiunile noastre, ale oamenilor de bine de pretutindeni se va opri înfiorătoarea cursă a înarmărilor și că imnul cântat de îngeri la Betleem va răsună viu în urechile tuturor, odată cu îndemnul Mîntuitorului rostit în predica de pe munte: „Feriți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9).

Preot IOAN DURAC

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA FERICIREA A 7-A :

„Feriți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”.

I. *Introducere* (Pregătirea apercetivă). În decursul timpului, Dumnezeu a oferit omului posibilitatea de a se apropia și a sta în legătură cu El, prin legea care i-a dat-o. Dumnezeu este unic și de aceea și legea pe care a dat-o este una. Totuși, se vorbește despre o lege a Vechiului Testament și o alta a Noului Testament sau a Noului Legământ. Acestea sînt însă doar două faze prin care a trecut aceeași unică lege, pentru a conduce, potrivit economiei dumnezeiești, pe om către mîntuire.

Prima fază a durat pînă la venirea Mîntuitorului și în centrul legii vechi stătea Decalogul, adică cele 10 porunci care au trecut și în Biserica creștină. Raportul omului cu Dumnezeu stabilit prin Decalog se baza pe sentimentul de teamă, întrucît omul putea cunoaște numai voia lui Dumnezeu, dar neîmplinindu-o totdeauna, atrăgea pedeapsa divină (Romani 7, 12—13). Legea veche a fost numai „umbra celor viitoare”, pentru că Legea Veche avea să se îplinească în Iisus Hristos cel ce a adus un Legământ Nou bazat pe iubire și pace (Galateni 3, 24).

Ceea ce în Vechiul Testament erau poruncile Decalogului, în Noul Testament sînt Fericirile, după asemănarea pe care o face Sf. Ioan Gură de Aur. Ele sînt 9 sentințe care cuprind, în sinteză, legea nouă.

Privite în lumina Fericirilor, cele 10 porunci ale Vechiului Testament se întregesc, întrucît, rămînînd în continuare valabile, sînt interpretate și lămurite în duhul nou al Evangheliei păcii.

II. *Anunțarea temei.* Din toate Fericirile, una care are o făgăduință aparte, deosebit de însemnată, este a 7-a: „Feriți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9). Asupra acestei fericiri ne vom opri și vom căuta să-i pătrundem înțelesul.

III. *Tratarea.* Pentru a pătrunde mai bine înțelesul fericirii a 7-a, să vedem, la început, ce este pacea. Un Sfînt Părinte spune că este „un acord plin de iubire” (Grigorie de Nissa); sau că pacea există acolo unde nu e nici o neînțelegere, unde domnește liniștea și ordinea. Noi oamenii și întreaga natură avem pacea primită în dar de la Dumnezeu, pentru că pacea de la Dumnezeu vine, fiindcă există mai întîi în unitatea Persoanelor Sf. Treimi. Dar dacă între noi oamenii, după cum vedem, nu întotdeauna e bună înțelegere și pace, aceasta se datorește păcatului, care a avut o înrîurire negativă atît asupra raportului dintre oameni, cît și a celui dintre om și Dumnezeu și a adus neorînduială și în firea omului. Această urmă a păcatului strămoșesc au păstrat-o oamenii pînă la venirea Mîntuitorului, căci omul nu putea ieși prin strădanii proprii din robia păcatului. Mîntuitorul făcînd împăcarea omului cu Dumnezeu, din iubire, i-a redat pacea pierdută, prin jertfa Sa (Efeseni 2, 14—18).

Pentru a păstra însă pacea cu Dumnezeu, omul trebuie să realizeze mai întîi pacea în propria-i ființă, în interiorul sufletului, prin acordul, armonia și echilibrul dintre suflet și trup. Aceasta datorită faptului că trupul dominat de multe ori de instinctele și plăcerile care pun stăpînire pe el și îl robesc, acestea devenind patimi, adică suferințe, — îi macină viața spre moarte. Dar păcatul nu este numai o tulburare a simțurilor trupesti, originea lui este în suflet. Ne dăm mai bine seama de această realitate ascultînd rostirea unui Sf. Părinte al Bisericii care spune că, dacă privim la un corp neînsuflețit al unui om, nu vom vedea în el nici un păcat, tocmai pentru că, lipsindu-i sufletul, este absentă și cauza care provoacă păcatul... (Sf. Chiril al Ierusalimului). De aici rezultă că a face pace cu tine însuși înseamnă a împăca tendințele contradictorii ale trupului și sufletului. Pentru aceasta este necesară voință din partea omului și ajutorul harului divin. A face pace cu tine însuși mai înseamnă a-ți înnoi conștiința, a practica virtutea, a fi drept, așa cum se cere de la un adevărat creștin și cum e plăcut lui Dumnezeu; și în ultimă instanță, aceasta este condiția esențială a fericirii, nu numai a celei făgăduite, dar și a celei din viața de toate zilele.

Pacea cu semenul este o datorie a fiecărui creștin să o înfăptuiască și să o păstreze. Mîntuitorul salută pe Ucenicii Săi cu „Pace vouă!” (Ioan 20, 21) și tot El ne-a lăsat ca Testament pacea Sa, spre a ne împărtăși de ea și pentru a o propovădui între oameni (Ioan 14, 27). Binefacerile păcii în lume sînt mari, pentru că toate bunurile izvorăsc din

ea și, la fel, toate bunurile își pierd valoarea dacă pacea dispare. În vreme de război, spre exemplu, nu mai poate fi vorba de păstrarea bunurilor vieții, rod al muncii cinstitute, pentru că ușor îți poți pierde chiar viața și nici o bucurie, nici o pricină de întristare chiar, nu mai poate face să vibreze sufletul omului, pentru că își pierde sensibilitatea în fața înclăștării urii și a răului comun, nemaigîndindu-se la ale sale (Sf. Grigorie de Nissa).

Sub aspect duhovnicesc, privind pacea din noi înșine, ca raportare la pacea cu semenul, se remarcă faptul că și aici păcatul este cel ce o tulbură. Astfel, mînia, nu numai că ne tulbură nouă ființa, dar ne pune și în stare de agresiune față de semenul nostru. Invidia, mai mult, este asemenea unui șarpe veninos pe care îl ținem la sîn, dar care nu numai că ne înveninează pe noi, ci veninul lui îl varsă și asupra semenilor noștri... (Sf. Vasile cel Mare). Pe atît este mai primejdioasă invidia față de minie, pe cît un rău ascuns este mai primejdios ca unul vădit, spune un Sfînt Părinte (Grigorie de Nissa). Să nu uităm că invidia transformată în minie, a dat naștere primului fratricid din istoria omenirii, atunci cînd Cain a ucis pe Abel pentru că Dumnezeu nu primise și jertfa lui. După cum spune un comentator, fericit este cel ce restabilește pacea și cel care o și păstrează, căci făcătorul de pace are de înfruntat tulburarea celui care și-a pierdut pacea, dar el fiu al lui Dumnezeu se va chema, nu numai în viața viitoare, ci și în această viață. Iar în completarea ideii enunțate, un gînditor creștin zice că făcător de pace nu este numai decît acela care răspîndește pacea, ci acela care mijlocește la ivirea ei între cei aflați în dezbinare (Thomas de Kempis). Un făcător de pace este numit așadar de Mintuitorul, cu numele de „fiu al lui Dumnezeu”. Și pe drept cuvînt, pentru că el imită pe Mintuitorul, care nu a adus dezbinare, ci pace și unire. Prin această răsplătire, omul, care după natura sa este creatură, primește același statut ca și Creatorul, își depășește propria stare: din muritor, devine nemuritor și veșnic, căci „cine a fost socotit să devină fiu al lui Dumnezeu, acela va primi și vrednicia Tatălui și va deveni moștenitor al tuturor bunurilor Tatălui... Dumnezeu ridică din bunătate pe om la o cinste aproape egală cu a Sa” (Grigorie de Nissa). „Astfel, dar, nu mai ești rob ci fiu; iar de ești fiu ești și moștenitor al Împărăției lui Dumnezeu prin Iisus Hristos” (Galateni 4, 7).

IV. *Recapitulare* — *Aprecieri*. Am văzut pînă acum că după învățătura Evangheliei, pacea în înțelesul ei deplin comportă trei aspecte distincte și inseparabile: pacea cu Dumnezeu, pacea cu sine, pacea cu semenul și întreaga creație. În felul acesta se evidențiază împreună-lucrarea păcii cu iubirea (Matei 22, 37—39). În Dumnezeu sălășluiesc în chip deplin, iubirea și pacea. El este izvorul care revarsă pace și iubire peste oameni, El ne dăruiește pacea din nețărmurita sa dragoste pentru noi oameni. În relațiile cu semenii pacea se împlinește, pe lingă iubire, și prin dreptate (Psalmul 84, 11). Împreună pacea și dreptatea, sînt o „amestecare dumnezeiască”, pentru că dreptatea împodobește pacea și fără dreptate nu poate exista pace. Căci și

între tilhari există pace, dar scopul ei este de a vătăma pe alți oameni, ori pacea nu slujește răul, spune un părinte al Bisericii (Petru Hrisologul).

V. *Asocierea*. Referindu-ne la Decalog, una din porunci ne interzice să ucidem. Mintuitorul ne îndeamnă într-o formă pozitivă: să fim făcători de pace. Prin aceasta ne determină ca, nu numai să nu suprimăm viața semenului, ci, „nici să nu ne miniem” (Matei 5, 22) asupra lui, adică să adoptăm totdeauna o atitudine de bunăvoință, de iertare, de blîndețe, pe fondul unei inimi curățită de păcat.

În acest context, pe bună dreptate remarcă Sf. Grigorie de Nissa, că fericirea a 7-a, în imaginea templului, reprezintă Sfînta Sfîntelor, comparată cu celelalte fericiri care ar reprezenta numai Sfînta. Și aceasta pentru că celelalte, făgăduiesc o satisfacție corespunzătoare unui neajuns pe care creștinul l-a suferit în viața aceasta (cei ce au plîns, se vor mîngîia), ori răsplătesc un anumit mod de viațuire (curăția, blîndețea). Luate în ansamblu, fericirile acestea au ca urmare prelungirea vieții pămîntești în viața veșnică. Fericirea a 7-a însă, cere o acțiune externă în mod special: să fii făcător de pace și făgăduiește cu mult mai mult: identificarea cu Fiul lui Dumnezeu.

VI. *Generalizarea*. Fericirea a 7-a conține adevărul că pacea este un bun cu originea în Dumnezeu, care aparține omului și întregii creații, pentru ca în lume să domnească liniștea și armonia:

VII. *Aplicarea (Încheierea)*. Pentru întreținerea păcii cu sine și cu Dumnezeu, îndemnul Bisericii făcut credinciosului este să participe la primirea Sf. Taine, care să-i aducă, odată cu harul divin, un belșug de viață duhovnicească și de pace.

Din totdeauna Biserica a rînduit rugăciuni pentru pace la sf. liturghie și la fiecare serviciu religios, iar credinciosul, în rugăciunile sale comune și particulare va cere totdeauna pace de la Dumnezeu.

Fiind un dar de la Dumnezeu, creștinului îi revine datoria sfîntă de a nu precupeți nici un efort, pentru menținerea și înmulțirea păcii. Și cum în zilele noastre pacea este amenințată tot mai mult de primejdia unui război nimicitor, credinciosul trebuie să fie fidel eforturilor Bisericii, alături de cele ale oamenilor de bine din lumea întreagă, care doresc și luptă pentru instaurarea vieții într-un climat de pace și bună înțelegere pe întreg pămîntul. (Se poate cînta în comun cu credincioșii textul fericirilor).

CONSTANTIN TRAIAN

elev la Seminarul teologic din Caransebeș

P R O B L E M E P A S T O R A L E Ș I L I T U R G I C E

PERMANENȚE ALE PĂCII ÎN RITUALUL ORTODOX

de : prot. dr. MARCU BĂNESCU

„Pentru pacea a toată lumea... Domnului să ne rugăm” !.

Invocație și mesaj. Rugăciune și apel. Rugăciunea se adresează lui Dumnezeu, pentru ajutor neprețuit. Apelul se îndreaptă spre om, pentru adeziune la acest bun neprețuit.

De secole se folosesc și se repetă, în Biserica noastră, aceste „cereri”, dar parcă niciodată nu au fost rostite cu atât nedisimilat patos. Există ceva nou, tulburător, picurat în economia textelor vechi, un imponderabil care le conferă prospețime și fior. De unde vine acest element? Din sumbra perspectivă a dezlănțuirii unui cataclism de proporții abia bănuite? Din acea stare, care, în proximitatea primejdiei, generează insolite reacții? Poate, dar sigur el vine pe mai multe canale și mai ales dintr-un elan de solidaritate umană și din sentimentul că anumite limite au fost depășite. Există azi o singură cale pe care trebuie să meargă întreaga omenire : calea păcii, lupta solidară împotriva uneltirilor la întronarea păcii pe pământ. Pe această cale merge consecvent și Biserica lui Hristos. Aceasta este indicația Sfintei Scripturi : „Ca martori înaintea voastră iau astăzi cerul și pământul : viață și moarte ți-am pus astăzi înaintea, binecuvântare și blestem. Alege viața, ca să trăiești tu și urmașii tăi” (Deuteronom 30. 19).

Pacea a fost și este apreciată la valoarea ei reală și în ritualul Bisericii noastre. Cu mijloacele specifice caracterului ei, în absența totală a ideii de forță și constrângere și bunăvoință între oameni și popoare, de încredere reciprocă și colaborare. Propovăduind iubirea față de om, prietenia și respectul reciproc, morala creștină exclude șovinismul, discriminările rasiale și de orice natură, exclude războaiele, în acord cu însăși esența învățăturii creștine. Această realitate explică prezența rugăciunilor pentru pace în structura cultului public creștin, indiferent de forma și organizarea societății de-a lungul

veacurilor. Cererile și rugăciunile pentru pace, introduse în ritualul Bisericii noastre Ortodoxe definesc o atitudine în dinamica vieții. Practica lor, cu deslușit temei biblic, se poate urmări în textul liturgiilor creștine din primele veacuri. În funcție de împrejurări și necesități și în raport cu dezvoltarea ritualului, s-au amplificat și aceste rugăciuni speciale, rămânând însă aceleași în esență și funcționalitate. Aducerea jertfei nesingeroase, așezată de Mântuitorul la Cina cea de Taină (Matei 26, 26—28; Marcu 14, 22—25; Luca 22, 14—20), constituie centrul, esența și finalitatea ritualului Bisericii noastre. Sfinții Apostoli și urmașii lor, respectând porunca Mântuitorului (Luca 22, 19), adăugând la ceremonia aducerii jertfei nesingeroase elemente de cult — citiri biblice, rugăciuni și cântări, simboluri și ceremonii — au alcătuit sfânta liturghie, serviciul cel mai solemn, mai complet și eficient. Variată în forme și extensiune, liturghia este unică în esențialitatea ei.

Între formele diferitelor rugăciuni și cântări din cuprinsul liturghiei se numără și rugăciunile pentru pace, introduse în Biserica primară. Întîia liturghie este atribuită Sfintului Iacob, fratele Domnului, episcop al Ierusalimului (Liturghia Sfintului Iacob se mai oficiază doar odată pe an, la 23 octombrie, în Ierusalim). Foarte veche este și liturghia din cartea a VIII-a a „Constituțiunilor apostolice”, atribuită lui Clement Romanul, cu adăugiri ulterioare. La acestea se mai numără, între cele primare, liturghia din Alexandria sau a Sfintului Marcu, căruia tradiția bisericească îi atribuie și întemeierea Bisericii din Alexandria. Pe acestea, și desigur și pe altele, condițiile istorice le-au depășit și le-au scoz din uz. Azi au rămas, cum se știe, în uz: liturghia Sfintului Vasile cel Mare și a Sfintului Ioan Gură de Aur. Acestea sînt prelucrări și prescurtări ale mai vechilor liturgiilor, modificate, adaptate, la rîndul lor după împrejurări și necesități. La acestea se adaugă liturghia Sfintului Grigore Dialogul sau a darurilor înainte sfințite.

Cultul divin public, manifestat în liturghie, este întregit cu celelalte servicii, adică: cele șapte laude, serviciile Sfintelor Taine (institute de Mântuitorul) și ale ierurgiilor (așezate de Biserică). Toate își au obîrșia în primele veacuri. Din cele șapte laude, azi, în bisericile parohiale se săvîrșesc doar vecernia și utrenia, celelalte se săvîrșesc în mănăstiri. Este sigur că liturgiile primare au cuprins în esență ceea ce cuprind liturgiile încă în uz. A existat și în Biserica primară un ritual liturgic bine conturat, la care se referă și Apostolul Pavel în epistola către corinteni. Dîndu-le sfaturi practice, Apostolul le scrie în concluzie: „Dar toate să se facă cu bună cuviință și după rînduială” (I Corinteni 14, 40). Această veche rînduială cuprinde și rugăciuni pentru pace, întemeiate pe Sfînta Scriptură.

În Vechiul Testament cuvîntul pace este folosit mult în formule de salut: „Pace ție”! ș.a. Și Iisus Hristos folosește această formulă: „Pace vouă!” (Ioan 20, 19). Epistolele apostolice fac uz frecvent de

această formulă. Salutul preferat al Mîntuitorului — pace vouă — a fost introdus și reiterat în serviciile religioase. Temelia morală a păcii, în concepția creștină, este iubirea față de om, respectul față de starea lui fizică și morală, față de capacitatea sa de creație și progres. Punctul de sprijin al iubirii față de altul este autoiubirea (Matei 22, 38). Apărarea dreptului la viață este un impuls natural, dar și o datorie morală, cu caracter legic.

Ca formulă de salut, de binecuvîntare sau provocare la rugăciunea comună, sintagma „pace vouă” se folosește mult în ritualul Bisericii noastre. Mîntuitorul este vestit de profeții Vechiului Testament ca „Domn al păcii” (Isaia 9, 6). Psalmii mesianici cîntă o împărăție fericită cînd va veni Domnul păcii și „dreptatea și pacea se vor săruta” (Psalm 84, 11) și „în țară va fi belșug de pline pînă și pe vîrfurile munților... și prin cetăți oamenii vor înflori ca iarba țărilor...” (71, 16—17), căci „Domnul păcii”, zice inspirat psalmistul, „a curmat războaiele pînă la marginile pămîntului” (45, 9). Atunci se va realiza împărăția mult visată, ca o regăsire a fericirii edenice, pe care o evocă fascinant profetul Isaia în viziunile sale: „Atunci lupul va locui la un loc cu mielul și leopardul se va culca lîngă căprioară și vițelul și puil de leu vor minca împreună și un copil îi va paște” (Isaia 11, 6). Negația acestei stări de fericire, războiul se reflectă în Noul Testament ca o uneltire a răului, ca o tentativă a forțelor întinericului de a surpa împărăția luminii.

Domnul păcii propovăduiește „Evanghelia păcii” (Efeseni 6, 15), și încredințează această misiune sfîntă urmașilor Săi. Urmărind cu fidelitate testamentul Mîntuitorului, Sfinții Apostoli repetă îndemnul adresat credincioșilor să trăiască în pace cu toți oamenii (Romani 12, 18).

Pe făcătorii de pace Mîntuitorul îi numește fericiți căci fiii lui Dumnezeu (Dumnezeul păcii) se vor chema (Matei 5, 9).

Însăși lucrarea teandrică a Mîntuitorului, în efectele ei, indică împăcarea, restaurarea raportului cu Dumnezeu, convertind starea de dușmănie în pace și armonie, căci, scrie Apostolul Neamurilor, „dacă, vrăjmași fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu mult mai virtuos, împăcați fiind, ne vom mîntui întru viața Lui” (Romani 5, 10). Acestea sînt temeliile morale și religioase ale păcii în spiritul creștinismului. De aceea este firesc ca rugăciunile pentru pace să apară ca elemente constitutive în structura ritualului creștin.

O formă de rugăciune pentru pace, comună tuturor serviciilor care se oficiază obișnuit în bisericile noastre, este ectenia. Integrată în ritualul Bisericii ortodoxe, ca gen al rugăciunii dialogale (preotcredincioși), ectenia se mai numește „rugăciune de pace” (cf. Vasile Mitrofanovici, Liturgica... Ed. Nectarie Nicolae Cotlarciuc, 1929, p. 328). Preotul (sau diaconul) întonează cererea pentru pace (cu pace Domnului să ne rugăm, iar credincioșii răspund: „dă Doamne” sau

„Doamne miluiește”. Ecteniile fac parte din categoria elementelor primare ale ritualului creștin, despre care amintește, printre alții, Sfințul Iustin Martirul în prima sa apologie. Ele sînt formulări (cereri) concise, pentru toate trebuințele materiale și spirituale, pentru toți oamenii, din toată lumea, și pentru natura care-i înconjoară, cu dărniciile și vitregiile ei. „Pentru cultul ortodox ectenia este asemenea unui crainic, prin care se încep toate slujbele într-un cadru de amploare și cuprinde toate cererile necesare pentru mîntuire. Insuși caracterul ei de introducere în cadrul unui cult public a determinat structura ei de rugăciune pentru toate categoriile și pentru toate trebuințele vieții”. Pentru faptul că ea începe cu rugăciunea pentru cele trei aspecte ale păcii, atît de necesare — pacea de sus, pacea sufletelor și pacea a toată lumea — a fost numită „ectenia păcii”. Aceasta explică, într-o oarecare măsură, de ce în cuprinsul ei, îndată după cererea pentru pace este și cererea pentru cei ce sînt chemați să păzească pacea: căpeteniile bisericești și cele lumești. (Vasilie, Episcopul Oradiei, *Rugăciunile pentru căpeteniile și autoritățile statului în cultul creștin*, în „M. B.”, nr. 7—9/1979, p. 446).

Ca un dulce refren, cererea pentru pace se repetă la toate serviciile publice: „Iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm...”. În zorii încă tulburi ai zilei (la mezonoptică), aceeași ectenie deschide inima credincioșilor pentru rugăciune, invocînd, în primul rînd, pacea lumii. „Să ne rugăm pentru pacea lumii!” (Liturghier, 1967, p. 54). În faptul zilei (la utrenie), aceeași ectenie pentru pace deschide seria cererilor pentru toate trebuințele zilei. Și cu aceeași cerere se sfîrșește serviciul de seară (vecernia): „Să plinim rugăciunile noastre cele de seară... Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, la Domnul să cerem” (Idem, p. 33).

În ritualul sfintei liturghii, invocarea păcii (pentru pacea de sus, pentru pacea sufletelor și pentru pacea lumii) apare mai insistent, pentru a ține trează atenția credincioșilor și a recepta momentele mai importante în desfășurarea celui mai frumos serviciu religios creștin. Sacrificiul lui Hristos pe cruce s-a adus pentru lumea întreagă, deci și sacrificiul euharistic se aduce pentru întreaga lume. De aceea solicităm pacea nu numai pentru noi și pentru cei apropiați nouă, ci pentru toată lumea. Liturghia începe cu ectenia mare: „Cu pace Domnului să ne rugăm” și sfîrșește cu îndrumarea: „Cu pace să ieșim...”.

Amplificată, bogată și plină de poezie este ectenia specială, rostită la unele servicii religioase — rînduiala litiei, sfințirea apei, Te-Deum-uri, etc. O reproducem pentru frumusețea ei: „Încă ne rugăm pentru ca să se păzească sfînt lăcașul acesta, țara aceasta și toate orașele și satele de ciumă, de foamete, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de năvălirea altor neamuri și de războiul dintre noi; pentru ca milostiv...” (Idem, 41). Asimilînd cosmosul în drama umană, inspirații autori ai acestor rugăciuni invocă ajutor de sus pentru ca-

lămitățile care pot veni din afară sau din interior, din dezlănțuirea stihiiilor sau din partea oamenilor. În fruntea acestora se situează ciuma, reprezentând cumplita triadă: holera, variola și ciuma, care, în trecutele vremuri, au secerat atâtea vieți omeniești. Dacă azi bolile epidemice din trecut au fost eradiate, omenirea este obsedată de spectrul altor moliime, mai năpraznice: armele moderne de distrugere în masă, și astfel rugăciunea respectivă nu și-a pierdut actualitatea. Împotriva calamităților naturale — foamea (seceta), cutremurele, inundațiile, incendiile — omenirea are azi multiple mijloace de apărare și totuși Biserica noastră continuă să ceară ajutor de sus pentru domolirea lor, pentru îndepărtarea lor. Mai cumplite ca urgiile naturii pot să devină forțele dezlănțuite de demență de omul acestui secol, mai aprige ca bezmetica năvălire a neamurilor fără vatră și fără hotare, din întunecatele veacuri trecute. Strămoșii noștri au cunoscut, de-a lungul veacurilor, și urgia năvălirilor și neînțelegerilor interne, care nimicesc unitatea de luptă și slăbesc rezistența. De aceea Biserica se roagă pentru a fi feriți de aceste urgii azi, când sofisticate arme, prefigurate parcă de sinistrele fiare apocaliptice ce se ridică din mare (Apocalipsa 13, 1) și din pământ (Apocalipsa 13, 11), tind să jertfească pe altarele lui Moloh (războiul) oameni și copii nevinovați. Așadar „iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm“! Pentru pacea și unirea tuturor!

În desfășurarea actelor cultice se realizează o comunitate de simțire și năzuințe, se întăresc relațiile de conviețuire a credincioșilor și avântul lor comun spre țelurile superioare ale existenței. Fie ca secolul nostru, caracterizat prin revoluția tehnico-științifică, să aducă omenirii ceea ce a rîvnit de-a lungul istoriei: pacea și fericirea tuturor. Atîția oameni temerari au străbătut pămîntul în lung și în lat, întinsul apelor și adîncimile lor, s-au avîntat în spațiile interstelare țintind necuprinsul, și și-au dat viața nu pentru a sacrifica omenirea, ci s-au sacrificat pentru a da impuls vieții. Altfel, zadarnice sînt ostenelele pentru a realiza... viteza luminii!

Se spune că la asediul Constantinopolului, Mohamed a întîmpinat o dîră rezistență din partea apărătorilor închiși între zidurile de piatră ale celei mai puternice cetăți de apărare. Cu o armată numeroasă, cu cele mai puternice tunuri (aruncătoare de piatră tare), cu înțelepciune și șiretlicuri, marele strateg n-a cucerit ușor vechea cetate, care purta cultura Greciei antice și a creștinătății. O poartă neînsemnată însă, Kerkaporta, care în timp de pace era destinată drumeților, a rămas deschisă în timpul cumplitelor încleștări. Ienicerii au descoperit această poartă și prin ea au pătruns în inima cetății. Această poartă deschisă a grăbit căderea Constantinopolului.

Kerkaporta simbolizează o altă deschidere, o breșă în solidaritatea Europei creștine care, nepăsătoare la apelul cetății asediate, aștepta cu minile încrucișate tragicul desnodămînt, deși promisese ajutor asediaților (cf. Ștefan Zweig, *Orele astrale ale omenirii*, trad. de I. M. Ștefan, București, 1973, p. 61 ș.u.).

Se impune azi solidaritatea tuturor oamenilor și popoarelor, cînd arme mai puternice, mai cumplite, amenință nu o cetate multiseculară, ci omenirea însăși, în totalitatea ei. Să nu rămînă, din neglijență sau nepăsare, în cetatea umană, vreo altă Kerkapořta !

Ascultînd și îndemnul Apostolului Pavel : „Pe cît stă în putința voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii” (Romani, 12, 18), mergem pe această cale pentru a surpa „zidul despărțitor al dezbinării” (Efeseni 2, 14).

„REPUBLICĂ — MĂREAȚĂ VATRĂ”

Au trecut 36 ani de cînd viața și munca poporului român se desfășoară sub însemnele nobile ale Republicii. O perioadă scurtă, dacă este raportată la scara istoriei, dar un timp neobișnuit de dens dacă se are în vedere profunzimea și complexitatea transformărilor pe care le-a cuprins. Actul de la 30 Decembrie 1947, realizat în condițiile în care rolul decisiv în conducerea societății noastre îl avea întregul nostru popor, s-a fixat în memoria generațiilor ca o piatră de hotar, ca o dată de referință marcînd trecerea la edificarea socialismului în patria noastră. Geneza Republicii noastre avusese adînci rădăcini istorice înfipte în setea multiseclară de dreptate a poporului român, în dorința sa ardentă de a trăi liber și demn într-o țară liberă și independentă, în care exploatarea omului de către om să fie înlăturată pentru totdeauna, în frăție, unitate și pace. Poporul, creator al istoriei, a devenit și stăpîn al propriului destin.

Aniversarea Republicii rămîne mereu pentru noi un popas săr-bătoresc, în egală măsură un moment de comemorare și bilanț: comemorarea luptelor și sacrificiilor înaintașilor noștri confrunțați cu vitregiile istoriei cărora le-au ținut piept de la o generație la alta, luptînd cu consecvență și stăruință pentru cele mai nobile idealuri sociale și naționale se îngemănează cu bilanțul anual al ascensiunii noastre pe scara progresului și civilizației în anii Republicii. Dintre momentele istorice care au jalonat, precedat și au făcut posibilă proclamarea Republicii se distinge cu proeminență și strălucire Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, care a deschis României apropiata perspectivă a inaugurării erei socialiste.

Ziua de 30 Decembrie 1947 se păstrează mereu proaspătă în memoria contemporană. Era o zi geroasă, uscată, cu cerul acoperit. Nu ningea și nici nu fulguia în acel început de înserare. În Capitală, înfățișarea străzii se schimbase dintr-odată. Calea Victoriei s-a umplut de oameni iar Piața Palatului, în care mulțimea nu o dată fusese împroșcată cu gloanțele reacțiunii, devenise o uriașă mare de capete. Fluturau steaguri, răsunau cîntece, se încingeau hore ca în marile zile de sărbătoare, pe fețele tuturor se citea bucuria și încrederea. Știrea proclamării Republicii a străbătut întreaga țară cu iuțea ful-

gerului, iar ziua s-a înscris cu litere de aur în istoria noastră. Uriașele hore ale bucuriei încinse în orele și zilele următoare pe străzile orașelor și satelor țării, sub fluturarea drapelurilor și pancartelor, reflectau speranța și încrederea tuturor că pentru țară începuse o eră nouă prin instaurarea celei mai democratice forme de guvernământ din istoria patriei ce marca zorii unei epoci de libertate, bunăstare și demnitate pentru toți deopotrivă, în care discriminările de orice natură erau date uitării.

Bilanțul celor 36 ani de Republică a confirmat integral speranțele multîmilor entuziaști din acea zi istorică de iarnă. Pentru prima oară în existența sa multimilenară, poporul nostru a devenit el însuși stăpîn pe soarta sa, pe bogățiile patriei sale, pe roadele muncii, hărniciei și talentului propriu. Instaurarea Republicii a răspuns unei necesități obiective, izvorîte din mersul firesc al istoriei poporului nostru, constituind — așa cum arăta Președintele Nicolae Ceaușescu — „un eveniment revoluționar de o importanță deosebită în istoria poporului nostru, care a deschis o nouă eră, marcînd trecerea României la construcția societății socialiste”. Eliberat de orice exploatare, asuprire și discriminare, poporul nostru s-a dovedit capabil să înfăptuiască adevărate minuni care au imprimat României o înfățișare cu totul nouă, plină de prospețime și frumusețe. Întreaga economie națională a intrat în proprietatea întregului popor, avînd definiție și funcție socialistă. Sutele de fabrici și uzine, mine și schele petrolifere, mari combinate și puternice centrale termo și hidroelectrice înălțate în acești ani, zecile de mii de tractoare și mașini agricole prezente pe ogoare, noile cartiere de locuințe ce întineresc orașele, instituțiile de cultură, învățămînt și sănătate conturează cu vigoare tabloul unei țări aflate în plin progres. Transformările radicale au schimbat din temelii configurația social-economică a țării, imprimînd un puternic avînt energiei maselor care participă cu entuziasm și devotament la făurirea societății socialiste. Modernizarea bazei materiale, programul rațional al cercetării științifice și introducerii tehnologiilor avansate în toate sectoarele de activitate au făcut să crească nivelul de trai și civilizație al întregului nostru popor. Industria românească actuală, diversificată și repartizată rațional pe întregul teritoriu al țării, produce de aproximativ 50 de ori mai mult decît în anul 1938, ea ajutînd să se dezvolte toate celelalte ramuri de activitate și în primul rînd agricultura a cărei producție globală a sporit de trei ori și jumătate. În consecință, venitul național este de 15 ori mai mare, asigurînd ridicarea generală a bunăstării întregului nostru popor.

Marile progrese realizate în toate domeniile în anii Republicii sînt roadele muncii cinstitute și însuflețite a poporului nostru. România nouă este un stat plin de vigoare, tenacitate și hotărîre, un stat matur prin energiile uriașe, prin fermitatea cu care își făurește prezentul și își consolidează viitorul, prin înțelepciunea politicii sale interne și externe. În cartea ei de aur, România a mai înscris încă o pagină de neuitat. La 21 August 1965 a devenit Republică Socialistă, ca apoteoză

a măreției noii structuri a țării, avîndu-l ca prim Președinte (27 martie 1974) pe cel mai iubit fiu al poporului român, Nicolae Ceaușescu. Ambele evenimente ridică valoric aniversarea zilei Republicii, conferindu-i semnificație și măreție deosebită.

România Socialistă contemporană se bucură și de un enorm prestigiu internațional, ca țară stimată pentru politica ei consecventă de pace și înțelegere între popoare, grație Președintelui Nicolae Ceaușescu al cărui nume a devenit un adevărat simbol al idealurilor de independență, suveranitate și demnitate națională, de dezarmare, pace și cooperare între toate popoarele lumii, deopotrivă cu principiile egalității, neamestecului în treburile interne, al renunțării la forță și amenințarea cu forță și a respectării dreptului fiecărui popor la dezvoltare liberă. Militînd constant pentru coexistență pașnică între state și popoare, pentru înlăturarea încordării internaționale, instaurarea unei noi ordini economice și politice mondiale, oprirea cursei înarmărilor și a amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune în Europa și retragerea celor existente, România Socialistă își aduce contribuția ei de cea mai mare importanță pentru triumful cauzei păcii în întreaga lume.

Marile înfăptuiri înregistrate în cei 36 ani de Republică s-au răsfrînt și asupra Bisericii Ortodoxe Române, ca și asupra celorlalte culte religioase. Sub auspiciile unei reale și constante libertăți religioase, Biserica Ortodoxă Română și-a putut împlini misiunea ei sacramentală, sporindu-și comoara darurilor duhovnicești prin slujirea în duh și adevăr a înaltelor porunci evanghelice de pace pe pămînt, de dragoste și bunăvoință între oameni. Ea și-a putut da legile cele mai corespunzătoare activității proprii, relăcîndu-și unitatea amputată în viltoarea unor veacuri de restriște, și-a creat instituții proprii de învățămînt teologic pentru pregătirea personalului propriu, a înființat tipografii și ateliere pentru tipărirea cărților și confecționarea obiectelor de cult. Cu sprijinul material și asistența de specialitate a statului, Biserica Ortodoxă Română a inițiat și realizat restaurarea a numeroase vechi așezăminte bisericesti, lăsate de străbuni drept mărturie a evlaviei și măiestriei vrednicului nostru popor. Biserica Ortodoxă Română a adîncit și cultivat relațiile interortodoxe și intercreștine și activează de la început în cadrul Mișcării Creștine pentru Pace, conștiință de imperativele majore ale zilelor noastre.

De ziua Republicii, mai subliniem încă o mare înfăptuire a ultimilor ani: unitatea și coeziunea de nezdruincinat a întregului nostru popor în jurul conducerii sale reprezentate prin cel mai iubit fiu al poporului, Președintele Nicolae Ceaușescu.

Biserica Ortodoxă Română, mereu alături de poporul căruia i-a slujit fără rezerve în permanența vremii, sprijinindu-i munca și lupta pentru o viață mai bună, pentru atingerea idealurilor sale nobile, își aduce și cu acest prilej prinosul ei de cinstire și grațitudine conducerii Republicii Socialiste România, reafirmîndu-și hotărîrea fermă de a contribui la propășirea și înflorirea patriei, la pacea și înțelegerea între toate popoarele lumii.

IERARHUL BĂNĂȚEAN NICOLAE POPEA
ÎN SLUJBA PĂCII

Pe bună dreptate s-ar putea afirma că virtutea păcii are o vîrstă ce coincide cu cea a omenirii însăși. Dintotdeauna au existat oameni atrăgînd atenția contemporanilor lor asupra binefacerilor păcii și ororilor războaielor, asupra progresului și fericirii colective datorate păcii și dimpotrivă asupra cortegiului de suferințe și dezastre provocate de războaie. Este suficient să ne amintim vechea maximă elenă: „în timp de pace, tinerii îi înmormîntează pe cei vîrstnici, pe cînd în timp de război părinții își îngroapă copiii”, pentru a întui cu surîntă prețuirea înegalabilă de care se bucura pacea în sufletele celor ce au trăit odinioară. Asemenea aprecieri și atitudini s-au făcut simțite în permanența vremii și la toate popoarele, deși au trebuit să treacă milenii întregi pentru a le transforma într-un atașament conștient și generalizat al opiniei publice față de idealul sublim al păcii, într-un adevărat flux-viu de energie umană existent în zilele noastre, capabil să pună capăt înclcășărilor militare de orice fel.

Este îndeobște cunoscut că mișcarea de luptă pentru pace — ca expresie și manifestare a conștiinței de masă — a debutat în formă embrionară în ultimele decenii ale veacului trecut. În marile metropole ale Europei se nășteau atunci societăți pacifiste și comitete de luptă pentru pace care se străduiau să atragă atenția lumii asupra primejdiei unui război de proporții. Apăruseră primele două mari alianțe și blocuri militare antagoniste cunoscute în istorie, ce visau la hegemonie mondială, sfidînd cu cinism aspirațiile de libertate și independență ale popoarelor mici și mijlocii. Surprinsă de evoluția și deteriorarea rapidă a climatului vieții politice internaționale, opinia publică rămăsese încă nepregătită spre a face față evenimentelor care au declanșat în final primul război mondial. Totuși, intuind primejdia unei confruntări militare de dimensiuni catastrofale, o mină de vizionari din diferite centre europene au inițiat primele acțiuni în favoarea păcii, încercînd paralel să obțină și adeziunea unui număr cit mai mare de oameni de diferite profesii și categorii sociale. Erau manifestări încă mărunte, timide, dar care constituie un necesar strat de experiență primară pentru marea mișcare de luptă pentru pace din zilele noastre

a milioanele de oameni de pe toate meridianele globului. Prezența ierarhului bănățean Nicolae Popea (1889—1908) în mișcarea de luptă pentru pace chiar din faza ei de pionierat este deopotrivă încă o dovadă asupra vocației permanente de pace a românilor și a Bisericii noastre, precum și un stimulent pentru clerul contemporan în această vastă lucrare.

Una dintre societățile pacifiste create în Europa funcționa și la Budapesta în ultimul deceniu al secolului XIX. Înființată în 1895, ea îl avea ca președinte pe celebrul literat revoluționar, gazetar, politician și om de cultură dr. Jókai Mór (1825—1904), romancier de reputație internațională, cunoscut prin vastitatea operelor sale, multe dintre ele traduse în numeroase limbi printre care și în limba română. Dubla calitate — cea de fondator al „Societății pacifiste” din Ungaria habsburgică, precum și simpatia nutrită față de români — invită la o scurtă incursiune în biobibliografia sa, în strînsă relație cu subiectul pe care ni l-am propus.

Scriitor de rară fecunditate și popularitate, explorînd taințele cele mai ascunse ale sufletului omenesc, Jókai Mór, contemporan cu episcopul Nicolae Popea, a trăit epoca de intersecție a două lumi, una care apunea, alta care abia își arăta zorile. Înzestrat cu o sensibilitate deosebit de arcuită, cu o imaginație romantică și cu o fantezie dezlănțuită uneori pînă la exaltare, el a zugrăvit în majoritatea celor 70 romane tocmai această lume aflată la antipodi. În consecință și subiectele abordate au îmbrățișat o gamă neașteptat de bogată și variată, de la cele ancorate într-o îndepărtată istorie pînă la cele contemporane lui. Revoluționar și prieten apropiat al lui Petőfi, a continuat să profeseze ideile liberale care i-au lărgit orizontul cunoașterii, i-au îmbogățit tematica scrisului, i-au stimulat interesul și afecțiunea și față de alte popoare — în comparație cu mulți dintre contemporanii săi — și în sfîrșit i-au asigurat perenitatea. Om de mare generozitate umană și fire deschisă, bun observator și îndrăgostit de natură, a fost un excelent povestitor de un farmec deosebit, care în afara romanelor a scris o sumedenie de nuvele și schițe, articole, versuri și lucrări dramatice. Din bogatul său indice bibliografic, cele mai cunoscute romane, traduse în diverse limbi sînt: „Fiii omului cu inima de piatră” (1869), „Diamantele negre” (1870), „Omul de aur” (1872), „Trandafirul galben” (1893), etc., la fel de prețuite și în mediul cititorilor români. Opera sa consemnează numeroase prezențe românești, cu descrieri de sate și obiceiuri din Transilvania. Nuvela „Fata de fier” prezintă lupta românilor ardeleni în revoluția din 1848, iar romanul „Epoca de aur a Transilvaniei” descrie satul românesc Mărișel din munții Gilăului de unde descinde flăcăul Iova, unul dintre eroii romanului. Subiectul nuvelor „Viața turcească în Ungaria”, „Capul lui Iordachi” și „Fata boierului” este inspirat parțial dintr-o istorie legendară a Țării Românești, prima dintre ele istorisind, printre altele, peripețiile reale și imaginare ale lui Grigorie Ghica-Vodă. Dar romanul cel mai reputat în mediul românesc rămîne fără îndoială „A szegény gazdagok” (Sărmanii

bogați, 2 vol., Cluj, 1973), apărut în 1890 și tradus pentru prima oară sub titlul „Fața neagră”, care descrie viața românilor din jurul Abrudului și al Roșiei Montane, cu îndeletnicirile, petrecerile și Tîrgul de fete de pe Muntele Găina și în care eroii cărții sînt în majoritate români¹.

Dincolo de vasta sa operă literară, Jókai Mór a luat parte activă la viața politică a Imperiului habsburgic, ca deputat permanent în parlamentul budapestan între anii 1861—1896, iar ulterior ca membru onorific al casei magnaților. Într-o notă generală de inconstanță politică, nu de puține ori și-a etalat opiniile independente intrînd în dezacord și conflict deschis cu premierul maghiar Tisza Kálmán. Receptiv și atent la tot ceea ce se întîmpla în lumea pe care o trăise, Jókai Mór a sesizat repede mugurii noilor idei pacifiste născuți în Europa, angajîndu-se imediat în favoarea acestor idealuri profund umaniste, atunci cînd pacea generală era mereu mai amenințată. Proza sa de anticipație în frunte cu „Romanul veacului viitor” (1872) are ca idee centrală pacea universală, gîndită totuși utopic, în peisajul fantastic al unor personaje care trăiesc între basm și realitatea pe care o dorea instaurată. Consecvent idealului pe care îl profesa, Jókai a inițiat și „Societatea pacifistă din Ungaria”, în cadrul numeroaselor așezăminte, reviste și cotidiane pe care le-a fondat. Societatea cuprindea aproximativ 1000 persoane, intenția conducătorilor fiind lărgirea ei permanentă cu membri noi pentru a deveni cît mai influentă în sinul opiniei publice, în interiorul cercurilor politice și parlamentare internaționale, după exemplul oferit de asociațiile pacifiste existente în alte capitale europene și intuind excelent că succesul mișcării inițiate era în strînsă dependență de aploarea și vigurozitatea ei, pe atunci încă potențială. Așadar, la numai trei ani de la fondarea Societății, conducerea ei în frunte cu Jókai Mór se adresează oficial episcopului Nicolae Popea al Caransebeșului, în 30 noiembrie 1898, cu invitația de a se număra printre membrii și susținătorii ei activi.

Deși nu ne sînt cunoscute documente care să certifice relații apropiate între episcopul Nicolae Popea și Jókai Mór, ele au existat cu siguranță. Primul fusese membru al senatului imperial, cel de al doilea al casei magnaților, avînd prilejul de a se întîlni în repetate rînduri, oficial și particular, a discuta împreună și împărtăși reciproc opiniile care parțial puteau coincide. Se știe, pe de altă parte, că Nicolae Popea a fost un om învățat, un ierarh erudit, ceea ce nu putea scăpa atenției unui Jókai Mór care oricum nutrise de mai multă vreme sentimente de admirație pentru români. Episcopul bănățean, un vechi și consecvent militant pentru drepturile poporului român din Transilva-

¹ Jókai Mór, *Omul de aur* (prefată de N. Balotă), București, 1972, pp. I—XXV; Idem, *Fiii omului cu inima de piatră*, vol. I—II, București, 1970, pp. V—XIV; Idem, *Sărmanii bogați*, vol. I—II, Cluj, 1973; Idem, *Diamantele negre*, București, 1967, pp. 5—8; *Scrittori străini. Mic dicționar*, București, 1981, p. 287.

A Magyar Sz. Korona Orsz. Békeegyesülete.

Tiskári hivatal: Budapest, V., Dorottya-utca 6.

Mitősigos és Főtitelendő
Töpecs Miklós karánsebesi
püspök úr, főrendiházi tag stb.

Karánsebes.

Mitősigos Püspök Úr!

Az emberiségnek kilennox tízedesese' szivöl shajtja
a békeséget, s a tízedik' töredik' is csak idekötöl
híve a háborúnak.

Es míg is ez az idekötött töredik' veszt, a világ
történetét, és csinálja az áltami költőigretést, az az
térkedik a népek sorsa felett.

Emnek az az oka, hogy a béke híveinek, és
bora tétlenül vesztigél.

Ugy vagyunk a békével is háborúval, minde
az eginességgel is betegséggel.

Állt, hogy egy nyavalyától megmehedül
kiszek vagyunk a tengerekig, s a tengereken, El
utazni; de azért, hogy az eginességnél megárt
unk, sajnálunk egy debütáni szót. A betegségnél
se nem sajnálunk kórákat, és se lehet kiténi, de
az eginességnél valamely a részelt.

Open így vagyunk a békével is a háborúval is.
A háború viselése nem sajnálhat a nemzeti
milliókat és milliókat áldozni, még azok sem,
a kiknek se áldozat seholra van; hanem a békefe-
tartás munkájának javára sajnálják a legeset.

népet, hogy jobb és szebb jövő felé haladunk, a
minek bekövetkezését csak úgy remélhetjük, ha
eszméink, mely rétegekben és széles körökben ma-
radandóan vannak gyökereit.

Ezre való törekvésünk bizonyára megérdemli
a nemzetek legjobbjainak hathatós szellemi, erköl-
csi és anyagi támogatását.

Különösen áll ez a mi nemzetünkhez nézve,
a melynek nem csak boldogulása, de állandó
fennmaradása is a feladat, van kötevé.

Ennek tudatában bizalommal fordulunk
házaink, valamennyi előkelőségéhez, testületéhez,
és egyesületéhez, hogy kegyeskedjenek a tőlünk
teremtett országos buzdítás némes munkájában
bennünket támogatni, hogy a mulhatlan szükség-
ges anyagi eszközöknek se legyünk hiány.

Legyen szabad Miltórágodat is — alaposa-
bályaink bemutatásával — mely tisztelettel arra
kérünk, hogy miltórássik egyesületünknek a
háza és az emberiség javára irányuló törekvé-
seit lehetőleg előmozdítani és bennünket ado-
mányokkal vagy alapítvánnyal megtisztelni.

Budapesten, 1891. november hó. 30-án

A magyar sz. kor. orsz. békeegyesülete
névén.

mely tisztelettel

Vezényelvény
titkár

Dr. J. J. J. J.
elnök

J. J. J. J.
igazgató alelnök

nia, pentru limba și cultura românească², și chiar pentru unitatea poporului român putea stîrni interesul romancierului prin cultura și ținuta sa demnă, prin reputația cîștigată și însăși aliura unei personalități care îi putea sugera noi subiecte, detalii și material bibliografic pentru alte eventuale lucrări beletristice. Cert este că însăși invitația făcută de Jókai Mór proiectează și figura ilustrului ierarh într-o lumină încă necunoscută istoriografiei bisericești, lărgindu-i sfera reputației în afara mediului românesc, concomitent cu limitele preocupărilor personale. Documentele păstrate de la Nicolae Popea, în ansamblul lor³, îl definesc ca om pedant, atent și receptiv la solicitările venite din cele mai variate și îndepărtate locuri, în probleme personale și de interes colectiv, de profil material sau cultural. Prin urmare, el nu putea lăsa fără răspunsul așteptat nici invitația trimisă de Jókai Mór, înscriindu-se în consecință printre susținătorii Societății pacifiste care îl solicitase.

Originalul scrisorii trimise de Societatea pacifistă din Budapesta se păstrează în Arhiva Mitropoliei Banatului. Poartă semnătura autografă a președintelui ei, Jókai Mór, a vicepreședintelui Josipovici Geza și a secretarului Kemény Ferencz⁴. Documentul este în cea mai mare parte o strălucită pledoarie în favoarea păcii, firește la nivelul veacului trecut, dar conținând și permanente mereu valabile, impresionante pentru orice cititor și surprinzătoare astăzi pentru structura și maniera argumentației la generația de odinioară. Așa fiind, reproducem în încheiere, în traducere românească, cea mai mare parte din textul acestei scrisori:

„Excelenței Sale Prea Sfințitului, Domnului Nicolae Popea, Episcopul Caransebeșului, membru al Senatului,

Caransebeș

Excelența Voastră Domnule Episcop,

Nouă zecimi din cuprinsul omenirii dorește pacea din tot sufletul și numai a zecea parte este, din interes, adepta războiului. Totuși, cea de a zecea parte, interesată, se impune în istoria universală. Ea face bugetul de stat și decide soarta omenirii. Din pricina acestei minorități, adepții păcii sînt inactivi.

Așa stăm cu pacea și războiul, precum stăm cu sănătatea și boala. Pentru a scăpa de o pacoste oarecare, sîntem gata să călătorim pe

² Andrei Ghidiu — Iosif Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1909, p. 162; Ioan Lupaș, *Episcopul Nicolae Popea membru al Academiei Române*, Cluj, 1933, p. 7; I. D. Suciu, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977, p. 203; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1981, p. 206; M. B. Băbiu, *Episcopul dr. Iosif Traian Bădescu (1858—1933)*, în „M.B.”, nr. 5—6/1983, p. 350; Nicolae Cornean, *Episcopul Nicolae Popea luptător pentru limbă și cultură românească*, în „M.B.”, nr. 7—8/1983, p. 494—495.

³ Arhiva Mitropoliei Banatului, Fond Nicolae Popea.

⁴ Ibidem. Reproducem în fotocopie o parte din document.

oceanе și dincolo de ele, dar pentru a ne păstra sănătatea ne pare rău și de o plimbare de după amiază. Pentru vindecarea bolii nu ne pare rău să cheltuim sute și mii de bancnote, dar pentru păstrarea sănătății noastre ne pare rău și de banii mărunți cheltuiți. Exact așa stăm și cu problema păcii și cea a războiului.

Pentru a purta războaie, popoarele nu le pare rău să facă sacrificii de milioane și miliarde, chiar dacă ele sînt costisitoare, dar pentru a menține pacea le este greu să facă și un minim sacrificiu.

Acei care ațîță războiul sînt numiți „eroi”; cei ce promovează pacea sînt numiți în cel mai fericit caz „nebuni”, iar în cel mai rău caz „trădători de patrie”.

Pacea este condiția vitală atît pentru individ cît și pentru colectivitate, atît pentru cei bogați cît și pentru săraci, atît pentru proprietari cît și pentru muncitori: este problema vitală a fiecărui om, deoarece are ceva de pierdut. Cei ce nu posedă nici o avuție, profesie sau loc de muncă, chiar și aceia au de pierdut mîinile, picioarele și patria lor.

Cu toate acestea, noi rămînem reci, lipsiți de sensibilitate atunci cînd sîntem chemați să luptăm pentru comoara noastră cea mai scumpă: salvagardarea păcii.

În Europa Occidentală au luat ființă încă înaintea noastră societăți pacifiste, iar din anul 1895 s-a fondat și Societatea pacifistă din Ungaria cu peste 1000 semnatari, care are drept scop ca prin Tribunalul internațional să contribuie la oprirea războiului. În toată lumea civilizată, societățile pacifiste pot să se laude deja cu rezultate deosebite, atît în cadrul parlamentelor ca și în cadrul conferințelor internaționale (sau conferințelor interparlamentare), care se ocupă intensiv de dorința de pace a popoarelor...

Popoarele lumii sînt cuprinse astăzi de un entuziasm general, deoarece avansăm spre o lume mai bună și mai frumoasă, cu condiția ca aceste idei să prindă rădăcini trainice. Strădania aceasta merită să fie îmbrățișată de cei mai buni fii ai popoarelor, care au intelectul, morală și posibilitățile asigurate. Ea este valabilă și pentru poporul nostru, a cărui fericire și trîinicie sînt legate de pace.

În acest scop, ne adresăm cu încredere elitei societății noastre, instituțiilor și organizațiilor, spre a ne sprijini în activitatea noastră și spre a ne acorda ajutorul material necesar.

Să ne permiteți, Excelență, ca odată cu prezentarea statutului să Vă rugăm să veniți în sprijinul societății noastre, al țării și al omenirii și pe cît este posibil să propagați aceste idealuri nobile, oferindu-ne și ajutorul material.

Budapesta, 30 noiembrie 1898

În numele Societății pacifiste a Ungariei, cu deosebit respect, ss. Dr. Jókai Mór, președinte, Josipovici Geza, vicepreședinte, Kemeny Ferencz, secretar”.

Arhidiacon dr. SILVIU ANUICHI

BISERICA ORTODOXĂ BĂNĂȚEANĂ ÎN RÎNDUL LUPTĂTORILOR PENTRU UNIREA „ȚĂRII” CU „ȚARA”

În tot cursul istoriei, Biserica Ortodoxă și-a împletit destinul cu destinul neamului românesc. În desfășurarea vieții lor, poporul român și Biserica Ortodoxă au mers pe același drum și au avut aceleași obiective naționale și sociale. Din acest punct de vedere, poate fi vorba de o adevărată convergență istorică, prin mărturii de identificare a Bisericii și clerului ortodox cu interesele și năzuințele de veacuri ale poporului nostru¹. Clerul ortodox din toate provinciile românești s-a încadrat organic în viața poporului și împreună cu el s-a angajat cu jertfelnicie în luptele lui pentru libertate și unitate națională. Biserica a avut un rol istoric în pregătirea biruinței românești, iar preoții au devenit propovăduitorii libertății și unirii.

Participarea Bisericii Ortodoxe la unirea din 1918 s-a manifestat cu deosebire prin încadrarea intensă și permanentă a preoților în acțiunile întreprinse de populația românească transilvăneană în perioada de pregătire, în timpul Adunării Naționale de la Alba Iulia, ca și după realizarea unirii.

Aniversarea a 65 ani de la făurirea statului național unitar român, eveniment care a încununat lupta de secole și năzuințele tuturor românilor de a trăi într-un stat unitar independent, liberi, în pace și colaborare cu vecinii, cu toate popoarele lumii, ne oferă prilejul să arătăm contribuția și poziția militantă a preoților ortodocși bănățeni la evenimentele legate de unirea de la 1 decembrie 1918.

Anii 1917 și 1918 au adus profunde transformări în geografia Europei. Se prăbușeau imperii, se deșteptau popoare și se întregeau națiuni. Tot acum și pentru poporul român sunau clopotele redeșteptării și împlinirii idealului unirii.

Prăbușirea imperiului habsburgic² a favorizat dezvoltarea impetuoasă a mișcării naționale a românilor din Transilvania și Banat. În septembrie 1918 la Lipova, Partidul Național Român a schițat princi-

¹ A se vedea, *Contribuția clerului român la luptele poporului român pentru libertate națională și unitate*, în „B.O.R.” nr. 11—12/1968, pp. 1289—1342.

² *Destrămarea monarhiei austro-ungare 1900—1918*, Editura Academiei R.S.R., București, 1964.

piile noului program al luptei naționale, prin V. Goldiș. În 12 octombrie s-a întrunit la Oradea comitetul executiv al P.N.R., la care a participat și protopopul Lugojului, dr. Gheorghe Popovici³. Aici s-a luat hotărârea proclamării independenței naționale, citită ulterior în parlament.

În 30 octombrie 1918 s-a constituit la Budapesta, mutându-se apoi la Arad, Consiliul Național Central Român (C.N.C.R.), care a avut misiunea istorică de a conduce lupta națională spre dobândirea libertății și făurirea statului național unitar român. În centrele bisericești din Transilvania și Banat au început dezbateri asupra atitudinii pe care Biserica urma s-o ia față de evenimentele ce se precipitau. Încă în ziua constituirii C.N.C.R., episcopul Aradului, Ioan I. Papp, sollicita episcopilor ortodocși să-și precizeze atitudinea lor față de C.N.C.R.⁴.

În 21 noiembrie, arhieriei români au publicat declarația lor de adevărată față de C.N.C.R. „Războiul mondial a scos la iveală principiul social atât de creștinesc că fiecare popor are pe viitor dreptul de a dispune liber asupra sortii sale. Noi, episcopii Bisericii românești, ca fii credincioși ai națiunii noastre, avem ferma convingere că interesele de viață ale neamului românesc, ai cărui păstori sufletești suntem, pretind ca un categoric imperativ înfăptuirea acestui drept de liberă dispozițiune și față de neamul nostru. Dreptul acesta se va putea realiza numai dacă națiunea română va fi guvernată de fiii ei. În consecință, declarăm că recunoaștem C.N.C.R. de reprezentant al și emanator politic al națiunii române din Transilvania și Ungaria, ne supunem întru toate hotărârile acestui consiliu”. În legătură cu dispozițiile acestor ierarhi, Vasile Goldiș declara că „episcopii români încă recunosc suveranitatea poporului român și în consecință și autoritatea C.N.C.R., pe care-l vor sprijini din toată puterea”⁵.

La ședința sinodului mitropolitan din 23 noiembrie, de la Arad, prezidată de episcopul Ioan I. Papp, locțiitor de mitropolit al Transilvaniei, s-a hotărât formula de pomenire pentru noua stăpânire națională⁶ și s-a redactat o „rugăciune de ingenunchiere” care să fie citită după rugăciunea amvonului. Este rugăciunea țesută de texte biblice, pe care episcopul Miron Cristea a rostit-o în Catedrala din Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918⁷.

Nutrind aceeași dorință de făurire a statului național unitar român, preoții din satele cercului Mehadia se adresau episcopului Miron

³ Ioan Clopoțel, *Revoluția din 1918 și unirea Ardealului cu România*, Cluj, 1926, p. 37.

⁴ *Desăvârșirea Unificării Statului Național Român, Unirea Transilvaniei cu vechea România*, Editura Academiei R.S.R., București, 1968, p. 379.

⁵ Ioan Popescu-Puțuri — Augustin Deac, *Unirea Transilvaniei cu România 1 decembrie 1918*, ediția II-a, București, 1972, p. 569—570.

⁶ Dr. Aurel Cosma, *Biserica română din Banat și unirea de la Alba Iulia*, în „M.B.”, nr. 11—12/1968, p. 603.

⁷ Pr. Gheorghe Lițiu, *Rugăciunea de la Alba Iulia*, în „M.B.”, nr. 11—12/1968, pp. 683—688.

Cristea printr-o scrisoare deschisă, în care, printre altele, se spunea: „Vă rugăm pe prea sfinția-voastră și pe ven(erabilul) Cons(istoriu) diecezan ca să conchieme preoțimea diecezană la o întrunire în care să depună toți preoții jurământul de fidelitate C.N.C.R. și să deie o declarație că preoțimea de azi este gata de a aduce orice jertfă pe altarul națiunii noastre... Preoțimea are să fie în fruntea tuturor mișcărilor, formînd un trup și suflet, suferind, luptînd și murind unul pentru toți și toți pentru unul, care să fie numai viitorul neamului nostru”⁸.

După constituirea C.N.C.R. și sub conducerea lui a început o vastă mișcare de organizare a potențialului de luptă a românilor din Banat prin înființarea consiliilor naționale comitatense (județene), orășenești și satești. În dezvoltarea mișcării naționale românești un rol deosebit l-au avut orașele Timișoara, Lugoj, Caransebeș și Oravița. La 31 octombrie la Timișoara, 1 noiembrie la Caransebeș și Oravița și la 3 noiembrie la Lugoj s-au ținut adunări populare și s-au ales consilii naționale. În zilele următoare, românii din mai multe sate bănățene au înființat și ei consilii naționale. Preoții au sprijinit acțiunile poporului, concentrînd în jurul lor tot potențialul românesc de la sate.

La primirea vestii despre constituirea C.N.C.R., un grup de intelectuali români din Caransebeș întrunindu-se noaptea în casa doctorului Gh. Labonțiu a hotărît înființarea unui consiliu național local și, în același timp, convocarea unei adunări a populației românești. În ziua de 7 noiembrie în sala primăriei a avut loc adunarea prezidată de protopopul Andrei Ghidiu. Au luat cuvîntul fruntașii organizației locale ai Partidului Național Român: profesorul de teologie dr. Petru Barbu și secretarul eparhial dr. Cornel Corneanu. Cu această ocazie s-a ales și un consiliu național local și s-a hotărît constituirea unei gărzi naționale. După terminarea adunării s-a arborat tricolorul pe clădirea primăriei și într-o manifestare entuziastă, pe străzile orașului s-au intonat cîntece patriotice. A urmat apoi o nouă întrunire, la care protopopul Andrei Ghidiu a spus: „națiunea română își va croi însăși soarta și viitorul său cu ajutorul fraților săi de pretutindeni”. Întrunirea s-a încheiat cu jurământul de credință al participanților față de Partidul Național Român⁹.

La îndemnul C.N.R. din Caransebeș s-au format consilii naționale în mai multe comune din jur, din care făceau parte mulți preoți și învățători. Evocînd atmosfera și modul în care a decurs activitatea de înființare a consiliilor naționale, un fruntaș al luptei naționale din Banat scria că reprezentanții consiliilor comitatense „neobosiți, străbăteau cîte două și chiar trei sate pe zi și în fiecare lăsau aroma unei atmosfere mai curate, respirată cu plăcere de români, lăsau în-

⁸ Gheorghe Neamțu, *Activitatea Consiliului Național Român din Caransebeș*, Caransebeș, 1927, p. 58.

⁹ William Marin — Ioan Munteanu — Gh. Radulovici, *Unirea Banatului cu România*, Timișoara, 1958, p. 143.

credere în ei și poporul vedea și simțea că cineva se interesează și de soarta lui din dragoste și nu din calcule ca până aci. Pretutindeni exmișii (delegații) consiliului erau primiți cu dragoste. Anunțat dinainte, poporul îi aștepta în număr mare, gătit de sărbătoare. Adunarea se deschidea. Le vorbeau oamenilor întâi ai lor: preotul ori învățătorul. Le vorbeau apoi exmișii consiliului. Și în adunare poporul își alegea apoi consiliul. Dar consiliile se înființau și în lipsa exmișilor. Cu preotul ori învățătorul, oamenii între ei se constituiau în consiliu și apoi trimiteau „protocol” la Caransebeș, unde era primit cu bucurie”¹⁰.

În 17 noiembrie s-a constituit C.N.R., din Mehadia. Din procesul verbal încheiat rezultă că această constituire s-a făcut într-un cadru sărbătorec. Festivitatea începuse cu „Rugăciunea Neamului” rostită de preotul Coriolan Buracu. După cuvintele lui înflăcărare: „Iar tu falnic tricolor, simbolul sfânt al tuturor idealurilor noastre, dezbracă-ți doliul și filfiie falnic în razele soarelui lucitor”, s-a luat vâulul negru cu care era învelit și între urale furtunoase și cu lacrimi în ochi, cei prezenți au salutat tricolorul vesel și el de această bucurie a unui neam obidit. După sfîntirea steagului, pe care preotul l-a sărutat, corul a cîntat „Trei culori cunosc pe lume” și a urmat constituirea C.N.R. din 20 membri, avînd ca președinte pe preotul Coriolan Buracu. După ce membrii C.N.R. și cei prezenți la adunare au depus jurămîntul de fidelitate neamului românesc, s-a format un puternic convoi, în frunte cu preotul, care, după ce s-a oprit la casa generalului N. Cena, a mers la cazarma jandarmeriei pe care s-a ținut o tablă cu inscripția: „Consiliul Național Român”. De aci convoiul s-a întors în piață, unde preotul cu steagul în mînă a început Hora Unirii. Petrecerea națională a durat pînă la miezul nopții, în cea mai mare bucurie și voie bună”¹¹.

Ziua următoare, 18 noiembrie, s-a constituit C.N.R. al districtului Mehadia. La constituire au luat parte delegați din 20 comune, în număr de 61 persoane, între care se numără și preoții: Coriolan Buracu — Mehadia, Ioan Grozăvescu și Gheorghe Belcotă — Corneava, Ilie Imbrescu — Mehadia, Nicolae Goanță — Crușovăț-Cuptoare, Alexandru Dorobanțu — Iablanița-Petnic, Iosif Drăgoi — Globu Rău, Zaharia Grozăvescu — Valea Bolvașnița și Ilie Jurescu — Coramnic-Tufări. Președinte a fost ales generalul N. Cena. Refuzînd această calitate din motive de boală, în locul său a fost ales preotul Coriolan Buracu, fruntaș al mișcării naționale care suferise și el represiunile autorităților austro-ungare, alături de alți preoți bănățeni. După ce s-a citit declarația de adeziune către C.N.C.R., toți delegații au format un puternic convoi, în frunte cu preotul Iosif Drăgoi din Globu-Rău, manifestînd pe străzile comunei.

¹⁰ Gh. Neamțu, o. c., p. 28—29.

¹¹ Fr. Coriolan Buracu, *Muzeul General Nicolae Cena din Băile Herculane, Turnu-Severin*, 1924, pp. 59—60.

Prezidiul C.N.R. al districtului Mehadia a trimis în 23 noiembrie o circulară satelor din jur, ca acolo unde nu sint, să se înființeze Consilii și gărzi naționale. Circulara prevede ca în toate gările din ținutul districtului și pe toate edificiile să se arboreze drapele tricolor; inscripțiile și denumirile habsburgice să fie înlocuite cu cele românești; să se introducă limba română în școlile comunale și de stat; să funcționeze gărzile naționale și să se înființeze coruri, iar duminică 1 decembrie, înainte de masă, membrii consiliilor și gărzilor naționale să ia parte la serviciul divin și după masă la adunarea populară spre a fi informați de importanța zilei¹².

S-au organizat consilii naționale românești și în multe comune din zona Almăjului. Din scrisoarea preotului Vasile Popovici din Pătaș, din 25 noiembrie 1918, adresată C.N.R. din Caransebeș, rezultă că în 3 noiembrie s-a înființat C.N.R. și gardă națională în comuna Bozovici, avînd ca președinte pe preotul Nicolae Brînzei, iar dintre membri pe preotul Nicolae Bihoi. Din aceeași scrisoare rezultă năzuința almăjenilor de a alunga vechiul aparat funcționaresc habsburgic și de a introduce o orînduire dreaptă pentru țărănimea română almăjană¹³.

Alături de consilii, un rol însemnat l-au avut și gărzile naționale. Ele au avut menirea să asigure ordinea și liniștea pe întreg teritoriul Transilvaniei și împlinirea idealului de libertate și unire a poporului român. Odată cu instaurarea deplină a administrației românești, ele s-au desființat treptat¹⁴.

În Banat s-au înființat gărzi naționale în toate orașele și în multe sate. La 1 noiembrie, episcopul Miron Cristea din Caransebeș a organizat o mare adunare națională sub președinția asesorului consistorial Ștefan Jianu, în cadrul căreia s-a constituit o gardă națională formată din tineretul de la institutul teologic și pedagogic¹⁵.

La Oravița, după constituirea unui consiliu național român și tipărirea unei proclamații, în ziua de 5 noiembrie, în urma unei întruniri a populației românești din oraș, s-a organizat și o gardă națională. În zilele următoare au apărut gărzi naționale în mai toate satele de pe valea riurilor Caraș și Cionovăț-Comoriște, Forotic, Surduc și Doclin — cu credința că acestea constituie forța care le ajută să-și îndeplinească visul de veacuri: unirea cu „Țara”¹⁶. Documentele vremii arată că mulți preoți din această zonă au contribuit la organizarea gărzilor naționale împreună cu ceilalți intelectuali ai satelor. Amintesc aici aportul preotului Teodor Șandru, organizatorul

¹² Idem, pp. 63—65.

¹³ Liviu Smeu, *Contribuții la istoria Almăjului*, București, 1977, p. 134.

¹⁴ Ioan Clopotel, *Misiunea istorică a gărzilor naționale în luptele de dezrobire din 1918*, București, 1943.

¹⁵ Aurel Cosma, *Biserica română din Banat...*, p. 600.

¹⁶ Dr. Mihai Gropșianu, *Revoluția anului 1918 din Oravița*, Timișoara, 1935, pp. 8—24; E. Novacovici, *Răcădja în războiul mondial*, Oravița, 1923.

gărzilor naționale în comuna Doclin și satele aparținătoare: Surduc și Biniș.

Aportul deosebit al episcopilor și clerului ortodox bănățean nu s-a mărginit numai la acțiunile premergătoare și pregătitoare unirii de la 1 decembrie 1918, ci și la realizarea acestui mare act al istoriei noastre naționale.

Între 13—15 noiembrie au avut loc la Arad tratative între guvernul maghiar și C.N.C.R. Acesta, pe baza dreptului de autodeterminare al popoarelor, a cerut guvernului de la Budapesta dreptul de stăpînire — fără condiții — asupra celor 26 județe din Transilvania, Banat și părțile ungurene. Episcopul Miron Costin a venit la Arad ca să urmărească împreună cu episcopul local Ioan I. Papp dezbaterile decisive pentru destinul neamului românesc¹⁷.

După eșuarea acestor tratative, C.N.C.R. a convocat în 20 noiembrie adunarea națională pentru ziua de duminică 1 decembrie 1918. Data respectivă a fost anunțată și de episcopii ortodocși prin circulara din 23 noiembrie adresată clerului. Aceasta însemna, pe de o parte, adeziunea episcopatului și, ca urmare, a clerului, iar pe de altă parte credincioșii erau îndemnați să participe la Adunarea Națională de la Alba Iulia¹⁸.

La această măreață sărbătoare a întregului popor român fusese prezent și Banatul. Delegația oficială a românilor bănățeni era compusă din dr. Aurel Cosma, președintele sfatului național Timișoara, dr. Lucian Georgevici, delegat din Timișoara, diaconul dr. Avram Imbroane — Coștei și Iosif Datcu — Sînmihai, Gheorghe Milovan, delegat din Ticvaniu Mic, protopopul dr. Gheorghe Popovici, delegat din Lugoj și dr. Iosif Popovici, delegat din Cliciava.

A fost prezentă și Biserica bănățeană prin reprezentanții ei aleși în cele șase cercuri electorale din Caraș-Severin și 11 din Timiș. În afara acestora au participat ca membri de drept reprezentanții episcopioilor, consistoriilor și protopopiatelor, precum și ai institutelor teologice și pedagogice, ceea ce dovedește practic prezența efectivă a Bisericii Ortodoxe Române și a clerului ei la acest eveniment epocal al poporului român.

În dimineața zilei de 1 decembrie, cetatea Alba Iulia devenise o mare de oameni din piepturile cărora răsuna cîntecul și veselia; era o uriașă simfonie a conștiinței naționale. La ora 7 s-au făcut servicii religioase în ambele biserici. Cînd episcopul Aradului Ioan I. Papp a rostit cuvintele: „Cel ce a înviat din morți, a înviat azi și neamul românesc”, lumea a intonat puternic „Deșteaptă-te române”, cu acompaniamentul vestitului cor din Sibiu, condus de preotul Timotei Popovici. La cuvintele „Murim mai bine-n luptă”, toți ridicară

¹⁷ Dr. Aurel Cosma, *Biserica română din Banat*, ... p. 604.

¹⁸ *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei, R.S.R., București, 1968, p. 399.

mîna în semn de jurămint. Emoția era la culme. Plîngeau clericii, plîngeau cei ce asistau la slujbă¹⁹.

De la biserică, cei 1228 delegați oficiali s-au îndreptat spre sala Unirii. La ora 10, pe scena improvizată din această sală, urcă membrii C.N.C.R. și episcopii. Se propune biroul adunării. Sînt aleși co-președinți, episcopii Ioan I. Papp de la Arad și Demetriu Radu de la Oradea. Adunarea este deschisă de Gheorghe Pop de Băsești, care urează tuturor să pună „piatra fundamentală a fericirii neamului românesc”, iar cuvîntarea festivă a fost rostită de Vasile Goldiș. Au fost aleși apoi cei 212 membri ai „Marelui Sfat Național”, reprezentînd toate categoriile sociale. Dintre bănățeni au fost aleși episcopul Miron Cristea, protopopul Andrei Ghidui și dr. Petru Barbu din Caransebeș, preotul Avram Corcea din Coștei, preotul Ioanichie Neagoe, preotul dr. Ioan Roșu din Ghilad, preotul dr. Ion Sirbu din Rudăria și diaconul dr. Avram Imbroane din Lugoj. Ședința se încheie la ora 14 cu cuvîntul episcopului Ioan I. Papp al Aradului. Așa s-a înfăptuit și s-a pecetluit ceea ce de mult era pecetluit în istorie și în inima poporului: făurirea statului național unitar român. Cei din sală s-au îndreptat apoi spre cîmpul lui Horea pentru a vesti celor 100 000 de oameni actul cel mare al unirii. Printre oratori se număra și episcopul Miron Cristea. „Nu putem și nici nu avem lipsă să retezăm Carpații, căci ei sînt și trebuie să rămînă și în viitor inima românismului, dar simțesc că astăzi prin glasul unanim al mulțimii celei mari, vom deschide larg și pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească și ca prin aceasta să se înfăptuiască: „acel vis neîndeplinit, copil al suferinții de-al cărui dor au adormit și moșii și părinții”. În timp ce la Alba Iulia se săvîrșea mărețul act al unirii, în satele și orașele bănățene s-au oficiat slujbe religioase și s-au organizat serbări, la care s-au ținut cuvîntări festive de intelectualii fruntași — preoții și învățătorii²⁰.

În 2 decembrie s-a întrunit Marele Sfat Național. Este ales președinte Gheorghe Pop de Băsești, iar vicepreședinte episcopul Miron Cristea. Se alege și Consiliul Dirigent, alcătuit din 15 membri, cu sediul la Sibiu. În 12 decembrie, delegații Marelui Sfat Național au plecat la București pentru a preda guvernului hotărîrile istorice de la Alba Iulia. După ce au fost întîmpinați de primarul capitalei, a răspuns președintele delegației, episcopul Caransebeșului Miron Cristea, arătînd sprijinul pe care l-a primit Transilvania de la patriamă pentru a se realiza „visul cel mai îndrăzneț și cel mai mare”. Membru al delegației a fost și secretarul eparhial dr. Cornel Corneanu. A doua zi dimineața a avut loc un Te-Deum la Mitropolie, iar la orele 12 s-au desfășurat festivitățile primirii actului unirii Transilvaniei cu Ro-

¹⁹ V. Bianu, *Însemnări din războiul României Mari*, vol. II, București, 1922, p. 146.

²⁰ *Unitate și continuitate* ..., p.407—408.

mânia. S-au depus coroane de flori la statuile lui Gh. Lazăr și Mihai Viteazul. În fața mulțimii, episcopul Miron Cristea a rostit o cuvîntare în care a arătat că poporul din Transilvania a hotărît la Alba Iulia în unanimitate că vrea „unirea pămîntului strămoșesc” cu patria mamă. În continuare, a îndemnat poporul să depună o intensă activitate pentru a face din România un stat puternic. Delegația s-a întors acasă cu satisfacția că „ceea ce a înfăptuit Mihai Viteazul pentru o clipă, s-a înfăptuit la Alba Iulia pentru o vecie”²¹.

Deși masele populare din Banat, prin delegații lor, au proclamat unirea cu România, totuși Banatul nu s-a bucurat imediat de fericirea aplicării hotărîrilor de la 1 decembrie 1918. Instaurarea administrației românești a fost împiedicată de ocupația militară străină. Totuși mișcarea națională din Banat și-a continuat lupta pentru transpunerea în practică a hotărîrilor de la Alba Iulia. Situația grea în care se aflau românii bănățeni, i-a făcut să ceară guvernului de la București ofițeri români de legătură, care să apere interesele românești. La Timișoara a sosit maiorul D. Oancea, iar la Lugoj căpitanul Petrescu D. Tocineanu²².

În 18 martie 1919 la o conferință ținută în localul „Concordia” din Lugoj, protopopul dr. Gheorghe Popovici a salutat pe căpitanul Petrescu D. Tocineanu. Vorbitorul a cerut atașatului militar pe lângă divizia II-a franceză să transmită guvernului de la București deplina fidelitate din partea românilor din județ și totodată rugămîntea ca armata română să intre cit mai curînd în Banat²³.

În locul trupelor de ocupație, la 22 iulie 1919 au intrat în Banat trupele românești, respectiv divizia II comandată de generalul Iancu Jitianu. Intrarea lor a fost primită cu o bucurie fără margini de populația orașelor și satelor. „E ora 9. Trenul intră în gară Teregova. Din mulțimea de cămăși albe se desprinde silueta demnă și simpatică a unui preot. Se apropie de generalul nostru și în cîteva cuvinte calde și simțite, prin care vibrează un entuziasm nefățurit și sincer, urează un bun venit pe pămîntul Banatului primului sol al României vechi, primei rîndunici ce anunța primăvara. După răspunsul generalului a urmat o horă țărănească jucînd cu toții lugojana — jocul Banatului. Și în ochii tuturor rîdea bucuria”²⁴.

Actul unirii Transilvaniei și Banatului cu România a avut un puternic ecou în presa românească și chiar în străinătate. Cotidianul „Universul” din 2 decembrie 1918, precizează: „de pe Mureș și Olt, de pe Tîrnave și Someș, de pe Crișuri și din Banat... valuri-valuri de oameni liberi, țărani, muncitori, învățători, preoți, arhierei, bătrîni

²¹ Idem, p. 424—427.

²² Dr. Pompiliu Ciobanu, *Unirea Banatului și încorporarea Timișoarei la România Mare*, Timișoara, 1934, pp. 3—9; Nicolae Ilieșu, *Timișoara. Monografie istorică*, I., Timișoara, 1943.

²³ Tiron Albani, *Două zeci de ani de la unire*, Oradea, 1938, p. 206.

²⁴ Al. Georgescu Vilcea, *Două zeci de ani de la intrarea oștirii românești în Banatul eliberat*, Lugoj, 1939, pp. 30—31.

și tineri s-au adunat să spuie lumii întregi durerile trecutului și într-o ultimă pornire să scuture jugul secular... să desăvîrșească visul marelui voievod Mihai" ²⁵.

Evenimentele legate de anul 1918 sînt oglindite și în presa bănățeană, reprezentată prin două organe „Foaia Diecezană” și „Lumina” apărute în 4 ianuarie 1918 sub redacția secretarului eparhial dr. Cornel Corneanu. Din materialele publicate rezultă că problema națională și eliberarea românilor din „închisoarea popoarelor” cum era numită Austro-Ungaria, a fost problema majoră a românilor bănățeni ²⁶.

Revista „Biserica și Școala” din Arad, amintind despre memorabila zi de 1 decembrie, aprecia că „era prea firesc ca și partea sortită de secole a corpului național din Transilvania, Ungaria și Banat să urmeze legea firii și în Marea sa adunare națională din sfînta cetate a gloriei și a patimilor sale să proclame unirea sa cu patria mamă. Idealul națiunii române de pretutindeni s-a desăvîrșit. Sculați-vă voi cei din mormînturi la glasul trîmbițelor noastre! Săltați cei întristați de veacuri, căci iată lacrimile noastre de durere s-au prefăcut în șiroaie de bucurie!” ²⁷.

Amintim aci și circulara a II-a, din 6 decembrie 1918, a Consiliului Național Român al districtului Mehadia, al cărui președinte era preotul Coriolan Buracu. În această circulară se dispune ca actul istoric al unirii din 1 decembrie 1918 „să se facă cunoscut în astfel de măsură ca fiecare român să-l cunoască și astfel să se știe feri de momeli cit și de amenințări fără nici o valoare. Zîmbet să ne fie răspunsul; să se stăruie cu toată puterea susținerea liniștei și a ordinei depline, apărarea averii și a vieții tuturor. Trebuie să apărăm averile comune ca izlazuri, păduri, etc., care toate laolaltă formează averea națională. Ne-au supt destul străinii, să nu fim noi sinucigași”. Arătînd că de la Budapesta se trimit pamflete și bani ca românii să nu se alăture de România, circulara se încheie cu îndemnul: „Feriți poporul ca să nu fie ispitit cu momeli false! Prea ne-au înșelat pînă acum străinii! Azi nu-i mai credem” ²⁸.

Istoria este martoră că Biserica și preoții ortodocși bănățeni și-au făcut crez din slujirea intereselor și aspirațiilor poporului român pe drumul unității lui naționale. Participînd la evenimentele legate de unirea din 1918, ei lasă în urmă o pagină de glorie în istoria luptelor pentru desăvîrșirea statului național român.

În istoria acestor lupte ei s-au impus cu acțiuni fruntașe și cu atitudini demne de admirat. În sufletul lor a ars puternic flacăra întregirii neamului românesc. „Ei au sperat viața pe vecie într-o mare, mare

²⁵ Unitate și continuitate..., p. 419.

²⁶ Teodor Nădăban, *Evenimentele din 1918 oglindite în presa religioasă din Banat*, în „M.B.”, nr. 11—12/1968, p. 678.

²⁷ Ioan Popescu-Puțuri, Augustin Deac, o. c., p. 692.

²⁸ Pr. Coriolan Buracu, o. c., p. 64—65.

România". Cu forța lor spirituală au dovedit că „Hotarul românesc străbun nu piere. El este scris în harta vieții, peste ere”.

Biserica noastră are un trecut frumos și bogat în fapte legate strâns de viața poporului nostru. Cu atât mai virtos astăzi cînd năzuințele de veacuri au devenit o realitate în țara noastră, Biserica și slujitorii ei se angajează cu sinceritate și însuflețire pe calea luminoasă a dobîndirii de noi biruințe în obșteasca înaintare spre viitor. Acum, una și nedespărțită, prin ierarhii, preoții și credincioșii ei, Biserica sprijină cu mijloacele ei proprii eforturile poporului pentru viața cea nouă, unitatea lui nezdruncată, strădaniile lui pentru pace, fericire și progres pe toate coordonatele vieții.

Pr. IEREMIA B. GHITA

DOCUMENTE ARĂDENE DESPRE UNIREA CEA MARE

de : LUCIAN EMANDI

E destul să derulăm doar câteva secvențe din grandiosul film al evenimentelor legate de 1 decembrie 1918, pentru a vedea cât de însemnată a fost participarea Aradului la înfăptuirea Unirii celei mari. În orașul de pe Mureș s-au urzit cele mai importante acțiuni legate de actul Unirii și tot acolo au trăit și au activat marii protagoniști care au inițiat aproape toți pașii care în toamna tirzie a lui 1918 au dus la Alba Iulia și la înfăptuirea visului multiseclar al tuturor românilor : unirea provinciilor românești într-o singură țară.

De la Arad, la început de octombrie, la insistențele lui Ioan Suciu¹, organizatorul de mai târziu al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, a pornit ideea convocării Comitetului executiv al Partidului Național Român (P.N.R.), care în memorabila ședință ținută la Oradea în 12 octombrie 1918, a schițat primii pași pe drumul ireversibil al ruperii Transilvaniei din chingile monarhiei bicefale, înrobitoare de popoare, Austro-Ungaria. Declarația adoptată la Oradea și redactată de arădeanul Vasile Goldiș, vestea fără nici un echivoc hotărîrea poporului român de a-și lua destinele în propriile sale mâini : „Pe temeiul dreptului firesc că fiecare națiune poate dispune și hotări singură asupra sortii ei, națiunea română... dorește să facă acum uz de acest drept și pretinde în consecință pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrîurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere”².

De aci înainte pașii spre libertate devin tot mai numeroși și tot mai apăsați și aproape fiecare din acești pași pornește, sau trece prin Arad. Peste numai câteva zile, la 30 octombrie 1918, cînd la Budapesta se forma Consiliul Național Român Central, compus din 6 socialiști și 6 membri ai P.N.R., acesta și-a început funcționarea efectivă la Arad, în ziua de 2 noiembrie, avîndu-l ca președinte pe arădeanul Ștefan Cicio-Pop, în locuința căruia în săptămînile următoare s-au ținut mai multe întruniri cu o adîncă rezonanță istorică. Consiliul Național Cen-

¹ *Unirea Transilvaniei cu România*, București, 1970, p. 540.

² Vasile Goldiș, *Scriseri politice și literare*, Timișoara, 1976, p. 163.

tral din Arad, „supremul și unicul for politic al națiunii române din Ungaria și Transilvania”, cum îl numea ziarul „Românul” din Arad, în numărul său din 8 noiembrie 1918, era de fapt primul nucleu de conducere statală independentă a românilor transilvăneni. În jurul lui s-au creat apoi celelalte organisme politice locale din toate județele și localitățile Transilvaniei. Pentru asigurarea ordinii publice, s-a înființat Garda națională și consiliile locale, care erau dirijate din Arad. Prin intermediul acestora s-a trecut treptat la desprinderea din sistemul statal austro-ungar și la instaurarea unei politici statale autonome.

În toate aceste acțiuni politice complexe, care constituie de fapt preludiul Unirii, arădenilor le-a revenit un rol important. Vasile Goldiș — mintea și condeiul din care au izvorit toate declarațiile programatice, — a elaborat eșafodajul ideologic al Unirii; alt arădean, Ștefan Cicio-Pop, care de la început și-a impus prezența în fruntea C.N.R.C., a fost omul de conducere; iar dr. Ioan Suciu, tot un arădean, folosind vechea sa experiență și legăturile pe care le avea cu masele populare, a jucat un rol important în organizarea noilor structuri politice, precum și a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. În aceste împrejurări, în mod practic, pentru scurtul timp de dinainte de 1 decembrie 1918, Aradul devine prima capitală a Transilvaniei libere, ieșită din legăturile înrobitoare ale veacurilor, — drumul de la Arad, la Alba Iulia, constituind puntea spre libertate, aruncată peste un mileniu întreg de înrobitoare apăsare națională.

În această ipostază, Aradul este nu numai locul de unde sînt dirijate toate acțiunile din interior ale românilor transilvăneni, ci tot de aici se întreprind și relațiile de politică externă. De la Arad, la 9 noiembrie 1918, C.N.R.C. a trimis guvernului maghiar nota diplomatică prin care românii revendicau preluarea „puterii depline de guvernare asupra teritoriilor locuite de români”³. Ca răspuns la această notă, guvernul maghiar inițiază tratativele de la 13—15 noiembrie 1918, ținute tot la Arad, în care delegația maghiară, condusă de Oszkar Iaszi, încerca să-i abată pe români de la acțiunile lor de separare de statul maghiar. În cadrul acestor tratative C.N.R.C. a decis o separare completă și definitivă de Ungaria. Hotărîrea prin care se anunța această despărțire, redactată și prezentată de Vasile Goldiș, exprima în mod limpede și categoric voința de nezdruccinat a românilor: „Națiunea română vrea să-și aibă statul său propriu și suveran. Națiunea română vrea să-și înfăptuiască suveranitatea sa națională și de stat pe întreg teritoriul locuit de români al Ardealului și Ungariei, și nu poate admite să se pună piedici acestei suveranități”⁴.

Pe marginea comunicatului care anunța eșuarea tratativelor de la Arad, ziarul „Românul” din Arad, în numărul său din 19 noiembrie 1918, referindu-se la dreptul suveran al popoarelor, de a dispune de propria lor soartă, scria: „Chestia lor vor rezolva-o națiunile, căci nu-

³ Ziarul *Românul*, Arad, an. VII, nr. 5, 14 noiembrie 1918.

⁴ *Unirea Transilvaniei cu România*, p. 630.

mai ele sint în stare să o rezolve. Și nici că incupe vreo îndoială că statele naționale vor fi acelea în care sfîntul drept al fiecărui popor va avea sălășluirea pașnică și rodnică”.

După eșuarea tratativelor cu Oszkar Iaszi, C.N.R.C. din Arad inițiază importante acțiuni, care vor duce la ruperea definitivă a Transilvaniei din contextul politic al monarhiei Austro-Ungare. La 18 noiembrie este lansat Manifestul către popoarele lumii, semnat în numele C.N.R.C. de către Ștefan Cicio-Pop, ca președinte și de Gh. Crișan, ca secretar. Textul manifestului a fost redactat tot de către Vasile Goldiș. Națiunea română, — declară manifestul „din ceasul acesta, oricum ar decide popoarele lumii, este hotărîtă a pieri mai bine decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea”... pentru ca să se încheie cu aceste cuvinte profetice: „Națiunea română din Ungaria și Transilvania speră și așteaptă, că în năzuința ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una vom fi de aci înainte în veci”⁵.

La numai două zile după lansarea acestui vibrant manifest, în 20 noiembrie 1918, Ștefan Cicio-Pop și Gh. Crișan, semnav în numele C.N.R.C. și trimiteau din Arad, în toate părțile Transilvaniei, convocarea pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fixată pentru data de 1 decembrie 1918. „Istoria ne cheamă la fapte, glăsuia solemn textul acestei convocări, redactată tot de Vasile Goldiș. Mersul irezistibil al civilizației a scos și neamul românesc din întunerecul robiei la lumina conștiinței de sine. Ne-am trezit din somn de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți... națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte”.

Prin toate aceste acțiuni premergătoare actului Unirii de la Alba Iulia, Aradul și-a cucerit un loc de frunte în istoria înfăptuirii statului național unitar român. Alături de proeminentele personalități politice arădene ale vremii, care au inițiat și dirijat aceste evenimente, un rol important la înfăptuirea acestui act istoric au jucat și unele personalități din rîndurile clerului arădan. Moartea mitropolitului Vasile Mangra, intervenită la 14 octombrie 1918, a făcut ca pe timpul sedisvacanței scaunului mitropolitan, locul devenit vacant să fie suplinît pînă la alegerea noului mitropolit, de către episcopul arădan Ioan I. Papp. În aceste împrejurări, pe lîngă centrul politic, Aradul devine și centrul bisericesc al românilor din Transilvania, fapt care îi oferă noi prilejuri de acțiune, cunoscută fiind prezența Bisericii la toate manifestările naționale ale vremii. Ca locțiitor de mitropolit, episcopul Ioan I. Papp, a fost prezent la toate evenimentele importante, legate de actul Unirii, iar Aradul a fost locul unde s-au ținut unele sinoade mitropolitane, care au adus decizii importante, prin care se stabilea atitudinea Bisericii ortodoxe române din Transilvania față de evenimentele politice și naționale. Arhiva Episcopiei ortodoxe române a Aradului păstrează cîteva documente importante din această vreme, unele re-

⁵ Vasile Goldiș, o. c., pp. 167—168.

dactate cu ocazia ținerii ședințelor sinodului mitropolitan, altele provenind de la Consiliul Dirigent, sau de la diferite personalități politice, care toate la un loc aduc o contribuție importantă în ce privește meritul evenimentelor și contribuția Bisericii la înfăptuirea actului Unirii. Din documente se desprinde faptul că acțiuni întreprinse de conducerea Bisericii ortodoxe au avut loc paralel cu cele întreprinse de către partidele politice românești din Transilvania, fiind subordonate aceluiași scop.

Primul act prin care Biserica pornește pe drumul ieșirii din legăturile monarhiei Austro-Ungare a fost luat în ședința sinodului mitropolitan, ținută la Arad în ziua de 10 noiembrie 1918, cînd se hotărăște ca în cadrul serviciilor divine să nu mai fie pomenit împăratul Carol al Austro-Ungariei, ci Marele Sfat al națiunii române. La data de 1 noiembrie 1918, episcopul Ioan Papp convoacă pe reprezentanții celorlalte două eparhii din Transilvania, la Arad, pentru a decide în această privință. În scrisoarea pe care episcopul Ioan Papp i-o adresează episcopului Miron Cristea din Caransebeș, prelatul arădan motivează necesitatea convocării sinodului mitropolitan astfel: „Împrejurările din viața politică de stat, după cum citim în gazete, au dus cu sine, că Majestatea Sa Regele Carol a renunțat sau cel puțin va renunța în curînd la tronul ungar. Cînd aceasta s-ar fi întîmplat sau s-ar întîmpla, Biserica noastră încă își are anumite îndatoriri de îndeplinit, în primul loc în privința orînduirilor de caracter liturgic pe urma faptului, că în serviciile liturgice ale Bisericii noastre persoana domnitorului s-a obișnuit a se pomeni de nenumărate ori. Folosind prilejul unei ședințe de senat bisericesc am discutat azi chestiunea aceasta cu preoții adunați la ședință, dar din considerații superioare n-am luat hotărîre meritorică în această chestiune care trece departe peste limita chestiunilor prevăzute în punctul 1 din capitolul 121 din Statutul organic. Peste tot s-a format părerea despre necesitatea, de a iniția o consultațiune mai mare la care să fie reprezentate și celelalte eparhii, ca astfel să se poată stabili un punct de vedere comun pentru întreaga mitropolie”....

Din partea eparhiei Caransebeșului este invitat la sinod episcopul Miron Cristea, referentul bisericesc și profesorul de drept canonic, sau în lipsa acestuia, un alt profesor de teologie. Din partea consistoriului din Sibiu au fost convocați la Arad unul dintre referenții bisericești și profesorul de drept canonic, sau un alt profesor de teologie.

Sinodul episcopesc al Mitropoliei ortodoxe române din Transilvania s-a ținut în ziua de 10 noiembrie 1918, la Arad, iar hotărîrile sale în privința pomenirii stăpînirii politice în cadrul serviciilor divine, au fost comunicate prin scrisoarea pastorală din 10 noiembrie 1918, semnată de episcopul Ioan Papp ca locțiitor de mitropolit și de către episcopul Miron Cristea la Caransebeșului. Redăm în cele ce urmează o parte din textul acestei scrisori pastorale:

„Ideile mărețe și creștinești din soliile marilor bărbați, pe cari duhul vremurilor de azi i-a ridicat de conducători ai celor mai alese po-

poare din lume, au produs o epocală prefacere și-n viața națională a poporului român din Ungaria și Transilvania.

„Astăzi toată lumea recunoaște fiecărui popor dreptul de a dispune liber asupra sa... În conștiința acestui principiu fundamental pentru viitoarea dezvoltare și organizare a poporului nostru român și a situațiunei, ce astfel s-a creat, trebuie să recunoaștem cu toții că marea adunare națională convocată, sau mai bine și mai propriu zis **MARELE SFAT AL NAȚIUNII ROMÂNE**, de la care are să emaneze puterea și dreptul înaltei noastre stăpîniri naționale, este chemat să fie cea mai înaltă autoritate națională a poporului român. Acest Mare Sfat, fiind compus din preasfințiți episcopi, din dignitarii Bisericii românești, din membrii tuturor instituțiilor și așezămintelor noastre, din membrele asociațiilor noastre de femei, din intelectuali, din meseriași și muncitorii industriali-comerciali, din țărani noștri și tinerii de bună speranță, cu un cuvînt din toate păturile sociale ale poporului — este însăși națiunea întreagă, este reprezentantul ei cel mai genuin.

„Sfînta tradițiune a Bisericii noastre ortodoxe răsăritene a fost în slujbele sale totdeauna cu deosebită luare aminte la autoritatea sau stăpînirea lumescă. Cu atît mai virtos trebuie să o facă aceasta Biserica poporului român, pusă pe temelii naționale. Neamul întreg și conducătorii ei, mai ales în aceste zile de prefacere, au lipsă de ajutorul Celui de sus. Drept aceea Prea Sfințitul Sinod Episcopesc al Mitropoliei ortodoxe-române din Ungaria și Transilvania — în scopul implorării aceluia ajutor — a aflat de lipsă a se întruni, și-n fața situației de azi a dispune următoarele.

„1. Pomenirea persoanei domnitorului se omite din toate rugăciunile, cîntările și citirile liturgice.

„2. La serviciile divine principale și adecă la vecernie, utrenie și sfînta liturghie, în locul ecteniei pentru domnitor ne rugăm astfel :

„a) La ectenia cea mare : (Cu pace Domnului să ne rugăm) adăugăm : „Pentru înalta noastră stăpînire națională și pentru Marele Sfat al națiunei române — Domnului să ne rugăm”.

„b) La ectenia întreită de la aceleași trei slujbe : „Încă ne rugăm pentru înalta noastră stăpînire națională, și pentru Marele Sfat al națiunei române, pentru luminarea, îndreptarea, pacea, sănătatea, mîntuirea și iertarea păcatelor lor — și pentru ca Domnul Dumnezeu — mai ales să le deie spor, și să le ajute întru toate lucrările lor spre binele obștesc”.

„c) La ieșirea cu sfintele daruri, după pomenirea episcopului : „Pe înalta noastră stăpînire națională și pe Marele Sfat al națiunii române, Domnul Dumnezeu să le pomenească întru împărăția sa”.

„3. La toate celelalte servicii divine — din toate molitvele, ecteniile, cîntările și cererile, — se lasă necitite părțile în care se pomeneste domnitorul și n-au să fie înlocuite de fel. Tot astfel la proscomidie se omite scoaterea părțicelei pentru domnitor”.

În continuare, la pct. 4, scrisoarea pastorală se încheie cu o lungă „rugăciune de ingenunchiare”, rinduită a se citi după rugăciunea amvonului, care cuprinde în textul ei pasaje foarte semnificative, referitoare la evenimentele vremii, ca de exemplu: „O, poporul meu! Rana ta este dureroasă; pedeapsa fărădelegii tale împlinitu-s-a; scoală-te. Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru; Eu sunt cu tine; de voi și nimici toate popoarele, între care te-am împrăștiat, pe tine nu te voi nimici. Sfărma-voi jugul pe tine și voi rupe cătușile tale; lărgi-voi hotarele tale; aduna-vă-voi dintre popoare și vă voi strânge din țările, în care sunteți împrăștiați; restatori-voi judecătorii tăi, ca mai nainte, și sfetnicii tăi, ca la început”...⁶.

Adeziunea totală a Bisericii la actul Unirii este exprimată de către episcopul Ioan Papp și mai categoric în cuvîntarea de încheiere a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Este demn de relevat faptul că această adunare a fost deschisă tot de către un arădan, de dr. Ștefan Cicio Pop și că, după ce unele dintre cuvîntările cele mai importante au fost rostite de către alți frunțași politici din Arad, dr. Ioan Suciu, care verificînd acreditățile delegaților, raportează despre validitatea adunării, Vasile Goldiș, care fundamentează hotărîrile adunării, episcopului Ioan Papp îi revine cîntea de a rosti discursul de închidere. În cuvinte pătrunse de un cald patriotism, episcopul arădan subliniază importanța momentului și participarea clerului la marele eveniment istoric:

„Trăim de veacuri pe acest pămînt, pe care ne-a așezat divul Traian și pe care moșii și strămoșii noștri avîndu-l în stăpînire l-au apărut cu sîngele și viața lor în contra năvălirii hoardelor barbare, tăind fără milă, rupînd fără cruțare, l-au apărut astfel în contra semîinților care în cursul veacurilor s-au strecurat pe aici spre a-și cerca adăpost.

„Jugul iobăgiei, veșmîntul de batjocură, de ocară și de ris, de mare umilire, l-au purtat în cursul veacurilor moșii, strămoșii, părinții noștri și chiar noi, pentru care în cursul tuturor veacurilor au adus jertfe de sînge și avere, ce ni s-au cerut.

„Episcopatul Bisericii noastre române a fost conștient de înalta sa misiune de păstor și conducător natural al turmei sale cuvîntătoare. Ca atare a fost conștient atît de îndreptățirea de a fi expresiunea fidelă a sentimentului, a stării sufletești a neamului său, și de chemarea de a sprijini cu cuvîntul și cu fapta mișcările inițiate de frunțașii săi mireni, ca factori politici competenți în conducerea destinelor națiunii noastre române, deci în toate mișcările de a asigura acestei națiuni drept firească de existență, de afirmare și dezvoltare pe toate terenele vieții publice, culturale, social-economice în măsura drepturilor de care se bucură națiunile cu care trăim în societate pe acest pămînt strămoșesc.

„Că și noi episcopi ai Bisericii române, sîntem conștienți, de legătura sfîntă în care am stătut și stăm cu neamul nostru românesc,

⁶ Arhiva Episcopiei Arad, nr. 147/1918 prez.

sîntem conștienți atît de îndreptățirea cit și de chemarea și datorința noastră ca atari, dovadă învedereată a fost declarațiunea noastră solemnă și unitară, pe Marele Sfat Național, constituit din elita păstorilor noștri, l-am recunoscut și decretat de reprezentantul și conducătorul politic al națiunii noastre române din Ungaria, Transilvania și Banat, la buciurul de chemare a acestui mare sfat, ne-am prezentat la această Mare Adunare Națională în număr complet întocmai precum în număr complet am participat la Blaj înainte cu 7 ani la prăznuirea semicentenarului de viață și activitate a Asociației pentru literatura română și cultura poporului român.

„Ne-am prezentat atunci în corpore, ca să dovedim lumii că de cîte ori e vorba de limba noastră română sîntem conștienți de adevărul că națiunea română nu trăiește decît prin numărul mare sau mai mic al fiilor săi, ci trăiește prin însăși limba pentru care moșii și strămoșii s-au luptat mai mult decît pentru însăși viața lor.

„Ne-am prezentat și acum în corpore, la această mare sărbătoare națională ca să dăm probe invederate că de cîte ori se tractează despre soarta neamului românesc, clerul și poporul ca fii adevărați sînt una în cugete și simțiri, sînt una în dorințele și aspirațiunile naționale de la vlădică pînă la opincă.

„Ne-am prezentat aci îndeosebi cu scopul să prăznuim bucuria zilei în care ne-a răsărit și nouă soarele dreptății, care ne este cheazășia vieții viitoare că națiunea română e liberă, și îndreptățită a dispune de soarta sa prezentă și viitoare.

„Este mare și însemnată această sărbătoare națională și numai prin numărul impunător al celor prezenți, dar timbrul adevărat al acestei sărbători, unice în felul ei, nu-l dă nici numărul nostru al celor de față, nici numărul celor prezenți prin noi la această adunare, ci acel timbru îl dă însuși scopul, pentru care ne-am întrunit. Acest scop abia și-ar afla condeiul care să-l exprime în cuvinte scurte și corespunzător dorințelor și trebuințelor de viață națională a poporului nostru românesc, decît cum l-a definit Andrei Mureșanu la 15 mai 1848 :

Aceasta e ziua în care românul
Pătruns de chemarea spiritului său
Își scutură jugul impus de păgînul
Ce n-are nici lege, nici chiar Dumnezeu.

„Acum, cînd concluziile acestei adunări, aduse cu vot unanim și cu însuflețire demnă de asemenea momente fără pereche, în tot trecutul nostru îndepărtat, ne vedem realizată dorința nutrită de veacuri, cînd ne vedem eliberați de jugul sclaviei seculare și am făcut începutul de a dispune înșine de soarta noastră și a neamului nostru românesc; acum cînd în fața acestor concluzii trebuie să amuțescă graiul și să cadă din mină condeiul tuturor acelor cari nu încetează a răzvrăti pe tema că Marele Sfat al Națiunii Române nu ar fi re-

prezentantul dorințelor neamului întreg, nu ne rămâne decît să dăm mulțumita noastră providenței divine pentru că s-a milostivit a se învrednici de bucuria acestor zile prin care s-a dat înviere și viață națională și neamului românesc din aceste părți...⁷.

Un emoționant document al vremii este și pastorală pe care episcopul Ioan Papp a adresat-o credincioșilor din „văduvita mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei”, la praznicul Nașterii Domnului din 1918, în care de asemenea scoate în evidență însemnătatea actului Unirii, „pentru-că după atîtea veacuri de restriște, de asupriri și împliniri a tot ce a fost românesc, a venit vremea de a ne uni cu România”⁸.

Un grupaj de documente datate din ianuarie și februarie 1919, se referă la acțiunile clerului din Transilvania, care la inițiativa profesorilor dr. Ioan Lupaș și dr. Nicolae Bălan, a pornit o acțiune pentru convocarea unui congres al preoților din întreaga mitropolie. Acest congres avea menirea, așa după cum reiese din scrisoarea de adeziune a episcopului dr. Miron Cristea, „ca în aceste zile, cînd tot frunțașul român arde de dorul de a contribui la întărirea României mărite, să simtă și preoțimea noastră, acest factor cu trecut atît de frumos, trebuința de a se întruni și a se consfătui asupra mijloacelor cu care ar putea să se conlucreze mai cu succes în scopul indicat”⁹.

De o importanță deosebită este dosarul cu actele sinodului episcopesc al Mitropoliei ortodoxe române din Transilvania, ținut la 23 aprilie 1919. Prin scrisoarea adresată regelui Ferdinand I, sinodul își exprimă bucuria „că astăzi cu aceeași curată credință ortodoxă, cu aceeași dulce limbă românească și cu aceleași calde sentimente naționale ne putem întoarce în brațele de mamă ale României Mari”, iar printr-o altă scrisoare, Consiliul Dirigent este asigurat „de întreaga bunăvoință și solicitudinea noastră și a Bisericii din mitropolie, promițînd a vă da tot sucursul la conducerea și îndeplinirea lucrărilor publice, cari vi s-au încredințat...”¹⁰. Sinodul recunoaște calitatea de „guvern legal” al Consiliului Dirigent: „Începîndu-se deja cu ajutorul lui Dumnezeu contactul oficial al Bisericii noastre cu On. Conziliu Dirigent, ca și cu un guvern legal al nostru, recunoscut de toți factorii țării, folosim prilejul primei noastre întruniri în sinodul episcopesc de a vă saluta cu toată căldura și a vă felicita împlorînd asupra Domniilor Voastre și a grelei munci, ce aveți a o dezvoltă, darul și binecuvîntarea cerului, ca precum în timpul de robie a neamului a-ți știut apăra cu demnitate, ba și mari jertfe și suferințe

⁷ *Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, București, 1943, p. 117 și urm.

⁸ Arhiva Episcopiei Arad, nr. 192/1918 prez.

⁹ Arhiva Episcopiei Arad, ad. nr. 3/1919 prez. La dosar se află scrisoarea prof. dr. Nicolae Bălan și dr. Ioan Lupaș, o scrisoare a episcopului dr. Miron Cristea către dr. Ioan Lupaș, o scrisoare adresată episcopului Ioan Papp, scrisoarea de răspuns a episcopului Ioan Papp și o telegramă adresată de congres episcopului Ioan Papp.

¹⁰ Arhiva Episcopiei Arad. nr. 167/1918 prez.

cauza națională, apropiindu-o de deplina ei izbîndă, — așa și acum în era libertății să vă fie activitatea de cele mai frumoase succese”.

În cadrul ședințelor aceluiaș sinod s-a luat o hotărîre de o importanță deosebită „cu privire la alegerile pentru congresul ordinar și cel electoral din 1916 și la consecințele acestora”. Este vorba de alegerile de deputați pentru congresul ordinar și a deputaților ad-hoc din Arhiepiscopia Sibiului, pentru congresul electoral, efectuate după decesul mitropolitului Ioan Meșianu. Alegerile au fost făcute în primăvara anului 1916, și ele au constituit — așa cum constată hotărîrea sinodului — „un grav abuz de putere, fiindcă guvernul ungar de pe atunci din Budapesta și organele lui prin teroare și amestecul ilegal, ce l-au exercitat cu ocazia acestor alegeri — a forțat să intre în congresul atît ordinar cît și electoral din 1916 o majoritate zdrobitoare de elemente cu totul dependente de guvernul unguresc”. În urma acestor samavolnice abuzuri, Consistoriul mitropolitan a înaintat în iunie 1916 un memoriu către ministrul prezident al Ungariei, prin care „declină de la sine orice răspundere pentru situația ce s-a creat mitropoliei... prin pe cît de surprinzătorul pe atît de jignitorul amestec al factorilor sus indicați — streini de Biserică și de viața ei autonomă”. Întrucît la data de 20 aprilie 1919, Resortul de culte al Consiliului Dirigent, constatînd și el abuzurile guvernului maghiar, a transpus dosarul actelor alegerilor din 1916, în competența Sinodului episcopesc, pentru a decide în cauză, acesta aduce următoarea hotărîre de infirmare a acelor alegeri: „1. Majoritatea covîrșitoare a alegerilor de deputați congresuali, făcute în primăvara anului 1916 atît pentru congresul ordinar, început la 17/30 și încheiat la 24 iulie 6 august 1916, cît și pentru cel electoral ținut de la 22 iulie/4 august pînă la 24 iulie/6 august 1916, fiind ilegal, declarăm acele alegeri de nevalide și astfel de sine se anulează toate concluzele aduse în acele congrese — invalidîndu-se întreaga procedura electorală — declarăm de usurpat scaunul de arhiepiscop și mitropolit, indeplinit prin votul acelei corporațiuni născute din nelegiuire. 2. În consecință restituim Biserica ortodoxă română din mitropolie întru toate în starea de drept existentă înainte de alegerile congresuale făcute în primăvara anului 1916. 3. În fine Sinodul episcopesc invită pe Preasfințitul episcop al Aradului, ca în calitate de locțiitor de mitropolit și președinte al Consistoriului mitropolitan, să convoace — în conformitate cu Concluzul Consistoriului mitropolitan de la 21 august/3 septembrie 1915, nr. 274 M. — la ședință pe membrii Consistoriului mitropolitan care au fost în funcțiune la 1915, spre a pertracta și rezolva toate afacerile aparținătoare competenței sale în deosebi, spre a face pașii de lipsă pentru întregirea scaunului vacant de arhiepiscop și mitropolit”¹¹.

Cu scopul de a sprijini consolidarea Unirii a fost redactată și circulara nr. 867 din 20 iunie 1919, pe care episcopul Ioan Papp a dresat-o

¹¹ Idem, hotărîrea sinodului episcopesc al Mitropoliei Ardealului.

„tuturor protopopilor și administratorilor protopopești din districtul Consistoriului din Arad”. Circulara a fost emisă în urma unei sesi-zări a Consiliului Dirigent, care semnala existența unor acțiuni dușmă-noase, care căutau să producă în sinul poporului tulburări, „sperind că în chipul acesta vor putea zădărnici din nou și acum, în al unspre-zecelea ceas, înfăptuirea idealului nostru național”. Iată textul acestei circulare semnată de episcopul Ioan Papp :

„Dușmanii neamului nostru cearcă prin tot felul de mijloace con-damnabile să propage în popor idei și curente primejdioase cu sco-pul vădit de a zădărnici înfăptuirea idealului nostru național.

„Datoria Bisericii și prin ea a tuturor fiilor ei este să vegheze cu cea mai mare atențiune asupra acestor tendințe dezastruoase și să ini-țieze acțiuni înțelepte și prevăzătoare spre a putea împedeca încă în germene lățirea curentelor destructive cu atât mai virtos, cu cât soar-tea, viitorul, bunăstarea și fericirea clerului și poporului român sunt strîns legate și atîrnă de la înfăptuirea idealului nostru național, pen-tru care soldatul român s-a stins cu glorie pe cîmpul de onoare.

„De aceea în conformitate cu recercarea Consiliului dirigent ro-mân din Sibiu nrul 3362/1919 și în colaborare armonică cu preoții și învățătorii confesionali, te poftim să inițiezi de urgență în tractul sub-manuat o propagandă culturală cît se poate de estinsă pentru apărarea intereselor național-patriotice, pentru dezvoltarea sentimentului de ordine și disciplină și pentru îndeplinirea conștiincioasă a tuturor datorințelor cetățenești anume: prin premergerea cu exemplu bun înaintea poporului din partea conducătorilor săi, prin predici și pre-legeri potrivite pe înțelesul poporului, festivități școlare împreunate cu declamațiuni și cîntări — naționale, înființarea de coruri biseri-cești, societăți de lectură, biblioteci populare, servicii divine festive, la cari să participe mai mulți preoți și prin alte mijloace ducătoare la scop, cari se vor impune de împrejurări: toate însă executate cu tact, pricepere, prevedere și blîndețe binevoitoare.

„Pentru a veni în ajutorul preoțimii și învățătorimei în această propagandă de mare interes național și religios, îți transmitem sub % în cite... exemplare 5 modele de cuvîntări potrivite, poftindu-te să le distribui, spre orientare și conformare, preoților și învățătorilor mai destoinici avînd în 60 de zile a ne raporta :

„1. Ce fel de acțiuni de propagandă ai inițiat în tractul Pr. On. Dtale ?

„2. În care comună cu ce rezultat s-a lucrat și cine s-a distins pe terenul acesta dintre preoți și învățători ?

„3. În ce a constatat activitatea celor ce s-au distins ?

4. Ce experiență ai cîștigat P. On. Dta, preoții și învățătorii în această direcțiune ?

„5. Ce plan de acțiune ne propui pentru continuarea cu succes a acestei propagande naționale-bisericești ?”¹².

Informații foarte prețioase despre evenimentele de la începutul anului 1919 cuprind cele două scrisori pe care Vasile Goldiș le-a adresat din Sibiu episcopului Ioan Papp, la data de 1 ianuarie și 13 martie 1919. Le redăm în părțile esențiale, pentru valoarea lor documentară excepțională :

Consiliul Dirigent Român

Resortul cultelor și al instrucțiunilor publice

Sibiu 1 ianuarie 1919

Preasfințite,

„Vă cer scuzele, că nu V-am mai scris până acum. Cauza a fost pedeoparte că suntem ocupați cu agendele obștești zilnic de dimineața până seara târziu. Am fost apoi 2 săptămâni la București, de unde asemenea mi-a fost absolut imposibil să Vă țin la curent cu toate evenimentele. Pe de altă parte însă cu poșta nici nu pot să vă trimit scrisori, deoarece o parte din poșta până la Arad nu este încă sub stăpânirea noastră și așa suntem expuși, ca scrisorile noastre să se piardă. Acum Vă trimit scrisoarea aceasta și ad-nexele ei prin amicul nostru avocatul dr. Aurel Grozda din Buteni.

„Înainte de toate adnexează chitanțele mele pe luna ianuarie și vă rog ca banii să mi-i trimiteți iarăși numai prin vrun curier. Fratele dr. Iustin Marșieu va îngriji să procure asemenea curier pentru Sibiu.

„Adnexează apoi rugarea mea pentru concediu pe 4 luni. Cred că o aflați motivată și veți binevoi a-mi acorda concediul cerut. Până la 1 aprilie nou 1919 îmi veți acorda și toate beneficiile mele, cari îmi compet, iar de atunci înainte vom regla situația mea față de Veneratul Consistor în conformitate cu împrejurările, între cari ne vom afla atunci.

„Veți fi aflat deja, că Majestatea Sa Regele Ferdinand I a binevoit a mă numi ministru fără portofoliu la guvernul regal de la București. Mi s-a oferit să primesc portofoliul cultelor și instrucțiunii publice pentru România, dar am refuzat fiindcă nu cunosc îndeajuns raporturile de acolo și nu am voit să mă angajez la un lucru fără cunoștință de cauză. A trebuit să primesc însă ministerul fără portofoliu tocmai pentru a studia lucrurile... Eu aș dori ca această sarcină pentru mine să înceteze cât mai curînd și o voi duce numai până atunci, cînd mă voi convinge că o pot depune fără nici o știrbire a intereselor neamului nostru.

„Trebuie să stau însă la Sibiu încă vreo 4—5 săptămîni pînă să însănoșez fratele Branisțe, care va veni aici în locul meu. În acest timp eu organizez aici resortul cultelor și instrucțiunii publice și inițiez rezolvirea marilor probleme ce cad în competența aceluia resort.

¹² Arhiva Episcopiei Aradului, dos. III, nr. 1137/1919.

„Am trimis deja tuturor confesiunilor recercarea de a-și înainta aici dorințele lor referitoare la Biserica și școală. Așteptăm răspunsul pînă la 1 martie, căci apoi vine Constituanta cea mare și pînă atunci ar trebui să fim gata cu proiectele de legi.

„Congrua și cvincvenalele preoților le-am semnat în suma arătată prin telegrama P. S. Voastre. Aș dori să știu cît mai curînd, dacă cei din Budapesta Vi-a trimis ori ba, bani pentru congruă și ajutorul de stat pentru Consistoriu? Dacă nu, atunci Vi-aș asemna și ajutorul pentru Consistoriu și poate voi izbuti să dau suma dublă de la cea primită din Budapesta, mi se pare a fost 45.000 coroane, deci acum ar trebui să primiți 90.000 cor. pe anul 1919. Cred că prin suma aceasta s-ar echilibra absolut bugetul consistorial. Ar fi bine, ca lefele profesorilor și ale funcționarilor să se stabilească definitiv în sumele, pe care le primesc acum dimpreună cu ajutorul de război, ca statul cel nou, care de bună seamă va îngriji de acelea plăți, să-i afle cu salariile acestea sistematizate definitiv, căci atunci ele nu mai pot fi reduse și astfel Consistoriul totdeauna va putea avea funcționari bine calificați și cu tragere de inimă pentru postul lor, ceea ce este lucrul cel mai de căpetenie. Pedagogia de altfel va fi primită, așa cred, în sarcina statului, respectiv statul va prelua pedagogia de stat din Arad și pe profesorii de la noi îi va aplica acolo, așa că Biserica va scăpa desăvîrșit de sarcina preparandiei.

„Vă puteți închipui, că avem o sumedenie de probleme, cari așteaptă rezolvirea, oamenii mei încă novici toți, mulțime de greutate ale începutului, capul îmi fierbe formal de zbuciumul atîtor griji și sunt grozav dornic de puțină odihnă.

„Aș dori foarte mult să convenim ca să discutăm o mulțime de afaceri, între ele și chestia congresului electoral și celui ordinar. Mi-ar părea nespun de bine, dacă ai putea să vii la Sibiu în săptămînile acestea cît mai stau eu aici. Locuința mitropolitană stă la dispoziție. Eu mă voi duce la Arad numai atunci, cînd vor fi acolo trupe române, ceea ce se va întîmpla poate numai peste vreo 1—2 săptămîni. Comisia pentru revizuirea condițiilor de armistițiu tocmai azi își începe ședințele în Italia la Trevizo, unde se află acum și generalul Berthelot, marele nostru prieten. În zilele din urmă s-au întărit nădejtile noastre și pentru Banat.

„După toate acestea, Vă rog Pr. Sfințite să primiți asigurarea celor mai deosebite considerațiuni, ce vă păstrează cu sărutări de miini al P. S. Voastre devotat serv

Vasile Goldiș¹³

A doua scrisoare este trimisă tot din Sibiu la 28 februarie/13 martie 1919, pe hîrtie care poartă de asemenea antetul Consiliului Dirigent, ca și prima. Iată conținutul scrisorii :

¹³ Arhiva Episcopiei Aradului, actele prezidiale, fără număr de înregistrare.

Sibiu, 28 februarie/13 martie 1919

Preasfințite,

„Am primit azi de la tipograful trimis aici Conspectul administrației casei consistoriale despre salariile funcționarilor consistoriali și ale profesorilor, precum și conspectul despre adausele familiare și ajutoarele pentru veșminte pe seama preoților. Sunt însă foarte mirat și chiar îngrijorat de faptul, că P. S. Voastră nu mi-ați confirmat nici până acum în nici un chip, dacă ați primit ori ba sumele asemnate de aici pentru dieceza Aradului și anume: congrua în sumă de 272.000 cor., pe sem. I al anului curent, — dotația pentru Episcop de 15.000 cor. tot pe semestrul I al aceluiaș an și în fine suma de 125.000 cor. ajutor Consistoriului pentru trebuințele sale tot pe acel timp. M-am interesat mult de acestea afaceri și la resortul de finanțe m-au asigurat, că sumele sus indicate s-au asemnat în ordine și că de sigur acelea sume au ajuns la destinațiunea lor. Am cu toate acestea oarecare neliniște, deoarece cunoscând eu scrupulozitatea P. S. Voastre în afaceri bănești, nu-mi pot închipui motivul pentru care nici până în ziua de azi nu am primit absolut nici o știre despre soarta sumelor indicate mai sus.

„Am toată sollicitudinea pentru Biserica Ortodoxă Română, precum și pentru preoții și învățătorii acestei Biserici. Am inițiat aici la resort lucrările pregătitoare în scopul de a asigura în cele materiale existența acestei Biserici și a slujitorilor ei. În scopul acesta Vi-am cerut și conspectele de sub întrebare. Țin însă să Vă amintesc numai decît aci, că Consiliul dirigent într-una din ședințele sale a enunțat principiul, că nu poate lua asupra sa răspunderea pentru păcatele guvernului maghiar față de Bisericele noastre în trecut și astfel nu este și nu poate fi învoit să plătească acestor Biserici ori funcționarilor săi despăgubitori pentru daunele suferite în trecut din pricina mașterei lor tratament de către fostul Stat-Ungar. Consiliul dirigent a fost chiar foarte rău dispus din cauza că aproape toate instituțiunile noastre și mii de indivizi singuratici au năvălit aici cu cereri, ca să li se răsplătească tot ce acelea instituțiuni ori acei indivizi ar fi trebuit să primească de la Statul Ungar, dacă acela ar fi fost drept și echitabil. Încuviințarea acestor cereri ar însemna sute de milioane în bugetul statului Român, care, dat fiind că va trebui să primească asupra sa zeci de miliarde din datoria fostei monarhii austro-ungare și considerînd și faptul, că de acum înainte bugetul lui regulat va atinge cifra de 5 miliarde cel puțin anual, ar trebui să sucumbe sub povara greutăților financiare. Pentru aceea va fi inevitabil de lipsă ca apetiturile să se domolească, căci ele în avîntul lor prea mare fac sînge foarte rău și în loc să folosească, dimpotrivă nu pot decît să strice celor ce le enunță. Eu de altfel sunt convins, că sumele despre care se face amintire în ațul consistorial nr. 216/1919 se vor putea prea ușor des plăti din dărea culturală de 5—10%, ce se va putea arunca asupra credincioșilor de după darea lor directă cu atît mai ușor, fiindcă încasarea acelei dări culturale în viitor se va putea face fără nici o greutate prin orga-

nele statului român. De altfel nici nu e consult „ca Biserica să ceară totul de la stat...”

„Cu regret trebuie să vă comunic, că eu numai cîteva zile mai stau în fruntea resortului de culte și instrucțiune publică, deoarece, mulțumită lui Dumnezeu, succesorul meu, fratele dr. Branisce s-a făcut sănătos și vine să-mi ia locul, ca eu să mă pot duce la București spre a-mi primi sarcina de ministru în guvernul regal, unde mă așteaptă problemele cele mai mari ale noului Stat Român, probleme de la a căror fericită rezolvare atîrnă viitorul acestui Stat. Știu că mă așteaptă acolo muncă aproape supraomenească, dar îmi voi da toate puterile în serviciul cauzei sfinte și nădăjduiesc de la bunul Dumnezeu, că în Constituanta apropiată ne va succede să așezăm pe temeiuri solide scumpa noastră Românie Mare. Rămîn cu toate acestea membru și în Consiliul dirigent de la Sibiu cu vot decisiv și de cîte ori s-ar pune la ordinea zilei probleme mai mari la acest Consiliu, voi veni aici de la București, ca să iau parte și eu la rezolvirea lor. De aceea vă rog, ca întrucît ați dori să se rezolve favorabil vreo chestie mai mare a diecezei Aradului, să nu o subșterneți aici înainte de a mă aviza pe mine la București, ca să pot lua de cu vreme dispoziții pentru participarea mea la ședințele Consiliului, în cari s-ar pertracta vreo chestie de asemenea natură. (Locuința mea în București va fi : Șoseaua Jianu No. 18, — dealtfel va ajunge, dacă intitulați scrisoarea ori telegrama numai scurt : Goldiș ministru București).

„În cît privește situațiunea mea personală la Consistoriul din Arad, trimit aci și o nouă cerere pentru concediu de la 1 aprilie nou pînă la 30 septembrie 1919 (adecă pe 6 luni), în care timp însă nu voi primi nimic din plata mea, de care Ven. Consistor va dispune cum va afla de cuviință. Leafa pe februarie și martie o voi lua-o, cînd voi veni la Arad. Tot credeam, că voi putea veni la Arad înainte de a pleca la București, dar — durere — nădejtile mele m-au înșelat....

„Acum cred că e destul din această scrisoare plictisitoare. Sunt 5 ceasuri și se începe ședința de fiecare zi a Consiliului, care ține pînă la orele 8—9. E muncă grozavă aici, în două rînduri am căzut deja bolnav la pat, dar nu vreau să mă las, pînă vom vedea trasate hotărele. Știu că și P.S.Voastră cu dieceza întreagă o duceți foarte greu, dar să știți că sacrificiile aduse de o mare parte din credincioșii P. Sf. Voastre, sacrificii chiar de viață, au fost utilizate și ele au consacrat victoria integrală a cauzei noastre.

„Cu sărutări de mîini vă rog să primiți asigurarea celor mai afectuoase sentimente, pe cari vi le păstrează al P.S. Voastre iubitor fiu sufletesc și plecat serv Vasile Goldiș”¹⁴.

Dosarul actelor referitoare la Unire se completează cu alte documente, corespondența cu Consiliul Dirigent, corespondența dintre episcopul Ioan Papp și Miron Cristea, unele rapoarte prezentate Sino-

¹⁴ Arhiva Episcopiei Aradului nr. 147 prez./1919.

dului mitropolitan, etc. din care se desprind date esențiale despre evenimentele vremii și despre rolul pe care Biserica ortodoxă din Transilvania l-a jucat în perioada de formare și consolidare a noului stat național român unitar. Menționăm aci raportul din 17/30 septembrie 1919, pe care episcopul Ioan Papp îl adresează Sinodului mitropolitan, prin care relatează despre vizita conducătorilor României la Oradea din luna mai 1919, despre reprezentarea Bisericii Ortodoxe și despre primii pași făcuți pentru înființarea episcopiei ortodoxe din Oradea¹⁵. Este apoi scrisoarea de adeziune, adresată de către sinodul episcopesc din 23 aprilie 1919, către conducătorii României Mari, în care se subliniază: „Biserica... a fost și este factorul nebiruit de puterea dușmană și acestui puternic așezământ avem să-i mulțumim, că astăzi cu aceeași curată credință ortodoxă, cu aceeași dulce limbă românească și cu aceleași calde sentimente naționale ne putem întoarce în brațele de mamă ale României Mari”¹⁶. Din corespondența cu Consiliul Dirigent menționăm adresa Consiliului Dirigent nr. 3362/1919 și nr. 7944/1919 și răspunsurile semnate de locțiitorul de mitropolit Ioan Papp, sub nr. 867/1919 și 11373/1919. Se mai cer menționate cele două scrisori ale episcopului Miron Cristea din Caransebeș, ambele date din 10/X 1919, și răspunsul episcopului Ioan Papp la aceste scrisori. Ele furnizează informații referitoare la convocarea consistoriului mitropolitan și a Constituantei din București, precum și unele date despre situația politică din Banat¹⁷.

Numărul documentelor referitoare la Unire pe care le posedă Arhiva Episcopiei Aradului, este însă cu mult mai mare. Am semnalat aci doar pe acelea care conțin date esențiale despre participarea Bisericii ortodoxe din Transilvania la înfăptuirea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, multe dintre ele complet necunoscute de istoriografia noastră. Ele arată în mod concludent că la înfăptuirea Unirii au participat cu același entuziasm toți factorii de răspundere ai poporului, „de la vlădică pînă la opincă”, așa cum se exprima într-una dintre circularele sale episcopul Aradului Ioan Papp, în numele întregii mitropolii transilvănene, pe care o conducea în acea vreme în calitate de locțiitor de mitropolit.

¹⁵ Arhiva Episcopiei Aradului nr. 268 prez./1919.

¹⁶ Arhiva Episcopiei Aradului nr. 167/1919 prez.

¹⁷ Arhiva Episcopiei Aradului nr. 306 prez./1919.

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

PREMIERĂ NAȚIONALĂ

În secția sculărie-prototipuri a Întreprinderii Mecanice Timișoara, un iscusit colectiv muncitoresc, de lăcătuși-montori, sudori și strungari, colectiv coordonat de inginerul Gheorghe Flucsă, șeful secției, a încheiat în aceste zile execuția unui utilaj tehnologic de înaltă productivitate: manipulatorul de scule de 2,5 tf. Realizat în premieră națională absolută, pe baza unui proiect românesc original, manipulatorul de scule se constituie într-un utilaj deosebit de complex, care va deservi produsele tehnologice din marile forjării ale țării. Cel dintâi exemplar realizat la Timișoara are ca beneficiar Întreprinderea de mașini grele București.

Din punct de vedere al caracteristicilor tehnice trebuie să menționăm că noul utilaj este competitiv cu alte mașini asemănătoare existente la ora actuală pe plan mondial, deplasarea lui făcându-se pe șine, cu cleștele în acul piesei de transportat. Utilajul respectiv poate fi rotit în plan axial cu orice unghi, în vreme ce platforma manipulatorului se poate roti, la rîndul ei, cu 95 de grade, la dreapta și la stînga față de axul piesei.

Manipulatorul, cîntărind peste 55 tone, este astfel conceput încît să poată lucra în cele mai diverse condiții, intrarea lui în activitate însemnînd sporirea considerabilă a productivității muncii (chiar 300—400 la sută) în „locurile înguste” din forjării, acolo unde operațiile pe care el le preia erau făcute exclusiv manual, ori cu dispozitive improvizate.

FABRICĂ DE BLĂNĂRIE

În municipiul Hunedoara a intrat în circuitul productiv, fabrica de blănărie „Vidra”, profilată de producerea de șube și pieptare îmblănite, mănuși, căciuli, haine cu fețe de blană și velur, precum și alte articole care valorifică în princi-

pal materiale recuperate la unitatea similară din Orăștie.

PREMIERĂ TEHNICĂ ÎN MINERIT

La Întreprinderea minieră Lupeni a intrat în funcțiune prima instalație a unui nou puț cu schip, cea mai modernă investiție de acest gen din țară, socotită o premieră tehnică în mineritul nostru. Turul, respectiv poarta de la suprafață, are pe 100 metri înălțime. Prin punerea în funcțiune a celei de a doua instalații se va asigura evacuarea operativă și economică a unei mari cantități de cărbune extras din mai multe abataje ale mînei.

RECUPERAREA RESTURILOR METALICE

După mai multe experiențe tehnologice, la Întreprinderea minieră din Hunedoara a fost pusă în funcțiune o instalație pentru recuperarea particulelor metalice care ajung în iazurile de concentrare după prepararea minereului de fier. Concepută și proiectată de un colectiv de la Institutul de cercetări și proiectări miniere din Deva, instalația va contribui la recuperarea lunară a circa 800 tone fier în mine-reu, din reziduri care pînă acum se aruncau.

ASIMILAREA, CALE SIGURĂ DE REDUCERE A IMPORTURILOR

La Întreprinderea de utilaje și piese de schimb „9 Mai” din Lugoj, competiția nou-lui este în plină ofensivă. Profilată pentru industria ușoară și cu precădere pentru ramura industriei textile, unitatea lugojeană realizează prototipurile și producția de serie a unor mașini ce pînă mai ieri se aduceau din import contra unor sume deloc modeste, în valută. Mașina automată de batisat cu cele trei varian-

te: conic, cilindric și cu picior — reprezintă „favorita” anului, urmînd să se livreze beneficiarilor ultimul utilaj din cele 114 planificate. Așa s-a redus valoarea importului cu zeci de milioane de lei. Realizatorii ei sînt oameni care, deși tineri, au dovedit pe întregul flux al producției (proiect — prototip — produs de serie) pricepere, dăruire și conștiințozitate în îndeplinirea datoriei.

NOI SORTIMENTE DE OȚELURI ȘI LAMINATE

Siderurgistii reșițeni au asimilat în fabricație noi mărci de oțeluri, cu performanțe superioare, unele elaborate pentru prima dată în țară în cuptoare de tip Martin. Noile mărci de metal, care pînă acum se produceau doar în cuptoare electrice, se folosesc cu bune rezultate în fabricarea rulmenților și tevilor, în construcția autoturismelor, tractoarelor și autocamioanelor. La rîndul lor, laminatorii au realizat 27 noi tipodimensiuni de laminate destinate industriei aeronauticii, insalatrărilor de foraj la mare adîncime, energiei nucleare, platformelor marine și altor domenii ale construcției de mașini, solicitate în țară și peste hotare.

LOCOMOTIVĂ CU GAZ METAN

La Fabrica de producție industrială mică din Hunedoara a început să circule prima locomotivă acționată cu gaz metan. Este vorba de o locomotivă Diesel de capacitate mică, utilizată pentru nevoi interne și pentru transportul produselor finite la stația C.F.R. din apropiere. Adaptarea acestei locomotive la folosirea gazului metan s-a realizat de un grup de oameni ai muncii de la Întreprinderea Județeană de transporturi locale și de la fabrică amintită.

GALERII DIN PREFABRICATE

Constructorii de hidrocentrale de pe valea Sebeșului (jud. Hunedoara) folosesc în premieră, o nouă metodă de betonare a radierelor de la galeriile de aducțiune: betonarea cu prefabricate realizate la suprafață și apoi transportate

în subteran. La prima galerie unde s-a aplicat noua tehnologie de lucru s-a ajuns la o productivitate care depășește de peste șase ori cele mai bune performanțe obținute cu metode clasice.

FOLOSIREA CU SUCCES A ENERGIEI SOLARE ȘI GEOTERMALE

La Întreprinderea de produse ceramice din Jimbolia s-a înscris în acest an pe fluxul tehnologic de fabricație a țiglelor, o instalație de uscat semifabricate, cu ajutorul căldurii apei geotermale. Noua sursă termică, descoperită în apropierea întreprinderii, s-a dovedit deosebit de eficientă: economiile înregistrate de la intrarea în funcțiune și pînă în prezent a acestei instalații însumează peste 600 tone combustibili convenționali. Cu bune rezultate se folosește aici și căldura solară. Pentru aceasta a fost construită o nouă unitate de uscare ce a condus la dublarea capacității de captare a energiei solare. În perioada solară trecută din acest an, cele două stații de uscare din cadrul întreprinderii au înlocuit consumul a peste 200 tone combustibili convenționali.

ANTENĂ DIN FIBRĂ DE STICLĂ

Colectivul unității de prelucrare a fibrelor de sticlă din comuna Buteni, jud. Arad, a realizat o antenă pentru radio din fibră de sticlă. Este vorba despre antena parabolică, cu o mare putere de captare a undelor, care întrunește caracteristici tehnico-funcționale superioare față de antenele obișnuite.

APARAT ORTOPEDIC

Medicul Alexandru Pop de la Spitalul județean din Arad și tehnicianul Ioan Kun de la Întreprinderea de mașini—unelte au realizat un valoros aparat medical — fixatorul extern cu cadru semicircular, de mare utilitate în vindecarea fracturilor osoase. Aplicabil în secțiile de ortopedie, acesta înlocuiește cu succes, în cele mai multe cazuri, clasicul aparat mult mai incomod de folosit. În plus noul

aparatură ortopedică asigură fixarea fracturilor, posibilitatea unei mai bune îngrijiri a plăgilor și a unor intervenții complementare asupra fracturilor, eliminarea imobilizării bolnavului la pat și chiar reducerea perioadei de vindecare a osului fracturat.

FERMĂ COMPLEXĂ

În satul Zeicani din raza comunei Sarmisegetuza, jud. Hunedoara, a fost orga-

nizată o fermă complexă pentru animale mici de blană și carne, pentru pește și rațe. Amenajările din cadrul fermei sînt populate la ora actuală cu 350 nutrii, 150 iepuri de casă și peste 400 rațe. De asemenea, s-au executat amenajări piscicole pe o suprafață de 4 hectare, cu posibilități de extindere. Noua fermă complexă va contribui la sporirea posibilităților de autoaprovizionare în Țara Hațegului și în alte zone din județ, constituind și o importantă sursă de venituri pentru cooperatori.

C R O N I C A B I S E R I C E A S C Ă

În drum spre mănăstirile din zona Neamțului, vizitatorii s-au oprit la parohia Boroaia, de lângă Fălticeni, unde au fost întâmpinați de o mulțime de credincioși îmbrăcați în costume naționale. Vizitând această frumoasă biserică parohială, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și-a exprimat deosebită satisfacție de a intra într-un locaș de închinare, ctitorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, precum și de a lua contact cu viața bisericească a credincioșilor acestei parohii rurale.

La mănăstirea Neamț, cel mai mare așezământ monahal al Ortodoxiei românești, obștea monahilor și mulțimea de credincioși au întâmpinat după rânduială pe înalții soli ai Bisericii Ortodoxe Ruse surori. Ei au rămas profund impresionați de această străveche vatră de evlavie, artă și cultură românească, vizitând incinta mănăstirii, baptisteriul, tipografia Mitropoliei, muzeul, biblioteca.

În dimineața zilei de 13 octombrie, vizitatorii au făcut un popas la Seminarul teologic de lângă mănăstirea Neamț unde a avut loc o întâlnire plăcută și instructivă cu profesorii și elevii acestei școli teologice. Cu acest prilej, directorul Seminarului, a adresat un cuvânt de salut, la care a răspuns Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen.

La mănăstirea Văratec, o impresie memorabilă au produs cele 350 călugărițe ale acestui frumos așezământ monahal moldovean, care în sunetele clopotelor, au interpretat cântări bisericești, primind astfel cu deosebită căldură pe înalții soli ai Bisericii Ortodoxe Ruse, împreună cu Prea Fericitul Patriarh Iustin.

Aceeași atmosferă sărbătorească a întâmpinat pe oaspeți și la mănăstirea Agapia, o altă mănăstire de maici, unde Întistătătorul Patriarhiei Moscovei, împreună cu delegații, au apreciat evlavia și viața de rugăciune și muncă a călugărițelor viitoare ale mănăstirii.

Spre seară, înalții oaspeți au sosit la catedrala mitropolitană din Iași în ajun

și S. Sa Patriarhul Pimen au rostit toasturi în care s-au subliniat raporturile de sinceră prietenie dintre Bisericele Ortodoxe Română și Rusă, hotărârea de a lucra și în viitor pentru realizarea unei păci trainice în lume.

Seara, Ambasadorul Uniunii Sovietice la București, dl. E. M. Tiaelnikov, a oferit un dineu la sediul Ambasadei U.R.S.S., la București, la care au participat Intîistătătorii celor două Biserici, împreună cu delegații însoțitori.

Duminică, 16 octombrie, la biserica Sf. Spiridon Nou, paraclisul patriarhal, a avut loc liturghia solemnă oficiată de șefii celor două Biserici, înconjurați de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi. Au asistat toți ceilalți membri ai Sfîntului Sinod, numeroși preoți și credincioși.

La sfîrșitul sfîntei liturghii, Prea Fericitul Patriarh Iustin a rostit o amplă cuvîntare în care a evocat străvechile legături frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă, subliniind apoi rolul actual al Bisericii creștine în slujirea marilor aspirații ale omenirii contemporane și îndeosebi a apărării și consolidării păcii în lume. În răspunsul său, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și-a exprimat bucuria de a se afla pe pămîntul românesc și speranța că această vizită se înscrie în șirul vechilor legături frățești dintre Bisericele noastre, dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice.

A avut loc un schimb de daruri între P. F. Patriarh Iustin și S. Sa Patriarhul Pimen. După slujbă, P. F. Patriarh Iustin a oferit o agapă frățească de despărțire, în cadrul căreia au avut loc discuții cu privire la problemele generale ale Ortodoxiei, mișcării ecumenice și problemele de interes comun.

În aceeași zi, Intîistătătorii celor două Biserici au semnat un Comunicat comun, în care se subliniază hotărîrea de a continua legăturile tradiționale de frățietate între Bisericele Ortodoxe Română și Rusă, precum și dorința de dezvoltare a acestor relații pentru întărirea unității ortodoxe și adîncirea colaborării în activitatea ecumenică și de pace. O mare atenție s-a dat în discuțiile avute problemei pregătirii Sfîntului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe Răsăritene și a fost exprimată încrederea că ambele Biserici vor acționa pentru punerea în valoare a poziției Ortodoxiei. Intîistătătorii celor două Biserici și-au exprimat preocuparea vie față de pericolul în care se găsește pacea în actuala situație internațională, exprimîndu-și hotărîrea de a lupta de pe pozițiile Bisericii la cauza nobilă a apărării păcii și vieții.

Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen a adresat Prea Fericitului Patriarh Iustin invitația de a vizita Patriarhia Moscovei. Invitația a fost acceptată cu bucurie frățească.

Luni, 17 octombrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen și ceilalți membri ai delegației Patriarhiei Moscovei și-au luat un călduros rămas bun de la Prea Fericitul Patriarh Iustin, ierarhii și clericii însoțitori și au plecat, pe calea aerului, spre Moscova.

Vizita în țara noastră a delegației Bisericii Ortodoxe Ruse în frunte cu Intîistătătorul ei a constituit un nou moment important în istoria relațiilor frățești tradiționale dintre Bisericele Ortodoxe Română și Rusă, o contribuție deosebită la afirmarea unității și trăiniciei Ortodoxiei în lumea contemporană, precum și la manifestarea dragostei și atașamentului credincioșilor noștri față de Biserica și patrie, față de lucrarea de apropiere, înțelegere și pace în lume (Arhim. Nifon Mihăiță).

JUBILEUL DE ARGINT AL SANCTITĂȚII SALE PATRIARHULUI GHERMAN AL BISERICII ORTODOXE SÎRBE

Duminică 18 septembrie 1983, Biserica Ortodoxă Sîrbă l-a sărbătorit pe Intîistătătorul ei, S. Sa Patriarhul Gherman, cu prilejul împlinirii a 25 ani de patriarhat și 84 ani de viață.

Născut la 7 august 1899 în comuna Joșanicika Banja din apropierea mănăstirii Studenița, în familia învățătorului și apoi preotului Mihai Djorici, tînărul Hranislav

a urmat cursurile Seminarului teologic „Sf. Sava” din Belgrad, pe care l-a absolvit în anul 1921. După ce un timp a studiat dreptul, s-a dedicat studiilor teologice, terminând Facultatea de teologie din Belgrad. În anul 1924 a fost hirotonit diacon, iar în 1927 preot, la început pe seama parohiei Mojkovac, ulterior pentru parohia Vrnjacika Banja, unde a stat până în 1938, deținând periodic și funcția de protopop. În 1938 a devenit referent la Cancelaria Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe.

După ce a îmbrățișat cinul monastic, în anul 1951 a devenit arhiereu-vicar și secretar al Sf. Sinod, iar în 1956 episcop al eparhiei Jicea. În această perioadă a editat revistele „Fregled” și „Glasnik”, precum și calendarul eparhial „Sfintul Lazăr”. A vizitat diferite eparhii și biserici ortodoxe sîrbe de peste hotarele țării sale, ca și alte Biserici Ortodoxe surori, impunându-se treptat ca una dintre personalitățile cele mai de seamă ale Bisericii Ortodoxe Sîrbe.

După moartea patriarhului Vichentie, în 13 septembrie 1958 Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Sîrbe și Colegiul electoral l-au ales pe episcopul Gherman ca Arhiepiscop de Pec, Mitropolit de Belgrad și Karloviț și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sîrbe. În ziua următoare, 14 septembrie 1958, avea loc întronizarea solemnă a S. Sale în catedrala patriarhală din Belgrad.

Personalitate complexă, S. Sa Patriarhul Gherman și-a pus bogata sa experiență în slujba Bisericii Ortodoxe Sîrbe și a credincioșilor ei, precum și a Ortodoxiei întregi, ținând seama de marile imperative ale omenirii contemporane. A cultivat și adâncit bunele relații dintre Biserica și stat ca și dintre cultele religioase existente în țara vecină și prietenă, s-a ocupat de propășirea vieții bisericești, acordând atenția cuvenită restaurărilor de biserici și mănăstiri, retribuțiilor și pensiilor clerului.

Învățămîntul teologic a constituit mereu o preocupare specială în activitatea S. Sale. Cele patru Seminarii teologice au fost dotate cu clădiri și mobilier corespunzător, iar Facultatea de teologie din Belgrad și-a redeschis căminul în anul 1960. În prezent se află în construcție noul sediu al acestei înalte școli teologice.

Presa bisericească a cunoscut un impuls deosebit. În ultimii 25 ani au fost editate peste 600 titluri de cărți bisericești de cult și edificare spirituală, manuale, monografii ale diferitelor mănăstiri, volume aniversare. S. Sa este și inițiatorul a patru periodice: „Pravoslavije” (Ortodoxia) — organul oficial bilunar al Patriarhiei Sîrbe, cu începere din 1967, „Teološki Pogledi” (Studii teologice), inițiat în același an, „Pravoslavni Misionar” (Misionarul Ortodox) din 1958 și „Svetosavsko Zvonce” (Clopotelul Sf. Sava) inițiat din 1967.

Relațiile bisericești interortodoxe și intercreștine au stat, de asemenea, în atenția S. Sale Patriarhului Gherman, ca și a celorlalți Întîistătători ai Bisericii Ortodoxe. Calendarul acestor ani numără o serie de vizite și contacte reciproce între Biserica Ortodoxă Sîrbă și celelalte Biserici Ortodoxe surori. Printre acestea se numără și vizita făcută de S. Sa Bisericii Ortodoxe Române în anul 1962 și cea a Preafericitului Părinte Patriarh Iustin făcută Bisericii Ortodoxe Sîrbe în 1981.

Bunele relații cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, traduse și în diverse schimburi de studenți și doctoranzi, au fost prelungite și în relațiile intercreștine, Biserica Ortodoxă Sîrbă făcînd și ea parte din Consiliul Ecumenic al Bisericilor cu începere din anul 1965.

Prin întreaga sa activitate, S. Sa Patriarh Gherman s-a impus ca o mare personalitate a Bisericii Ortodoxe Sîrbe surori, fiind în același timp cel mai vîrstnic patriarh ortodox în viață.

SIMPOZION DEDICAT ANIVERSĂRII A 65 ANI DE LA FAURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

În 25 noiembrie 1983, Institutul teologic universitar din Sibiu a găzduit un simpozion închinat aniversării a 65 ani de la făurirea Statului național unitar român. Au luat parte ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, conducători ai Bisericilor și cul-

telor din România, precum și participanții la cea de a 42-a conferință teologică interconfesională de la Sibiu.

Cuvîntul introductiv a fost rostit de P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului teologic din Sibiu, care a insistat asupra importanței actului istoric de la 1 Decembrie 1918, act cu puternice ecouri în opinia publică internațională, prezentînd citate din presa internă și externă premergătoare și ulterioară Marii Uniri.

În cadrul simpozionului au fost prezentate următoarele comunicări: pr. prof. Nicolae Șerbănescu (București): „Lupta românilor pentru unitate națională, permanență a istoriei țării noastre”; pr. prof. Mircea Păcurariu (Sibiu): „Lupta pentru unitate politică a românilor desfășurată în Transilvania pînă la sfîrșitul secolului XIX”; pr. asist. Viorel Ioniță (București): „Lupta pentru unire a Transilvaniei cu România în perioada 1900—1918”; pr. prof. Ștefan Alexe (București): „Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918”; pr. conf. Jenő Trebich (Alba Iulia): „Egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor patriei, indiferent de naționalitate”; prof. Aurel Jivi (Sibiu): „Activitatea desfășurată peste hotare în vederea făuririi Statului național unitar român”; pr. prof. Anton Despinescu (Iași): „Condițiile internaționale în care s-a desfășurat unirea Transilvaniei cu România”; prof. Christoph Klein (Sibiu): „Unirea oglindită în presa săsească din Transilvania”; prof. Vilmos Izák (Cluj-Napoca): „Semnificația istorică a creării Statului național unitar român”; arhidiacon prof. Ioan Floca (Sibiu): „Consecințele făuririi Statului național unitar român”; diacon conf. Petru David (București): „Presa religioasă în sprijinul făuririi Statului național unitar român”; lect. Roman Ionel (Cluj-Napoca): „Cultura în sprijinul unității de stat a românilor”.

Comunicările au reliefat lupta românilor pentru unitate națională în condiții istorice dificile, dorința de libertate și independență a românilor, semnificația și consecințele actului istoric de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, precum și ecourile pe plan internațional. Ele au fost urmate de discuții.

În încheiere a luat cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a spus printre altele: „Unirea de la 1 Decembrie 1918 — și nu numai aceasta, ci toate unirile — nu ne-au fost date de nimeni, n-au fost făcute de alții, n-au fost realizate arbitrar prin tratate, ci toate unirile le-am făcut noi înșine prin hotărîrile noastre proprii. Așa cum spunea Președintele Nicolae Ceaușescu: „Unirea, poporul a făcut-o!”. La Alba Iulia în 1918 au fost toți cei care de sute de ani au visat unirea, încheindu-se astfel separarea artificială dintre frați. La Alba Iulia trebuie să mergem și noi, zi de zi, așa cum și după noi se vor duce toți românii, cît vor exista români pe acest pămînt, pentru a cinsti unirea și pe cei care au realizat-o în 1918. Datoria noastră este să apărăm unirea, să consolidăm unitatea patriei. Trăim aici români și alte naționalități într-un climat de egalitate și deplină libertate. În această zi să zicem toți: Trăiască Unirea! (dr. Cezar Vasiliu).

A 42-A CONFERINȚĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ

În 24 noiembrie 1983 a avut loc la Institutul teologic universitar din Sibiu cea de a 42-a conferință teologică interconfesională, la care au participat ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, conducători ai celorlalte Biserici din România, profesori de la cele patru Institute teologice din țară, membrii delegației Bisericii noastre prezente la cea de a VI-a Adunare Generală a C. E. B., de la Vancouver, consilieri eparhiali, redactori ai revistelor bisericești, doctoranzi în teologie și alți invitați.

Tematica a cuprins sărbătorirea a 500 ani de la nașterea reformatorului Martin Luther și evaluarea lucrărilor celei de a VI-a Adunări Generale a C. E. B., de la Vancouver.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. Arhid. prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului teologic ortodox din Sibiu, care a insistat asupra însemnătății teologice, ecumenice și patriotice a conferințelor teologice interconfesionale.

Primul referat intitulat: *Semnificația reformatorică și ecumenică a teologiei lui Martin Luther* a fost prezentat de prof. Hermann Pitters de la Institutul protestant unic din Cluj-Napoca, secția luterană Sibiu.

Al doilea referat intitulat: *Martin Luther și reforma Bisericii din perspectivă ortodoxă*, a fost susținut de pr. prof. Ioan Ică de la Institutul teologic universitar Sibiu.

Referatul al treilea intitulat: *„Evaluarea lucrărilor celei de a VI-a Adunări Generale a C. E. B., de la Vancouver*, a fost susținut de dl. prof. Emilian Popescu de la Institutul teologic din București.

Au urmat discuții pe marginea celor trei referate, coordonate de pr. prof. Dumitru Radu, la care au luat parte: P. S. Episcop Epifanie al Buzăului (ortodox); Episcop Lajos Kovács (unitarian); pr. prof. Constantin Galeriu (ortodox); prof. Zoltán Gereb (reformator); P. S. Episcop Vasile al Oradiei (ortodox); P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul (ortodox); prof. Hans Klein (luteran); pr. Dumitru Soare (ortodox); P. S. Episcop-vicar Timotei Lugoianul (ortodox); dr. Cezar Vasiliu (ortodox); pr. prof. Ștefan Alexe (ortodox); prof. Aurel Jivi (ortodox); pr. asist. Viorel Ioniță (ortodox); diacon lector Dorin Oancea (ortodox); prof. Paul Philippi (luteran); diacon asist. Ioan Caraza (ortodox); pr. prof. Dumitru Radu (ortodox).

Seria discuțiilor a fost încheiată de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. În prima parte I. P. S. Sa a prezentat o informare asupra festivităților anului Luther, desfășurate la Worms — R. F. G. între 30 octombrie — 4 noiembrie și la Berlin, Eisleben și Leipzig — R. D. G. între 10—13 noiembrie, la care a participat ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române, prezentînd și un mesaj din partea P. F. Patriarh Iustin. I. P. S. Antonie l-a caracterizat pe Luther ca „un erou al credinței, cu stofă de martir care a influențat istoria Europei și a lumii, un îndrăzneț pe care numai alte împrejurări istorice l-au salvat de soarta lui Savonarola sau Huss. Luther a dorit o renaștere, în sensul Bibliei, o re-formă, nu o schimbare”, socotind necesară reîmpropătarea preceptelor lui Luther.

După ce a arătat că Ortodoxia s-a interesat de situația din Occident — de exemplu patriarhul Ieremia II și legăturile sale cu teologii de la Tübingen — I. P. S. Antonie a precizat că Luther n-a cunoscut bine Ortodoxia și n-a folosit-o cît a trebuit. Dar legăturile dintre luterani și ortodocși au fost reluate, prin comisiile de dialog general și bilateral, revenindu-ne sarcina „să cercetăm în tradiția Bisericilor noastre, în tradiția apostolică, ceea ce ne poate ajuta în drumul spre unitate. Să continuăm opera lui Luther, căci drumul este deschis. Sintem în dialog, sintem pe drum, iubindu-ne și prețuindu-ne reciproc... O înnoire este permanent necesară, însăși Biblia vorbind de un om nou, de o înnoire a minții, a vieții. Prezența noastră aici reprezintă o dorință spre renaștere, spre reînnoire, spre re-formă, în sens biblic, adică de a forma din nou ce s-a rupt. Să ne rugăm Dumnezeuului unității, să ne ajute pe acest drum”.

În partea a doua a expunerii, I. P. S. Antonie a făcut o sinteză a lucrărilor și importanței Adunării Generale a C. E. B. de la Vancouver, care a insistat asupra a două mari probleme: a) unitatea Bisericii avînd B. E. M.-ul pe agenda de lucru, liturgia de la Lima, rolul bărbatilor și al femeilor în Biserică; b) pacea legată de dreptate socială și de necesitatea unei noi ordini economice internaționale și a unei noi ordini morale internaționale. I. P. S. Sa a insistat asupra rolului activ jucat de delegația Bisericii Ortodoxe Române la Vancouver, asupra prezenței observatorilor romano-catolici, precizînd ca sarcini de viitor: analizarea documentului B. E. M., poate chiar la nivel panortodox și acordarea unei atenții deosebite rolului femeii în Biserică.

În continuare, arhidiacon prof. Constantin Voicu a prezentat *concluziile* comisiei rectorilor, și anume:

1. Sărbătorirea jubileului a 500 ani de la nașterea lui Martin Luther, care are loc într-un context ecumenic nou și într-o nouă viziune istorică, a fost un

prilej nimerit de reevaluare a personalității și activității lui reformatorice, atât în viața creștină, cât și în cultura universală.

2. A fost evidențiat faptul că Martin Luther a adresat o chemare de întoarcere la izvoare, la Cuvîntul lui Dumnezeu, ca un mijloc de înnoire a întregii vieți bisericești și a societății vremii respective, în duhul și adevărul Evangheliei lui Hristos.

3. Luther înțelegea îndreptarea omului ca o lucrare a harului divin, care la eliberat pe acesta și l-a făcut disponibil pentru iubirea și slujirea în Hristos, a semenilor și a comunității.

4. Străduindu-se pentru asigurarea accesului credincioșilor la Cuvîntul lui Dumnezeu în limba maternă, Luther a favorizat cunoașterea nemijlocită a acestui Cuvînt și traducerea, tipărirea și propovăduirea în limba națională. Faptul a contribuit la intensificarea și aprofundarea studiilor biblice și la progresul culturii universale.

5. Conviețuirea românilor transilvăneni cu sașii luterani și-a adus contribuția la încurajarea tipăriturilor de cărți bisericești în limba română.

6. Pe plan social, Reforma inițiată de Luther a avut importante consecințe în orientarea Bisericii spre misiunea ei specifică și în evidențierea responsabilității creștinilor față de familie, societate și munca lor profesională.

7. În referatele prezentate și discuțiile purtate s-au reliefat însemnătatea și actualitatea ecumenică a operei lui Martin Luther pentru reînnoirea vieții bisericești.

8. De la bun început, între Bisericile noastre au existat bune relații și contacte spirituale, care cunosc astăzi o adîncire și o dezvoltare fără precedent, la nivel bilateral și multilateral, constituind o însemnată contribuție la promovarea ecumenismului general și a dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Reformei și la slujirea în comun a aspirațiilor popoarelor și a omenirii contemporane.

9. Evaluînd în comun rezultatele lucrărilor celei de a VI-a Adunări Generale C. E. B. de la Vancouver, împărtășim convingerea că această Adunare a reprezentat o treaptă nouă, superioară, pe drumul unității creștine, în lumina temei generale „Iisus Hristos — viața lumii”.

10. Ne-am însușit ideea că viața este un dar sfînt al lui Dumnezeu și un bun pe care trebuie să-l apărăm de toate pericolele care o amenință, mai mult ca oricînd astăzi, că viața este mai tare ca moartea și că trebuie trăită în plenitudinea ei și în strînsă unitate.

11. La Vancouver, Bisericile au fost chemate la o implicare și angajare mai fermă în slujirea și apărarea vieții, în lupta pentru mai binele omenirii, pentru dragoste, pace și împotriva războiului care amenință viața lumii.

12. Între sarcinile care privesc adîncirea consensului teologic și a unității creștine se înscrie îndeosebi studierea documentului B. E. M. în vederea recepției lui de către Biserici.

13. În contextul pericolelor ce amenință astăzi viața planetei noastre, mai mult ca oricînd, ne angajăm, în spiritul mesajului Adunării Generale de la Vancouver, să slujim pe toate căile și cu mijloacele specifice viața și pacea, bazate pe dreptate și să sprijinim toate eforturile pentru realizarea destinderii și încrederii între oameni și popoare”.

În încheierea lucrărilor au fost trimise telegrame Prea Fericitului Patriarh Iustin și conducătorilor Bisericilor din România.

(dr. Cezar Vasiliu).

A 25-A ANIVERSARE A CONFERINȚEI CREȘTINE
PENTRU PACE

În zilele de 13 și 14 octombrie 1983 au avut loc la Praga festivitățile prilejuite de cea de a 25-a aniversare a Conferinței Creștine pentru Pace. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei.

Festivitățile au început joi, 13 octombrie, printr-un serviciu religios, iar vineri, 14 octombrie, a avut loc adunarea solemnă. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de prof. Liubomir Mirejovski, secretar general al C. C. P.

În cuvîntarea prezentată apoi de episcopul Károly Tóth, președintele C.C.P., a fost evidențiat faptul că încă de la început în această organizație au activat personalități de seamă ale Bisericilor membre, fiind amintiți P. F. Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, precum și alți întîlștătători și ierarhi ai unor Biserici Ortodoxe.

În continuare, raportul principal al sesiunii jubiliare a C. C. P., a fost susținut de episcopul Jan Michalko din Cehoslovacia.

În continuare s-a dat citire unor mesaje primite din partea întîlștătătorilor unor Biserici Ortodoxe, membre ale Conferinței. Astfel, au fost citite mesajele Sanctității Sale Pimen, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, Prea Fericitului Patriarh Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare.

În mesajul Prea Fericitului Patriarh Iustin — citit de I. P. S. Mitropolit Nestor — după ce s-a subliniat importanța acestui moment aniversar al C. C. P. și s-a dat o înaltă apreciere activității depuse de această organizație în slujba păcii mondiale, referindu-se la aportul adus de Biserica Ortodoxă Română la apărarea păcii și la acțiunile închinat păcii, se spune: „Minunatul popas de astăzi obligă la meditație asupra modului în care C. C. P., care reunește Biserici și grupări religioase din toate continentele, își îndeplinește chemarea sa, și ne obligă pe noi să trasăm împreună perspectivele ei de viitor. În același timp, acest moment sărbătorește ne îndeamnă să medităm asupra realităților societății în care trăim și să căutăm modul în care noi, credincioși poruncilor Evangheliei, putem aduce contribuția noastră la consolidarea înțelegerii, cooperării și păcii, într-o lume însetată de dreptate și pace.

„Ne bucurăm că astăzi putem aprecia că prin bogata sa activitate desfășurată pe parcursul celor 25 de ani de existență, C. C. P. dă dovadă de vitalitate, iar extinderea acțiunilor sale în toate continentele constituie o dovadă în plus a interesului pe care Bisericile și grupările religioase creștine îl acordă acestei Mișcări.

„Angajarea încă de la început în activitatea acestei organizații care își găsea temei în testamentul lăsat nouă de Mîntuitorul Hristos „pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă”, Biserica Ortodoxă Română, slujitoare permanentă a idealului păcii în lume, a înțeles să-și aducă contribuția sa și la activitatea desfășurată de C. C. P. în cei 25 de ani de fructuoase împliniri.

„Urmind învățătura ei tradițională, Biserica Ortodoxă Română s-a dăruit cu jertfelnicie, în tot cursul istoriei sale, slujirii poporului în toate aspirațiile sale spre mai bine. De aceea și în anii aceștia, cînd cea mai mare dorință a omenirii este de a trăi în înțelegere și pace, Biserica noastră face tot ceea ce stă în puterea ei pentru a-și aduce aportul propriu la destinderea climatului internațional, la creșterea încrederii între oameni, la statornicirea unor noi relații între state și popoare, bazate pe respect și prețuire...”

Cu ocazia participării sale la jubileul C. C. P. de la Praga, I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a avut o întrevvedere și cu I. P. S. Dorotei, Mitropolit Ortodox de Praga și Primat al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia. În cadrul întrevederii, I. P. S. Mitropolit Nestor a înmînat întîlștătătorului Bisericii Ortodoxe din Cehoslo-

vacia daruri oferite din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin. Au fost evocate relațiile de frățescă colaborare dintre cele două Biserici în spiritul credinței ortodoxe (Fl. Roșca).

SESIUNEA COMITETULUI DE LUCRU AL C. C. P.

La invitația Patriarhiei Moscovei, între 17—21 octombrie 1983 s-a organizat la Moscova sesiunea de toamnă a Comitetului de lucru al Conferinței Creștine pentru Pace, la care a participat, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, pr. Ilie Georgescu, consilier la Arhiepiscopia Bucureștilor. Au fost prezenți vice-președinții Conferinței, membri Comitetului de lucru, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Ruse și ai altor comunități religioase din U. R. S. S.

Tema reuniunii a fost *promovarea dezarmării*, prezentind referate prof. Pavel T. Podleasni, din cadrul Institutului pentru studii asupra S. U. A., și Canada al Academiei de Științe a U. R. S. S., pastor H. I. Offler din R. F. G. și g-ral (r) Georgios Koumanokos (Grecia), președinte al Comitetului grec împotriva bazelor militare străine. Cei trei vorbitori au scos în relief necesitatea ca toate forțele iubitoare de pace să acționeze cu mai multă fermitate pentru îndepărtarea pericolului unui nou război, pentru realizarea dezarmării în Europa și în lume, pentru folosirea în scopuri umanitare a sumelor uriașe cheltuite pentru înarmare.

În cadrul discuțiilor, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române a subliniat poziția românească în problema dezarmării și dorința de pace a întregului popor român. A prezentat Apelul pentru dezarmare și pace de F. D. U. S. și felul în care a răspuns, ca un singur glas, întregul popor român la chemarea acestui Apel. De asemenea, s-a arătat pe larg modul în care Biserica Ortodoxă Română, clericii și credincioșii au luat parte și s-au angajat în această mișcare generală. A sosit vremea ca masele să impulsioneze, strâns unite, îndepărtarea pericolului declanșării unei noi conflagrații. Ca oameni ai Bisericii, avem datoria de a milita pentru triumful vieții, bunul cel mai de preț al omenirii.

Participanții la lucrările sesiunii de la Moscova a Comitetului de lucru al C. C. P. au apreciat activitatea intensă desfășurată în România pentru a se face tot mai puternic auzit glasul tuturor în favoarea colaborării, a înțelegerii și păcii.

În încheierea sesiunii, s-au elaborat mai multe documente menționându-se angajamentul C. C. P. de a milita permanent pentru apropierea între creștini, în lupta comună pentru înlăturarea amenințării pericolului de război, pentru cooperare, dreptate și pace în întreaga lume (Fl. Roșca).

CU TOȚII UNIȚI PENTRU PACE

Peste 3600 delegați reprezentând 132 țări și 119 organizații internaționale s-au reunit la Praga între 21—26 iulie a.c. pentru a participa la cel mai viguros apel pentru pace lansat până acum. Adunarea mondială pentru pace și viață, împotriva războiului nuclear, a făcut dovada dorinței și capacității persoanelor venite din întreaga lume de a lucra în unitate, pentru a îndepărta pericolul unei catastrofe nucleare. De la reuniunile a 22 grupe de lucru socio-profesionale, de la Centrul femeilor și de la Satul tinerilor până la marea manifestație a 200 000 persoane, desfășurată în centrul orașului Praga, totul a demonstrat că oamenii nu vor război, că trec peste diferențele dintre ei pentru a asigura un viitor de pace în lume. Majoritatea delegaților la Adunare au venit să prezinte ideile și pozițiile unui foarte larg evantai de grupări pentru pace, precum și a altor organizații, deci a

multor milioane de persoane care urmăreau lucrările Adunării. Praga a făcut dovada forței indivizilor uniți prin același ideal.

Cele 22 grupe de lucru au examinat o mare varietate de aspecte legate de pericolul războiului nuclear, diversele propuneri pentru dezarmare și rolul numeroaselor organizații și organisme din sinul mișcării pentru pace, cu dezbateri animate și un aprofundat schimb de experiență. Iată câteva dintre temele discutate: „Risipă de milioane în armamente”, „Imperialismul duce la cursa înarmărilor”, „Rolul Națiunilor Unite”, „Educație în spiritul păcii”, etc.

În încheierea lucrărilor, Adunarea mondială pentru pace de la Praga a adoptat un „Apel” către toate popoarele lumii. (Courrier de la paix nr. 14/1983, pp. 1—5) (pr. I. Durac).

DEZARMARE!

Sub titlul de mai sus, revista „Stimme der Orthodoxie” nr. 10/1983, pp. 13—14, scrie printre altele: „Mașina militară nucleară gigantică precum și complexele militaro-industriale seamănă cu o namilă mereu flămândă. Cu cât înghite, cu atât îi crește pofta de mâncare. Înarmarea odată pornită, nu se mai poate opri de la sine. Fără aportul oamenilor cu tragere de inimă, acest mecanism fără suflet ar duce la epuizarea resurselor pământului sau la o catastrofă nucleară, care ar însemna sfârșitul vieții. Dacă ar fi amenințat un singur om, aceasta ar fi o problemă personală. Dar întrucât este amenințat și aproapele, problema devine socială, iar pasivitatea este o slăbiciune morală și trebuie condamnată ca un rău. Pasivitate înseamnă în acest caz deturnare de la principiile umanității și integrarea omului în instrumentele oarbe și josnice ale răului... Este necesar ca laitmotivele politice, născute din înarmare și încordare internațională, să cedeze unei priviri realiste, unui simțămînt de răspundere pentru viitorul planetei noastre. În aceasta, forțelor religioase la revine o mare responsabilitate. Credincioșii vor trebui să facă tot ce le stă în putință, spre a nu adormi vigilența publică — în special în propriile lor biserici — atunci cînd este vorba de posibilitatea stăvilirii înarmării nucleare. Domnul să ne ajute întru aceasta!” (G. H.).

VATICANUL ȘI PROBLEMA PĂCII

Cu prilejul ședinței de închidere a celei de a VI-a adunări generale a sinodului episcopilor romano-catolici, papa Ioan-Paul II, a rostit în 29 octombrie 1983 o cuprinzătoare alocuțiune asupra „penitenței și reconcilierii”, în care a precizat: „În ceea ce privește lumea contemporană, sintem martorii contrastelor care” o caracterizează tot mai mult și a conflictelor care o amenință în diferite stadii. Toate acestea solicită o voință puternică spre reconciliere... În intervențiile voastre ați exprimat o vie preocupare pentru pacea lumii. Situația internațională este foarte încordată și eu însumi sint adînc preocupat. Biserica trebuie să se folosească de orice mijloc existent în puterea ei pentru a înlătura pericolele ce amenință securitatea lumii și să solicite conducătorii națiunilor spre a se angaja hotărît în direcții care să-i conducă spre o pace garantată și stabilă. Joia precedentă am trimis un mesaj personal adresat Președintelui Statelor Unite și Președintelui Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice pentru a le cere să nu renunțe la negocieri, ca mijloc unic de a reglementa diferendele ce cresc în lume, sau conflictele de interese și de a pune capăt cursei înarmărilor care mențin omenirea contemporană într-o asemenea teamă”. (L'Osservatore Romano nr. 45/8 noiembrie 1983, p. 7).

VIZITA ÎN ROMÂNIA A DELEGAȚIEI FUNDAȚIEI „PRO ORIENTE”

Între 3—10 octombrie 1983, Biserica Ortodoxă Română a primit vizita unei delegații a Fundației ecumenice „Pro Oriente” a Bisericii Romano-Catolice din Austria. Din delegație au făcut parte dr. Theodor Piffi-Percevic, președintele Fundației și Alfred Stirnemann, secretar general al acestei organizații.

În ziua de 4 octombrie, oaspeții austrieci au vizitat Instituțiile de învățămînt teologic din București, instituțiile centrale bisericești și mănăstirea Cernica. Apoi delegația Fundației a plecat în Moldova, unde au vizitat episcopia Romanului și Hușilor și au avut convorbiri cu Prea Sfințitul Episcop Eftimie.

Între 5—7 octombrie, delegații austrieci au vizitat mănăstirile din Arhiepiscopia Iașilor, anterior fiind primiți de I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei. Tot la Iași, delegații au fost oaspeții Institutului teologic romano-catolic din oraș.

După o scurtă întoarcere la București, în ziua de 8 octombrie reprezentanții fundației au fost primiți de Prea Sfințitul Episcop Emilian de la Alba Iulia, unde au vizitat, de asemenea, Catedrala Reîntregirii, catedrala romano-catolică și Institutul teologic romano-catolic. După un scurt popas la mănăstirea Rîmeț și la Muzeul Icoanelor pe sticlă de la Sibiu, duminică 9 octombrie oaspeții au asistat la sfînta liturghie oficiată în sobor în catedrala mitropolitană din Sibiu, în prezența I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Cu această ocazie, I. P. S. Mitropolit a prezentat credincioșilor pe înalții oaspeți din Austria, făcînd aprecieri elogioase cu privire la stadiul actual al dialogului dintre ortodocși și romano-catolici. Șederea la Sibiu s-a încheiat cu o excursie la Păltiniș, la casa de odihnă a Arhiepiscopiei.

Reîntorși la București în 10 octombrie, membri delegației au vizitat mănăstirea Antim, unde au fost primiți de P. S. Episcop vicar Vasile Tîrgovișteanul și P. C. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier patriarhal. În partea finală a vizitei, delegații au fost primiți de P. F. Patriarh Iustin, în prezența I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop vicar Vasile Tîrgovișteanul și a P. C. Arhim. Nifon Mihăiță, consilier patriarhal.

În convorbirea avută cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, oaspeții, exprimîndu-și bucuria pentru prilejul oferit de a vizita Biserica Ortodoxă Română, au prezentat Prea Fericitului Patriarh Iustin o informare asupra activității Fundației „Pro Oriente” și a rezultatelor obținute pe planul relațiilor cu Bisericele Ortodoxe și cu Bisericele Vechi-Orientale, înfățișînd în același timp planurile de viitor.

P. F. Patriarh Iustin a arătat că Biserica Ortodoxă Română este o Biserică deschisă, promovînd relațiile ecumenice atît pe plan local cît și pe plan internațional. A subliniat că bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și Fundația „Pro Oriente”, reprezintă un aspect concret de colaborare ecumenică spre binele tuturor creștinilor (Fl. Roșca).

INFIIINȚAREA „ASOCIAȚIEI CULTURALE INTERNAȚIONALE A ETNIEI ROMÂNE” — A. C. I. E. R.

Cu prilejul împlinirii a 300 ani de la depresurarea Vienei de sub turci, în capitala austriacă s-au desfășurat numeroase manifestări cultural-istorice și religioase, cu caracter național și internațional. Cu această ocazie, din inițiativa societăților culturale „Unirea-Prietenii României în Austria” și „Ovidius” din

Toronto — Canada, s-a organizat și Simpozionul internațional intitulat „Cantacuzino-Românii apărători ai Europei”. Participanții la acest prestigios Simpozion, istorici și savanți români de pretutindeni, au hotărât crearea „Asociației Culturale Internaționale a Etniei Române”, constituită în 6 septembrie 1983, președinte fiind ales prof. univ. Mihail Steriade de la Universitatea din Louvain (Belgia).

Conform statutului de funcționare, asociația este neangajată politic și are ca scop esențial afirmarea deplină a valorilor spirituale și materiale românești, create în cursul vremii, apărarea acestora în fața oricăror încercări de falsificare sau interpretare tendențioasă. Ea cere românilor de peste hotare să-și unească eforturile, talentele și posibilitățile, pentru ca împreună să realizeze activități demne de renumele înaintașilor, de prestigiul și capacitatea creatoare a poporului nostru. Asociația a publicat un mesaj din care cităm: „Adresăm tuturor românilor de dincolo de România, care mai simt românește și vorbesc dulcea limbă a lui Mihai Eminescu, un fierbinte mesaj de unire, în simțire și în gând, de solidaritate spirituală în fața istoriei și destinului țării noastre de origine, pentru apărarea istoriei și valorilor noastre naționale, pentru afirmarea spiritualității românești în spațiile în care trăim cu dorul gleei strămoșești în inimi” („România liberă”, 21 septembrie, 1983).

CONFERINȚĂ INTERNAȚIONALĂ DE STUDII PATRISTICE

Între 5—10 septembrie 1983 a avut loc la Oxford a 9-a conferință internațională de patrologie, care a reunit peste 800 participanți proveniți din numeroase țări ale lumii și reprezentând toate marile confesiuni creștine. Au fost prezentate aproximativ 700 comunicări, conferințe și mese rotunde în cadrul celor 15 secțiuni paralele. Întîlnirile de după amiază, grupate pe teme, au fost dedicate problemelor celor mai diverse și dispersate. Fiecare serată a fost ocupată cu câte o conferință. Comunicările asupra „instrumentelor de lucru”, foarte gustate, au fost adevărate conferințe de presă și editură, care au permis să se cunoască noutățile, proiectele, progresul realizat și mari lucrări aflate în curs, ca spre exemplu „Corpus Troporum” sau „Clavis Philosophicorum Antiquorum” inițiate de Centrul național de cercetare științifică din Paris. Expoziția de cărți patristice organizată în timpul conferinței, cu numeroși vizitatori, a demonstrat încă odată valoarea ei, ca loc de întîlnire și schimb de vederi între specialiști. (L'Osservatore Romano, nr. 46/15 noiembrie 1983, p. 12).

VANCOUVER '83. OPINII

Între 24 iulie — 10 august 1983 a avut loc la Vancouver în Canada, cea de a VI-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericii, cu tema „Iisus Hristos — viața lumii”. O temă largă, generoasă, angajată, având în vedere atât dimensiunea verticală (legătura dintre Dumnezeu și om), cât și dimensiunea orizontală (angajamentul social al Bisericii). Și ambele dimensiuni trebuiau, și au fost evidențiate, în raportul lor cu unitatea creștinismului.

Prin urmare, două au fost coordonatele urmărite cu precădere: afirmarea în comun a credinței în Iisus Hristos ca izvor al vieții și angajarea tuturor creștinilor în lupta comună, în vederea salvării darului sacru al vieții.

Cei peste 4.000 de delegați, observatori și ziaristi, reprezentând peste 300 de Biserici de pe toate continentele Terrei au dat expresie, în primul rând, credinței lor statornice în Iisus Hristos „izvorul vieții”, „Cuvîntul vieții” care înfruntă moartea și dăruiește unitate. Cel care „a venit ca lumea viață să aibă, și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10).

În cuvîntul său de deschidere, dr. Philip Potter făcea atență întreaga Adunare: „Prezența noastră aici — spunea el — este ea însăși un semn al unității pe care Dumnezeu o vrea pentru toți oamenii. Să dăm mărturie intenției noastre de a vieții împreună”. Și tot el arăta că „lumea ne va urmări să vadă dacă ne vom îndeplini sarcina de a fi cu adevărat o casă a pietrelor vii, clădită pe piatra credinței în Dumnezeu, care vrea pace pentru toți și ca drepturile tuturor să fie respectate, indiferent de crezul, rasa, sexul, clasa ori națiunea sa”.

De aceea, documentul final al Adunării, privitor la problema unității preciza limpede: „Telul nostru ecumenic cel mai important este, în același timp socotit și ca prim punct al funcțiunilor și telurilor C.E.B.: de a chema Bisericile la telul unității văzute într-o credință și într-o comunitate euharistică ce-și găsește exprimarea în cultul divin și în viața comună în Hristos, și de a merge spre această unitate, pentru ca lumea să creadă”.

Acestea sînt, de fapt, și cele două scopuri fundamentale ale Mișcării ecumenice: unitatea și înnoirea Bisericii, precum și mîntuirea comunității omenești. Unitatea Bisericii este de o importanță fundamentală pentru sănătatea Bisericilor și pentru viitorul familiei umane. Ba, mai mult: ea este ascultare față de voința lui Dumnezeu și o preamărire a slavei Sale.

Viziunea aceasta a fost tratată în diferitele ei aspecte și la celelalte Adunări ale C.E.B. Astfel, în Amsterdam (1948), Bisericile arătau că ele „vor să rămînă împreună”. La Evanston (1954) Iisus Hristos era socotit „singura speranță a lumii”. La New Delhi, în atmosfera de euforie, cînd marile Biserici ortodoxe intrau în C.E.B. se preciza că unitatea înseamnă a fi „toți în același loc într-o comunitate cu totul responsabilă”. Apoi, la Montréal (1963) s-a precizat și izvorul din care curge această unitate: „tradiția Evangheliei, așa cum o prezintă Sfînta Scriptură și cum a fost ea încredințată Bisericii, prin puterea Sfîntului Duh”.

La Upsalla (1968) în atmosfera frămîntată a anilor '60 catolicitatea și diversitatea constituiau baza unității adevărate, iar la Nairobi (1975) se propunea conceptul de „comunitate conciliară”.

Adunarea de la Vancouver (1983) a considerat că acest concept al unității va trebui lărgit, dezvoltat și mai precizat. În el trebuie să fie cuprins și implicațiile pe care le are unitatea bisericească în raportul ei cu soarta întregii omeniri.

În acest sens, documentul arată că pacea și dreptatea nu trebuie despărțite niciodată de Botez, Euharistie și Ministeriu.

Unitatea creștină avea deci — la Vancouver — „viziunea euharistică” drept fundament. Este ceea ce sublinia și prof. Theodore Stylianopoulos (grec ortodox), în referatul ținut la deschiderea lucrărilor. „Întrucât noi mărturisim pe Dumnezeu ca izvor al vieții, ca Domn al vieții, recunoaștem că întreaga creație este o Euharistie pentru El”.

Documentul final al Adunării precizează că „Hristos — viața lumii, unește cerul cu pământul, pe Dumnezeu cu lumea, cele spirituale cu cele profane. Trupul și sîngele Său, plînea și vinul, unesc liturghia cu diaconia, propovăduirea cu ministeriul”. Astfel „viziunea euharistică cuprinde în ea întreaga realitate a vieții și a mărturiei creștine”. Ea poate arunca „o lumină nouă asupra unității creștine ca totalitate a poporului lui Dumnezeu în bogata sa diversitate. Întrucît ea face vizibilă unitatea organică a angajamentului creștin și are singurul ei izvor în jertfa lui Hristos, viziunea euharistică, îndreaptă și înaripează pașii noștri pe drumul către unitate”.

Au fost enumerate trei condiții pe care trebuie să le îndeplinească această unitate, și anume: mai întîi să existe o înțelegere comună a credinței apostolice; apoi, recunoașterea reciprocă a Botezului, Euharistiei și Ministeriului printr-o Mărturisire comună a credinței apostolice și, a treia, găsirea de forme comune în luarea hotărîrilor și a învățăturilor obligatorii.

Adunarea de la Vancouver a fost convinsă că Biserica este chemată să fie un „semn profetic”, și o „comunitate profetică” ce are în centrul ei Euharistia”. Ea poate și trebuie să cuprindă lumea întreagă, cu toate problemele ei politice, sociale și economice.

În același sens s-a exprimat îndeosebi pr. Vitalie Borovoi, reprezentant al Bisericii Ortodoxe Ruse, care consideră Euharistia drept punctul în care Biserica „își găsește cel mai plin răspundere Sa atît înaintea lui Dumnezeu cît și înaintea oamenilor”.

În cadrul Adunării a fost accentuat de asemenea faptul că Evanghelia nu este ceva abstract, separat de viață, ci ea cuprinde viața de zi cu zi, implicarea fiecăruia în istorie. „Evanghelia” — spunea Allan Boesak — „nu vine niciodată spre noi atîrnînd în aer. Evanghelia vine spre noi în realitatea în care noi trăim, luptăm și răspundem Cuvîntului lui Dumnezeu. Noi sîntem chemați să aplicăm puterea acestui cuvînt în cadrul realității istorice în care trăim”. Așadar creștinii trebuie să vorbească despre iubire și împăcare căci așa ne îndeamnă Evanghelia, dar și să lupte împotriva răului, să-l înlătore.

Iar comuniunea euharistică face vizibilă în cel mai înalt grad această iubire. Același prof. Vitalie Borovoi arată că Euharistia „nu reprezintă numai o unitate spirituală sau morală. Ea este o realizare actuală a unității, o viață integrală în Hristos. Comuniunea euharistică este realizarea și culmea unității bisericești”. Deci, dacă plînea euharistică este plînea vieții veșnice și prin frîngerea ei noi intrăm în comuniune cu Hristos și cu fiecare din ceilalți, atunci „este cu totul natural ca noi să luptăm împotriva foamei, a sărăciei, a bolilor și a altor manifestări ale nedreptății față de ceilalți oameni care sînt, cu toții, frați și surori”. De aceea, arată Borovoi, „noi sîntem chemați să trăim această unitate și atunci orice dușmănie, discriminare a popoarelor datorită rasei, naționalității, etnicității, limbii sau caracteristicilor culturale, sex, statut social sau educație sînt incompatibile cu credința creștină și cu statutul de membru al Bisericii”. Așadar, dacă Biserica este una și este chemată și să fie un „semn” al unității și al reînnoirii pentru restul omenirii, atunci fiecare creștin și toate Bisericile au răspunderea de a participa la realizarea păcii, la lupta împotriva militarismului și a cursei înarmărilor.

Pe scurt, Bisericile lumii trebuie să se angajeze unitar în lupta împotriva forțelor răului. Este cel de al doilea țel pe care Adunarea de la Vancouver a urmă-

rit, și a reușit, să-l evidențieze. Ea a accentuat cu precădere legătura indivizibilă dintre pace și dreptate. Acestea nu pot fi separate întrucât ele conțin atât implicații verticale, cât și implicații orizontale.

Realitatea aceasta a fost subliniată, în plenară, și de către reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului care a precizat că „nu se poate face pace fără dreptate. Cît va mai exista nedreptatea, inegalitatea, discriminările de orice fel, colonizarea, sferile de influență și amestecul cu forța în treburile altora, nu va fi pace. Și oamenii și popoarele vor cere mereu dreptate, pentru că nedreptatea generează decalajul economic, împărțirea în bogați și săraci, în privilegiați și asupriți, în unii care se folosesc de viața lor și în alții care sînt folosiți pentru viața altora. A lega pacea de dreptatea socială este ce și Sfînta noastră Scriptură ne învață. Luptăm pentru pace, dacă luptăm pentru dreptate socială. A da prioritate dreptății sociale, înseamnă a da prioritate păcii”. Totodată, I. P. S. Sa accentua faptul că „orice război e fratricid, patricid și matricid” și că „orice război, orice ucidere este o nouă răstignire a lui Iisus, un deicid”.

Și în declarația Adunării, cu privire la pace și dreptate se atrage atenția asupra nedreptății cauzate de cursa nebunească a înarmărilor, precum și asupra pericolului iminent la care este expusă însăși existența planetel. „Omenirea” — spune documentul „trăiește azi în umbra unei curse a înarmărilor și a unei nedreptăți bazate pe sisteme care sînt mai intensive, mai periculoase și mai costisitoare decît a văzut lumea vreodată. Niciînd omenirea nu a fost atît de aproape de totala autodistrugere. Niciînd nu au trăit atîția oameni sub stăpînirea atîtor lipsuri și exploatare”.

De aceea, astăzi, mai mult ca oricînd, creștinii și Bisericile sînt chemați să acționeze practic pentru instaurarea păcii și dreptății în lume. De aceea, Adunarea de la Vancouver a chemat Bisericile să contribuie la pregătirea și susținerea acțiunilor consacrate „Anului internațional al păcii (1986)” ca și „Campaniei mondiale pentru dezarmare”, ambele fiind posibilități de a întări securitatea internațională, de a realiza dezarmarea, pacea și dreptatea.

Adunarea a făcut apel la toate Bisericile și înainte de toate, la cele din Europa (de Est și Vest) și din America de Nord, să-și înzecească eforturile pentru a convinge guvernele să ajungă la un consens pe calea negocierilor, ca aceștia, acum, pînă nu este prea tîrziu, să renunțe la planurile de a instala în Europa arme atomice suplimentare și, mai întîi, să reducă, și apoi să elimine cu totul armele nucleare.

Trebuie remarcat, în sensul celor spuse, discursul rostit de Dorothea Sölle, care preciza că „bomba distruge plenitudinea vieții pe care ne-a promis-o Hristos...”. „Nu vom cunoaște plenitudinea vieții, atîta timp cît trăim sub amenințarea bombei” spunea Dorothea Sölle. Și tot ea a făcut și primul portret al unei noi teorii, teoria apartheidului, și anume: „Bogăția acționează ca un zid, mai indestructibil decît zidurile Ierihonului. Noi ne închidem, ne punem porți în afară, zidul nostru este izolat așa încît nu auzim strigătele celor oprimați și ale săracilor. Apartheid-ul nu este doar un sistem politic într-una din țările Africii, ci este un anumit mod de a gîndi, de a simți și de a trăi fără a pierde conștiința a ceea ce se petrece în jurul nostru. Există un mod de a face teologie, care face ca săracii și victimele exploatare economice să rămînă totdeauna în afara cîmpului nostru de observație și de a nu lua nicodată cuvîntul: este teologia apartheid-ului”.

* Cercetînd situația lumii din zilele noastre, Adunarea de la Vancouver aprecia că „a venit vremea pentru Biserici să declare deschis și fără echivoc, că atît construirea și staționarea, ca și folosirea armelor atomice este o crimă împotriva umanității, trebuind ca o astfel de acțiune să fie condamnată atît din punct de vedere teologic, cît și etic”. De aceea a fost lansat apelul către toate Bisericile, să ceară special guvernelor lor să prelucereze și să ratifice un instrument al dreptului popoarelor, prin care atît deținerea, cît și folosirea de arme nucleare să fie condamnate ca: crimă împotriva umanității. Totodată, Bisericile erau chemate „să se ajute reciproc, în dragoste, întrucît în acest fel ne străduim împreună să îndeplinim chemarea noastră comună de a propovădui și sluji Domnului nostru Iisus Hristos, Domnul păcii, viața lumii”.

Din cele de mai sus se poate vedea ușor faptul că tema celei de a VI-a Adunări Generale a C.E.B., „Iisus Hristos — viața lumii” nu a rămas o simplă propoziție teologică. Ea s-a lărgit cu anumite probleme (pe care spațiul nu ne îngăduie să le amintim) și s-a confruntat cu „notele” lumii în ceea ce privește acțiunea practică a credinței.

Posibilitatea contactului nemijlocit între reprezentanții diferitelor confesiuni, schimbul de idei din cadrul grupelor au contribuit la apropierea reciprocă mai mare a delegaților. Atmosfera de muncă și pace care a domnit tot timpul Adunării a fost datorată dorinței și deschiderii reciproce, în vederea unirii atât de așteptate. La Vancouver nu s-a făcut nici o unire și nici nu s-a așteptat așa ceva, întrucât unirea este un proces de durată mult mai îndelungată, cu implicații profunde.

S-a câștigat însă altceva: atmosfera de rugăciune atât în cadrul serviciului divin comun, cât și în rugăciunea particulară. Și aceasta este încă unul din meritele reprezentanților ortodocși, pe lângă participarea fructuoasă în cadrul discuțiilor la toate nivelurile.

S-a spus că Adunarea de la Vancouver a fost o „Adunare a rugăciunii”, a doxologiei și pe drept cuvânt căci latura cultului divin a fost reimpătrătită, simțindu-se tot timpul o comuniune caldă, de rugăciune, de mărire a lui Dumnezeu.

Asistent dr. IOAN-VASILE LEB

„PACEA, PRINCIPIUL TUTUROR BUNURILOR”

În termenii de mai sus se exprima episcopul Pavel de Emesa într-o mică omilie rostită la Alexandria, în secolul al V-lea, și pe care o redăm în traducere¹ în cele ce urmează:

„Binecuvântat să fie Dumnezeu, deoarece, acum, pentru prima dată vă adresez cuvinte de pace. M-am învrednicit să am parte de evlavia voastră: pe de o parte dînd pace, pe de alta luînd pace.

Pacea este principiul tuturor bunurilor, mult rîvnită și bine plăcută lui Dumnezeu, pe care Domnul Hristos a dăruit-o lumii prin Duhul Sfînt. A lui să fie mărirea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, în vecii vecilor. Amin”.

Nu se puteau cuvinte mai frumoase, actuale și concise, ca cele de mai sus, închinete păcii, atât de mult dorită de oamenii de bună credință de pretutindeni.

Slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, urmași fideli ai tradiției „Uneia, Sfintei, Sobornicești și Apostolicești Biserici”, au fost întotdeauna propovăduitori și înfăptuitori neobosiți ai păcii. Și tocmai această sfință misiune, de lucrători ai păcii, o îndeplinesc, cu mult zel, și astăzi, ierarhii, preoții și credincioșii sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

Pr. dr. IOAN DURĂ

¹ Traducerea a fost făcută după „Procesele verbale ale Sfintelor Sinoade ecumenice” editate de Spiridon Milias, Veneția, 1761, p. 615.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI

SESIUNEA ORDINARĂ A ADUNĂRII EPARHIALE

Duminică 4 decembrie a. c. a avut loc sesiunea anuală a Adunării Eparhiale, întrunită în sala festivă de la sediul Arhiepiscopiei din Timișoara.

În urma serviciului divin al doxologiei, oficiat în biserică reședinței mitropolitane, în prezența tuturor membrilor și a unor invitați, o delegație de trei persoane a invitat pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae să prezideze lucrările celui mai înalt for bisericesc deliberativ al eparhiei. La masa prezidială au luat loc Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae și Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul.

În cuvântul de deschidere, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a subliniat importanța sesiunii în viața eparhiei, ca moment de bilanț și directive pentru viitor. „Toți credincioșii au posibilitatea să-și aducă aportul la desfășurarea vieții bisericești, cu atât mai mult acum când ne aflăm la o răscruce a vieții omenirii, datorită primejdiei acumulării unui mare arsenal atomic. Popoarele, oamenii, mai mult ca altădată au luat atitudine împotriva morții. O vom face și noi astăzi pentru a arăta că dorim să se păstreze pacea, civilizația, cu sufletul înălțat de sărbătorirea a 65 ani de la înfăptuirea statului național unitar român” — a arătat I. P. S. Sa.

După desemnarea celor trei secretari ai Adunării Eparhiale și apelul nominal din care a reieșit încă odată prezența tuturor membrilor, s-a desfășurat prima ședință plenară, destinată păcii și dezarmării nucleare, adevizului celui mai înalt for al Arhiepiscopiei la întreaga politică internă și externă promovată cu consecvență de Președintele Nicolae Ceaușescu, de statul și poporul nostru — ședință cuprinsă pe larg în reportajul Redacției din primele pagini ale revistei.

În urma unei scurte pauze, cele patru comisii permanente au studiat rapoartele de activitate ale Consiliului Eparhial pe anul 1983 și bugetul alcătuit pentru anul viitor, elaborând proiecte de hotărâri.

Cea de a doua ședință plenară a Adunării Eparhiale a fost consacrată dezbaterilor și deliberării asupra proiectelor stabilite în comisii.

Raportul comisiei bisericești, prezentat de preotul Ioan Brinzei, a evocat importanța deosebită a activității pastorale și misionare a preoților în parohii, făcându-se și unele recomandări pentru continuarea ei îmbunătățită. La Seminarul teologic din Caransebeș s-au organizat patru serii de cursuri misionare la care au participat 95 preoți. Ierarhii au sfințit și binecuvântat mai multe biserici, au efectuat 93 vizite canonice și inspecții și au primit peste 650 audiențe. În decursul anului 1983 au fost hirotoniți 16 candidați, numiți în oficii bisericești vacante cu puțin timp în urmă. Participanții la dezbateri s-au referit la necesitatea adâncirii doctrinei ortodoxe de către preoți și a întăririi disciplinei și comportamentului clerului în ansamblul vieții bisericești.

Comisia culturală, prin dr. Sorin Popovici, a analizat în raportul ei întreaga activitate desfășurată în învățământul teologic, în ceea ce privește pregătirea preoților și personalului ajutător, instruirea credincioșilor, editura și tipografia mitropolitană, cultivarea valorilor trecutului și celelalte activități culturale și obștești. La discuții s-a insistat asupra valorificării mai intensive a trecutului nostru bisericesc și național, dezvoltarea cîntării omofone și întărirea colaborării dintre mem-

bri Adunării Eparhiale și școala teologică, în contextul aprecierilor favorabile a activității depuse pe ansamblul sectorului cultural.

Raportul comisiei economice, prezentat de arh. Sorin Moldovan, a reflectat realizările gospodărești din întreaga eparhie: reparații, restaurări și pictări de biserici parohiale și mănăstirești, construcții, amenajări și achiziții de case parohiale, dezvoltarea pangarului și colportajului, dotații oferite parohiilor deficitare, etc. Luările de cuvânt au insistat asupra necesității economisirii energiei și combustibililor, cu precădere a energiei electrice, după exemplul măsurilor întreprinse de statul nostru, Adunarea Eparhială dând indemnuri către cler și credincioși în această direcție.

Raportul comisiei de organizare și validare, prezentat de dr. Victor Lăzărescu, s-a referit la reclassificarea unor parohii și la numirea unor noi membri în Consistoriul eparhial.

Adunarea Eparhială a adoptat hotărâri corespunzătoare care au fost aprobate prin unanimitate de voturi, devenind decizii ale forului suprem bisericesc deliberativ al eparhiei.

În partea finală a celei de a doua sesiuni plenare a fost aprobat textul unor telegrame omagiale adresate: Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, Primului ministru al Guvernului R. S. R. Constantin Dăscălescu, Președintelui executiv al Consiliului Național al F. D. U. S., Tamara Dobrin Președintei Departamentului Cultelor Ion Roșianu, Consiliului Național pentru apărarea păcii din R. S. R., D-lui Cornel Pacoste președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular județean Timiș, D-lui Ilie Matei președintele Comitetului executiv al Consiliului popular județean Caraș-Severin, D-lui Petru Moț președintele Comitetului executiv al Consiliului popular municipal Timișoara și Prea Sfințitului Episcop Visarion al Aradului și Hunedoarei.

În încheierea lucrărilor, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, aducând mulțumiri tuturor celor ce au contribuit la buna lor desfășurare, la realizările prezentate și la proiectele de viitor, a oferit un dejun în cinstea membrilor Adunării Eparhiale și a tuturor invitaților.

BINECUVÎNTĂRI ȘI TÎRNOSIRI DE BISERICI

Din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, în ziua de 13 noiembrie a.c. Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul a efectuat binecuvîntarea bisericii din satul Măguri afiliată parohiei Cîreșu din protopopiatul Lugoj. Biserica a fost pictată recent în tehnica tempera de Ioan Someșan din Timișoara. Atît slujba binecuvîntării cît și liturgia arhierească oficiată în sobor s-au bucurat de participarea activă a credincioșilor parohiei. Cuvîntarea rostită de P. S. Episcop vicar, structurată pe tema zilei, a transmis ascultătorilor un cald indemn la unitate bisericească și patriotică, iar raportul parohului Ștefan Fetică a trecut în revistă etapele mai importante din viața bisericească locală și reușitele înregistrate.

Duminică 20 noiembrie a.c. a avut loc tîrnosirea bisericii parohiale din Gîrbovăț, protopopiatul Oravița, cu așezare de sfinte moaște în prestol, de către P. S. Episcop vicar Timotei Lugojanul. Construită în urmă cu două veacuri, pictura bisericii a fost recent restaurată și completată cu o frumoasă execuție în ulei și tempera de către Dan-Decebal Căcea și Cornelia Grozdan. Cuvîntul de învățătură rostit de P. S. Episcop vicar a tratat aspecte ale egoismului din pericula zilei. Raportul parohului local a enumerat lucrările executate în ultimul timp la lăcașul bisericii, cuprinzînd reparații exterioare cu înlocuirea acoperișului, o nouă pictură murală internă și prîmirea mobilierului uzat — toate prin donațiile credincioșilor și ajutoarele primite din partea Centrului eparhial. A adus respectuoase mul-

tumiri tuturor celor ce au contribuit, direct și indirect, la aceste realizări, conducerii bisericești, Departamentului Cultelor și organelor locale ale puterii și administrației de stat. În cadrul serviciului divin, P. On. consilier Aurel Miculescu a dat citire actului Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae prin care parohul local Iosif Surulescu a fost înălțat la rangul de sachelar pentru rîvna sa sacerdotală, după care P. S. Episcop vicar l-a hirotesit la timpul potrivit.

Din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul a procedat în ziua de 27 noiembrie a. c. la binecuvîntarea bisericii parohiei Mărul din protopopiatul Caransebeș, în urma lucrărilor de restaurare a picturii interioare aparținînd maestrului Corneliu Baba. Au fost executate și lucrări de pictură nouă prin osteneala zugravului Gheorghe Zaharia sub girul Virginiei Videa. În prezența unui mare număr de credincioși, P. S. Sa a îlcuit evanghelia zilei, insistînd asupra unității poporului nostru pe parcursul istoriei, cu prilejul împlinirii a 65 ani de la făurirea statului național unitar român. Parohul Ștefan Poliță a prezentat raportul asupra lucrărilor executate la lăcașul bisericii în ultimii doi ani.

FESTIVITATE LA BUZIAȘ

Comunitatea bisericească din Buziaș a sărbătorit în duminica din 30 octombrie 1983 binecuvîntarea paraclisului din cimitirul parohial. Dotat recent cu o nouă și reușită pictură în frescă executată de Victor Jurca din Lugoj împreună cu Dan-Decebal Caceu și Ioan Someșan, paraclisul a fost sfințit de P. S. Episcop vicar Timotei Lugojanul, din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae. La soborul slujitor au participat P. On. Părinte consilier Ioan Blaj, P. On. protopop Ioan Tîgriș, parohul local Ioan Carebia și alți clerici invitați, serviciul religios oficiîndu-se în prezența unui impresionant număr de credincioși proveniți din localitate sau aflați în stațiune la tratament. Liturgia arhierescă și binecuvîntarea paraclisului prin stropire cu aghiazmă și undelemn sfințit au fost urmate de cuvintele de învățătură rostite de P. S. Episcop vicar și respectiv de raportul preotului Ioan Carebia care a mulțumit conducerii bisericești, organelor locale ale puterii de stat și tuturor celor ce au contribuit la realizările ce colorează bilanțul parohiei din ultima perioadă de timp.

CLERICI NOI

În ultima perioadă de timp, numărul slujitorilor de la altarele Arhidiecezei a fost completat cu încă patru tineri, numiți la parohii vacante recent, spre a răspunde nevoilor spirituale ale credincioșilor:

Sorin Frujină, licențiat al Institutului teologic universitar din Sibiu, hirotonit diacon în 8 octombrie, iar preot în 10 octombrie a.c., pe seama parohiei Sinandrei din protopopiatul Timișoara;

Vasile Matei, absolvent al Seminarului teologic din Caransebeș, hirotonit diacon și apoi preot în 22, respectiv 24 octombrie a.c., pe seama parohiei Morașița din protopopiatul Deta;

Ionel Rujan, licențiat al Institutului teologic universitar din Sibiu, hirotonit diacon în 7 noiembrie, iar preot în 12 noiembrie a.c., pe seama parohiei Opațița din protopopiatul Deta;

Nicolae Adam Miloș, licențiat al Institutului teologic universitar din Sibiu, hirotonit diacon și apoi preot în 12, respectiv 14 noiembrie a.c., pentru parohia Denta din protopopiatul Deta.

După efectuarea îndătinății practice liturgice și administrative la catedrala mitropolitană și Centrul eparhial, cei patru preoți, primind îndrumările necesare din partea Consiliului Eparhial, au fost instalați la parohiile pe seama cărora au fost hirotoniți.

TUNDERI DE MONAHII LA PARACLISUL „SF. ILIE DE LA IZVOR” — VASIOVA

Cu aprobarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, în ziua de 29 noiembrie 1983 s-a săvârșit ritualul depunerii a două voturi monahale în cadrul căror sora Sofia Chermeleu și rasofoara Zenaida Istrate, care fac parte din obștea paraclisului, au fost tunse în monahism, devenind rasofoara Iustina Chermeleu și monahia Antonia Istrate.

Rinduiala a fost săvârșită în biserica paraclisului de către P. Cuv. Părinte Arhim. Timotei Iftimie de la mănăstirea Hodoș-Bodrog și Cuv. Ierom. Olivian Bindiș, duhovnicul așezămîntului.

Efectuat în prezența multor monahii de la mănăstirea Timișeni, în frunte cu starea Elefteria, și a credincioșilor din împrejurimi, actul depunerii voturilor a produs o impresie deosebită.

O NOUĂ SERIE DE CURSURI PASTORAL — MISIONARE

Continuînd organizarea acestor cursuri pentru preoții eparhiei, în perioada 3—8 octombrie 1983 Seminarul teologic din Caransebeș a găzduit cea de a patra serie programată pe anul în curs. Au participat 24 preoți proveniți din parohii care resimt necesitatea îmbunătățirii activității bisericești locale, dintre care 12 preoți au fost chemați pentru a doua oară. Îndrumarea directă a acestor cursuri a aparținut Prea Sfințitului Episcop vicar Timotei Lugojanul.

La programul orelor de curs și seminarii și-au adus contribuția delegații Centrului eparhial și unii profesori ai Seminarului teologic din Caransebeș. Orelor au alternat cu servicii religioase, predici și unele expuneri ale preoților cursanți. Te-matica, îmbunătățită cu subiecte noi, a evitat teoretizările inutile insistînd asupra aplicațiilor practice. Analiza aprofundată a situației fiecărei parohii în parte, schimbul de experiență și îmbogățirea cunoștințelor sînt de bun augur pentru o cît mai spornică activitate în viitor.

În ultima zi, preoții cursanți au avut bucuria de a se întîlni cu Întîistătătorul eparhiei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, care a făcut recomandările necesare din partea conducerii eparhiale pentru îmbunătățirea activității bisericești la nivelul parohiilor respective.

HRAMUL PARACLISULUI „CĂLUGĂRA”

Prilej de evlavie creștinească, hramul paraclisului Călugăra — Acoperămîntul Maicii Domnului — se sărbătorește an de an în ziua de 1 octombrie. În anul acesta credincioșii din parohiile limitrofe Oraviței au trăit momente de înălțare duhovnicească, prilejuate de serviciile religioase oficiate cu începere din ziua

precedentă și respectiv de sfânta liturghie săvârșită în sobor de Prea Sfințitul Episcop vicar Timotei Lugojanul, din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae. După cuvîntul de învățătură și zidire sufletească au fost evidențiate donațiile efectuate de unii credincioși pe seama paraclisului.

1 DECEMBRIE 1918 — MOMENT ANIVERSAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CARANSEBES*

Joi 1 decembrie 1983, în sala de festivități a Seminarului teologic din Caransebes, cu participarea cadrelor didactice și a elevilor, a avut loc aniversarea împlinirii a 65 de ani de la Unirea Transilvaniei cu Patria mamă.

Momentul aniversar a fost organizat și s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de sărbătorească, dovadă reală de trăire și manifestare a înaltului simțămînt patriotic al tuturor celor prezenți.

După intonarea imnului de stat al Republicii Socialiste România care a marcat deschiderea serbării, preotul prof. Sorin Cosma a prezentat un cuvînt de evocare a evenimentului epocal de la 1 Decembrie 1918, subliniind importanța lui pentru istoria țării, eveniment care a consfințit pentru totdeauna adevărul că unitatea națională a românilor din cele trei provincii a existat mereu în ființa poporului. Conferențiarul a ținut să precizeze că idealul de jertfe și lupte al românilor, împlinit în 1918, a fost consolidat în special după 23 August 1944. A subliniat prezența Bisericii Ortodoxe Române la acest eveniment, dobîndirea și recunoașterea autocefaliei, devenind Patriarhie în 1925, ca și atașamentul ei față de popor atît în trecut, cît și în epoca de înflorire a patriei spre noi culmi de progres și civilizație.

În tot timpul expunerii temei, au fost prezentate diapozitive cu imagini din cele mai de seamă evenimente istorice ale poporului nostru; au fost recitate unele poezii ca: „Transilvania” de Ioan Alexandru, „Pămîntul făgăduinței” de Traian Rusu Șirianu, „Balada Unirii” de Tudor Arghezi, iar grupul muzical de cameră al elevilor, prin interpretarea unor melodii foarte gustate, a animat întreaga asistență. Au fost prezentate următoarele texte de profundă simțire românească: „Un falnic glas” de Andrei Bîrseanu, „Sîntem aici” de Lucian Emandi, „Limba noastră” de pr. Alexie Alecu Mateevici și „Clopotul Unirii” de pr. prof. Sorin Cosma, pe melodii armonizate de pr. prof. Nicolae Belean.

De asemenea, un alt grup de elevi au cîntat pe melodie bisericească „Polieleul național” care s-a cîntat în biserici la 1 Decembrie 1918; a fost apoi prezentat un montaj artistic pe tema Unirii și a păcii cuprinzînd texte de diferiți autori români.

Serbarea s-a încheiat într-o atmosferă entuziastă prin intonarea de către toți cei prezenți a vechiului cîntec patriotic „Nu uita că ești român”.

BISERICI PICTATE RECENT

Se știe că în toate eparhiile componente ale Patriarhiei noastre au loc numeroase acțiuni de restaurare și împodobire a bisericilor care au suferit stricăciuni și avarii pe parcursul vremii, cu respectarea canonului îndătinat al arhitecturii și picturii ortodoxe. În toate cazurile, ele sînt însoțite de tot atîtea pilde de jertfelnicie din partea credincioșilor pentru propășirea lăcașurilor de cult și înțreținerea lor după cuviință. Consemnăm cu acest prilej că în eparhia noastră, în

urma lucrărilor efectuate în sezonul de primăvară și vară din acest an, bisericile parohiale din Tincova și Oțelu Roșu, ambele din protopopiatul Caransebeș au fost înzestrate cu pictură nouă. Prima dintre ele a fost pictată în frescă de către Maria Belei, sub girul maestrei Elvira Dăscălescu, iar la cea de a doua au fost executate lucrări de restaurare prin Teodor Varahil Moraru, vechea pictură aparținând regretatului pictor Corneliu Baba.

PARTICIPARE LA UN SIMPOZION DE BIBLIOFILIE

În zilele de 21—22 noiembrie 1983 la Timișoara a avut loc simpozionul: „Biblioteca — tradiție și contemporaneitate” dedicat celei de a 65 aniversări a făuririi statului național unitar român.

Desfășurat sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, a Asociației bibliotecarilor filiala Timiș, a Bibliotecii Județene Timiș și al cercului de bibliofilie, simpozionul a cuprins un mare număr de comunicări prezentate de participanți din toată țara. Au fost prezenți profesori universitari din marile centre universitare, cercetători științifici, bibliotecari, bibliofili, muzeografi și toți cei pentru care cartea înseamnă pasiune și dragoste. Datorită numărului mare de comunicări, lucrările simpozionului s-au desfășurat pe șase secțiuni. În cadrul secțiunii a doua intitulată „Bibliofilie și carte de patrimoniu”, au prezentat comunicări, printre alții, preotul Ion B. Mureșianu și preotul Ion Durac, bibliotecar la Centrul eparhial Timișoara.

Comunicarea preotului I. B. Mureșianu — „Circulația cărții românești din secolele XVI—XVIII în Banat și mesajul ei” — a reliefat importanța faptului pentru menținerea mereu trează a conștiinței de neam a românilor de pe aceste meleaguri, cărți ce vehiculau un incontestabil mesaj de unitate națională. Preotul Ion Durac a prezentat comunicarea „O tipăritură elvețiană din 1555 despre români” — carte existentă în fondul Bibliotecii eparhiale — în care a comentat relatările despre teritoriul locuit de români și despre aria în care se vorbește limba română, date inserate într-o veche carte imprimată la Zürich, ca o reflectare în conștiința europeană a existenței milenare a românilor în spațiul carpatodanubiano-pontic.

Pe marginea comunicărilor au avut loc numeroase discuții și intervenții. Printre cei ce au luat cuvântul a fost și arhid. dr. Silviu Anuichi care a adus importante completări la cele prezentate în comunicări.

CENTENARUL UNUI CÔR BISERICESC

Îndeobște cunoscută, tradiția corală românească este continuată și azi cu aceeași rivnă din trecut. În ziua de 6 noiembrie a.c., corul parohiei Izvin din protopopiatul Timișoara și-a sărbătorit centenarul existenței sale neîntrerupte. Din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, la solemnitatea organizată cu acest prilej au luat parte P. On. Părinte Petru Dorobanțu consilier eparhial și P. On. Părinte Cornel Pleșu, protopop al Timișoarei împreună cu alți preoți printre care și parohul local Horia Țiru. După sfânta liturghie oficiată în sobor, au urmat cuvântările ce au trecut în revistă activitatea corală din Izvin pe parcursul unui secol și semnificația jubileului în viața religioasă locală. Un concert de bucăți religioase și patriotice a încheiat festivitatea.

RĂMAȘI ÎN AMINTIRE

În ziua de 28 septembrie 1983 a încetat din viață preotul pensionar *Ivan Albini* în vîrstă de 71 ani.

S-a născut la 1 iulie 1912 în comuna Șeitin jud. Arad. După ciclul elementar a urmat școala normală din Arad pe care a absolvit-o în anul 1929 devenind învățător, inițial în comuna Lunga apoi în alte localități. Chemarea preotească l-a hotărît ulterior să se înscrie la Academia teologică din Blaj pe care a absolvit-o în anul 1947 cînd a fost hirotonit preot. A funcționat la parohiile Lovrin și Goltob de unde s-a pensionat după o rodnică activitate ce include amenajarea capelei și achiziționarea casei parohiale.

Rămășițele pămîntești ale preotului *Ivan Albini* au fost depuse la capela cimitirului parohial Timișoara II, ritualul prohodului fiind oficiat, în prezența Prea Sfințitului Episcop vicar Timotei Lugojanul, de un sobor de trei preoți în frunte cu protopopul Cornel Pleșu care a rostit și necrologul. Înhumarea rămășițelor sale pămîntești s-a făcut în cavoul familiei din cimitirul amintit.

La 17 octombrie 1983 s-a stins preotul pensionar *Valentin Poleacu* în vîrstă de 78 ani.

Născut în 29 iunie 1905 ca descendent al unei vechi familii preotești, el și-a desfășurat activitatea în mai multe eparhii cu începere din anul 1928. În Banat a slujit la parohiile Oravița și Sichevița, de unde s-a transferat în anul 1951 la Doh-Șimleul Silvaniei. Pensionat în anul 1973, s-a retras în parohia Răcășdia. Pentru activitatea fructuoasă depusă în ogorul Bisericii, în anul 1961 a fost distins și hirotesit iconom stavrofor.

Osemintele sale au fost înhumate în cimitirul parohial din Oravița, serviciul religios fiind săvîrșit de un sobor de șapte preoți în frunte cu protopopul Gheorghe Neda care a rostit și cuvîntarea funebră. Au participat numeroși credincioși care l-au cunoscut și stimat.

În ziua de 13 noiembrie 1983 a adormit în Domnul preotul *Gheorghe Laichici* de la parohia Remetea Mare din protopopiatul Timișoara.

A văzut lumina zilei în 3 octombrie 1912 în localitatea Tîrgoviștea, jud. Timiș, din părinți agricultori. După ciclul elementar a urmat cursurile liceului din Lugoj, iar în perioada anilor 1930—1934 cele ale Academiei teologice din Arad. Hirotonit preot în 1936, a slujit Biserica și pe credincioșii ei timp de 47 ani, păstorînd succesiv în parohiile Coșteiul Mic, Tîrgoviștea, Balint, iar din anul 1967 la parohia Remetea Mare pe care a servit-o pînă în ultima clipă a vieții.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în 13 noiembrie de un mare sobor de preoți și un diacon, în frunte cu P. On. Părinte vicar administrativ Ilie Maier. Necrologul rostit de preotul Jivoin Forga de la parohia Timișoara — Cetate și celelalte cuvîntări au reliefat meritele și realizările defunctului în toate sectoarele activității parohiale, noblețea sufletească și exemplara sa viață familială. Din partea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, P. On. Părinte vicar administrativ Ilie Maier a transmis familiei și credincioșilor mîngîieri duhovnicești și condoleanțe, împreună cu rugăciunile pentru veșnica odihnă a vrednicului preot.

În dangătul clopotelor și în fața mulțimii îndoliate sîcriul cu trupul neînsuflit al regretatului preot Gheorghe Laichici a fost depus în cavoul familiei din cimitirul parohial.

În aceeași zi de toamnă din 11 noiembrie 1983 s-a strămutat la cele veșnice, după o lungă și grea suferință, preotul pensionar *Rusalin Trica*, în vîrstă de 72 ani.

Născut la 22 iunie 1911 în comuna Petroșnița, jud. Caraș-Severin, după terminarea ciclului elementar și mediu a urmat cursurile Academiei teologice din Caransebeș. A funcționat timp de doi ani ca învățător la Zlatița, după care s-a căsătorit și a fost hirotonit preot. În decursul activității prestate în ogorul Bise-

ricii, a servit succesiv la parohiile Petroșnița, Valea-Mare-Pogănici, Ilova și Mit-nicul Mare — toate din cuprinsul protopopiatului Caransebeș — până în anul 1973 când a fost pensionat de boală. S-a bucurat pretutindeni de stima și aprecierea credincioșilor pe care i-a păstorit cu zel și abnegație.

Serviciul religios al prohodului a fost săvârșit de un sobor de preoți în frunte cu preotul Ioan Teodorovici din Caransebeș care a rostit și necrologul. Osemintele regretatului preot Rusalin Trica au fost apoi înhumate în cimitirul parohial din Caransebeș, oraș în care a domiciliat în ultima parte a vieții.

EPISCOPIA ARADULUI ȘI HUNEDOAREI

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE

Duminică, 27 noiembrie 1983 au avut loc lucrările Adunării Eparhiale. După îndătinatul Te-Deum săvârșit de către un sobor de preoți și diaconi avînd în frunte pe Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul, s-a trecut în sala festivă de ședințe unde Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, în calitate de președinte, a deschis prima ședință plenară. Făcîndu-se apelul și constataîndu-se prezența tuturor membrilor, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a rostit cuvîntul de deschidere în care s-a referit la rostul și însemnătatea acestei întruniri, în contextul actual cînd ne aflăm la o răscruce, omenirea trebuind să aleagă între viață și holocaust. Apărarea păcii și aniversarea a 65 de ani de la fărîmarea statului național unitar român marchează sesiunea Adunării Eparhiale ordinare din anul curent.

După prima parte a lucrărilor Adunării Eparhiale, consacrată păcii și dezarmării nucleare, Înalt Prea Sfințitul Președinte repartizează comisiile permanente rapoartele de activitate ale Consiliului Eparhial pe anul 1983 și proiectul de buget pe anul 1984, pentru a le studia și elabora proiectele de hotărîri.

În urma dezbaterilor pe secții, ședința s-a reluat în plen. Pentru început s-a dat cuvîntul P. On. Protopop Avram Petric din Orăștie, raportorul comisiei bisericești, care a prezentat activitatea rodnică desfășurată de această secție, continuînd cu planul de măsuri preconizat pentru anul 1984.

Rovența Barbu, raportorul comisiei culturale, a prezentat roadele secției obținute în decursul acestui an, asigurînd Adunarea de noi realizări în viitor.

Proiectele de hotărîri ale Comisiei economice a fost prezentate de către juristul Cornel Panțuru, care a arătat apreciablele înfăptuiri din decursul anului pe latura economică și gospodărească. În partea ultimă au fost stipulate propunerile pentru noul an bugetar.

Pe marginea celor trei rapoarte au luat cuvîntul mai mulți membri ai Adunării Eparhiale, aducînd completări și contribuind la definitivarea hotărîrilor.

Înalt Prea Sfinția Sa a invitat la cuvînt pe Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul care a arătat că în urma îmbolnăvirii Prea Sfințitului Episcop Visarion, prin grija Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin activitatea eparhiei este coordonată de către Înalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit Nicolae al Banatului, căruia îi exprimă alese mulțumiri, ca de altfel tuturor acelor care au contribuit la buna ei desfășurare.

Pentru a exprima omagiul și devotamentul datorate conducerii Bisericii și statului nostru, în plenul Adunării Eparhiale s-a hotărît expedierea unor telegrame omagiale: Intîistătorului Bisericii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, și autorităților centrale și locale de stat.

Ordinea de zi fiind epuizată, Înalt Prea Sfinția Sa, rostind cuvîntul de încheiere al lucrărilor Adunării Eparhiale, asigură că hotărîrile adoptate urmează să fie aduse la îndeplinire întocmai, ca unele ce sînt expresia voinței întregului cler și a tuturor credincioșilor din eparhie. Mulțumește celor prezenți pentru participarea activă la lucrări și îndeamnă pe toți să acționeze de așa manieră ca eparhia Aradului să continue ceea ce a fost, podoaba Bisericii dreptmăritoare.

Toți cei prezenți au luat apoi parte la agapa ce s-a dat la reședința episcopală.

ȚIRNOSIRI DE BISERICI

Duminică, 18 septembrie a. c., din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul a săvârșit în sobor Țirnosirea bisericii din parohia Petrila — Lunca de Jos I, protopopiatul Petroșani, județul Hunedoara. Biserica a fost recent împodobită cu o frumoasă pictură în tehnica tempera executată de pictorul Petru Iacobescu din Timișoara, împreună cu alte lucrări de întreținere.

După slujba sfințirii cu așezare de sfinte moaște s-a săvârșit sfânta liturghie arhiepiscopască. La priceasnă a predicat în legătură cu pericopa evanghelică, P. On. Protopop Octavian Pătrașcu.

La sfârșitul sfintei liturghii, preotul paroh Mirică Titileanu, în obișnuita dare de seamă, a scos în evidență spiritul de jertfelnicie al bunilor credincioși care au contribuit cu toată dragostea creștinească la înfrumusețarea lăcașului de cult.

În cuvântul său de învățătură, Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul a vorbit credincioșilor despre biserică, lăcaș de închinare în duh și adevăr, și i-a binecuvântat pentru frumusețea și prețioasele realizări.

În parohia Zădăreni din protopopiatul Arad, prin strădaniile depuse cu mult zel de preotul Constantin Gălușcă, s-a ridicat anii trecuți o frumoasă biserică în stil neo-bizantin, sub păstoria Prea Sfințitului Episcop Visarion al Aradului și Hunedoarei, prin jertfelnicia enoriașilor la care s-au adăugat ajutoare substanțiale din partea Sfintei Patriarhii. În anul 1982 s-au executat lucrări de tencuială exterioară, iar în interior a fost împodobită cu pictură în frescă, executată de către zugravul Gh. Matei din Arad.

Duminică, 23 octombrie, această biserică a fost Țirnosită în prezența unui mare număr de credincioși de Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul, însoțit de un mare sobor de preoți și diaconi.

Îndeplinind rânduielele tipiconale pentru Țirnosirea bisericii, P. S. Sa a oficiat sfânta liturghie în același sobor. Predica zilei a fost rostită de P. On. Părinte vicar administrativ Flor Teodorescu care a arătat că frumoasa realizare a enoriașilor parohiei Zădăreni se datorează faptului că în țara noastră domnește pacea.

La sfârșitul sfintei liturghii, preotul paroh Ioan Gaga a prezentat raportul de activitate privind lucrările ce s-au efectuat pentru ridicarea și înfrumusețarea bisericii parohiale.

Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul, în cuvântul rostit, a adresat mulțumiri credincioșilor, asemănându-i cu voievozii neamului românesc și cu ierarhii Bisericii strămoșești ce au zidit lăcașuri sfinte de închinare care astăzi sînt admirate de oameni din lumea întreagă. A arătat că în ultimii zece ani și în condițiile unei vieți noi, numai în protopopiatul Arad s-au zidit zece biserici noi și alte 24 au fost pictate.

Din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, în duminică din 6 noiembrie 1983, Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul, a descins în satul Cornățel afiliat parohiei Dupăpiatră, protopopiatul Brad, pentru a Țirnosi biserica cu hramul „Înălțarea Domnului”, ctitorită între anii 1965—1971 și pictată recent în frescă, toate datorate credinței statornice și plină de jertfelnicie a credincioșilor.

La priceasnă a predicat P. On. Părinte consilier Teodor Greucean, iar la sfârșit preotul paroh Ioan Jorza a prezentat o succintă dare de seamă privind modul cum au decurs lucrările de construcție și împodobire a noii biserici, mulțumind credincioșilor pentru atașamentul neabătut față de credința strămoșilor noștri și sacrificiile făcute pentru ridicarea lăcașului de rugăciune. P. S. Arhiepiscop Gherasim Hunedoreanul a vorbit despre virtutea credinței și despre pilda statornică a moșilor și strămoșilor noștri, dînd îndrumări pentru integrarea responsabilă a tuturor în viața societății noastre.

În urma lucrărilor de reparații și de împodobire cu o frumoasă pictură în frescă executată de frații Ieremia și Eugen Profeta, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar, în duminica din 13 noiembrie 1983, a sfințit biserica cu hramul „Sf. Nicolae” din parohia Baia de Criș, protopopiatul Brad.

După darea de seamă a parohului Gheorghe Stan, hirotosit întru „iconom” la timpul potrivit, P. S. Arhiepiscop vicar a vorbit despre cinstirea sfințelor moaște, îndemnând la păstoria și întărirea unității de credință, statornicită pe legătura dragostei și a păcii dintre toți credincioșii.

Un cuvânt de mulțumire, în numele tuturor celor prezenți a adresat P. On. Protopop Liviu Boldura.

În duminica din 20 noiembrie 1983, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanu a răspuns stăruitoarei invitații făcută de credincioșii parohiei Nucșoara, protopopiatul Petroșani, deplasându-se în mijlocul lor pentru a tîrîsi biserica din filia Mălăiești.

După îndeplinirea ritualului tîrîsirii, s-a oficiat sfînta liturghie în atmosferă sărbătorească, iar predica zilei a fost rostită de P. On. Protopop Octavian Pătrașcu.

La încheierea serviciului divin, preotul paroh Ioan Cînda a făcut un scurt istoric al bisericilor din parohie, referindu-se cu deosebire la lucrările de reînnoire și împodobire a celei din Mălăiești.

Cu mult interes au ascultat credincioșii cuvîntul de învățătură și îndemn al Ierarhului, încheiat cu unele îndrumări concrete privind întărirea unității de credință ortodoxă și împlinirea tuturor îndatoririlor cetățenești.

BINECUVÎNTĂRI DE BISERICI

În ziua de 9 octombrie a. c., credincioși de toate vîrstele, au întîmpinat pe Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanu, sosit pentru a binecuvînta biserica parohială din Poienari, protopopiatul Ineu pictată și restaurată recent.

După ritualul sfințirii apei și a binecuvîntării bisericii a urmat sfînta liturghie arhiepiscopală oficiată în sobor. La momentul potrivit a predicat P. On. Consilier Iacob Bupte.

Felicitînd pe preotul paroh Petru Bulea cît și pe enoriașii jertfelnici, P. S. Arhiepiscop vicar a adus temeiuri scripturistice privind păstrarea credinței ortodoxe prin misiunea preotească de slujire a lui Dumnezeu și a omului.

Ridicată în anul 1815, biserica din Chelmac, protopopiatul Lipova, a fost îmbrăcată cu o nouă și reușită pictură executată de Angela Voiteanu-Cărămidă din Arad, prin grija parohului Ioan Jidoi și a bunilor săi enoriași. Ca urmare, duminică 30 octombrie a. c., biserica a fost sfințită în prezența unui mare număr de credincioși de Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanu, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

În cadrul sfînteii liturghii, la momentul potrivit a predicat P. On. Consilier Teodor Greucean despre facerea de bine, cu aplicare la jertfelnicia enoriașilor. Parohul locului Ioan Jidoi a făcut un scurt istoric al parohiei și o prezentare a lucrărilor de reparații și pictură săvîrșite.

Plecînd de la pericopa evanghelică, P. S. Arhiepiscop vicar, a adîncit învățătura creștină despre necesitatea faptelor bune, iar apoi a arătat că astfel de lucrări ce se execută la biserici, ca de fapt în toate domeniile de activitate, nu sînt posibile decît numai în vreme de pace. I-a îndemnat pe cei prezenți la păstrarea credinței străbune ortodoxe, la bună înțelegere, dragoste întreolaltă și unitate.

MISIUNI ȘI SLUJIRI ARHIEREȘTI

Din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, în ziua de 14 octombrie a. c. de sărbătorirea „Cuvioasa Paraschiva”, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanul a efectuat o misiune arhierescă în parohia Arad-Bujac, protopopiatul Arad. Cu acest prilej P. S. Sa a oficiat sfânta liturghie în biserica parohială, într-o atmosferă de aleasă bucurie duhovnicească și a rostit un în-suflețit cuvânt de învățătură în care a pus în evidență importanța sărbătorii și îndemnând pe cei prezenți la unitate și păstrarea credinței strămoșești.

Preotul paroh Gheorghe Popovici, în numele credincioșilor, a adus mulțumiri Prea Sfințitului Arhiepiscop vicar pentru misiunea arhierescă îndeplinită, cât și pentru părintească purtare de grijă.

În după amiaza zilei de 5 noiembrie, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanul s-a aflat alături de obștea credincioșilor din filia Târnița, parohia Dupăpiatră, protopopiatul Brad, săvârșind slujba vecerniei într-un sobor de preoți. Aici P. S. Sa a stăruit asupra îndatoririi de a ne ruga neîncetat lui Dumnezeu, evidențiind însemnătatea și foloasele rugăciunii în viața sufletească. Cu această ocazie, pentru activitatea sa meritorie, preotul paroh Ioan Jorza a fost hirotesit întru sachelar.

După terminarea slujbei, P. S. Arhiepiscop vicar, împreună cu însoțitorii, a vizitat și frumoasa colecție de exponate etnografice amenajată la sediul școlii din localitate.

Simbătă 12 noiembrie, în biserica din Tirnova de Cris, protopopiatul Brad, Prea Sfinția Sa a oficiat slujba privegherii, fiind înconjurat de un sobor de preoți.

După ce a explicat însemnătatea serviciului religios oficiat, P. S. Sa a dat o serie de îndrumări folositoare atât credincioșilor, cât și preotului Meltiș Dragomir, instalat aici cu puțină vreme în urmă. Protopopul Liviu Boldura a mulțumit Prea Sfinției Sale pentru alesele cuvinte de învățătură și îndemn care vor stăruia multă vreme în inimile credincioșilor și preoților prezenți.

În ziua de duminică 20 noiembrie, după înfrumusețirea bisericii din satul Mălăiești, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar a vizitat și biserica parohială Nucșoara, important monument de arhitectură din secolul XVII, cu o valoroasă pictură executată de zugravul Popa Simion, aflată în plină restaurare.

În după amiaza aceleiași zile, Prea Sfinția Sa a slujit vecernia cu litie în biserica „Sf. Nicolae” din Sălașul de Sus. Preotul paroh Ioan Timaru a făcut un scurt istoric al celor trei biserici din parohie, precum și al vieții religioase a credincioșilor. P. S. Arhiepiscop vicar a vorbit despre însemnătatea celor șapte laude bisericești pentru îmbogățirea duhovnicească a credincioșilor. Cu aceeași ocazie, P. S. Sa a vizitat și biserica cu hramul „Sf. Apostoli Petru și Pavel”, aflată în restaurare, dând cuvenitele îndrumări pentru încheierea cu succes a lucrărilor, mai cu seamă că sub tencuiala degradată, s-au descoperit două straturi vechi, suprapuse, de pictură murală.

Luni, 21 noiembrie, la praznicul „Intrării în Biserică a Maicii Domnului”, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar a săvârșit sfânta liturghie în biserica „Sf. Nicolae” din parohia Hațeg I, protopopiatul Petroșani, restaurată recent în exterior și împodobită cu o nouă pictură murală interioară de Petre Iacobescu din Timișoara. A predicat protopopul Ocavian Pătrașcu, iar preotul paroh Ioan Manta a expus darea de seamă privitoare la lucrările efectuate, evidențiind spiritul de jertfelnicie arătat de credincioșii care au sprijinit din plin lucrările de reparații și pictură.

După ce a transmis arhieresti binecuvântări din partea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, însoțite de felicitările personale pentru realizările gospodărești obținute, P. S. Sa a rostit un cuvânt de învățătură pe marginea pericopei evanghelice a zilei, încheiat cu îndemnuri și povești duhovnicești.

După amiază, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar și-a reluat firul călătoriilor pastorale, poposind în parohia Reia. Aici a vizitat biserica cu hramul „Sf. Nicolae”, pic-

tată recent, oficiind și slujba vecerniei. Cuvîntul de învățătură adresat credincioșilor s-a referit cu precădere la importanța picturii în apărarea și întărirea unității de credință și evlavie ortodoxă a credincioșilor. Le-a adresat cuvinte de laudă pentru rivna întru împodobirea lăcașului de cult, precum și pentru participarea activă la cîntarea omofonă.

Martî 22 noiembrie, P. S. Sa s-a aflat pe șantierul de restaurare a bisericii monument istoric din Streisîngiorgiu din protopopiatul Orăștie în care, după cum se știe, s-a conservat cel mai vechi ansamblu de pictură murală, datînd din anii 1313—1314, ce acoperă un alt strat de pictură mai veche, din care au fost scoase la lumină unele mici porțiuni.

NOI SLUJITORI AI SFINTELOR ALTARE

În urma vacantării unor parohii, din încredințarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, Prea Sfințitul Arhiepiscop vicar Gherasim Hunedoreanul, a hirotonit următorii candidați la preoție:

Corneliu-Vasile Jurca, licențiat în Teologie — hirotonit întru diacon pe data de 17 septembrie, iar preot pe data de 18 septembrie a. c. pe seama parohiei Rapolt din protopopiatul Orăștie.

Ovidiu Stretean, licențiat în Teologie — hirotonit diacon și apoi preot în 18, respectiv 19 septembrie pe seama parohiei Leșnic din protopopiatul Deva.

După ce s-au împărtășit de sfînta taină a preoției, noii hirotoniți au efectuat practica liturgică la catedrala din Arad, Prea Sfințitul Gherasim Hunedoreanul — Arhiepiscop vicar a dat fiecăruia în parte îndrumări și povățuiri duhovnicești pastoral-misionare și sociale în vederea slujirii cu responsabilitate a nobilei misiuni ce li s-a încredințat. A urmat apoi instalarea noilor preoți de către protopopi în posturile pentru care au fost numiți.

ADORMIȚI ÎN DOMNUL

În ziua de 31 octombrie 1983 a trecut la cele veșnice preotul pensionar *Liviu Tulcan*, în vîrstă de 74 ani.

A văzut lumina zilei în anul 1909 în comuna Siclău din județul Arad, unde a urmat și ciclul elementar. După absolvirea școlii pedagogice din Arad a fost numit învățător în satul Minișel. Între anii 1928—1932 a frecventat cursurile Academiei teologice din Arad, la terminare fiind hirotonit preot pe seama parohiei Cladova, unde a construit o casă parohială și a contribuit efectiv la ridicarea unei case de cultură. A păstorit și în parohiile Cuptoare de lîngă Reșița — unde a pictat altarul bisericii — și Ususău din protopopiatul Lipova. Pe lîngă activitatea pastorală și gospodărească, a organizat aici și corul parohial, care a dat răspunsurile cu prilejul înmormîntării sale. Regretatul preot a fost și un meritos pictor, împodobind în timpul vieții sale 16 biserici, trei catapetesme și lucrînd numeroase icoane.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în biserica parohiei Arad-Centru de către un sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. On. Părinte vicar administrativ Flor Teodorescu. Despre calitățile sufletești ale decedatului și despre viața și rodnicia lui activitate a vorbit protopopul Traian Gavrîlă.

Trupul neînsuflit al preotului Liviu Tulcan a fost apoi înmormîntat în cimitirul „Pomenirea” din Arad.

Preotul pensionar *Gheorghe Gavriș* a încetat din viață în ziua de 3 noiembrie 1983, în vîrstă de 88 ani.

S-a născut în anul 1895 în localitatea Odești, județul Maramureș ca fiu de preot. După terminarea școlii primare s-a înscris la liceul din Năsăud, iar din 1915 la Seminarul teologic din Lugoj. În 1919 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Ghelar din județul Hunedoara, de unde, în 1925, a fost transferat la Corni, județul Maramureș. Ulterior a păstorit parohiile Popești din județul Bihor și Fintîinele din județul Sălaj, între 1954—1958, după care s-a pensionat.

În îndelungata sa activitate s-a dovedit un preot cu ținută demnă și viață duhovnicească aleasă, fiind prețuit de păstoriții săi pentru dragostea față de Biserica Ortodoxă și atașamentul arătat credincioșilor.

Prohodul a fost oficiat în ziua de 6 noiembrie a. c., de un sobor de preoți și diaconi. Despre viața și lucrarea sa sacerdotală au vorbit P. On. Părinte vicar Flor Teodorescu și alți preoți care l-au cunoscut și apreciat.

Regretat de familie și de cei apropiați, trupul neînsuflețit al preotului *Gheorghe Gavriș* a fost depus în cimitirul „Pomenirea” din Arad, alături de soția sa decedată în 1981.

Armele noastre — cuvintele !, Editura „Facla”, Timișoara, 1983, 122 pp.

În loc de orice pre sau post fașă editura timișoreană „Facla” informează la începutul acestei atît de actualei cărți că în ea sînt adunate cuvîntări și poeme rostite de participanții la Colocviul și Festivalul național de poezie, „Scriitorii și pacea” care a avut loc la Timișoara în primăvara anului 1982.

Titlul cărții reia de fapt pe cel aparținînd contribuției lui Florin Bănescu și care apare în volum abia mai tîrziu. Oricum este bine ales și, cel puțin în cel privește pe recenzent, duce cu gîndul la profunzimea semnificațiilor a celor, atît de teribile versuri aparținînd lui Vlahuță (Cuvîntul): *Aprinde-n inimi ură sau iubire, / De moarte, de viață-i dător, / Și neamuri poate-mpinge la pieire, / Cum poate-aduce mîntuirea lor.*

Cartea debutează de fapt cu „Țara păcii”, rînduri aparținînd scriitorului Dumitru Radu Popescu, Președintele Uniunii Scriitorilor din țara noastră care, subliniază faptul că „Scriitorii români își exprimă încrederea în instaurarea unui climat internațional de pace, climat întru realizarea căruia președintele României Nicolae Ceaușescu, a depus eforturi deosebite. La Helsinki, la Madrid, la O. N. U., punctul de vedere al țării noastre, al președintelui Nicolae Ceaușescu a fost întotdeauna acela de a oferi lumii o alternativă de pace, de înțelegere, de dialog. Aceasta este o politică umanistă, o politică ce are în vedere salvagardarea valorilor materiale și spirituale ale lumii, salvagardarea cuvîntului” (subl. n.).

Exprimînd de fapt o dorință unanimă D. R. Popescu spune: „Aș dori, de asemenea, ca România să devină în lume ce este cu adevărat, o țară a păcii, Țara Păcii, a reuniunilor, a încheierii unor legi sfînte între popoare, o țară a speranței europene, mondiale”.

Așa să fie!

Urmează apoi „Puterea spiritului”, contribuția lui Ioan Alexandru care ne reamintește de „acel război nevăzut cum îl numeau cei vechi, pe care trebuie să-l purtăm fiecare dintre noi cu noi înșine pentru a birui haosul, răutatea viciilor personale, vanitățile și orgoliile de care sîntem pînziți, ca prin cultivarea și dobindirea virtuților, a bunătății și omeniei să ieșim senini unul în întîmpinarea celuilalt prin faptă și cuvînt”.

„Încrederea în timpul de mîine” și-a intitulat Paul Anghel rîndurile pe care le semnează în acest volum și în care pledează pentru ca problema păcii să fie legată „e obligatoriu să fie legată, în acest ceas, de problema statutului cosmic al omului și al vieții”. Scriitorul evaluează devenirile omului în raport cu realizările sale actuale, care, deși extraordinare, nu ne îngăduie să fim senini..., fără încrederea în timpul de mîine”.

În continuare este inserată scriitura lui Ion Arieșanu care și-a intitulat-o „Cuptorul de var” — moartea adusă de hitleriști într-o localitate din Cehoslovacia — care, spune autorul: „...nu poate fi uitată”. Întradevăr!

Nicolae Barbu insistă ca scriitorii să contribuie, cu toată inima și cu tot elanul, la înălțarea unui nou *Zid de pace*. Înainte de acest îndemn sînt făcute succinte și oportune considerații asupra păcii și războiului, a permanenței păcii în literatura română și, în general în toată cultura poporului român.

Urmează George Bălăiță cu cîteva gînduri înmănușate sub titlul „Pacea și războiul” și în care pune în valoare rostul mărturie scrise despre trecut care are ca cei mai importanți martori cărțile. În acest sens scriitorul spune: „Am cîndoa-re încă, să cred că o carte, dacă nu poate schimba brusc fața lumii (...). Poate măcar pune o întrebare care să zguduie conștiințele și să trezească la adevăr”.

Ajungem astfel și la paginile semnate de Florin Bănescu și care au ca titlu

„Armele noastre — cuvintele!”. Scriitorul, arădean și, nu mai puțin, băănățean, valorifică în câteva fraze inspirate frumusețile nepieritoare ale pământului intercalând aprecieri despre cuvânt, cuvântul românesc care „a dat mereu putere neamului nostru”. Amintirile scriitorului din lumea copilăriei, populată cu bătrâni ce luptaseră în războaiele trecutelor imperii se interferează cu maturitatea gândirii sale de azi atunci când apreciază că: „Pentru armacuvânt nu există opreliști”.

Urmează *Nikolaus Berwanger*, cu „Poezia păcii și pacea poeziei” unde, pe lângă o scurtă cuvântare se include și poemul original intitulat „Tragedia extraterestră”, apoi *Domokos Gêza* cu „Un proces continuu” care este, evident, pacea.

Nicolae Dragoș, subliniază „Adevărurile prezentului” iar *Ion Drăgănoiu* „Puterea cunoașterii”.

George Drumur include poezia „Insemne de pace”, și în care insistă: „Noi pacea o dorim, — și-om lupta, ne-om lupta, / Ne fie de-a pururi pașnică stea”. În continuare poetul *Anghel Dumbrăveanu* exprimă „Dorința unanimă” care este „de la un capăt la altul al planetei, dorința de a face să învingă glasul rațiunii, al viitorului civilizației umane”.

Laurențiu Fulga închină „Cuvânt pentru cinstirea păcii, *Hajdu Győző*, „În dulcea limbă a lui Eminescu” protestează împotriva războiului iar *Ion Hobana* „În lumina speranțelor noastre” afirmă, între altele, că: „Știința ne poate oferi o sursă inepuizabilă de energie sau apocalismul, utilizând aceeași fuziune termonucleară”.

Se continuă cu poemele lui: *Ion Horea* — „Strigătul enorm”, *Traian Iancu* „Apelul păcii, cînt iubit” și *Al. Jebeleanu* „În fața inimii” și „Un strigăt pentru pace” și care sînt tot atâtea emoționante mărturii în favoarea păcii.

Toma George Maiorescu în „Alternativă nu există” insistă pentru un colocvii pluridisciplinar între poezie, artă și științe care să amplifice ecoul posibil al cuvîntului despre pace; *Paul Miclău* deslușește în „Sporirea înțelegerii umane prin comunicarea poetică” o cale de sporire a armoniei...

Versurile lui *Ivo Muncian* intitulate „Cîntec de pace” sensibilizează sufletele printr-o infuzie de copil-ținut-de mină — în prima zi de școală și se vor un apel la conștiință, iar *Emil Poenaru* evidențiază

politica de pace promovată de statul nostru drept pentru care contribuția sa la volum se intitulă: „Organizarea păcii”.

Marcel Pop Corniș, precizează în Campaniile vizate ale literaturii că „noi nu am scris aproape niciodată o literatură a războiului, nici măcar a războiului cu noi înșine”; *Nicolae Prelipceanu* reține în „Amintiri incomplete” câteva episoade de tristă pomenire din timpul războiului din care au răsărit versurile intitulate „Despre tanc și despre mine însumi” în care: „cerul îi strigă tancului să dispară”, după care volumul se continuă cu „Într-un sat de lângă Făgăraș” de *Mihai Șin* care, pornind de la povestirile bătrînilor săi despre război pledează și el pentru forța armecuvînt și a rostului ei în cîștigarea păcii iar *Marin Sorescu* avertizează în versurile intitulate „Glasul” că:

„Și militari ce joacă pietricele
Cu bombe. Și această mare-amară,
Orașele cu gate sînt să sară
Ca schije, spre pulberea din stele”...

După ce enumeră, utilizînd criteriile de apreciere strict personale, câteva din mijloacele prin care omenirea a încercat să-și găsească unitatea pierdută, *Dan Tărchilă* insistă că „Oamenii trebuie să salveze planeta și viața”, dincolo de orice alte considerente. „Condiția supremă a construcției” se intitulă cuvîntarea lui *Mircea Tomuș* în care apreciază, și pe drept cuvînt, că noi: „construind ceea ce ne revine din edificiul atotcuprinzător al civilizației noastre viitoare, construim ceea ce ne revine din edificiul păcii”.

Undeva, în Bărağan o tanchetă rămasă din război își descarcă întimplător un ultim proiectil uitat pe țevă. Episodul redat de *Mihai Ungheanu* în „Elocvența unui proiectil” permite autorului întrebarea „A fost un avertisment?”.

Credem că da.

Către sfîrșitul volumului *Cornel Ungureanu* conturează „Un itinerar al speranței”, pe care-l încheie cu un silogism perfect pozitiv: „Veți conveni cu mine că dacă istoria culturii este o istorie a păcii, istoria literaturii este o istorie a speranței...”

Ion Vlad ne învață ce înseamnă „A-ți asuma istoria” ca scriitor, intelectual sau pur și simplu om după care, nimic mai româneste, *Romulus Vulpașcu* încheie vo-

lumul cu „Doina păcii” care, adresându-se militaristilor și fabricanților de arme spune:

„Dacă este pace-n lume,
armele se perimează
și muniția expiră.
Încît pare foarte logic
punctul Vostru de vedere:
un conflict la scara Terrei,
prin război total — planeta —
poligon de încercare...”.

După ce sugerează ironic că, soluția corectă ar fi să se extermine poezii care sînt „rebelii omenirii, nesupușii cîrtitorii... care nu ne ținem gura” (scil. împotriva războiului), poetul conchide:

„Este drept că poezia
— împrușcată chiar — nu moare”...

Este drept și este sfînt să fie așa
Fie ca și pacea să nu moară!

Volumul pe care am încercat în puține și nepricepute cuvinte să-l prezentăm (nici nu s-ar fi putut astfel, avînd în vedere valoarea celor treizeci și trei de oameni ai condeiului care au contribuit la alcătuirea lui), se constituie de fapt într-un manifest colectiv al unor străluciți minuitori ai cuvîntului care, asemeni lui G. B. Shaw consideră că: „Nu-mi poți împărți conștiința într-un departament al războiului și un departament al păcii”. Pentru ei pacea este nu numai un cuvînt ci „cea mai sensibilă legătură a universului” (Ch. S. Favart).

P. Dorobanțu

POȘTA REDACȚIEI

Preotul *Alexandru Bălaș*, pînă de curînd slujitor al bisericii parohiei Timișoara III (Elisabetin), nu a întrerupt legătura cu viața parohiei unde a păstorit cu deosebită cinste și vrednicie. O dovadă a acestei legături sînt și rîndurile pe care le-a trimis la redacție și pe care le redăm în continuare. Ele se referă la împlinirea primei sute de ani de la înființarea corului acestei parohii despre care preotul Al. Bălaș spune :

„Banatul este cunoscut încă din secolul trecut ca o vatră de puternică manifestare artistică, excelînd prin acele coruri bărbătești și mixte care prin repertoriul lor și-au cîștigat o faimă bine meritată.

„De altfel denumirea de „țara corurilor” este o recunoaștere nu numai a numărului impresionant de coruri care au luat ființă mai ales în a doua jumătate a secolului trecut sub denumirea de „Reuniuni de cîntări”, cît mai ales a calității artistice cu care se prezentau în fața auditoriului sub bagheta unor dirijori deosebit de talentați în marea lor majoritate preoți, învățători și chiar țărani.

„De fapt aceste „Reuniuni de cîntări” înființate la stăruința mitropolitului Andrei Șagună, aveau un scop bine determinat, acela de a culturaliza masele de români — din Transilvania și Banat — așa cum bine spunea marele mitropolit „de a-i deștepta din somnul cel adînc pe românii din Transilvania”.

„Faptul că aceste reuniuni prezentau adevărate programe artistice, piese de teatru, cîntece, declamări de poezii, toate cu un pronunțat caracter patriotic românesc, demonstrează că ideea de bază era aceea a refacerii unității tuturor românilor.

„Dacă despre aceste reuniuni de cîntări înființate și organizate în mediul rural se cunosc mai multe date, unele din ele avînd un trecut de peste o sută de ani (Chizătău, Igrîș, Sinnicolaul Mare, etc.) despre reuniunile care au activat la orașe s-a scris și spus mai puțin, în special despre cele din Timișoara.

„În parohia din „Maieru”, Timișoara III de azi, fiind și cea mai veche parohie românească, avînd o biserică proprie și școală în funcțiune încă din anul 1758, a avut condiții favorabile pentru înființarea unei reuniuni încă din anul 1883. În primul deceniu de activitate se remarcă corul reuniunii care de la înființare este cor mixt și care dă răspunsuri liturgice și participă la actul sfințirii bisericii complet refăcute în anul 1894.

„Succesele realizate determină conducerea reuniunii să organizeze încă în anul 1892 un mare concert festiv, cu care prilej se confecționează o efigie comemorativă care se împarte tuturor membrilor.

„Consolidarea corului prin noi membri face posibilă prezentarea unor „Concerte” deosebit de apreciate care aduc nu numai venituri materiale, ci mai ales morale, iar prestigiul corului să fie recunoscut pentru valoarea lui mult mai departe decît în orașul Timișoara.

„Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate în anul 1908 are loc sfințirea steagului reuniunii — un splendid steag de mătase cusut cu fir, pe față roșu, iar pe spate albastru — avînd următoarea compoziție : pe față, în fondul roșu, în medalion, psalmistul David cu o harfă în mînă și cu inscripția „Reuniunea română de cîntări din Timișoara — Elisabetin 1882 — 1908”, pe partea albastră în meda-

lion o liră și în jur motto-ul: „uniți să fim în cîntece, uniți, uniți în Dumnezeu”. Acest „motto” exprimă de fapt năzuința și dorința de unire a românilor din toate provinciile locuite de români și împlinită exact peste un deceniu la 1 Decembrie 1918.

„Momentul acesta sărbătorește marcat de prezența unor personalități ale vremii, între care amintim pe episcopul Ioan Mețianu, prot. dr. Traian Putici, apoi fruntașii Alexandru Mocioni, Emanuil Ungureanu, Coriolan Brediceanu, dr. Iuliu Coste, Ștefan C. Pop, Valeriu Braniste etc., precum și reuniunile de cîntări din Mehala, Giroc, Hodoni, Bobda, Moșnița, Coștei, Caransebeș, Cerneteaz, Orăștie și Hilaria din Oradea și atestate prin cele 250 de ținte înfipite în port drapelul steagului între care și numele multor cetățeni din cartier de origine germană, maghiară, etc., dovedește atenția de care se bucura reuniunea din Maiere și corul ei nu numai pe plan local ci și în alte localități mai îndepărtate.

„Momentul acesta deosebit din viața reuniunii și a corului a fost un bun prilej de noi acțiuni culturale nu numai în Timișoara ci și în alte localități. Corul din Maiere și-a cîștigat un renume care s-a impus mai ales prin nivelul ridicat al răspunsurilor liturgice și al cîntărilor pe care le prezentau în așa-numitele „concerte” din care se detașa în mod special cel de la — Adormirea Maicii Domnului — hramul bisericii — cînd seara la concert veneau alături de români și celelalte naționalități, să trăiască clipe de bucurie în această zi de „rugă” care era vestită pînă departe. Dealtfel renumele corului prilejuiește altor reuniuni să apeleze la cei din Maiere să participe la anumite serbări pe care le organizau.

„Anul 1912 este un an de manifestări artistice deosebite, toate cele 4 concerte date realizînd și anumite venituri, din sumele încasate acordîndu-se ajutoare parohiilor Cebza, Petroman și Macedonia, care au avut de suferit de pe urma catastrofelor inundațiilor din acel an.

„În anii următori putem iarăși consemna o vie activitate; astfel corul se deplasează în 6 Mai 1913 la Dognecea unde participă la sfințirea steagului și unde prezintă după masă un variat program cultural la care a „secerat aplauze bine-meritate” așa după cum consemnează cronicarul acelor festivități.

„Anii grei ai primului război mondial are repercursiuni și asupra activității corului care își rezumă prezența și activitatea doar în biserică unde dă cuvenitele răspunsuri liturgice. Sfîrșitul războiului aduce satisfacția împlinirii visului secular cel al realizării Statului național unitar român proclamat la 1 Decembrie 1918 la Alba-Iulia și la care a participat și o delegație a reuniunii în frunte cu înimosul ei secretar Alexandru Bălaș alăturîndu-și astfel glasul de bucurie celor o sută de mii de participanți.

„De fapt corul din Maiere nici după acest eveniment istoric, nu își consideră încheiată misiunea ci este prezent ori unde era invitat să participe; ca de exemplu la Siria în 21 septembrie 1921 sau în 1922 la Reșița unde corul își serba jubileul de 50 de ani de la înființare. Corul și-a continuat și în anii care au urmat linia tradițională a manifestărilor sale în mijlocul credincioșilor din parohie aducînd în sufletele tuturor momente, de înălțare sufletească.

„Desigur că succesele înregistrate de corul reuniunii se datoresc pe de o parte prestigioșilor săi președinți, care nu numai că au fost buni ortodocși ci și buni români, ca de exemplu pictorul academic Ion Zăicu, Liviu Magdu, dr. Liviu Lința sau dr. Emil Grădinaru care au ținut să canalizeze manifestările artistice spre ridicarea culturală a maselor românești din această stăveche urbe bănățeană, iar pe de altă parte entuziaștilor dirijori între care amintim pe binecunoscutul dirijor și învățător Gheorghe Ioanovici care timp de un deceniu și jumătate a „ținut sus” bagheta dirijorală, apoi Alexandru Bocșianu, Ion Supercianu, Ion Crișan ș.a. care au îmbogățit repertoriul corului cu piese românești de certă valoare.

„Astăzi corul din Timișoara III (Maiere) dirijat cu multă competență de Dorin Duvlea și Gheorghe Vidrașcu, continuă să aducă în biserică aceeași mîngiere

sufletească bunilor ei credincioși care participă cu regularitate la sfintele slujbe din duminici și sărbători.

„Din perspectiva unui secol de activitate neîntreruptă putem spune cu toată îndreptățirea că reuniunea de cîntări și corul ei a fost și este un autentic mesager al unor idealuri de zidire sufletească, cimentînd într-o unitate puternică pe credincioșii ei dornici să-și slujească cu fierbinte devotament Biserica și patria*.

S O M M A I R E

Tome XXXIII, numéros 11—12

novembre—décembre 1983

NICOLAE, Métropolitte du Banat: Pour la paix dans le monde entier. — —	665
* * Le clergé et les fidèles de la Métropole du Banat sous l'étendard de la paix! — — — — —	669

ÉTUDES

Assistent Dr. IOAN VASILE LEB: L'église au service de la paix. — —	686
Prêtre Prof. SORIN COSMA: La paix à la lumière de la morale chrétienne. —	699
Prêtre IOAN BRINZEI: Le message de paix dans les cantiques de Noël. — —	712

LA CHAIRE DES PRÊTRES

Prêtre GABRIEL CERNAUȚEANU: Gloire à Dieu et paix sur terre. — — —	720
Prêtre IOAN DURAC: La Nativité du Seigneur — garantie de la paix. — —	722
CONSTANTIN TRAIAN: Élève au séminaire: Catechèse concernant la 7-ème béatitude. — — — — —	724

PROBLÈMES PASTORAUX ET LITURGIQUES

Prêtre Dr. MARCU BĂNESCU: Permanence de la paix dans le rituel orthodoxe. —	728
---	-----

ANNIVERSAIRES

* * „La République — foyer glorieux”. — — — — —	74
---	----

COMMEMORATIONS

Archidiacre Dr. SILVIU ANUICHI: L'Évêque Nicolae Popea (1889—1908) au service de la paix. — — — — —	737
Prêtre IEREMIA BI GHITA: L'Eglise orthodoxe de Banat solidaire avec les combattants pour l'union nationale. — — — — —	744

DOCUMENTAIRE

LUCIAN EMANDI: Documents d'Arad concernant la grande Union. — — —	754
---	-----

ÉTAPES DANS LE DÉVELOPPEMENT DE LA PATRIE

Première nationale. Fabrique de pelleterie. Première technique dans l'exploitation des mines. Récupération des ressources métalliques. L'assimilation, voie sûre pour la réduction des importations. Nouveaux assortiments d'aciers et produits laminés. Locomotive à gaz des marais. Galeries de préfabriqués. L'emploi avec succès de l'énergie solaire et géothermale. Antenne de fibre de verre. Appareil orthopédique. Ferme complexe. — — — — — 769

CRONIQUE ECCLÉSIASTIQUE

La visite de Sa Sainteté Pimen Patriarche de Moscou et de toute la Russie. Le jubilé d'argent de Sa Sainteté le Patriarche Gherman de l'Eglise Orthodoxe serbe. Symposium dédié au 65-e anniversaire de la formation de l'Etat national unitaire roumain. La 42-ème Conférence théologique interconfessionnelle. Le 25-e anniversaire de la C.C.P. La session du Comité de travail de la C.C.P. Tous unis pour la paix. Visite en Roumanie de la délégation de la Fondation „Pro Oriente”. La création de „L'Association culturelle internationale de l'Ethnie Roumaine” — ACIER. Conference internationale d'études patristiques. — — 772

NOTES ET COMMENTAIRES

Assistent Dr. IOAN VASILE LEB: Vancouver '83. Opinions. — — — — 784
Prêtre Dr. IOAN DURA: „La paix: principe de tous le biens” (Paul, évêque d'Emèse). — — — — — 787

LA VIE ECCLÉSIASTIQUE DANS LA METROPOLE DU BANAT

L'Archevêché de Timișoara et Caransebeș

Session ordinaire de l'Assemblée diocésaine Bénédiction et consécration d'églises Festivité à Buziaș. Nouvelles ordinations des prêtres. Les voeux monastiques prononcés par quelques soeurs des monastères saint Elie-Vasiova. Nouvelle série de cours pastoraux-missionnaires. La fête patronale du monastère „Călugăra”. Le 1-er Décembre 1918 — moment anniversaire au Séminaire théologique de Caransebeș. Eglises récemment peintes. Participation à un symposium de bibliophilie. Le centenaire d'un chœur ecclésiastique. Décès. — — — — — 788

L'Evêché d'Arad et Hunedoara

Les travaux de l'Assemblée diocésaine. Consécration d'églises. Bénédiction d'églises Missions épiscopales et liturgies pontificales. Ordinations de prêtres. Décès. — — — — — 796

PRESENTATIONS BIBLIOGRAPHIQUES

Les mots: — nos armes, Editions „Facla”, Timișoara, 1983 (Prêtre P. Dorobanțu). 802

COURRIER DE LA RÉDACTION

Cititorii din străinătate pot abona revista „Mitropolia Banatului” adresându-se la ILEXIM Departamentul Export-Import Presă, P. O. Box 136—137; Telex: 11226; București, strada 13 Decembrie, nr. 3.

T.A.T.

reducere a importurilor. Noi sortimente de oțeluri și laminate. Locomotivă cu gaz metan. Galerii din prefabricate. Folosirea cu succes a energiei solare și geotermale. Antenă din fibre de sticlă. Aparat ortopedic. Fermă complexă. — — — — — 769

CRONICA BISERICEASCĂ

Vizita Sanctității Sale Pimen Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii. Jubileul de argint al Sanctității Sale Patriarhul Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe. Simpozion dedicat aniversării a 65 ani de la făurirea statului național unitar român. A 42-a conferință teologică interconfesională. A 25-a aniversare al C.C.P. Sesiunea Comitetului de lucru a C.C.P. Cu toții uniți pentru pace. Dezarmare! Vaticanul și problema păcii. Vizita în România a delegației de la Fundația „Pro Oriente”. Înființarea „Asociației culturale internaționale a Etniei Române” — ACIER. Conferință internațională de studii patristice. — — — — — 772

NOTE ȘI COMENTARII

Asist. dr. IOAN VASILE LEB: Vancouver'83. Opinii. — — — 784
Pr. dr. IOAN DURĂ: „Pacea, principiul tuturor bunurilor” (episcopul Pavel de Emesa). — — — — — 787

VIAȚA BISERICEASCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului

Sesiunea ordinară a Adunării Eparhiale. Binecuvîntări și tîrnosiri de biserici. Festivitate la Buziaș. Clerici noi. Tunderi de monahii la paraclisul Sf. Ilie de la Izvor—Vasiova. O nouă serie de cursuri pastoral-misionare. Hramul paraclisului. Călugăra. 1 Decembrie 1918 — moment aniversar la Seminarul teologic din Caransebeș. Biserici pictate recent. Participare la un simpozion de bibliofilie. Centenarul unui cor bisericesc. Rămăși în amintire. — — — 788

Episcopia Aradului și Hunedoarei

Lucrările Adunării Eparhiale. Tîrnosiri de biserici. Binecuvîntări de biserici. Misiuni și slujiri arhieresti. Noi slujitori ai sfintelor altare. Adormiți în Domnul. — — — — — 796

PREZENTĂRI BIBLIOGRAFICE

Armele noastre — cuvintele, Timișoara, 1983 (Pr. P. Dorobanțu). 802

POȘTA REDACȚIEI

52419